

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ
ŞİDDETLE İLGİLİ ARAŞTIRMALARIN
SİSTEMATİK DERLEMESİ

LAMİA NAJAFOVA

2501131567

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED DEMİREL

İSTANBUL - 2020

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : LAMIA NAJFOVA Numarası : 2501131567
Anabilim Dalı / Anasat Dalı / Programı : KAMU HUKUKU Danışmanı : DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED DEMİREL
Tez Savunma Tarihi : 07.01.2020 Saati : 09.30
Tez Başlığı : TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETLE İLGİLİ ARAŞTIRMALARIN SİSTEMATİK DERLEMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, Soruların sorularına alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE OYBİRLİĞİ / ÇOKLUCUVA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. ADEM SÖZÜER		Kabul
2-DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET MADEN		KABUL
3-DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED DEMİREL		Kabul
4-DR. ÖĞR. ÜYESİ AYŞE ÖZKAN DUVAN		KABUL
5-DR. ÖĞR. ÜYESİ EZGİ CANKURT		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ. DR. MURAT BALCI		
2-DR. ÖĞR. ÜYESİ SELMAN DURSUN		

ÖZ

TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETLE İLGİLİ ARAŞTIRMALARIN SİSTEMATİK DERLEMESİ

Lamia NAJAFOVA

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’de kadına yönelik şiddetin boyutlarını gösterebilmek adına kadına yönelik şiddet alanında yapılmış çalışmaların değerlendirilmesidir. Çalışmanın çıkış noktası şiddet kavramını, onun nedenlerini ve etkilerini ele almak, hem Dünyada, hem de Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet alanında yapılmış önemli ampirik çalışmaları incelemek ve kadına yönelik şiddetin yaygınlığını, risk faktörlerini ve kadınlar üzerindeki etkilerini açıklığa kavuşturaktır.

Çalışmada öncelikli olarak şiddetin ne olduğu, şiddetin nedenleri ve sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada varılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

İlk olarak, Türkiye’de kadına yönelik şiddet alanında yapılmış çalışmalar kadına yönelik fiziksel şiddet yaygınlığının %9 ile %80 arasında, sözel şiddet yaygınlığının %32 ile %93 arasında, duygusal şiddet yaygınlığının %12 ile %89 arasında, cinsel şiddet yaygınlığının %2 ile %75 arasında, ekonomik şiddet yaygınlığının ise %3 ile %78 arasında değiştiğini ortaya koymaktadır.

İkincisi, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nedenleri, risk faktörleri ve şiddetin kadınlar üzerindeki etkileri alanında yeterli bilimsel çalışmalar yoktur. Yapılan ampirik çalışmalar daha çok kadına yönelik şiddetin yaygınlığı alanındadır. Bunun yanı sıra, kadına yönelik şiddetin nedenleri konusunda yapılmış çalışmaların çoğunluğunda teorik arka planın olmaması ile birlikte, şiddeti açıklayan teoriler ele alınmamış, şiddetin nedenleri katılımcılarla yapılan anketler, sorulan sorular ile açıklanmaya çalışılmıştır. Dolayısı ile, bu çalışmalar kadına yönelik şiddetin nedenlerini, risk faktörlerini açıklamak ve kadına yönelik şiddeti önlemek için çalışmalar yapmak açısından yetersizdir.

Son olarak, Türkiye’de kadına yönelik şiddet alanında yapılan çalışmalar sadece bir veya birkaç bölgede yapıldığından, elde edilen sonuçlar tüm ülke genelini temsil etme yeteneğine sahip değildir. Bu yüzden, Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili ülke genelini temsil edecek düzeyde daha fazla araştırmaların yürütülmesine ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, Türkiye’de kadına yönelik şiddet, Türkiye’de aile içi şiddet, Türk hukukunda kadına yönelik şiddet

ABSTRACT

THE SYSTEMATIC REVIEW OF RESEARCHES ABOUT DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN IN TURKEY

Lamia NAJAFOVA

The main purpose of this study is to evaluate the researches have been conducted in the sphere of violence against women in order to illustrate the extent of violence against women in Turkey. The starting point for violence concept study is to handle violence concept, analyze the important scientific works done in the field of the violence against women in Turkey and in the world and clarify the prevalence, risk factors and effects of violence against women.

In this study, first of all, it has been tried to explain the meaning, the causes and the consequences of the violence. The results of the study are as follows:

Firstly, the studies of violence against women made in Turkey shows that the presence of physical abuse targeting women varies between 9% and 80%, verbal offence varies between 32% and 93%, the emotional violence rate varies between 12% and 89%, sexual offence prevalence varies between 2% and 75% and the prevalence of economic and violence varies between 3% and 78%.

Secondly, there are not enough scientific studies related to reasons, risk factors and consequences of the violence against women in Turkey. The studies are mostly on the prevalence of violence against women. Moreover, the majority of the studies on the reasons of violence against women are lacking of the theoretical background, the theories explaining violence were not discussed, the causes for violence were tried to be explained through surveys and questions asked participants. Thus, these studies are inadequate in terms of explaining the reasons and risk factors of violence against women and making studies to prevent violence against women.

Finally, studies on violence against women in Turkey have covered only several areas, all the results obtained don't have the ability to represent the entire

country in general Therefore, there is a need to conduct more research to represent the overall level of violence against women in Turkey.

Keywords: Violence against women, Violence against women in Turkey, Domestic violence in Turkey, Violence against women in Turkish Law

ÖNSÖZ

Şiddet, özellikle de kadına yönelik şiddet ister Dünyada, isterse de Türkiye’de en önemli ve güncelliğini kaybetmeyen konulardan biridir ve yaygınlığı her geçen gün daha da artmaktadır. Kadına yönelik şiddet insan hakları ihlali olup, kadını temel hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakmaktadır. Bu yüzden dünyanın birçok ülkesinde kadına yönelik şiddet alanında önemli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Yapılan çalışmalar ışığında kadına yönelik şiddeti önleme politikaları üretilmekte ve önleme çalışmaları yapılmaktadır.

Böyle bir çalışma yapılmasının temel amacı son dönemlerde yaygınlığı giderek artan Türkiye’de kadına yönelik şiddetin boyutlarını gözler önüne sermek ve eğer varsa bu alandaki eksiklikleri tespit etmektir.

Bu tezin hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen, her daim bilgileri ile bana yol gösteren sayın Dr. Öğr. Üyesi Tuba Topçuoğlu’na ve tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Demirel’e teşekkür ederim.

İSTANBUL, 2020

Lamia NAJAFOVA

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

I. ŞİDDET OLGUSU VE TÜRLERİ.....	3
A. Şiddet Nedir?.....	3
B. Fiziksel Şiddet.....	5
C. Sözel Şiddet ?.....	6
D. Duygusal Şiddet ?.....	6
E. Ekonomik Şiddet ?.....	8
F. Cinsel Şiddet ?.....	9
II. KADINA YÖNELİK ŞİDDET ALANINDA ULUSLARARASI GELİŞMELER.....	10
A. Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler.....	10
1. Birleşmiş Milletler Tarafından Yapılan Çalışmalar.....	10
2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW) ve Ek İhtiyari Protokol.....	18
3. Avrupa Konseyi Tarafından Yapılan Çalışmalar.....	21

B. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)	25
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN YAYGINLIĞI, NEDENLERİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN KADINLAR VE ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

I. DÜNYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN YAYGINLIĞI...	31
II. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN KADIN VE ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ.....	35
A. Teorik Yaklaşımlar.....	35
1. Kadına yönelik şiddetin nedenleri ile ilgili teorik yaklaşımlar	35
2. Kadına yönelik şiddetin kadın ve çocuk üzerindeki olumsuz etkileri ile ilgili teorik yaklaşımlar.....	54
B. Ampirik Bulgular.....	57
1. Sistemik derleme nedir?.....	57
a. Sistemik derleme nedir?.....	57
b. Sistemik derlemenin üstün tarafları.....	58
c. Sistemik derlemenin sınırlılıkları.....	59
2. Kadına yönelik şiddetin nedenleri ile ilgili ampirik bulgular.....	60
3. Kadına yönelik şiddetin kadınlar ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ile ilgili ampirik bulgular.....	64

III. TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	66
A. Türk Hukukunda Kadına Yönelik Şiddet.....	66
1. Anayasa açısından.....	66
2. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun açısından.....	68
3. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun açısından.....	70
4. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu açısından.....	73
a. Kasten Öldürme.....	73
b. Kasten Yaralama.....	76
c. Eziyet.....	78
d. Çocuk Düşürtme.....	79
e. Cinsel Saldırı.....	80
f. Çocukların Cinsel İstismarı.....	83
g. Reşit Olmayanla Cinsel İlişki.....	86
h. Cinsel Taciz.....	86
i. Tehdit ve Şantaj.....	88
j. Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma.....	91
k. Hakaret.....	91
l. Birden Çok Evlilik, Hileli Evlenme, Dinsel Tören.....	93
m. Kötü Muamele.....	94
n. Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali.....	95
5. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu açısından.....	96
B. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı.....	101
C. Türkiye’de ve Dünyada kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin yürütülen çalışmalar.....	105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET
ARAŞTIRMASININ STRATEJİSİ, YÖNTEMİ VE
SONUÇLARI

I. ARAŞTIRMA STRATEJİSİ.....	117
A. Araştırmanın Konusu.....	117
B. Araştırmanın Amacı.....	117
II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	118
A. Örneklem Belirlenmesi.....	118
1. Alan yazının taranması.....	118
III. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI.....	121
A. Sistematik Derlemeye Dâhil Edilen Araştırmaların Nicel Ve Nitel Özelliklerinin Değerlendirilmesi.....	121
1. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığına ilişkin yapılan araştırmalar.....	121
2. Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılan araştırmalar.....	143
3. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin araştırmalar.....	153
4. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin yapılan araştırmalar.....	154
SONUÇ	155
KAYNAKÇA	161

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

- Şekil 1.** Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Yaygınlık Çalışmalarının Yayın Yılına Göre Dağılımı.....121
- Tablo 1.** Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı Çalışmalarının Şiddet Türlerine Göre Dağılımı.....124
- Şekil 2.** Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Yaygınlık Çalışmalarının Şiddet Dönemlerine Göre Dağılımı.....127
- Tablo 2.** Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı Çalışmalarının Örneklem Özelliklerine Göre Dağılımı.....129
- Tablo 3.** Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı Çalışmalarının Örneklem Belirleme Özelliklerine Göre Dağılımı.....136
- Şekil 3.** Kadınlara İlişkin Sosyodemografik Özelliklerle Şiddet Arasındaki İlişki.....143
- Şekil 4.** Evliliğe İlişkin Özellikler İle Şiddet Arasındaki İlişki.....147
- Şekil 5.** Erkeklerle İlişkin Özellikler İle Şiddet Arasındaki İlişki.....150

KISALTMALAR LİSTESİ

AB.	: Avrupa Birliği
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
a.e.	: aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
a.m.	: aynı makale
a.y.	: aynı yayın
Bkz.	: bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BM KSK	: Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu
BM GK	: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
C.D.	: Ceza Dairesi
CEDAW	: Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi
CMK	: Ceza Muhakeme Kanunu
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
et.al.	: ve diğerleri
H.D.	: Hukuk Dairesi
HÜNEE	: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
İstanbul Sözleşmesi	: Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi
KDV	: Kadın Dayanışma Vakfı
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KSSGM	: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
KSK	: Kadının Statüsü Komisyonu
m.	: madde
NVAW	: National Violence Against Women Study

PAHO	: Pan American Health Organization
S.	: Sayı
s.	: sayfa
s. y.	: sayfa yok
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
ŞÖNİM	: Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
v. d.	: ve diğerleri
WAVE	: Women Against Violence Europe
WHO	: World Health Organization

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet tüm dünyada her dönemde mevcut olan önemli bir sağlık sorunu olup, her ırktan, her etnik kökenden, her coğrafi bölgeden, her dinden ve her sosyoekonomik düzeyden kadına yönelik olabilmektedir. Kadına yönelik şiddet sağlık sorunu olarak, yaralanmalar, psikolojik rahatsızlıklar, travmalar, ölüm gibi ciddi sonuçlara yol açmaktadır. Bunun yanı sıra, kadına yönelik şiddet aynı zamanda bir toplum sorunudur ve aile bireylerini, özellikle de çocukları etkilemesi yönünden önemlidir.

Kadına yönelik şiddet özellikle son dönemlerde artış göstermiş ve devletlerin çözülmesi gereken en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Kadına yönelik şiddet sorununu çözmek için uluslararası düzeyde çalışmalar yapılarak sözleşmeler, tavsiye kararları, deklarasyonlar kabul edilmiş, konferanslar yapılmış, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için projeler teklif edilmiş ve bu projelerin finanse edilmesine karar verilmiştir. Uluslararası gelişmelerin yanı sıra, birçok ülkede kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, nedenleri ve sonuçlarını belirlemek için araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalardan bazıları sadece ülke genelinde veya belirli bir bölgede yapılırken, bazıları Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler Güven Fonu gibi uluslararası kurumlar tarafından yapılarak birçok ülkeyi kapsamaktadır.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilk mücadele kampanyaları 1980’li yıllara dayanmaktadır. 80’li yılların sonlarından itibaren kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ile ilgili araştırmalar yapılmaya başlansa da, son dönemlere kadar yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de kadına yönelik şiddet önemli bir sorun olarak kabul edilmiş ve bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar artış göstermiştir.

Bu çalışma Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan araştırmalara yönelik olup, yapılan çalışmaları sistematik şekilde derlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, çalışmamızda öncelikle şiddet olgusu ve türleri, uluslararası ve ulusal düzeyde kadına yönelik şiddete ilişkin yapılmış düzenlemeler, Türkiye’de ve Dünyada kadına yönelik şiddeti önleme alanında yapılmış çalışmalar ve kadına yönelik şiddetin nedenlerini ele alan teoriler incelenecek, Türkiye’de 2000-2015 yılları arasında kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, nedenleri ve sonuçları ile ilgili yapılmış çalışmalar sistematik olarak incelenip mevcut olan eksikler ortaya konmaya çalışılacaktır.

Tez çalışmamız temel olarak üç bölüme ayrılmıştır. Çalışmanın Kadına Yönelik Şiddet başlıklı birinci bölümünde şiddet olgusu ve türleri kavramsal açıdan ele alınacak ve kadına yönelik şiddet alanında yapılmış uluslararası düzenlemeler incelenecektir. Kadına Yönelik Şiddetin Yaygınlığı, Nedenleri Ve Kadına Yönelik Şiddetin Kadınlar Ve Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri başlıklı ikinci bölümde dünya genelinde kadına yönelik şiddetin yaygınlığı alanında yapılmış çalışmaların bulguları, kadına yönelik şiddetin nedenlerini açıklayan teoriler, Türk hukukunda kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan düzenlemeler Anayasa, Türk Ceza Kanunu ve Türk Medeni Kanunu açısından değerlendirilecek ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için Türkiye’de ve Dünya’da günümüze kadar yapılmış çalışmalar ele alınacaktır. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırmasının Stratejisi, Yöntemi ve Sonuçları başlıklı son bölümde ise, Türkiye’de 2000-2015 yılları arasında kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, nedenleri ve sonuçları alanında yapılmış çalışmalar sistematik olarak incelenecek, bu çalışmaların sistematik olarak incelenmesi sonucu elde edilen bulgular ışığında mevcut olan eksiklikler ortaya konmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

I. ŞİDDET OLGUSU VE TÜRLERİ

A. Şiddet Nedir?

Şiddet her toplumda her dönemde varolmuş, insan yaşamının her alanında mevcut ve giderek artmakta olan bir toplum sağlığı sorunudur. Şiddet son derece kapsamlı anlamlar içeren bir kavramdır. Örneğin, şiddet fiziksel ya da fiziksel olmayan biçimlerde acı ve zarar veren saldırgan davranıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlamaktadır¹.

Şiddet olgusu ister gerçek ve ister potansiyel olsun, şiddete maruz kalan kişilerin yaşam kalitelerine büyük ölçüde zarar veren, yöneldiği kişi ve kesime göre çeşitli olumsuz etkiler yaratan ve bugün hemen hemen her toplumda mücadele edilen en büyük sosyal sorunlardan biridir.

Toplumsal yaşamda rastlanan şiddet şekilleri aşağıdaki gibidir²:

- 1) **Kendine dönük şiddet** : intihar, bedene zarar verici uygulamalar
- 2) **Kişilerarası şiddet**: Kadına, çocuğa, yaşlıya yönelik şiddet, flört şiddeti, aile içi şiddet
- 3) **Organize şiddet**: Uluslararası şiddet, kolektif şiddet, politik şiddet, iktidar şiddeti, iktidara karşı şiddet
- 4) **Medya şiddeti**: Yazılı ve görsel basında şiddet içeren görüntü, ses ve yazı ile ortaya çıkan şiddet
- 5) **Diğer şiddet şekilleri**: Çete şiddeti, kan davaları, sokak şiddeti, insan ve organ ticareti, pornografi, homoseksüel ve lezbiyenlere yönelik şiddet, azınlıklara yönelik şiddet, okulda ve spor olaylarında şiddet

Bunlar arasında en sık görülen şiddet türü kadına yönelik şiddettir. Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel,

¹ World Health Organization, **World Report On Violence and Health: Summary**, 2002, (Çevrimiçi) http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42512/1/9241545623_eng.pdf?ua=1, s. 4, 01.10.2015

² Nüket Subaşı/Ayşe Akın, “Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ve Sonuçları”, 2014, (Çevrimiçi) <http://www.turkishnews.com/tr/content/wp-content/uploads/2014/09/KADINA-YONELIK-SIDDET-NEDENLERI-VE-SONUCLARI.pdf> , s.y., 01.10.2015

ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranıştır³.

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Meclisi tarafından 1993 yılında kabul edilen Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirgesi'nde kadına yönelik şiddet, "*cinsiyete dayalı olarak gerçekleşen, kadınlarda, fiziksel, cinsel, psikolojik, herhangi bir zarar ve üzüntü sonucunu doğuran veya bu sonucu doğurmaya yönelik özel veya kamu yaşamında gerçekleşebilen her türlü davranış, tehdit, baskı veya özgürlüğün keyfi olarak engellenmesi*" olarak tanımlanmıştır⁴. BM tarafından 1994 yılında kabul edilen 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu'nda ise kadına yönelik şiddet, "*kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türlü şiddet*" şeklinde tanımlanmaktadır⁵. Öte yandan, bu Deklarasyon'da kadına yönelik şiddetin içeriğine dayak dâhil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet evdeki kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilikte tecavüz, kadının cinsel organına zarar verme ve diğer geleneksel uygulamalar, nikah dışı şiddet ve istismarla bağlantılı şiddet; tecavüz, cinsel taciz, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dâhil toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması, silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, özellikle cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama, zorla kısırlaştırma ve düşüğe zorlama, kontraseptiflerin zorla/baskıyla uygulanması kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi dâhil edilmiştir.

Bir çok özelliğinden bahsetmek mümkün olmakla birlikte, aile içi şiddetin fail ve mağdurlarının evlilik yoluyla oluşan akrabalık ilişkisine sahip olması ve evlilik cüzdanının aile içi şiddete izin veren belge olarak görülmesi; fail ve mağdurların aile mahremiyeti korunması için şiddeti dışarıya duyurmaması ve bu nedenle aile içi

³ Dilek Yetim/Erkan Melih Şahin, "Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım", **Aile Hekimliği Dergisi**, 2 (2), 2009, (Çevrimiçi) http://www.manevisosyalthizmet.com/wp-content/uploads/2009/09/kadina_yonelik_siddete_yaklasim.pdf, s. 49, 01.10.2015

⁴ **Declaration on the Elimination of Violence against Women**, 1993, (Çevrimiçi) <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>, 01.10.2015

⁵ **The United Nations Fourth World Conference on Women**, 1995, (Çevrimiçi) <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/violence.htm>, 01.10.2015

şiddeti açığa çıkarmanın zorluğu; aile içi şiddetin fail ve mağdurlarının genellikle aynı evi paylaşmasının aile içi şiddetin genel ve değişmeyen özellikleri olduğu anlaşılmaktadır⁶.

Kadına yönelik şiddet uygulanış biçimine göre fiziksel şiddet, sözel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet gibi kategorilere ayrılmaktadır.

B. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasını ifade etmektedir. Fiziksel şiddet itmek, tokat atmak, ısırma, boğmaya çalışmak, tekmelemek, yumruklamak, eşya fırlatmak, fiziksel kuvvet kullanarak evden çıkmasına veya eve girmesine engel olmak, bıçak veya silah gibi aletlerle tehdit etmek, işkence yapmak gibi fiziksel gücün kullanıldığı durumları kapsamaktadır⁷. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Danışma ve Dayanışma Merkezi'nin 2013 yılı verilerine göre Mor Çatı'ya başvuran 1,131 kadın ve çocuktan %55'i fiziksel şiddete maruz kalmıştır⁸.

Fiziksel şiddet, fiziksel olarak ya da zor kullanarak başka bir kişiye zarar vermek ya da istemediği bir eylemde bulunmaya zorlamak anlamına gelmektedir. Fiziksel şiddetin belli başlı türleri eski eş tarafından uygulanan şiddet, itip-kakma, tekme-tokat ve dayak, delici-kesici aletlerle, ateşli silahlarla veya kimyasallarla yaralama, bir organını kesme ya da kemiğini kırma, hamilelikte dövme, cinsel organlara zarar verme, töre ve namus cinayetleri şeklinde sıralanabilir⁹.

Türkiye'de en çok rastlanan aile içi fiziksel şiddet türlerinden biri olan töre ve namus cinayetlerinde, kadın ya da genç kız ailesinin isteği dışında duygusal ilişki yaşama, evlilik dışı bekaretini kaybetme, gayri meşru çocuk doğurma gibi nedenlerle baba, kardeşler, eşler, hatta eski eşler tarafından öldürülebilmektedir. Bazı durumlarda, kadının giysileri, yabancılarla konuşması, ailenin istediği kişi ile evlenmek istememesi, ailesinin isteği dışında eşinden boşanması gibi nedenler de töre

---

⁶ Celalettin Vatandaş, **Aile ve Şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003, s. 19

⁷ Yetim/Şahin, **a.g.m.**, s. 50

⁸ Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, "2013 Yılı Faaliyet Raporu", (Çevrimiçi) <https://www.morcati.org.tr/attachments/article/244/2013%20YILI%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf>, s. 5, 04.10.2015

⁹ Songül Sallan Gül, **Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?**, 2. Baskı, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2013, s. 19

ve namus cinayetleri için bahane olabilmektedir. Bu anlamda namus cinayeti, kız çocuklarının veya kadınların, ailenin veya bulunduğu toplumsal çevrenin egemen gelenek veya törelerinin belirlediği namus anlayışını ihlal ettiği, dolayısıyla aile şerefini lekelediği, aileye veya erkeğe utanç kaynağı olduğu gerekçesiyle, aile meclisi kararıyla veya erkeğin kişisel kararıyla öldürülmesidir¹⁰.

C. Sözel Şiddet

Sözel şiddet, söz ve hareketlerin düzenli bir şekilde korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol aracı olarak kullanılmasını ifade eden şiddet biçimidir ve bu davranışlardan en belirginini, kişinin değer verdiği konulara yönelik güven sarsmak ve kişiyi yaralamak amacıyla belirli aralıklarla çok ağır hakaret ve sözler söylemektir¹¹. Bunun yanı sıra, bu şiddet türü kendini daha çok küfür etmek, bağırarak, dış görünüşle ve kişinin zaaflarıyla dalga geçmek, kadını küçük düşürecek adlar takmak, sık sık olumsuz şekilde eleştirmek, aşırı genellemeler yapmak şeklinde göstermektedir. Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı araştırmanın sonucuna göre, erkeklerin kadınlara uyguladıkları şiddetin %84'ü sözel şiddettir¹².

Sözel şiddet uygulayanlar ve sözel şiddet mağdurları genellikle sözel şiddetin farkına varmamakla birlikte, farkına varılsa bile sözel şiddeti önemsemezler, dolayısıyla sözel şiddetin etkilerinin ve boyutlarının anlaşılması oldukça güçtür¹³.

D. Duygusal Şiddet

Duygusal şiddet, duyguların ve duygusal gereksinimlerin; zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır¹⁴. Başka bir deyişle, bireyin benlik duygusunu ortadan

---

¹⁰ Zeynep Burcu Akbaba, "Töre, Namus ve töre Saikiye Kasten Öldürme", **TBB Dergisi**, Sayı :75, 2008, s. 337

¹¹ Mehmet Ali Uçar, **Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2003, s. 81

¹² T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, **Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları**, 1995, (Çevrimiçi)

http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293dab369dc32358ee2b0f/kutuphane_20_aile_ici_siddetin_sebepleri_ve_sonuc_lari.pdf, s. 140, 05.10.2015

¹³Alara Dilem Özçoban, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi", **Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İzmir, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 25

¹⁴ Yetim/Şahin, **a. g.m.**, s. 49; Uçar, **a.e.**, s. 80, 11.10.2019

kaldırmaya ya da en azından yaralamaya yönelik tüm saldırılar duygusal şiddeti kapsamaktadır. Duygusal şiddet, bir kişinin bir veya daha fazla kişi tarafından hedef seçilmesiyle başlayan ve bu kişiye her gün düzenli olarak ve aylarca süren bir zaman diliminde saldırarak, onu yardıma muhtaç hale getiren bir süreç olarak da tanımlanabilir. Duygusal şiddet, sevgi, şefkat, ilgi, onay gibi duygu ve duygusal ihtiyaçları göz ardı etmek, eşle doğrudan iletişimi reddetmek, onunla konuşmamak, surat asmak, imalı konuşmak suretiyle yanlış anlaşılmalara yol vermek, eşin kendisine olan güven ve saygısını kaybetmesini sağlamak, tehdit etmek, ailesiyle, akrabalarıyla, arkadaşlarıyla veya başka kişilerle görüştürmemek, eve kapatmak, ırk, dil, kültürel grup ya da geçmişe ait değerleri, inançları aşağılamak, bu inançlara aykırı yaşamaya zorlamak, sosyal çevreye müdahale etmek, toplum içinde hor görmek, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, başka kadınlarla kıyaslamak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği ile ilgili baskı yapmak, kadını çocuklarından uzaklaştırmak, kadının aile bireylerini sürekli aşağılamak, maddi destek alabileceği kurumlardan soyutlamak, evden kovmak ya da kovmakla tehdit etmek şeklinde ortaya çıkmaktadır¹⁵. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde duygusal şiddet *“bir şahsın psikolojik bütünlüğünü zorlamayla veya tehditlerle ciddi bir şekilde bozmaya yönelik kasıtlı girişimler”* olarak tanımlanmıştır¹⁶.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2014 yılında yapılmış Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nın verilerine göre, kadına yönelik şiddet biçimleri arasında en yaygın olan duygusal şiddet olmakla birlikte, Türkiye genelinde kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları duygusal şiddet oranı yüzde 44, son 12 ayda ise yüzde 26’dır¹⁷. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Danışma ve Dayanışma Merkezi’nden elde edilen 2014 yılı verilerine göre ise, Mor Çatı’ya başvuran 504 kadın ve çocuktan %43’ü eşinin duygusal şiddetine maruz kaldığını ifade etmiştir¹⁸.

---

¹⁵ Uçar, a.e., s. 81

¹⁶ Bkz. İstanbul Sözleşmesi, m.33

¹⁷ T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, HÜNEE, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor**, Ankara, 2014, (Çevrimiçi) http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf, s. 11, 24.10.2019

¹⁸ Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, “2014 Yılı 6 Aylık Faaliyet Raporu”, (Çevrimiçi) <https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/faaliyet-raporlari/277-2014-yili-6-aylik-faaliyet-raporu>, 06.10.2015

E. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasını ifade etmektedir. Bu şiddet türü, toplumsal cinsiyet ekseninde meydana gelen kadın-erkek eşitsizliğinin ve kadın ile erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹. Kadının bir iş veya meslekle uğraşmasının engellenmesi, erkeğin kadının ekonomik gelirine el koyması, elde edilen gelirden az bir miktar verip kadının bununla yetinmesini beklemesi, yetinemediğinde şiddet uygulaması, ortak kazanımlarla alınan taşınmaz mülkün tapusunu kendi üzerine yapması, evin masraflarını karşılamaması, aile bireylerine gerekli olan harçlığı vermemesi, eşin çalışmasına izin vermemesi, paranın nereye harcandığını kontrol etmesi, bir iş veya mesleği yapmaya zorlanması, iş yaşamında ilerlemesinin engellenmesi, mal ve parasının elinden alınması, satın alma hakkının engellenmesi, geliri olmayan veya yeterli geliri olmayan kadına ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli paranın verilmemesi, yaptığı harcamaların kontrol altında tutulması, kadın üzerinden çıkar elde etme karşılığı para verilmesi gibi fiiller ekonomik şiddet kapsamındadır²⁰. Bunun yanı sıra, ailenin tasarrufları, gelir ve giderleri konusunda bilgi vermemek, çalışıyorsa iş hayatını olumsuz etkileyecek kısıtlamalar getirmek, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini sormadan tek başına karar vermek de ekonomik şiddete dâhildir. 2008 yılında Türkiye genelinde yapılan şiddet araştırmasında ekonomik şiddetin tanımına kadının çalışmasına engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma; ev harcamaları için para vermeme ve kadının gelirinin elinden alınması dâhil edilmiştir²¹. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın 2014 yılı verilerine göre, başvuran 832 kadından %16'sı ekonomik şiddete uğramıştır²².

Türkiye'de aileye gelir getiren kişinin genellikle erkek olması, pek çok kez kadının ekonomik şiddete maruz kalmasına yol açmakla birlikte, özellikle de emeğini

---

¹⁹ Gizem Özkan, "Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme", **Hacettepe HFD**, 7 (1), 2017, s. 545

²⁰ Özge Bölükbaşı, **6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 52

²¹ T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, Ankara, 2009, (Çevrimiçi) <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf>, s. 35, 06.10.2015

²² Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, "2014 Yılı Faaliyet Raporu", (Çevrimiçi) https://www.morcati.org.tr/attachments/article/308/2014_Mor_Cati_Faaliyet_Raporu.pdf, s. 3, 06.10.2015

ücretsiz olarak ailesine harcayan pek çok kadının genellikle hiçbir gelir kaynağının, gelir getirici mülkünün ve sosyal güvencesinin olmaması erkek tarafından ekonomik şiddete maruz bırakılma riskini daha da artırmaktadır²³.

F. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, kadına yönelik olarak gerçekleştirilen ve kadının iradesi dışında ilişki kurma, tecavüz, sözlü ve fiili olarak gerçekleştirilen taciz olaylarını kapsamakta olup, özellikle kadın cinselliğinin tabu olarak kabul edildiği, namus, şeref gibi kavramların kadın cinselliği üzerinden tanımlandığı toplumlarda ortaya çıkması güç bir şiddet türüdür²⁴.

Cinsel şiddet, evli olduğu kişi bile olsa, kadını istemediği yerde, istemediği zamanda, istemediği biçimlerde cinsel ilişkiye zorlamak (tecavüz), başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel organlara zarar vermek, kadına cinsel bir eşya gibi davranmak, aşırı kıskançlık ve şüphecilik göstermek, cinsel içerikli imalar yapmak, cinsel içerikle sözcükler söylemek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya, kürtaja, enseste, fuhuşa zorlamak, zorla evlendirmek, cinselliği ceza yöntemi olarak kullanmak, açıkça başka kadınlara ilgi göstermek, kadını aldatmak, kaba kuvvet kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak, duygusal kuvvet kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak, istenmeyen cinsel pozisyonlara zorlamak gibi eylemleri kapsamaktadır²⁵. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde cinsel şiddet "*başka bir insanla, rızası olmaksızın, herhangi bir vücut parçasını veya cismi kullanarak, cinsel nitelikli bir vajinal, anal veya oral penetrasyon gerçekleştirmek; bir insanla, rızası olmaksızın, cinsel nitelikli diğer eylemlere girişmek; başka bir insanın, rızası olmaksızın, üçüncü bir insanla cinsel nitelikli eylemlere girmesine neden olmak*" olarak tanımlanmıştır²⁶.

2014 yılında Türkiye genelinde yapılan şiddet araştırmasının sonuçlarına göre, araştırmaya katılan kadınlardan eşi veya birlikte olduğu erkek tarafından yaşamın herhangi bir döneminde cinsel ilişkiye zorlanan kadınların oranı %7.4, son 12 ayda ise %2.7 olmuştur. Bundan başka, yaşamın herhangi döneminde kadının istemediği

²³ Özkan, a.g.m., s. 545

²⁴ İbrahim Akkaş/Zeki Uyanık, "Kadına Yönelik Şiddet", **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi**, 6 (1), 2016, s. 39

²⁵ Uçar, a.e., s. 82-83

²⁶ Bkz. İstanbul Sözleşmesi, m. 36

halde korktuğu için cinsel ilişkiye girme oranı %8.9, son 12 ayda ise %4.1 olarak belirlenmiştir²⁷.

Aile içinde erkekler tarafından kadınlara uygulanan cinsel şiddet, aile mahremiyeti açısından genellikle açığa çıkarılmamaktadır. Öte yandan, kadınlar üzerinde yapılan araştırmalar, evlilik içindeki zorlamayla cinsel ilişkiye girmenin kadınlar tarafından cinsel şiddet olarak algılanmadığını göstermiştir. Şöyle ki, 2013 yılında yapılan bir araştırmaya göre, katılımcı 3,500 kadından sadece %5.9'u cinsel şiddeti aile içi şiddetin bir türü olarak algılamaktadır²⁸. Ancak bu şekilde algılanmaması veya tanımlanmaması tecavüzün kadınlar üzerindeki etkisini değiştirmemektedir.

Kadına yönelik şiddetin türleri dünyanın farklı yerlerinde farklı oranlarda görülmektedir. Hem Türkiye'de hem de yurtdışında kadına yönelik şiddet türlerinin görüldüğü oranlar, yaygınlık düzeyi ve şiddete uğrama sıklığı ile ilgili birçok araştırma yapılmış ve hangi şiddet türlerinin daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmalar arasında uluslararası düzeyde yapılmış çalışmaların yanı sıra, ülke genelinde yapılmış önemli çalışmalar da bulunmaktadır.

II. KADINA YÖNELİK ŞİDDET ALANINDA ULUSLARARASI GELİŞMELER

A. Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler

1. Birleşmiş Milletler Tarafından Yapılan Çalışmalar

Kadına yönelik şiddet dünyanın neresinde olursa olsun, din, dil, ırk farketmeksizin kadın ve kızların hayatları boyunca maruz kaldıkları bir insan hakları ihlalidir. Bu konuyla ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlar çeşitli çalışmalar yapmış ve bu çalışmalarla hem taraf devletlerin kadına yönelik şiddet alanında kanun düzenlemeleri yapmalarını, hem de konuyu gündeme taşımayı amaçlamışlardır. Bu konuda yapılan çalışmalarda en önemli rollerden birini Birleşmiş Milletler

²⁷ T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015, (Çevrimiçi)

<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>, s. 89, 06.10.2015

²⁸ Dolunay Şenol/Sıtkı Yıldız, **Kadına Yönelik Şiddet Algısı: Kadın ve Erkek Bakış Açılıyla**, 2013,

(Çevrimiçi)

http://kasumer.kku.edu.tr/anasayfa/dokumanlar/KADINA_YONELIK_SIDDET_ALGISI_KITABI.pdf, 06.10.2015

üstlenmektedir. Şöyle ki, BM kuruluşundan itibaren kadın haklarını tanımlayan ve güvence altına alan birçok belge hazırlamıştır. Bu belgelerde kadına yönelik şiddet, kadınların temel insan haklarının ihlali ve diğer haklarıyla özgürlüklerini kullanmalarının önünde bir engel olarak gösterilmesinin yanı sıra, bunun sadece kadın-erkek eşitliğinin değil, sosyal kalkınma ve uluslararası barışın önündeki en önemli engellerden biri olduğu vurgulanmıştır.

26 Haziran 1945 tarihinde San Francisco’da Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanmış ve 24 Ekim 1945’te yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşma ile insan hakları ilk defa resmen uluslararası hukuk alanında yer almış ve bunun etkisiyle hem evrensel, hem de bölgesel düzeyde insan hakları sözleşmeleri ve bunlara ilişkin koruma sistemleri oluşturulmuştur²⁹. Antlaşma’nın amaçları arasında “*ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözüme ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak*” olduğu belirtilmiştir. Antlaşma’nın 68. maddesinde³⁰ tespit edilen yetki ile Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından İnsan Hakları Komisyonu kurulmuş ve 10 Aralık 1948 tarihinde BM Genel Kurulunda İnsan Hakları Komisyonu’nun hazırladığı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi kabul edilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde tanımlanan haklar için kadın-erkek ayrımı gözetilmemiş olsa da, dünyanın her yerinde kadın ve kız çocuklarının cinsiyete dayalı yaşadıkları ihlallere ilişkin özel bir madde bulunmamaktadır. 1993 yılında Vinaya’da yapılan İkinci Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda ise kadınların hem kamusal alanda, hem de aile içinde şiddetten uzak yaşama haklarının temel bir hak olduğu vurgulanmıştır. Konferansta kabul edilen Viyana Bildirgesi ve Eylem Planı’nda Taraf Devletlerin kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için somut adımlar atması gerektiği söylenmiştir.

1946 yılında BM Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur ve bu kurumun amacı siyasi, ekonomik, toplumsal ve eğitim alanlarında kadınların haklarına yönelik raporlar hazırlamak ve tavsiye kararları almaktır. 1980’li yıllardan itibaren Komisyonda şikâyet mekanizması oluşturulmuştur. Şöyle ki, Komisyon’a kadına yönelik şiddetle ilgili başvurular yapılmasına izin verilmiştir. Ancak, Komisyon

---

²⁹ Özçoban, a.e., s. 48

³⁰ Birleşmiş Milletler Antlaşması’nın 68. maddesine göre, Ekonomik ve Sosyal Konsey, ekonomik ve sosyal konularda ve insan haklarının ilerletilmesi için komisyonlar kuracağı gibi görevlerini yerine getirmesine yarayacak başka komisyonlar da kurar. Antlaşma’nın orijinal metni için bkz. <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>, 11.10.2019

sadece kadın hakları ihlallerini inceledikten sonra ilgili ülkenin hükümetine ihlalin ortadan kaldırılması konusunda tavsiyelerde bulunma yetkisine sahiptir ve bu bağlamda, hak ihlali karşısında yaptırım uygulayamaz. Kadının Statüsü Komisyonu'nun rolü 1995 yılında toplanan Pekin Dördüncü Dünya Kadın Konferansından sonra genişletilmiş ve KSK, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nun uygulanma süreçlerini izleme ve gözden geçirme rolünü de üstlenmiştir³¹. 1996 yılında Ekonomik ve Sosyal Konsey Komisyonun görev tanımını güncellemiştir ve bu değişikliğe göre 1996 yılından itibaren Komisyon: a) Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planının uygulanmasına yönelik olarak kaydedilen aşamaların ve karşılaşılan sorunların takibinde bütün aşamalarda Konseye yardımcı olacak ve tavsiyelerde bulunacaktır; b) BM faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi için destek sağlayacak ve diğer alanlardaki katalizör rolünü geliştirecektir; c) BM sistemi genelinde, Konseye koordinasyon işlevinde yardımcı olmak amacıyla koordinasyonun geliştirilmesi gereken alanlarda sorunları tespit edecektir; d) Kadının durumu ve toplumsal cinsiyet eşitliğiyle alakalı olarak ortaya çıkan sorunları, eğilimleri ve yeni yaklaşımları tespit edecek ve tavsiyeler geliştirecektir; e) Toplumsal farkındalığı koruyacak, geliştirecek ve Eylem Planının uygulanmasını destekleyecektir³².

BM tarafından kadına yönelik şiddet konusunda kabul ettiği en önemli belgelerden biri 20 Aralık 1993 tarihli Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'dir. Bildirgede kadına yönelik şiddet *“kamusal ve özel alanda gerçekleşen, kadınların fiziksel, cinsel, duygusal zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel olan, her türlü cinsiyet temelli şiddet eylemi veya bu eylemin yapılacağına dair tehdit ya da zorlama ve keyfi olarak özgürlüğün kısıtlanması”* olarak tanımlanmaktadır³³. Madde 2 uyarınca, kadınlara yönelik şiddetin, dayak ve hırpalama, ev halkına dâhil olan kız çocuklarının cinsel suistimali, evlilik içi tecavüz, kadın cinsel organını sakatlama veya kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, eş haricinde kişilerce uygulanan şiddet, sömürüyle bağlantılı şiddet dâhil olmak üzere aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet;

³¹ **Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu Rehberi ve 60. Oturuma İlişkin Notlar**, haz. F. Çiğdem Aydın v.d., Kadın Adayları Destekleme Derneği, 1. Basım, Ocak, 2017, s. 15

³² Onur Dinçer: “Eşitlik Tahayyülünün Müşterek Kurgusu: Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonunun Çalışma Öncelikleri ve Çıkan Politika Metinleri Üzerine Bir Analiz”, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, Uzmanlık Tezi, 2014, s. 28-29

³³ **Declaration on the Elimination of Violence against Women**, (Çevrimiçi) <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>, 06.01.2016

tecavüz, cinsel suistimal, iş yerinde, eğitim kurumlarında veya diğer yerlerde meydana gelen cinsel taciz ve sindirme, kadın ticareti ve fahişeliğe zorlama dâhil olmak üzere genel olarak toplum içinde meydana gelen şiddeti de içerir biçimde anlaşılması gerekir³⁴. Bildirge'deki önemli ayrıntılardan biri de, kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı olduğunun ve kadının sadece kadın olduğu için şiddet gördüğünün belirtilmesidir. Bildirge'nin 3. maddesinde kadınların siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya herhangi başka bir alanda tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit olarak yararlanma ve bunların eşit korunması altında olma hakları olduğu tespit edilmiş, 4. maddede ise devletlerin kadınlara yönelik şiddeti kınaması ve önlenmesine yönelik yükümlülüklerinden kaçınmak için hiçbir adeti, geleneği veya dinsel düşünceyi ileri sürmemesi gerektiği belirtilmiştir³⁵.

Kadına yönelik şiddet konusunda BM tarafından atılan adımlardan biri de 1994 yılından itibaren kadına yönelik şiddet alanında özel raportörün çalışması kararının kabul edilmesidir. 2003-2009 yılları arasında Özel Raportörlük görevini Türkiye'den Prof.Dr.Yakın Ertürk üstlenmiştir. Özel raportör kadına yönelik şiddetin sebep ve sonuçlarıyla ilgili ulusal, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla veri toplamak; verilerin analizi çerçevesinde uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeyde önerilerde bulunmak ve BM bünyesindeki diğer raportörler, çalışma grupları ve İnsan Hakları Komisyonu uzmanlarıyla işbirliği halinde çalışmakla yükümlüdür³⁶.

1975 yılında Meksika'da düzenlenen Birinci Dünya Kadın Konferansı³⁷ dünya devletlerinin sadece kadın sorunlarını tartışmak için toplandığı ilk uluslararası

---

³⁴ A. e., 06.01.2016

³⁵ (Çevrimiçi)

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/kadina_karsi_siddet/BM%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20C5%9Eiddetin%20Ortadan%20Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Bildirgesi%2020.12.1993.pdf, 06.01.2016

³⁶ (Çevrimiçi)

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/YakinErturk.aspx>, 06.01.2016

³⁷ Meksika'nın başkenti Mexico City'de Birleşmiş Milletler tarafından 1975 yılında toplanan ve sadece kadın sorunlarını görüşmek üzere dünya devletleri düzeyinde yapılan ilk uluslararası toplantı olan 1. Dünya Kadın Konferansı'nda kadınlar, ulusal, ekonomik ve kültürel sınırları aşarak ortak sorunlarını BM platformunda tartışmışlardır. Kadın sorunlarına nasıl yaklaştıklarını ilk kez bu konferansın bildirgesiyle tanımlayan Devletler, dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların sorunlarının, bir bütün olarak toplumun sorunu olduğunu ilk kez burada kabul etmişlerdir. Bildirgede kadınların mevcut ekonomik, siyasi ve toplumsal konumunun mutlaka güçlendirilmesi gerektiği, bunun için de bir yandan yapısal değişiklikler yapılırken, bir yandan da temel anlayışları değiştirmek gerektiği vurgulanmıştır. 1. Dünya Kadın Konferansı'nda hazırlanıp kabul edilen Dünya Eylem Planının hedefi "Eşit Haklar, Kalkınma ve Barış"tır. BM, bu planın hayata geçirilmesi amacıyla 1976-1985 yılları arasında "Eşit Haklar, Kalkınma ve Barış için Kadın On Yılı" ilan etmiştir. Kadın On Yılı'nın ana teması "İstihdam, Sağlık ve Eğitim" olarak belirlenmiştir. Meksika Konferansı ve Kadın On Yılı bağlamında

toplantıdır. Bu konferansı 1980 yılında Kopenhag³⁸, 1985 yılında Nairobi³⁹ ve 1995 yılında Pekin konferansları izlemiştir. Bu konferanslar içinde 04-15 Eylül 1995 tarihli Pekin’de yapılan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı en geniş katılımlı konferans olmuştur ve konferansa 189 ülkenin hükümet temsilcilerinin yanı sıra, tüm dünyadan kadın kuruluşları da katılmıştır. Konferansta Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu’nun kabul edilmesiyle kadınların ve kız çocuklarının haklarının temel ve evrensel insan haklarının ayrılmaz bir parçası olduğu kabul edilmiş, aynı zamanda kadına yönelik şiddetin ve kadın-erkek eşitsizliğinin kalkınmanın ve barışın önündeki en büyük engellerden biri olduğu vurgulanmıştır. Karar metninde bu düşünce “Kadınların güçlendirilmesi ve karar vermeye yetkiye ulaşma sürecine katılmaları dâhil, eşitlik anlayışıyla toplumun bütün alanlarına tam katılmaları eşitlik, kalkınma ve barışın sağlanması için temel koşuldur” şeklinde belirtilmiştir⁴⁰. Öte yandan,

---

yapılan uluslararası ve ulusal çalışmalar sonucunda 127 ülkede eşitlik mekanizmaları kurulmuş BM bünyesinde de Kadının İlerlemesi için Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (INSTRAW) BM Kadın İçin Kalkınma Fonu (UNIFEM) oluşturulmuştur. Kadın konusunda da yaklaşım değişikliği yine bu çalışmalar sonucunda gerçekleşmiş, kadın artık destek ve yardımın nesnesi değil, kalkınmanın temel ve eşit öznesi olarak algılanmaya başlamıştır. Eylem Planı aracılığıyla BM’ye üye bütün devletlere, ilk kez kadın sorunlarına yönelik çözümler üretecek ulusal ve uluslararası mekanizmalar oluşturma çağrısı yapılmıştır. Kadınların toplum içindeki konumlarını, eşitlik/eşitsizliğin ölçüsünü somut olarak saptamak için istatistikler yapılması ve veri bankaları oluşturulması da önemli kararlar arasındadır. Bkz. Dinçer, a.e., s. 18-19; (Çevrimiçi)

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/pekin-5%20Kad%C4%B1n%202000%2021.Y%C3%BCzy%C4%B1%20%C4%B0%C3%A7in%20Toplum%20Cinsiyet%20E%C5%9Fitli%C4%9Fi.%20Kalk%C4%B1nma%20ve%20Bar%C4%B1%C5%9F.pdf, 11.10.2019

³⁸ Kopenhag Konferansı’nda eşitlik sadece yasal eşitlik değil; haklarda, sorumluluklarda eşitlik ve kalkınmadan yararlanma ve kalkınmaya aktif birer aktör olarak katılma fırsatlarında eşitlik olarak yorumlanmıştır. Karşılaşılan engelleri aşmak, “On Yıl”ın ikinci yarısı için öngörülen adımları hızlandırmak ve derinleştirmek amacıyla hazırlanmış Eylem Programı’nda göze çarpan yeniliklerden biri de öncelikli sorun alanları arasında “aile içi şiddet” konusuna yer verilmesi olmuştur. Bunun yanı sıra, mülteci kadınlar, genç kadınlar ve özürli kadınlar gibi grupların, acil çözüm gerektiren özel durumları ve ihtiyaçları olduğu yaklaşımını benimseyen konferans; bu başlıkları da sorun alanları içine dâhil etmiş, yasal haklar ve bu hakları kullanma arasındaki farklılıkları özellikle belirtmiştir. Bkz. (Çevrimiçi)

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/pekin-5%20Kad%C4%B1n%202000%2021.Y%C3%BCzy%C4%B1%20%C4%B0%C3%A7in%20Toplum%20Cinsiyet%20E%C5%9Fitli%C4%9Fi.%20Kalk%C4%B1nma%20ve%20Bar%C4%B1%C5%9F.pdf, 11.10.2019

³⁹ BM tarafından ilan edilen “Kadın On Yılı” 1985 yılında sona erdiğinde hükümetler ve tüm dünyadan birçok kadın örgütü kazanımları gözden geçirmek, engelleri belirlemek üzere Kenya’nın başkenti Nairobi’de toplanmışlardır. 1975-1985 yılları arasında dünyada durumu pek çok açıdan kötüleşmiş kadınların yoksullaşması başlıca kadın sorunlarından biri olarak tanımlanmaktadır. Dünya çapında kadınların durumunu iyileştirmek için sarf edilen çabalar, çok az kadının hayatında olumlu değişiklikler yaratabilmiş, daha önce ortaya konan hedeflere ulaşamamıştır. Bu durumun fark edilmesi ile yeni bir yaklaşım ihtiyacı doğmuştur. Böylece 157 devlet tarafından, kadın sorunlarının ortaya konmasına yeni bir yaklaşım getiren “Nairobi Stratejileri” kabul edilmiş ve ilk defa kadınların toplumun tüm alanlarına katılması sadece “hak” değil aynı zamanda toplumsal bir gereklilik olarak değerlendirilmiştir. Bkz. Dinçer, a.e., s. 20

⁴⁰ **Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu,**

Kararda kadınların sağlıklarının bütün yönlerini, özellikle doğurganlıklarını kontrol etme hakları açıkça tanınmıştır.

Platformun Kadına Yönelik Şiddet başlıklı bölümünde kadına yönelik şiddet terimine açıklama getirilmiştir. Buna göre kadına yönelik şiddet terimi, *“kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet”* anlamına gelmektedir⁴¹. Eylem Platformu’nda kadına yönelik şiddete dayak dâhil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, evdeki kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilikte tecavüz, kadınlara zararlı olan, kadının cinsel organına zarar verme ve diğer geleneksel uygulamalar, nikah dışı şiddet ve istismarla bağlantılı şiddet; tecavüz, cinsel taciz, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dâhil toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması ve nerede olursa olsun, Devletin yürüttüğü veya göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet dâhil edilmekle birlikte, kadına yönelik şiddetin sınırları geniş tutulmuştur⁴². Şöyle ki, bu şiddetin diğer türleri arasında, silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, özellikle cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama vardır. Bunun yanı sıra, zorla kısırlaştırma ve düşüğe zorlama, kontraseptiflerin zorla/baskıyla uygulanması, kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi de kadına yönelik şiddet sayılmaktadır.

Konferansta katılımcı devletlerin kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için gerekli ulusal politikaları geliştirmek ve düzenlemeler yapmak, aynı zamanda kadına yönelik şiddetle mücadelede değinen tüm uluslararası anlaşmaları onaylamakla yükümlü oldukları belirtilmiştir.

Pekin’de yapılan konferanstan 5 yıl sonra 05-09 Haziran 2000 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından New York’ta **Kadın 2000: 21. Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış (PEKİN+5)** başlıklı bir oturum yapılmıştır. Oturumun amacı 1995 yılında yapılan konferanstan bu yana meydana gelen gelişmeleri değerlendirmek ve yeni eylem ve girişimleri belirlemek olmuştur.

(Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>, s. 3, 06.01.2016

⁴¹ **Beijing Declaration and Platform for Action**,

(Çevrimiçi) <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>, s. 48, 06.01.2016

⁴² **A.e.**, s. 48-49, 06.01.2016

Oturuma 188 ülkeden toplam 1500 sivil toplum kuruluşu katılmıştır. Oturumda “Sonuç Belgesi” kabul edilmiş ve burada kadına yönelik şiddetin anlamı genişletilerek tanınma namus cinayetleri ve zorla evlendirme eylemleri de dâhil edilmiştir. Oturumda Siyasi Bildirge ve Sonuç Belgesi’nin kabul edilmesiyle devletler Pekin Eylem Platformu’nda belirtilen 12 kritik sorun ile ilgili taahhütlerinin arkasında durduklarını da göstermiştir. Sonuç Belgesi’nde Pekin Eylem Platformu’na şiddetle ilgili eklemeler de yapılmıştır. Şöyle ki, erken ve zorla evlendirme, namus cinayetleri, başlık parasını ödeyememekten kaynaklanan şiddet ve evlilik içi tecavüz kadınlara karşı şiddet kapsamına alınmıştır⁴³. Bununla da Türkiye’nin taahhütleri arasında namus cinayetleri, zorla evlendirme ve evlilik içi tecavüz suçlarına yönelik yasal düzenlemeler yapılması da bulunmaktadır.

30 Ocak 2003 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından Namus Adına Kadınlara Karşı İşlenen Suçların Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Çalışma Önergesi kabul edilmiş ve burada kadınların namus adına işlenen suçların mağdurları olmaya devam etmesinden ve bu tür şiddetin dünyanın bütün bölgelerinde çeşitli şekillerde ve sürekli yapılmakta olmasından ve failerin kovuşturma ve cezalandırılmasındaki başarısızlıklardan endişe duyulduğu belirtilmiştir⁴⁴. Önerge’de özellikle kadınlara karşı namus adına işlenen suçların bir insan hakları ihlali olduğu ve Devletlerin bu tür suçları önleme, araştırma ve suçluları cezalandırmakla yükümlü oldukları vurgulanmıştır⁴⁵. Öte yandan, bu tür suçlara müsamaha gösterilmesinin hiçbir şekilde mümkün olmadığı belirtilmiştir⁴⁶.

11 Eylül 2000 tarihinde Ankara’da BM Genel Kurulu tarafından Binyıl Bildirgesi⁴⁷ (Milenyum Deklarasyonu) kabul edilmiştir. Bildirge’nin İnsan Hakları, Demokrasi ve İyi Yönetişim bölümünde “kadına yönelik her tür şiddetle mücadele etmeye ve Kadına Yönelik Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi’ni

---

⁴³ **Beijing Declaration and Platform for Action: Beijing+5 Political Declaration and Outcome**, UN Women, 2014,

(Çevrimiçi)

http://www2.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/csw/pfa_e_final_web.pdf?v=1&d=20160316T150800, s. 76, 06.12.2015

⁴⁴ (Çevrimiçi) http://ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/463_1.pdf, 06.12.2015

⁴⁵ Demet Özdamar, **Türk Kadın Hukuku Mevzuatı**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 868

⁴⁶ **A. e.**, s. 870

⁴⁷ New York’taki BM Genel Kurulu’nda 25 Eylül’de başlayan 3 günlük Zirvenin ilk gününde BM’ye üye 193 ülke oy birliği ile 2030 yılına kadar yoksulluğun yok edilmesini, eşitsizliklerle mücadeleyi ve çevrenin korunmasını amaçlayan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini kabul etmiştir. Bkz. (Çevrimiçi) <http://www.bmdergi.org/tr/tarihi-birlesmis-milletler-zirvesinde-193-uye-ulke-oybirligi-ile-yeni-surdurulebilir-kalkinma-hedeflerini-kabul-etti/>, 11.10.2019

uygulamaya” karar verildiği vurgulanmıştır⁴⁸. Binyıl Bildirgesi’nde yer verilen temel değerler arasında **özgürlük**, yani kadınlar ve erkeklerin açlık ve şiddet korkusu duymaksızın, baskı ve adaletsizliğe uğramaksızın, onurlu bir biçimde kendi hayatlarını yaşama ve yetiştirme hakkına sahip olması ve **eşitlik**, yani kadın ve erkeklerin hak ve fırsat eşitliğinin güvence altına alınması gösterilmiştir⁴⁹.

26 Şubat-09 Mart 2007 tarihleri arasında New York’da gerçekleştirilen BM Kadının Statüsü Komisyonu 51. Dönem Toplantısına ilişkin Rapor’da kız çocuklarına karşı her türlü ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi konusu tartışılmıştır. Burada konuşmacılar özellikle yasaların kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddetin sona erdirilmesi için düzenlenmesinin, silahlı çatışmalar sırasında kız çocuklarının korunmasının, kadının iş gücü içerisinde güçlendirilmesi için eğitimin desteklenmesinin gerekli olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bunun yanı sıra, kadınların ve kız çocuklarının cinsel istismarına, kız çocuklarının erken yaşta evliliği ile aile içi şiddete maruz kalmaları arasındaki ilişkiye, kız çocuklarının refahına engel olan kadın sünneti ile töre ve namus cinayetleri gibi geleneksel uygulamalara ve etkili politikalara geliştirilmesi için cinsiyete, yaşa dayalı detaylı veri toplamanın önemi vurgulanmıştır⁵⁰. Türkiye’nin sunumunda kız çocuklarına karşı her türlü ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi konusunda Türkiye’nin kaydettiği gelişmeler, kız çocuklarının okullaşmasına yönelik eğitim kampanyaları, erken yaşta evlilik ve namus cinayetlerinin önlenmesi amacıyla yapılan mevzuat değişiklikleri anlatılırken; diğer ülkelerin sunumlarında ise daha ziyade yoksulluğun, hastalıklar ve dünya çapındaki ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının kadının güçlendirilmesine bağlı olduğu ve kız çocuklarının refahının sağlam temelli yasalarla desteklenmesi gerektiği konulara dikkat çekilmiştir⁵¹.

14-24 Mart 2016 tarihleri arasında New York’da gerçekleştirilen BM Kadının Statüsü Komisyonu 60. Dönem Toplantısına ilişkin Rapor’da kadına yönelik şiddetin başta gelen sebeplerinin şiddetle mücadelede kavramsal açıklıklar ve kadının politik alanda yeteri kadar temsil edilememesi olduğu söylenmiş ve kadının hayatın her alanına aktif katılımını engelleyen şiddetin önlenmesine yönelik farklı oturumlarda farklı çözüm önerileri sunulmuştur. Bu önerilerden öne çıkanlar; katı, yaptırım gücü

⁴⁸ Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi,

(Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/milenyum.pdf>, s. 4, 06.12.2015

⁴⁹ Fulya Akyıldız, “Binyıl Kalkınma Hedefleri, İnsan Hakları ve Demokrasi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2011/2, S. 14, s. 48

⁵⁰ Özdamar, a. e., s. 1012

⁵¹ A. e., s. 1013

yüksek, hesap verilebilir ve caydırıcı ceza sistemleri oluşturulması, resmi organlara fiili sorumluluklar verilmesi, konuyu sadece devletin değil diğer aktörlerin de ele alması gerektiği, uygulamaların takip edilmesi gerektiği, küresel düzeyde daha fazla koordinasyonun sağlanması ve kültürel dönüşüm olarak sıralanabilir⁵².

2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW) ve Ek İhtiyari Protokol

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili kabul edilen en önemli sözleşmelerden biri Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme⁵³ (CEDAW)'dir. Sözleşme 18 Aralık 1979 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, 3 Eylül 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin 1. maddesinde kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı verilmiştir. Bu tanıma göre, *“Bu Sözleşmenin amacı bakımından kadınlara karşı ayrımcılık terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.”*⁵⁴.

Sözleşmenin 2. maddesi uyarınca, Taraf Devletler kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasıtayla ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izlemekle yükümlüdürler. Başka bir ifadeyle, Taraf Devletler kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek için gerekli tedbirleri⁵⁵ almalıdırlar. Bu

⁵² Rabia Öter Candan/Zeliha Günel, **BM KSK 60. Oturumu & Stk'lar Danışma Toplantısı Kadın Ve Demokrasi Derneği Gözlem Raporu**, Kadın ve Demokrasi Derneği, 14-24 Mart 2016, ABD, New York, s. 32

⁵³ BM tarafından 1979'da kabul edilen ve Türkiye'nin 1985 yılından bu yana taraf olduğu “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” (CEDAW) BM bünyesinde yer alan 6 temel insan hakları sözleşmesinden biridir. CEDAW, kadınlara karşı yapılan her türlü cinsiyete dayalı ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve kadınların insan haklarını korumak amacıyla yönelik yasal standartları bir araya getiren ve taraf ülkeler üzerinde bağlayıcı niteliği olan tek uluslararası hukuk aracıdır. Bkz. Filiz Arseven/Gülbin Demirbağ, “CEDAW Çerçevesinde Kadının İnsan Haklarının Değerlendirilmesi”, TÜBAKKOM, **1. Kadın Avukatlar Kurultayı**, 2013, s. 292

⁵⁴ **Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme**, (Çevrimiçi) <https://www.ihd.org.tr/kadinlara-kar-her-tlayrimcilin-lenmesuluslararasi-slees/>, 04.12.2015

⁵⁵ 2005-2012 yılları arasında Türkiye kadın cinayetlerinin önlenmesi için yeni düzenlemelere girmiş ve 2011 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bakanlar kurulunda yapılan değişiklikle bir Devlet

Sözleşme aynı zamanda, kadın erkek eşitsizliğinin kalıplaştığı ön yargıları ve gelenekleri ortadan kaldırmayı yükümlü kılmaktadır. Bunu 5. madde açıklamaktadır. Maddenin (a) bendine göre, Taraf Devletler her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basma kalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek konusunda gerekli tedbirleri alırlar⁵⁶.

Sözleşmede bunların yanı sıra, kadın satışının yasaklanması (6); oy verme, seçilme ve katılma hakkı (7); hükümeti temsil hakkı (8); vatandaşlık hakkı (9); eğitim hakkı (10); çalışma hakkı (11); sağlık hakkı (12); ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarındaki haklar (13); kırsal kesim kadınlarının hakları⁵⁷ (14); hukuk önünde eşitlik hakkı (15); evlenme ve aile ilişkileri alanındaki haklar (16) ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır⁵⁸. Sözleşmeye göre Taraf Devletler bahsi geçen haklar konusunda kadın-erkek eşitliğini sağlamak için gerekli her türlü tedbiri almakla yükümlüdürler.

Kabulünden bu yana CEDAW'ın taraf ülkeler tarafından uygulanmasını denetlemek amacıyla oluşturulmuş olan 23 bağımsız uzmandan oluşan CEDAW Komitesi'ne dört yılda bir rapor⁵⁹ verilmekle birlikte, bu raporlarda taraf devletler sözleşmeyi uygulamak ve ülkelerindeki kadınlara yönelik yasal ya da kültürel temelli

---

Bakanlığı alt birimi olmaktan çıkarılarak, yeni kurulan ve icra niteliğine sahip olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlanmış, şiddetle mücadele konusunda yeni bir kanun hazırlanarak kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla etkin ve ileri tedbirler hayata geçirilmiştir. Daha fazlası için bkz. Berrin Sönmez, "Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılıkla Mücadelede Uluslararası Olumlu Örnekler", **2. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali – Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık**, Editör: Adem Sözüer, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 9

⁵⁶ **Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme, a. y.**, 04.12.2015

⁵⁷ Sözleşme'nin 14. maddesine göre, Taraf Devletler kırsal kesim kadınlarının, karşılaştıkları özel sorunları ve ekonominin parasal olmayan sektöründeki çalışmalar dâhil ailelerinin ekonomik bakımdan ayakta kalması için oynadıkları belirgin rolü göz önünde tutmak ve Sözleşme hükümlerinin kırsal kesimdeki kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli bütün önlemleri almakla yükümlüdürler. Bkz. **Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme**, m. 14

⁵⁸ **A. e.**, 04.12.2015

⁵⁹ Türkiye'nin CEDAW Komitesi'ne sunduğu yedinci Rapor'a göre, 2010 yılından itibaren Türkiye'de kadına yönelik şiddeti önlemek için yasal açıdan birçok önemli adımlar atılmış, Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra, 2010 yılında öldürülen kadın sayısı 94 iken, bu sayı 2014 yılında 133'e yükselmiştir. Öldürülen kadınların içinde "geçici koruma tedbiri" kapsamında korunan 23 kadın da bulunmaktadır. Bu kadınların ikisi polisin yanındayken öldürülmüş ve olaylardan birinde bir polis de yaşamını yitirmiştir. Dolayısıyla koruyucu önlemlerin dahi yetersiz kaldığı durumların olduğu anlaşılmaktadır. Daha fazlası için bkz. **Türkiye'nin CEDAW Komitesi'ne Sunduğu Yedinci Periyodik Rapor için STK Gölge Raporu**, KADEM, Temmuz 2016, (Çevrimiçi) <http://kadem.org.tr/turkiyenin-cedaw-komitesine-sundugu-yedinci-periyodik-rapor-icin-stk-golge-raporu/>, 11.10.2019

ayrımcı uygulamaları ortadan kaldırmak için aldıkları önlemleri Komite'ye bildirmektedirler⁶⁰.

1999 yılında BM Genel Kurulu tarafından CEDAW'a ek olarak İhtiyari Protokol⁶¹ kabul edilmiştir. Protokolün amacı, CEDAW'ın düzenlediği konular hukuk sistemi içerisinde tüm yolları denedikleri halde bir sonuç elde edemeyen kadınlara, 23 bağımsız uzmandan oluşan bir tür Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi olan ancak onun gibi tazminata hükmetme yetkisi bulunmayan CEDAW Komitesine bireysel başvuru⁶² hakkını tanımaktır⁶³.

Ancak CEDAW'da kadına yönelik şiddeti direkt olarak ele alan bir madde bulunmadığından, 1992 yılında 19. Tavsiye Kararı kabul edilmiştir. Karar'da toplumsal cinsiyete dayalı şiddet *“kadınların erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen bir ayrımcılık biçimi”* olarak belirtilmiştir. Öte yandan, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi⁶⁴ bu

⁶⁰ Arseven/Demirbağ, **a.g.m.**, s. 293

⁶¹ İhtiyari Protokol'ün 2. maddesine göre, başvurular, Taraf Devletin yargılama yetkisi altında bulunan bireyler veya bireylerden oluşan gruplar tarafından ya da onlar adına, Sözleşme'de yer alan haklardan herhangi birinin Taraf Devlet tarafından ihlali sonucu mağdur kalındığı iddiası ile yapılabilir. Bireyler veya bireylerden oluşan gruplar adına başvuru yapılan hallerde başvuruyu yapan, onların rızası olmadan harekete geçmesinin haklı nedenlerini ortaya koymadıkça, başvuru, ilgililerin rızasıyla yapılacaktır. Madde 11 uyarınca ise, bir Taraf Devlet, yetkisi altında bulunan bireylerin işbu Protokol uyarınca yaptıkları başvurulardan ötürü kötü muameleye veya yıldırımaya maruz kalmamalarını sağlamak için uygun olan tüm önlemleri alacaktır. Bkz.

(Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/komiyon/kefe/docs/protokol.pdf>, 11.10.2019

⁶² CEDAW Komitesi'ne yapılan ilk bireysel şikâyet başvurusu, 2005 yılında karara bağlanan A.T. v. Macaristan vakasıdır. Başvuran kişi dört yıl boyunca iki çocuğunun da babası olan kocasından şiddet gördüğünü ve kocasının kendisini ölümle ve çocuklarına tecavüzle tehdit ettiğini, ayrıca çocuklarından birinin tamamen özürsü olduğunu ve ülkede özürsü çocuğuyla birlikte kalabileceği donanımlı bir sığınma evi olmadığını, Macaristan hukukunun kendisini kocasından korumak için bir koruma kararı veya kocasına yönelik bir uzaklaştırma kararı verilmesinin düzenlemediğini ireli sürmüş ve Komite'den geçici önlem talebinde bulunmuştur. Komite vakanın incelenmesi sonucunda Macaristan'daki düzenlemenin aile içi şiddet mağdurlarına uluslararası alanda kapsamlı ve etkili koruma ve destek sağlayamadığı, Macaristan'da aile içi şiddete ve cinsel istismara ilişkin spesifik bir mevzuat olmadığı, bu eylemlere yönelik koruma veya uzaklaştırma kararı verilemediği, aile içi şiddet mağdurlarına derhal bir koruma sağlayacak sığınma evlerinin olmadığı, dolayısıyla kişi güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Bkz. Gülay Arslan Öncü, “Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Bir Enstrüman Olarak Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi”, **2. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali – Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık**, Editör: Adem Sözüer, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 44-45

⁶³ Kadın Dayanışma Vakfı, “Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı”, 2008,

(Çevrimiçi) <http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/dosyalar/2008-Kad%C4%B1na-Y%C3%B6nelik-%C5%9Eiddet-El-Kitab%C4%B1.pdf>, s. 61, 06.01.2016

⁶⁴ Komite tarafından karara bağlanan aile içi şiddete ilişkin bir dava da türk kökenli Avusturya vatandaşları mağdur Fatma Yıldırım vakasıdır. Fatma Yıldırım öldürüldüğü için başvuruyu toplumsal cinsiyete dayalı şiddete uğrayan kadınları koruyan ve destekleyen Viyana merkezli iki örgüt yapmıştır. Fatma Yıldırım kocasının kendisini öldürmekle tehdit etmesi ve kendisine sürekli saldırması üzerine polise başvurmuş ve polis kocanın mağdurla birlikte yaşadığı eve girmesini yasaklayan bir karar çıkartarak Savcılık makamına kocanın alıkonulması talebi ile başvurmuş, ancak talep reddedilmiştir. Mağdur 08 Ağustos 2003 tarihinde mahkemeye korunma talebinde bulunmuş, mahkeme konuyla ilgili polis merkezine bilgi vermiş, mağduru kocası onun çalıştığı yere gelerek mağduru tehdit etmiş,

Karar ışığında Taraf Devletlere, şiddetin boyutu, neden ve sonuçları ve şiddeti önlemede ve şiddetle mücadelede alınan tedbirlerin etkinliği hakkında yapılan istatistik ve araştırma derlemeleri; Taraf Devletlerin, raporlarında, kadına yönelik şiddeti sürdüren davranış, gelenek ve uygulamaların niteliği ve boyutunu ve bunun sonucu ortaya çıkan şiddet biçimlerini belirlemesi; şiddetin üstesinden gelmek için aldıkları tedbirler ve bu tedbirlerin sonuçları hakkında rapor hazırlamaları; kadınların erkeklerle eşitliğinin sağlanmasına engel olan önyargıları ortadan kaldırmaya yardım edecek eğitim ve kamu bilgilendirme programları başlatmaları; namus nedeniyle aile üyesi kadınlara yönelik işlenen saldırı veya cinayetleri haklı gösteren yasaların kaldırılması gibi konularda özel tavsiyelerde bulunmuştur⁶⁵.

3. Avrupa Konseyi Tarafından Yapılmış Çalışmalar

Avrupa Konseyi 03 Ağustos 1949 tarihinde kurulmuş ve kuruluşundan itibaren insan haklarının korunması ve geliştirilmesi yönünde çalışmalara başlamıştır. Bunun sonucu olarak, 04 Kasım 1950'de Roma'da **İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunması Avrupa Sözleşmesi** imzalanmış ve 03 Eylül 1953 tarihinde bu Sözleşme yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'ye ek olarak kabul edilen Protokollerle⁶⁶ son halini alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde kadına yönelik şiddetle ilgili doğrudan bir madde bulunmasa da⁶⁷, yaşam hakkı, işkence yasağı,

---

mağdur kocasının tehditlerini polise bildirmiş, ancak polisin Savcılık makamından kocanın alıkonması ile ilgili talebi yine reddedilmiştir. 01 Eylül 2003 tarihinde koca aleyhine geçici önlem kararı verilse de, 11 Eylül 2003 tarihinde kocası mağduru evinin yakınlarında öldürmüştür. Komite Avusturya Hükümeti'nin aile içi şiddet konusunda yasal, cezai ve hukuki yollar, eğitim, sığınma evleri, şiddet mağdurlarına danışmanlık gibi hususların yer aldığı kapsamlı bir model oluşturduğunu, ancak bu modelin Devlet ajanları tarafından desteklenmesi gerektiğini, ayrıca mağduru kocasının tutuklanmamış olmasının taraf Devletin mağduru koruma konusundaki özün yükümlülüğünün ihlali olduğunu belirtmiştir. Daha fazlası için bkz. Öncü, **a.g.m.**, s.46-48

⁶⁵ **Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları 1986-2013**, (Çevrimiçi)

[https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf), s. 21, 06.01.2016

⁶⁶ 20.03.1952 tarihli Ek 1 No'lu Protokol, 19.09.1963 tarihli 4 No'lu Protokol, 28.04.1983 tarihli 6 No'lu Protokol, 22.11.1984 tarihli Ek 7 No'lu Protokol, 04.11.2000 tarihli Ek 12 No'lu Protokol, 03.05.2002 13 No'lu Protokol, 13.05.2004 tarihli 14 No'lu Protokol, 02.10.2013 tarihli 16 No'lu Protokol, bkz. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf, 11.10.2019

⁶⁷ AİHM aile içi şiddeti AİHS tarafı tüm devletleri ilgilendiren genel bir sorun olarak görmekte ve genellikle kişisel ilişkilerde ve kapalı çevrelerde gerçekleştiği için her zaman açığa çıkmamasına, ayrıca aile içi şiddet mağdurlarının sadece kadınlar değil, aynı zamanda erkekler ve çocuklar olmasına, aile içi şiddet mağdurlarının savunmasız bir durumda oldukları için onların korunmasında aktif bir devlet müdahalesinin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bkz. Gülay Arslan Öncü, "Avrupa İnsan

kölelik ve zorla çalıştırma yasağı, evlenme hakkı, ayrımcılık yasağı, 7 No'lu Ek Protokol'de tespit edilen eşler arasında eşitlik hakkı dikkate alınması gereken hususlardır. AİHS'nin en önemli özelliği 33. maddede öngörülen devletlerarası başvurular ve 34. maddede öngörülen bireysel başvurular yolu ile hak ve özgürlükleri koruma mekanizması oluşturulmasıdır⁶⁸.

AİHM'ne aile içi şiddetle ilgili bireysel başvuru yapılan ilk dava *Kontrova v. Slovakia* davasıdır. Evli bir kadın olan başvuran kişi, kocasının onu elektrik kablusuyla dövdüğünü söyleyerek polise başvurmuş ve 7 günlük iş görmezlik raporunu da şikâyetine eklemiştir. Daha sonra başvuran kişi ve kocası polis merkezine giderek şikâyetini geri almak istemiş ve şiddetle ilgili altı günü geçmeyen rapor getirmeleri sonucunda şiddet gösteren kocanın eylemi Kabahatlar Yasası Çerçevesinde incelenmiştir. Daha sonra şiddet mağduru kadın kocasının kendisini ve çocuklarını silahla tehdit ettiğini polise bildirmiş, bir süre sonra ise kocası kendisini ve iki çocuğunu silahla vurarak öldürmüş ve dava ile ilgili Mahkeme AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir⁶⁹. Bunların yanı sıra, AİHM tarafından *E.B. v. Romanya*⁷⁰ davasında AİHS'nin 3. ve 8. maddelerinin, *E.S. ve diğerleri v.*

Hakları Sözleşmesi Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Araçları”, **Public and Private International Law Bulletin**, Cilt 32, S. 2, s. 13-14

⁶⁸ AİHS'nin 33. maddesine göre, her Yüksek Sözleşmecî Taraf, diğer bir Yüksek Sözleşmecî Taraf'a karşı Sözleşme ve Protokollerinin hükümlerinin ihlali iddiası ile Mahkeme'ye başvurabilir. Madde 34 uyarınca ise, bu Sözleşme veya protokollerinde tanınan haklarının Yüksek Sözleşmecî Taraflar'dan biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmecî Taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olmamayı taahhüt ederler.

Bkz. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf, 11.10.2019

⁶⁹ Gülay Arslan Öncü, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kadına Karşı Aile içi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Yaklaşımları”, *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması*, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 47-48

⁷⁰ 20 Mayıs 2008 tarihinde işten eve dönerken tanımadığı bir adam tarafından durdurulan ve para karşılığında oral seks yapmaya ve üstünü çıkartmaya zorlandığını iddia eden başvuru, evde eşinin onu beklediğini söyleyerek adamı reddetmiş, sağ kolunu ve boynunu sıkarak mezarlık yakınına doğru sürüklenen, bıçakla tehdit edilen ve şoka giren başvuru, adamın tecavüzüne uğramış ve kimseye söylememesi için uyarılmıştır. Doğruca polis merkezine giden başvuru, daha önce karakolda görev yapan bir polis tarafından şikâyetçi olmaması için uyarılsa da, durumu eşine ve ailesine anlatan başvuru, ertesi gün karakola giderek şikâyetçi olmuştur. İnceleme için Adli Tıp Merkezi'ne giden başvurucuya sağ kolunda yaralar olduğunu ve genital bölgede tecavüzden kaynaklanan belirli bir zarar olmadığını ortaya koyan bir rapor verilmiştir. Başvurucu defalarca savcılığa ve mahkemeye başvurmasına rağmen şikâyeti reddedilmiş, 11 Ağustos 2010 tarihinde ise İHAM'a başvurarak, Romanya makamlarının tecavüz iddiasını soruşturmakta ve cinsel saldırıya karşı etkili bir yasal koruma sağlama görevini yerine getirmekte yetersiz kaldığını, bu nedenle Sözleşme'nin insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağını düzenleyen 3. maddesinin, adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinin ve etkili başvuru yolu hakkını düzenleyen 13. maddesinin ihlal edildiğini, yetkililerin tecavüz mağduru olan ve avukat ya da hukuki destekten yoksun olan başvurucuyu koruyamadığını ve yargılama sürecinde kişisel bütünlüğünü ihlal ederek travma yaşamasına neden olduğunu iddia etmiştir. Mahkeme, başvurunun IQ'sunun düşük olduğunu, bu nedenle daha hassas/kırılgan olduğunu ve

Slovakya⁷¹ davasında 3. ve 8. maddelerin, *A v. Hırvatistan*⁷² davasında ise 8. maddenin ihlal edildiği belirtilmiştir.

03 Nisan 2000 tarihinde Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi tarafından Avrupa’da Kadına Yönelik Şiddet Başlıklı Tavsiye Kararı alınmıştır. Tavsiye Kararı’nda Avrupa’da şiddet mağduru kadınların sayısının giderek artması ve kadına yönelik şiddet konusuna vurgu yapılmasının yanı sıra, kadına yönelik şiddetin insan haklarını ihlal eden ve cezalandırılması gereken bir suç olduğu belirtilmiş ve üye devletlere, mağdur kadınlar için yardım merkezleri açmaları, eğitim programları düzenlemeleri tavsiye edilmiştir⁷³.

30 Nisan 2002 tarihinde ise Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından Kadınların Şiddete Karşı Korunması Başlıklı Tavsiye Kararı kabul edilmiştir. Bakanlar Komitesi Karar’da *“kadınlara karşı şiddetin erkeklerle kadınlar arasındaki güç dengesizliğinden kaynaklandığını ve kadın cinsine karşı hem toplumda, hem aile içinde ciddi ayrımcılığa yol açtığını; kadınlara karşı şiddetin, kadınların insan hakları ve temel özgürlüklerini ihlal ettiğini ve zarar verdiğini ya da bu hak ve özgürlüklerden yararlanma olanağını yok ettiğini; kadınların, insan hakları ve temel özgürlüklerle tutarlı olmayan geleneksel ya da töresel uygulamaların kurbanı olmaları hali de dâhil, sık sık cinsiyetleri temelinde olduğu kadar kökenleri*

---

yetkililerin bu yüzden daha özenli olması gerektiğini, ancak Sözleşme’nin 3. ve 8. maddelerinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Bkz. <https://www.esitlikforumu.org/2019/04/05/ihamin-e-b-v-romanya-kararinin-ozet-cevirisi-tecavuze-ugrayan-zihinsel-engelli-kadinin-sikayetlerinin-tecavuze-direnmediği-gerekcesiyle-sorusturulmaması-istanbul/>, 11.10.2019

⁷¹ Bayan E.S., kocasını terk ettikten sonra kocasının kendisini tehdit ve kızlarından birini de cinsel açıdan taciz ettiği iddiasıyla yetkili makamlara şikayette bulunarak, kocasının birlikte yaşadıkları konuttan uzaklaştırılması için yerel mahkemeden bir tedbir kararı çıkarması talebinde bulunmuş, ancak bu talebi, kocanın mülkiyeti kullanma hakkını sınırlandırma yetkisi bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Daha sonra yeni bir yasanın yürürlüğe girmesi ile kocanın konuttan uzaklaştırılması yönünde tedbir kararı verilmiştir. Bu süre zarfında Bayan E.S. çocuklarıyla beraber oturdukları konuttan dolayısıyla da ailesinden ve arkadaşlarından uzaklaşmak ve çocukları da okullarını değiştirmek zorunda kalmıştır. AİHM, kocanın konuttan uzaklaştırılmaması ve mağdurlara gerekli giderimin sağlanmaması nedeniyle AİHS madde 3 ve 8’in ihlal edildiğine karar vermiştir. Bkz. Öncü, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Araçları”, s. 18

⁷² Bu davada başvuru, 3 yıl boyunca kocası tarafından şiddet ve tehditlere maruz kalmış bir kadın olup, şiddet mağduru kadın kocasının tehditlerinin sürmesi üzerine hükümetler dışı bir örgüt tarafından idare edilen bir sığınma evine yerleşmiş, kocasının ise psikiyatrik muayene sonucunda zihinsel rahatsızlıkları olduğu tespit edilmiştir. Başvuru Hırvatistan hükümetinin kendisine yeterli koruma sağlayamadığını ve AİHS’nin 2, 3. ve 8. maddelerinin ihlal edildiğini öne sürmüş, Mahkeme ise kocanın saldırılarına karşın kovuşturma işlemlerinin başlatıldığını ve gözaltına alma, uzaklaştırma gibi önleme kararları alındığını, ancak bunların bir kısmının uygulamaya geçirilmediğini göz önünde bulundurarak, AİHS’nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Bkz. Öncü, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Yaklaşımları”, s. 58-59

⁷³ (Çevrimiçi)

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16783&lang=en>, 07.12.2015

itibariyle de çok yönlü ayrımcılığa maruz kaldıklarını; kadınlara karşı şiddetin, aile içinde -aile hangi biçimi alırsa alsın- ve toplumun bütün katmanlarında yaygınlığını” vurgulamıştır⁷⁴. Buna yönelik ise, üye devletlere, kadınların temel hak ve özgürlüklerini temin etmek, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek için mevzuat ve politikalarını gözden geçirmek, kurbanları korumak yükümlülüğünü kabul etmek, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde araştırma, veri toplama ve ağ kurulmasını desteklemek gibi tavsiyelerde bulunmuştur⁷⁵.

AB Konseyi tarafından 08 Mart 2010 tarihinde Brüksel’de kabul edilen Avrupa Birliği’nde Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Konsey Sonuçları’nda üye ülkelere kadına yönelik şiddet konusunu kapsamlı bir şekilde ele alan ulusal stratejiler geliştirmeleri, şiddeti önlemek için gerekli kaynaklar ayırmaları, kadın sünneti ve namus cinayeti mağduru kadınların korunmasındaki eksikleri tespit etmeleri ve bu eksiklikleri gidermeleri, farkındalık yaratılması ve bunun yanında şiddet mağdurlarına psikolojik, sosyal ve hukuki her türlü yardım ve koruma sağlanması, insan ticareti mağdurlarının erken tanı ve teşhis ile korunmaya alınması bunun yanında Avrupa Komisyonu’na da kadına yönelik şiddetle mücadele için bir Avrupa Strateji belgesi hazırlaması yönünde çağrıda bulunmuştur⁷⁶.

AB Konseyi tarafından 05-06 Haziran 2014 tarihinde Lüksemburg’da kabul edilen Kadın Sünneti de Dâhil olmak üzere Kadınlara ve Kızlara Karşı Her Türlü Şiddetin Önlenmesi ve Mücadeleye Dair Konsey Sonuçları’nda ise diğer Konsey bildirimlerinde konuların yanı sıra, üye devletlere ve Avrupa Komisyonu’na kadın sünneti konusunda çalışmalar yapılması, ayrıca uluslararası örgütler ve sivil toplum örgütleriyle kadın sünneti de dâhil olmak üzere kadına yönelik şiddet konusunda stratejik işbirliğinin geliştirilmesi çağrısı yapılmıştır⁷⁷.

---

⁷⁴ **The Protection of Women against Violence Recommendation of the Committee of Ministers and Explanatory Memorandum,**

(Çevrimiçi) [http://bice.org/app/uploads/2014/10/Rec\(2002\)5_en.pdf](http://bice.org/app/uploads/2014/10/Rec(2002)5_en.pdf), s. 5, 07.12.2015

⁷⁵ **A.y.**, s. 7, 07.12.2015

⁷⁶ Council of The European Union, **Council conclusions on the Eradication of Violence Against Women in the European Union 3000th Employment and Social Policy Council meeting Brussels, 8 March 2010**, (Çevrimiçi)

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/113226.pdf, 11.10.2019

⁷⁷ Council of The European Union, **Council conclusions - “Preventing and combating all forms of violence against women and girls, including female genital mutilation” Justice And Home Affairs Council meeting Luxembourg, 5 and 6 June 2014**,

(Çevrimiçi) <https://www.consilium.europa.eu/media/28077/143103.pdf>, 11.10.2019

B. Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)

Kadına yönelik şiddetle ilgili önemli uluslararası belgelerden biri de Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi⁷⁸ Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir. Sözleşme İstanbul'da imzaya açıldığı için "**İstanbul Sözleşmesi**" de adlanmaktadır. Sözleşme 11 Mayıs 2011 tarihinde kabul edilmiş, 12 ülkenin imzasıyla 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İstanbul Sözleşmesi uluslararası hukukta kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan, bağlayıcı ve bağımsız bir denetim mekanizması⁷⁹ kurulmasına yer verilen ve şiddetin kadın erkek eşitsizliğinin bir sonucu olduğunun vurgulandığı ilk Sözleşme

⁷⁸ Sözleşme'nin Türkçe metni ile İngilizce metni karşılaştırıldığında, Türkçe çeviride yanlışlıklar olduğu görülmektedir. Şöyle ki, Sözleşme'nin orijinal başlığı "*Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*" olmasına rağmen, Türkçe'ye "*Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*" olarak, Sözleşme'nin metnindeki "*ev içi şiddet*" (*domestic violence*) ibaresi, Türkçe'ye "*aile içi şiddet*" olarak, **ev içinde (domestic unit)** ibaresi ise "*aile birliğinde*" olarak çevrilmiştir. Öte yandan, "*eşler veya partnerler arasındaki şiddet*" ibaresi, "*eşler veya ebeveynler arasındaki*" şiddet olarak çevrilmiştir. Böylece Sözleşme, evli veya evlilik dışı tüm çiftler arasındaki şiddeti yasaklamasına rağmen, Türkçe çeviride evli çiftler arasındaki şiddet yasaklanmak istenmiştir. Ancak belirtilmelidir ki, Türkiye'nin taraf olduğu 1969 tarihli Antlaşmalar Hukuku Hakkında Viyana Sözleşmesi'nin 33. maddesi uyarınca, uluslararası sözleşmelerin orijinal metinleri bağlayıcı olduğundan ve Türkiye İstanbul Sözleşmesi'ne herhangi bir çekince koymadığından, Türkiye açısından bağlayıcı olan, hatalı ve eksik Türkçe çeviriler değil, orijinal metinlerdir. Bkz. Kadriye Bakırcı, "İstanbul Sözleşmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, 2015, S. 4, s. 137-138

⁷⁹ İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasını izleyen mekanizma GREVIO adlanmaktadır. Türkiye üzerine ilk raporunda GREVIO, Türkiye'deki yetkililerce atılan olumlu adımları memnuniyetle karşıladığını belirtmiş, öte yandan kadınlara yönelik şiddeti ortadan kaldırmak üzere alınan tedbirler, yasal düzenlemeler ve politikalar konusundaki eksikliklerle ilgili endişesini de dile getirmiştir. GREVIO kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili yetkililerin çabalarını zayıflatan bazı faktörlerin altını çizmiştir. Rapora göre, bu faktörlerden biri politikaların kadınlarla erkekler arasındaki eşitlik ve kadına yönelik şiddet üzerindeki etkileri bağlamında bütüncül ve sistematik olarak değerlendirmesinin yapılmayıdır. Bir diğer faktör ise kadın ve erkeğin aile içinde ve toplumdaki rol ve sorumluluklarına dair ayrımcı kalıp yargıları sorgulamamaya yol açacak şekilde kadınların anne olarak ve "*bakım sağlayıcı*" olarak geleneksel rollerine vurgu yapma eğilimidir. GREVIO kadına yönelik şiddete ilişkin mahkeme dosyalarında cinsiyetçi önyargıların ve mağduru suçlamanın takdire bağlı indirime yol açtığı konusunda da endişeli olduğunu belirtmiş, kadınları şiddetten korumak üzere alınan tedbirlerle ilgili ilerlemeyi ifade etse de cezasızlığın sürekli hale gelmiş olmasından da endişeyle söz etmiştir. Rapora göre, Türkiye'deki kadınların %25'inden fazlasının 18 yaşından önce evlendiği rapor edilmiş, hatta bu oran kırsal bölgelerde %32'ye kadar yükselmiştir. Bu nedenle, uzmanlar erken yaşta ve zorla evliliklerin ele alınması gereken bir sorun olduğunu dile getirmiş, ayrıca Türkiye'deki kadınlara yönelik psikolojik şiddetin yaygınlığından da endişe duyulduğunu ifade etmişlerdir. GREVIO, en son araştırma verilerine göre Türkiye'deki kadınların %27'sinin hayatlarında en az bir kez ısrarlı takibe maruz kaldıklarını belirtmelerine karşın ısrarlı takibin Türk Ceza Kanunu'nda ayrı bir suç olarak tanımlanmadığını vurgulamıştır. Bkz. (Çevrimiçi)

https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/news/none-GREVIO_turkiye_raporunu_acikladi/, 11.10.2019

niteliği taşımaktadır⁸⁰. Öte yandan, İstanbul Sözleşmesi'nin en önemli özelliği, biyolojik veya hukuki, ailevi bağ olup olmadığına bakılmaksızın **ev içi şiddetin**, örneğin eski veya mevcut eşler, evlilik dışı partnerler, birlikte yaşayan aile fertleri, akrabalar veya birlikte yaşayan başkaları tarafından yöneltilen şiddetin ve **kadınlara yönelik her türlü şiddetin** önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin standartlar öngören ve Avrupa ülkelerini hukuki olarak bağlayan ilk belge olmasıdır⁸¹.

İstanbul Sözleşmesi'nde kadına yönelik şiddetin, erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmasına ve kadına yönelik ayrımcılığa neden olan ve kadınların tam ilerlemesini engelleyen, kadınlar ve erkekler arasında tarihsel eşitsiz güç ilişkisinin bir tezahürü olduğu; kadına yönelik şiddetin yapısal niteliğinin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olması ve kadına yönelik şiddetin, erkeklerle kıyaslandığında kadını ikincil konuma zorlayan temel sosyal mekanizmalardan birisi olduğu vurgulanmıştır⁸². Sözleşme'nin 1. maddesinde belirtildiği üzere, bu Sözleşmenin amacı kadınları her türlü şiddetten koruma, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele etmek, şiddeti önlemek ve kovuşturmak; kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirerek gerçek kadın erkek eşitliğini teşvik etmek; kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarının korunması ve mağdurlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politikalar ve önlemler geliştirmek; kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası işbirliğini geliştirmek; kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik bütüncül bir yaklaşım benimsemek amacıyla etkili işbirliğini sağlamaya yönelik kuruluşlar ve yasa koyuculara destek ve yardım sunmaktır⁸³. Bununla birlikte, Sözleşme'nin, kadına ve aile içi şiddete son verilmiş bir Avrupa yaratmak amacıyla düzenlendiği önemle vurgulanmıştır⁸⁴.

---

⁸⁰ Nazan Moroğlu, "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi", **TBBD**, S. 99, 2012, s. 366

⁸¹ Bakırcı, **a.g.m.**, s. 134

⁸² **Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi**,

(Çevrimiçi)

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462545>, s. 3, 07.12.2015

⁸³ **A. y.**, s. 4, 07.12.2015

⁸⁴ Moroğlu, **a.g.m.**, s. 367

Sözleşme'nin 2. maddesinde, aile için şiddet de dâhil olmak üzere, kadınları orantısız bir biçimde etkileyen, kadına karşı her türlü şiddete maruz kalmış tüm aile içi şiddet mağdurları için uygulama tespit edilmiştir⁸⁵.

Sözleşme'nin 3. maddesinde kadına yönelik ve aile içi şiddetin tanımı da verilmiştir. Bu tanıma göre, **kadına karşı şiddet**, kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim, ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri, **aile içi şiddet** ise aile içerisinde, aile birliğinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya ebeveynler arasında meydana gelen, failin aynı evi şuan veya daha önce şiddet mağduruyla paylaşmış paylaşılmadığına bakılmaksızın fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin bütün türleri anlamına gelir. Bunun yanı sıra, 3. maddenin c bendine göre, **toplumsal cinsiyet**, herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler iken, sözü geçen maddenin d bendine göre **kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet**, bir kadına karşı, kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız bir biçimde etkileyen şiddet biçimidir⁸⁶.

Taraf devletlerin Sözleşme'nin hükümlerini etkili bir biçimde uygulamalarını sağlamak amacıyla Sözleşme'de spesifik bir izleme mekanizması oluşturulsa da, bireysel şikâyet hakkı tanınmamıştır. Bununla birlikte, Sözleşme, Taraflara mağdurların başvurulabilir bölgesel ve uluslararası bireysel/toplu şikâyet mekanizmalarına ilişkin bilgiye ve bu mekanizmalara erişim imkânına sahip olmalarını sağlama ve şikâyette bulunan mağdurlara duyarlı ve bilgiye dayalı desteğin sağlanması yükümlülüğünü getirmektedir⁸⁷.

Sözleşme'nin **Temel haklar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması** adlı 4. maddesi uyarınca, Sözleşme'ye taraf olan Devletler herkesin, özellikle de kadınların, yaygınlaştırmak ve korumak için gerekli olan yasal ve diğer tedbirleri almak, ulusal anayasalarında veya ilgilin diğer mevzuata kadın erkek eşitliği ilkesini dâhil etmek ve yerine göre yaptırımların uygulanması yolu da dâhil olmak üzere, kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayarak bu ilkenin uygulamada gerçekleştirilmesini temin etmek,

⁸⁵ **Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi**, a. y., s. 4-5, 07.12.2015

⁸⁶ Moroğlu, **a.g.m.**, s. 367

⁸⁷ Bakırcı, **a.g.m.**, s. 136

kadınlara karşı ayrımcılık yapan yasa ve uygulamaları yürürlükten kaldırmak, bu Sözleşme hükümlerinin, özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin etmekle yükümlüdürler⁸⁸. Bir başka deyişle, Taraf devletler özel ve kamusal alanda herkesin özellikle kadınların şiddetten uzak yaşama amacıyla gereken yasal ve diğer tedbirleri alma yükümlülüğü altına girmiştir⁸⁹.

Sözleşme'nin 5. maddesinde devletin yükümlülükleri ve titizlikle yapması gereken inceleme ve araştırmalar, 6. maddesinde ise toplumsal cinsiyet konusunda hassasiyet gerektiren politikalarla ilgili hükümler tespit edilmiştir⁹⁰.

Sözleşme'ye göre, Taraf devletler, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olmasıyla birlikte, kültür, gelenek, görenek, din veya sözde “*namus*”un Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için gerekçe oluşturmasını sağlamalı, yerine göre, tüm eğitim seviyelerinde resmi müfredata, kadın erkek eşitliği, toplumsal klişelerden arındırılmış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde çatışmaların şiddete başvurmadan çözüme kavuşturulması, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişilik bütünlüğüne saygı gibi konuların, öğrencilerin zaman içinde değişen öğrenme kapasitelerine uyarlanmış bir biçimde dâhil edilmesi için gerekli tedbirleri almalıdırlar⁹¹.

---

⁸⁸ **Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi**, a. y., s. 5-6, 07.12.2015

⁸⁹ Murat Çördük/Çağrı Gülyüz, “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi Namı Diğer İstanbul Sözleşmesi’ne Genel Bir Bakış”, TÜBAKKOM, **1. Kadın Avukatlar Kurultayı**, 2013, s. 267

⁹⁰ Madde 5 uyarınca, Taraflar kadınlara karşı herhangi bir şiddet eylemine girişmekten imtina edecek ve devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve Devlet adına hareket eden diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun bir biçimde hareket etmelerini temin edeceklerdir. Taraflar, devlet dışı aktörlerce gerçekleştirilen ve bu Sözleşmenin kapsamı dâhilindeki şiddet eylemlerinin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması, ve bu eylemler nedeniyle tazminat verilmesi konusunda azami dikkat ve özenin sarfedilmesi için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır. Madde 6'ya göre, Taraflar bu Sözleşmenin uygulanmasına ve sözleşme hükümlerinin etkilerinin değerlendirilmesine bir toplumsal cinsiyet bakış açısı katacak ve kadınlarla erkekler arasında eşitliğe ve kadınların güçlendirilmesine ilişkin politikalarını yaygınlaştıracak ve etkili bir biçimde uygulayacaklardır. Bkz. İstanbul Sözleşmesi, m. 5 ve m. 6

⁹¹ Bkz. İstanbul Sözleşmesi, m. 12

Bundan başka, Taraf Devletlerin yükümlülükleri arasında, şiddetin tekrarlanmaması ve şiddet içeren davranış biçimlerinin değiştirilmesi amacıyla aile içi şiddet faillerinin kişilerarası ilişkilerinde şiddet içermeyen davranış biçimi edinmelerini sağlamayı hedefleyen programlar; başta cinsel suç failleri olmak üzere faillerin tekrar suç işlemesini engelleyen tedavi programları geliştirmek ve desteklemek üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri almak, bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eylemlerinin mağdurları veya mağduriyete neden olanlar üzerinde çalışan ilgili profesyonel kadroların, söz konusu şiddet olaylarının önlenmesi ve tespit edilmesi, kadın erkek eşitliği, mağdurların ihtiyaçları ve haklarının yanı sıra, ikincil mağduriyetin önlenmesi konularında uygun bir şekilde eğitimini sağlamak veya bu eğitimi güçlendirmek, sözü edilen eğitimin, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet olayı vakalarının çeşitli kurumlara sevk edildiklerinde kapsamlı ve uygun bir biçimde ilgilienilmelerini mümkün kılmak üzere, birden fazla kurum ve kuruluş arasında koordineli işbirliği konusunda eğitimi de içermesini teşvik etmek de vardır⁹².

Sözleşme'de kadına yönelik şiddeti önleyici müdahale ve tedavi programları da belirtilmiştir. Şöyle ki, Taraflar ileride meydana gelecek şiddet olaylarını önleme ve şiddete dayalı davranış kalıplarını değiştirme amacıyla, aile içi şiddet girişiminde bulunanlar için, kişisel ilişkilerde şiddete başvurmeyen davranışlar benimsemeyi öğretmeye yönelik eğitim programları oluşturulmasını veya desteklenmesini mümkün kılacak gerekli yasal veya diğer tedbirler, özellikle cinsel suç işleyenlerin yeniden suç işlemelerini önlemeye yönelik eğitim programları oluşturulmasını veya desteklenmesini mümkün kılacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri almalı, belirtilen tedbirleri alırken, mağdurların insan haklarının emniyetinin ve desteklenmesinin başlıca kaygı olmasını ve yerine göre bu programların mağdurlara yönelik özel destek hizmetleriyle yakın koordinasyon içinde oluşturulup uygulanmasını temin etmeli, mağdurların şiddet eylemi sonrasında iyileşmelerini kolaylaştıracak hizmetlere erişimini sağlayacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri almalı, bu tedbirlere gerektiğinde, yasal ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, finansal yardım, konut sağlama, eğitim, öğretim ve iş bulma yardımı da dâhil edilmelidir⁹³.

⁹² Bkz. İstanbul Sözleşmesi, m. 15 ve m. 16

⁹³ **Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi**, a. y., s. 9-10, 07.12.2015

Sözleşme’de kadına yönelik şiddetin farklı türleri ile ilgili hükümler de tespit edilmiştir. Şöyle ki, psikolojik şiddet (m.33), taciz amaçlı takip (m.34), fiziksel şiddet (m.35), ırza geçme de dâhil olmak üzere cinsel şiddet eylemleri (m.36), zorla yapılan evlilikler⁹⁴ (m.37), kadın sünneti (m.38), kürtaja ve kısırlaştırmaya zorlama (m.39) ve cinsel taciz (m.40) Sözleşme uyarınca yasaklanmıştır. Öte yandan, Sözleşme’ye sözde namus cinayetleri de dâhil edilmiştir. Buna göre, Taraf Devletler, bu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet eylemlerinden herhangi birinin gerçekleşmesini takiben başlatılan cezai işlemlerde kültür, örf ve adet, gelenek veya sözde “*namus*”un bu eylemlerin gerekçesi olarak kabul edilmemesini sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır. Aynı zamanda, Taraf Devletler, herhangi bir kişinin bir çocuğu bahsedilen eylemlerden herhangi birini işlemeye tahrik etmiş olmasının söz konusu kişinin gerçekleştirilen eylemlerle ilgili cezai sorumluluğunu azaltmamasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır⁹⁵.

Sözleşme, şiddetin önlenmesi konusunda adeta bir yol haritası çizmiş; Sözleşme’de farkındalığı artırma, uzmanların eğitimi, önleyici müdahale, tedavi programları, özel sektör ve medya desteğinin alınması, psikolojik ve hukuksal destek hizmetleri, sığınakların kurulması, acil yardım hatlarının açılması, bedensel zarar görenlere tazminat, adli yardım hizmetleri gibi konular ayrıntılı olarak düzenlenmiştir⁹⁶. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, Sözleşme’nin taraf devletlere yüklediği yükümlülükler uygun davranılmadığı/ihlal edildiği takdirde, yaptırım olarak herhangi bir düzenleme getirilmemiş ve Sözleşme’de izleme mekanizması başlığı altında kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddete karşı eylem uzman grubu (GREVİO) oluşturulacağını ve bu grubun Sözleşme’nin uygulanmasını izleyeceğini söylenmiştir⁹⁷.

---

⁹⁴ Zorla evlilik mağdurlarından kimileri yaşadıkları ülkede evlenmeye zorlanırken, kimileri de önce bir başka ülkeye, genellikle atalarının yaşamış oldukları ülkeye götürülmekte ve bu ülkenin yurttaşı kişilerle evlenmeye zorlanmaktadır. Bu nedenle bu hükümde iki davranışa yer verilmiştir: Bir kişiyi evlenmeye zorlamak ve kişiyi başka biriyle zorla evlendirmek üzere ülke dışına çıkması için kandırmak. Bkz. Bakırcı, **a.g.m.**, s. 150-151

⁹⁵ Çördük/Gülyüz, **a.g.m.**, s. 274

⁹⁶ Moroğlu, **a.g.m.**, s. 368

⁹⁷ Seher Kırbas Canikoğlu, “Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 3, 2015, s. 368

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN YAYGINLIĞI, NEDENLERİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN KADINLAR VE ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

I. DÜNYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN YAYGINLIĞI

Kadına yönelik şiddet hem Türkiye’de, hem de dünya genelinde ciddi bir sağlık sorunu olmasının yanı sıra, şiddet olgusu insanlık tarihi boyunca var olmuştur. Arkeolojik veriler erkek mumyaların kemiklerinde ortalama %9-20 oranında kırık bulunurken, bu oranın kadınlar arasında %30-50 oranlarında olduğunu ortaya koymuştur⁹⁸. Antik Yunan, Antik Roma ve Hindistan’da medeni hakları bulunmayan, köle veya eşya olarak kabul edilen kadınlar kocalarına itaat etmezlerse erkeğin kadını kontrol altına almak ve cezalandırmak için kanuni ve ahlaki hakları, hatta kadını öldürmek hakkı bulunmaktaydı⁹⁹.

16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar bazı kültürlerde erkeklere eşlerini dövmelerine izin verilmekteydi. Örneğin, 1824 yılında ABD’de Mississippi Eyaleti Yüksek Mahkemesi erkeğin “*davaya dâhil olan tüm tarafların şereflerinin zarar görmesini önlemek amacıyla, cezai soruşturmaya uğramadan eşine fiziksel şiddet uygulama hakkı*” olduğu kararına vararak eş dayacağını yasallaştırmıştır¹⁰⁰. Alabama 1871 yılında erkeklerin yasal eşlerini dövme hakkını iptal eden ilk devlet olarak tarihe geçmiştir¹⁰¹.

Kadına yönelik aile içi şiddet 1970’lere kadar sosyal problem olarak görülse de, 1960’ların sonu, 1970’lerin başında bu sorun toplumsal alanda tartışılmaya başlanmıştır. Dominik Cumhuriyeti’nde 25 Kasım 1960 tarihinde sosyal değişim hareketinde çalışan üç kadının¹⁰² (Mirabel Kardeşler) tecavüze uğrayıp öldürülmesini

⁹⁸ Şenol/Yıldız, a. e., s. 13, 06.10.2015

⁹⁹ Özçoban, a.e., s. 34

¹⁰⁰ Faruk Kocacık, *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler*, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 40

¹⁰¹ Jeffrey Fagan, *National Institute of Justice Research Report The Criminalization of Domestic Violence: Promises and Limits*, 1996,

(Çevrimiçi) <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/crimdom.pdf>, s. 7, 06.10.2015

¹⁰² Mirabel kız kardeşlerin hikayesi, Rafael Trujillo adındaki bir adamın 1930 yılında Dominik Cumhuriyeti Başkanlığı’nı usulsüz bir şekilde kazanması ile başlamıştır. Trujillo, başkanlığa seçildikten sonra korku iklimi yaratmak için tüm gücünü kullanmış, halka dönük saldırıları onun

takiben, ilk önce Latin Amerikalı Karayıplı Kadınlar tarafından, daha sonra tüm kadınlar tarafından 25 Kasım “*Kadına Yönelik Şiddete Hayır*” günü olarak ilan edilmiştir¹⁰³.

Hem Dünyada hem de Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ile ilgili birçok araştırmalar yapılmıştır. 1998 yılında ABD’de yapılan Ulusal Kadına Yönelik Şiddet Araştırmasına (NVAW) göre, araştırmaya katılan 8,000 kadından %52’si fiziksel şiddet mağduruyken, %55’i fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğramıştır¹⁰⁴.

Claudia Garcia-Moreno ve arkadaşlarının 2000-2003 yılları arasında 10 ülkedeki 15 farklı bölgede 15-49 yaşlarındaki kadınlarla yaptığı nüfus tabanlı çalışmaların bulgularına göre, yaşam boyu fiziksel şiddet yaygınlığı %13 ile %61 arasında, yaşam boyu cinsel şiddet yaygınlığı %6 ile %59 arasında, her iki şiddet türünün yaygınlığı ise %15 ile %71 arasında değişmekteydi¹⁰⁵.

DSÖ’nün 1982-1999 yılları arasında 48 ülkede yaptığı bir araştırmanın bulgularına göre, kadınların hayat boyu şiddete uğrama oranı ABD’de %22, Kanada’da %29, Hindistan’da %40, Norveç’de %18, Papua Yeni Gine’de %56, İsviçre’de %21, İngiltere’de %30 ve Türkiye’de %58’dir¹⁰⁶. DSÖ’nün 2002 yılındaki raporuna göre ise, dünya genelinde yapılan 48 araştırmada kadınların %10-69’unun eşleri veya partnerleri tarafından hayatlarında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir¹⁰⁷.

“*Latin Amerika tarihinin en korkunç diktatörü*” olarak anılmasına neden olmuştur. Diktatör kendisine yönelik her türlü isyanı bastırmak için çabalarken, ülkede halk tarafından gizlice kurulan direniş gruplarından birisi “*Mirabel Kardeşler*” olarak bilinen üç cesur kadın tarafından kurulan “*Kelebekler*” idi. Mirabel Kardeşler, Trujillo tarafından önce “*terörist*” ve “*hain*” ilan edilmiş, ardından ülkenin birliğini bölmekle suçlanarak birçok kez tutuklanmış ve mallarına el konulmuştur. 25 Kasım 1960’da Minerva, Maria ve Patria Mirabel cezaevindeki eşlerine yaptıkları ziyaretten geri döndükleri zaman Trujillo destekçilerinin cinsel saldırısına uğramış, sopalarla dövülerek öldürülmüş ve bedenleri bir uçurumun kenarından aşağıya atılmıştır. Ülkede ayaklanma artmış ve altı ay sonra 30 Mayıs 1961’de Trujillo öldürülmüştür. Mirabel Kardeşler’in öldürülmesinden yıllar sonra, 1981 yılında, Kolombiya’da toplanan Latin Amerika Kadın Kurultayı 25 Kasım’ı Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele ve Uluslararası Dayanışma Günü olarak ilan etmiştir. BM ise 1999 yılında 25 Kasım’ı ***Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü*** ilan etmiştir. Bkz. (Çevrimiçi) <https://ilerihaber.org/icerik/diktatorluge-karsi-verilen-mucadelenin-adimirabel-kardesler-79179.html>, 19.10.2019

¹⁰³ Ümran Sevil/Emre Yanikkerem, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, İzmir, İzmir Güven Kitabevi, 2006, s. 67

¹⁰⁴ Patricia Tjaden/Nancy Thoennes, **Full Report of the Prevalence, Incidence and Consequences of Violence against Women**, 2000, (Çevrimiçi) <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/183781.pdf>, s. 14, 06.10.2015

¹⁰⁵ Claudia Garcia-Moreno et al.: **Prevalence of intimate partner violence: Findings from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence**, The Lancet, 368, 2006, s. 1264

¹⁰⁶ World Health Organization, **World Report on Violence and Health**, (Çevrimiçi) http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf, s. 90, 06.10.2015

¹⁰⁷ World Health Organization, **a.e.**, s. 89, 06.10.2015

Samia Alhabib, Ula Nur ve Roger Jones tarafından 1995-2006 yılları arasında 18-65 yaş arasındaki kadınları kapsayan 134 çalışmayı sistematik gözden geçirmiş ve elde edilen bulgular yaşam boyu aile içi şiddet yaygınlığının ABD’de %1.9’dan Güneydoğudaki Latin bölgelerinde %70’e değiştiğini göstermiştir¹⁰⁸.

Bouhours ve Broadhurst tarafından 2006 yılında Hong Kong’da yapılan Uluslararası Kadınlara Yönelik Şiddet Araştırması’nın sonuçlarına göre, diğer ülkelerde yapılan anket çalışmalarının bulgularından farklı olarak cinsel şiddet yaygınlığı (%13.4) fiziksel şiddet yaygınlığından (%11.7) daha fazladır. Bunun yanı sıra, partner tarafından kontrolcü davranışların sergilenme oranı %44 iken, duygusal şiddet oranı %22 olmuştur¹⁰⁹.

DSÖ’ye göre, Japonya’da kadınların %15’i, Etiyopya’da %71’i yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri veya birlikte oldukları erkekler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmakla birlikte, Tanzanya’da kadınların %17’si, Peru’da %24’ü, Bangladeş’te ise %30’u ilk cinsel deneyimlerini zorla yaşadıklarını ifade etmişlerdir¹¹⁰.

Amerika Sağlık Örgütü’nün Latin Amerika ülkeleri ve Karayipler’de yaptığı araştırmaya göre, 15-49 yaş aralığındaki kadınlardan Bolivya’da %53’ü, Kolombiya’da %40’ı, Peru’da %15’i, Ekvador’da %32’si, Honduras’da %10’u, Nikaragua’da %30’u, Guatemala’da %28’i, Salvador’da %26’sı, Paraguay ve Jamaika’da %20’si, Haiti’de %19’u ve Dominik Cumhuriyeti’nde %17’si hayatının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalırken¹¹¹, Azerbaycan’da 2001 yılında 7668 kadınla yapılan araştırmaya göre, 7668 kadından %30’u sözel, %20’si fiziksel, %10’u ise cinsel şiddete maruz kalmıştır¹¹².

DSÖ’nün 10 ülkede 24,000 kadınla yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre, kadınların %13-61’i fiziksel şiddete, %6-59’u cinsel şiddete, %15-71’i fiziksel ve

---

¹⁰⁸ Samia Alhabib/Ula Nur/Roger Jones: “Domestic Violence against Women: Systematic Review of Prevalence Studies”, **Journal Family Violence**, 25, 2010, s. 369

¹⁰⁹ Brigitte Bouhours/Roderic Broadhurst: “Violence against Women in Hong Kong: Results of the International Violence against Women Survey”, **Violence Against Women**, 21, (11), 2015, s. 1318

¹¹⁰ World Health Organization, (Çevrimiçi) <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>, 06.10.2015

¹¹¹ Pan American Health Organization, **Summary Report Violence Against Women in Latin America and The Caribbean: a Comparative Analysis of Population-based Data from 12 Countries**, Washington, DC: PAHO, 2013

¹¹² Uluslararası Kurtarma Komitesi Azerbaycan Programı, **Azerbaycan’da Kadınlara Karşı Şiddetin Değerlendirilmesi**, 2004, s. 11

cinsel şiddete, %20-75'i ise duygusal şiddete maruz kalmaktadır¹¹³. 2010 verilerine göre ise, kadınların eşleri veya birlikte oldukları erkekler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğrama oranı Japonya'da %15, Etiyopya'da %70, Brezilya'da %29, Peru'da %51, Tanzanya'da %41'dir¹¹⁴.

2014 yılında Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından 28 AB üyesi ülkesinden 42,000 kadınla görüşme yapılarak hazırlanan rapora göre, kadınların %8'i eşleri veya birlikte oldukları erkekler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğramıştır. Danimarka %52, Finlandiya %47, İsveç %46 oranla şiddetin en sık görüldüğü ülkeler olurken, Polonya %19, Avusturya %20, Hırvatistan %21 oranla en az şiddetin görüldüğü ülkeler olmuştur¹¹⁵.

Kadına yönelik cinsel şiddetle ilgili araştırma yapan Londra Üniversitesi Hijyen ve Tropikal Tıp Okulu'nun (London School of Hygiene & Tropical Medicine) 81 ülkede yaptığı araştırmanın sonucuna göre, dünya genelinde kadınların %30'u fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğramaktadır ve en sık görüldüğü bölge %37.7 ile Güneydoğu Asya'dır¹¹⁶.

---

¹¹³ World Health Organization, **Summary Report WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women**, 2005, (Çevrimiçi)

http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/summary_report/summary_report_English2.pdf, s. 6, 06.10.2015

¹¹⁴ World Health Organization, **Preventing Intimate Partner and Sexual Violence against Women**, 2010, (Çevrimiçi)

http://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/9789241564007_eng.pdf, s. 13, 06.10.2015

¹¹⁵ European Union Agency For Fundamental Rights, **Violence against Women: an EU-wide Survey Main Results**, 2014, (Çevrimiçi) http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf, s. 28, 06.10.2015

¹¹⁶ World Health Organization, London School of Hygiene&Tropical Medicine, South African Medical Research Council, **Global and Regional Estimates of Violence against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-partner Sexual Violence**, 2013, (Çevrimiçi) http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf?ua=1, s. 20, 06.10.2015

II. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN KADIN VE ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

A. Teorik Yaklaşımlar

1. Kadına yönelik şiddetin nedenleri ile ilgili teorik yaklaşımlar

Kadına yönelik aile içi şiddeti açıklayan temel kuramlar çok çeşitlidir. ABD’de bu konu ile ilgili ilk kuramlar 1960’lı yıllarda ortaya çıkmış ve ilk kuramlara göre, şiddet bir hastalık olarak kabul edilmiştir. Daha sonra şiddetin öğrenilebilirlik özelliği ve psikopatolojik özellikleri ön plana çıkmış, buna uygun olarak bazı araştırmacılar, şiddetin bir güç kaynağı olmasını baz alarak güç kuramını geliştirmişlerdir. Son yıllarda ise, araştırmacılar kadına yönelik şiddeti üç seviye üzerinden analiz etmektedirler: *mikro seviyesi, mezo seviyesi ve makro seviyesi*¹¹⁷.

Mikro seviyede, bir sosyal problem bireysel düzeyde incelenmekte olup, araştırmacılar bireylerin davranışlarını analiz ederek toplumsal problemi açıklamaktadır. Bu seviye bireylerarası seviye olarak da adlandırılmaktadır. **Mezo seviye** mikro seviyenin geliştirilmiş hali olup, toplumsal sorunları grup düzeyinde inceleyerek problemi gruba dâhil olan kişiler ve grubu etkileyen çevresel faktörler açısından açıklar. Bir aile sistemi ve aile içindeki etkileşimler mezo düzeydeki bir analizin konusudur ve bu seviyeye sosyal/psikolojik analiz seviyesi de denilmektedir. **Makro seviyede** ise, sorunlar büyük toplumsal yapılar ve onu etkileyen örgütler açısından ele alınmaktadır. Böylece aile içi şiddet farklı toplumsal örgütlerin kültürel değerleri, farklı sosyoekonomik statü grupları ve diğer bu gibi faktörler dâhil edilerek, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere sosyal olarak yapılandırılmış değişkenlerle anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, makro seviye aile içi şiddeti toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve kültürel normlar gibi sosyal olarak yapılandırılmış değişkenlere ve şiddeti ve aile ilişkilerini çevreleyen tutumlara bakar. Gelles bu seviyeyi sosyolojik/sosyokültürel seviye adlandırmıştır.

Her ne kadar üç analiz seviyesi belirleyici olsa da, bazı durumlarda teorilerde birden fazla uygulama yapılabilir. Bunun nedeni bazı teorilerin çok basit ve açık olmasından dolayı tek bir analiz düzeyinde uygun şekilde incelenmesi, diğer teorilerin

---

¹¹⁷ Karel Kurst-Swanger/Jacqueline L. Petcosky, **Violence in the Home: Multidisciplinary Perspectives**, Oxford University Press, 2003, s. 32

ise daha karmaşık ve kapsamlı olmasıdır. Sonuç olarak, bu üç analiz seviyesi kadına yönelik aile içi şiddetin farklı türlerini açıklamaya hizmet eden 4 temel kuramsal modeli incelemek için kullanılmaktadır: psikiyatrik/psikopatolojik model, sosyolojik/sosyopsikolojik model, sosyokültürel model ve çokboyutlu model¹¹⁸.

Mikro analiz seviyesine *psikiyatrik/psikopatolojik model* dâhildir. Sıklıkla tıbbi model olarak adlandırılan psikiyatrik/psikopatolojik model, 1960'larda çocuk istismarının "*keşfi*" ile geliştirilen bir modeldir. O zamanlar aile şiddetinin yalnızca bireysel bir aile üyesinin akıl hastalığı veya bazı psikopatolojisi olduğu durumlarda kendini gösterebilecek nadir bir olay olduğu ve sadece "*hasta*" bireylerin kendi aile üyelerine zarar verdiği düşünülüyordu. Genel olarak, bu teori suçlunun kişilik özelliklerine odaklanır ve kişilik bozuklukları, karakter bozuklukları, akıl hastalıkları ve alkol ve madde bağımlılığını kapsar¹¹⁹. Psikiyatrik/psikopatolojik modele *psiko-biyolojik bakış açısı, psikodinamik bakış açısı ve mağdur kuramı* dâhildir.

Psiko-biyolojik model biyolojik tabanlı, şiddeti doğal kişilik özellikleri açısından açıklayan, aile içi şiddetin doğal kişilik özellikleri veya artan hormon düzeyleri sonucu, beyin anormallikleri, ruhsal hastalık ve benzer nedenlerden dolayı meydana geldiğini savunan bir modeldir. Bu kişilik özellikleri "*sebeplere*" olarak düşünülür ve şiddet uygulayan kişinin mağdura karşı şiddetli şekilde davranmaya eğilimli olmasını sağlar. Araştırmacılar bu biyolojik değişkenleri inceleyerek ve bu kalıtsal nitelikleri düşmanlık, saldırgan mizaç ve öfke ifadesi açısından ölçerek, kişinin şiddete yatkın olduğu düşünülen bazı doğal özelliklerin testosteron ve diğer hormon düzeyleri, alkolizm, beyin anomalileri ve akıl hastalıkları olduğunu tespit etmişlerdir¹²⁰. Bu yaklaşımda aile içi şiddete ilişkin iki açıklama ağırlık taşımaktadır. Bunlardan birincisi, kafa-beyin yaralanmalarının erkeklerin aile bireyelerine şiddet

---

¹¹⁸ A.e., s. 32

¹¹⁹ Şiddet uygulayan kişiler üzerinde yapılan klinik çalışmaların sonucunda bu kişilerin 10 klinik alt test (hipokondriazis, depresyon, histeri, psikopatik sapma, erkeklik-dişilik, paranoya, psikasteni, şizofreni, hipomani, sosyal içedönüklük) ile 3 ayrı geçerlilik alt testinden oluşan Minnesota Çokyönlü Kişilik Envanterinden ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluklarının ortaya çıkarılması için hazırlanmış olan Millon Clinical Multiaxial Inventory'den yüksek dereceler aldığı saptanması bu hipotezlerin en önemli dayanak noktasını oluşturmuştur. Bunların yanı sıra, bu çalışmalar sırasında söz konusu erkeklerin kişilik özellikleri de çıkarılmış ve sonuç olarak ortaya istediğini alamayınca hırçınlaşan, kiskanç, güvensiz, paylaşma kapalı bir tipoloji çıkmıştır. Psikopatolojik modelin savunucuları alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığının da şiddete neden olduğunu iddia etmektedir. Nitekim, Kanada'da 1993 yılında yapılmış bir araştırmada alkol kullanan evli erkeklerin alkol kullanmayanlara kıyasla 3 kat daha fazla şiddet uyguladığı tespit edilmiştir. Daha fazlası için bkz. Barkın Asal, "Kadın Eşe Yönelik Aile İçi Şiddet", **Güncel Ceza Hukuku ve Kriminoloji Çalışmaları II**, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 92-93

¹²⁰ Kurst-Swanger/Petcosky, a.e., s. 36

uygulanmasına neden olabileceği yönündeki açıklamadır. Buna göre travmatik kafa zedelenmeleri tepki kontrollerini zayıflatmakta, muhakeme gücünü azaltmakta ve aile içindeki stres düzeyini yükseltmektedir¹²¹. İkincisi ise Neo-darvinistlerin savunduğu gen temelli, evrimsel adaptasyonun erkeğin kadına karşı şiddetin nedeni olduğu varsayımdır. Bu varsayım sosyal ilişkilerin kalıtsal yatkınlıklar tarafından etki altına alındığını ve aile içi şiddetin nedeninin erkeklerin cinsel kıskançlığı ve kadının cinsel ilişki kurduğu tek erkek olma çabası olduğunu söylemektedir¹²². Bu teori çok az ampirik çalışma ile desteklenmesinin yanı sıra, şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik bir çözümü bulunmamaktadır.

Browne ve Herbert tarafından geliştirilen **psikodinamik bakış açısı** bireyin iç çatışmalarını göz önünde bulundurur ve Freud'un¹²³ kuramına dayanan bu bakış açısı bazı insanların anormal bir ölüm içgüdüleri veya agresif davranış için anormal bir dürtüsü olduğunu, böylece bireylerin anormal agresif eğilimlere sahip olduğunu öne sürmektedir. Bu eğilimler, olumsuz sosyalleşme deneyimlerinden dolayı iç çatışmaların sonucu olarak görülmesinin yanı sıra, genetik veya biyolojik temelli de olabilir¹²⁴. Freud'a göre her insanın içinde güçlü kendi kendini yıkıcı saldırganlık içgüdüleri vardır, bu içgüdüler içe dönük olduğunda insanların enerjilerini kısıtlamalarına, kendilerini cezalandırmalarına, intihar etmelerine neden olurken, dışa dönük olduğunda kişi saldırgan hareketler sergiler; eğer ölüm içgüdüleri kişinin kendisine yönelmişse yıkıcı dürtü iken, başkalarına yönelikse kendinden çok başkalarını yıkıma uğratmayı hedefler¹²⁵. Freud'un aksine Dollard psikoloji açısından ele alarak, içgüdüünün yerine saldırganlığın ana nedeni olarak engellenmeyi koyar. Bir

---

¹²¹ Alison Cunningham et.al., **Theory-Derived Explanations of Male Violence against Female Partners: Literature Update and Related Implications for Treatment and Evaluation**, 1998, (Çevrimiçi) <http://www.lfcc.on.ca/maleviolence.pdf>, s. 4, 26.10.2015

¹²² A.e., 26.10.2015

¹²³ Freud, ilk dönemlerinde libidoyu, yani yaşam enerjisini insan davranışlarının temel belirleyicisi olarak görmüştür. Şöyle ki, yaşam içgüdüleri bireyin hayatta kalmasına yardım eder; hayatın sürdürülmesi için gereken nefes alma, yemek ve cinsel birleşme gibi aktiviteleri yönetir, hayati içgüdüleri tarafından ortaya çıkarılan enerji ise "*libido*" olarak bilinir. Saldırganlık da libidonun enerjinin doyurulmasını engelleyen durumlarda ortaya çıkan bir davranıştır. Ama bu görüşünün yerine daha sonra ölüm içgüdülerini koyarak, saldırganlığın bu güdüden kaynaklandığını, bu güdüünün libidonun tersine yıkıcı ve yaşamın tahrip edilmesi amacıyla hareket ettiğini ileri sürmüştür. Freud'a göre, ölüm içgüdüleri, insanların tümünde bulunan yıkıcı güçlerin bir yekünü olarak görülür. Ne zaman bu enerji diğerlerine yönlendirilirse, saldırganlık ve şiddet olarak açığa vurulur. Bkz. Saul McLeod, "Psikanaliz Kuramının Oluşumu ve Gelişimi", çev. Merve Kaftancıoğlu, **Libido Dergisi**, Kasım 2017, (Çevrimiçi)

<http://libidodergisi.com/psikanaliz-kuramının-olusumu-ve-gelisimi/#prettyPhoto>, 17.10.2019

¹²⁴ Kurt-Swanger/Petcosky, a.e., s. 36

¹²⁵ J. L. Freedman/D. O. Sears/J. M. Carlsmith, **Sosyal Psikoloji**, çeviren: Ali Dönmez, 4. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi, 2003, s. 252

başka deyişle, teori saldırganlığın bir kişinin bir amaca ulaşma çabalarını engellenmenin, sinirlendirmenin ya da hayal kırıklığının bir sonucu olduğunu söyler. Buna göre eğilimler, ihtiyaçlar, dürtüler, fiziksel ya da toplumsal çevre tarafından engelleniyorsa, bu engel ortadan kalkana kadar birey saldırganlığını sürdürür. Burada önemli olan nokta, bireyin ihtiyaçlarının farkına varması ve o ihtiyaçları için harekete geçmesidir. Bu harekete geçiş eğer bir engelle sonlanıyorsa, o bireyin saldırganlaşması kaçınılmazdır. Öte yandan, teori hayal kırıklığının saldırganlığa neden olduğunu söylemekle birlikte, hayal kırıklığının kaynağına itiraz edilemediğinde, saldırganlığın masum bir hedefe yöneldiğini belirtmektedir. Örneğin, bir erkek işinde saygısızlık görür ve küçük düşürülürse, ancak işini kaybetme korkusuyla buna cevap veremezse, eve giderek doğrudan doğruya etkileyemediği, öfkesini yönlendiremediği kişilere karşı dışa vuramadığı öfkesini eşine yöneltebilir¹²⁶.

Fromm'a göre ise, saldırganlık güçsüzlük ve yalnızlık duygularını azaltmanın bir yoludur. Şöyle ki, dış dünyaya saldırgan şekilde yaklaşan kişi, bu yolla dış tehlikelerden korunduğunu düşünmektedir ve bu kişinin dış dünyadan kendini savunma mekanizmasıdır; bu saldırganlık şiddet uygulayan bireyin yalnız kalmasına yol açsa da, bu kişinin kendisi dışındaki bir gücün kendisine zarar veremeyeceği, onu ezemeyeceği bir yalnızlık olarak görülür¹²⁷.

Mağdur kuramı aile içi şiddeti mağdurun kişilik özellikleri açısından saldırganın suçlanması çerçevesinde ele alır¹²⁸. Buna göre, şiddet gören kadının bazı psikolojik özellikleri saldırıyı cazip hale getirmektedir. Çoğu zaman mağdur suçlama teorileri, bireylerin toplumda var olan tehlikeleri tanınması ve bu nedenle belirli bir emniyet seviyesini korumak için gerekli önlemleri almaları gerektiği fikrine dayanır ve bu tür önlemleri almayanlar dikkatsiz davranmasalar bile, onlara karşı uygulanan şiddetten sorumlu tutulurlar¹²⁹. Öte yandan, tekrarlanan dayak veya başka şiddet

¹²⁶ (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Frustration%E2%80%93aggression_hypothesis, 17.10.2019; Füsün Sokullu-Akıncı/Selman Dursun, **Viktimooloji (Mağdurbilim)**, 3. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2016, s. 65

¹²⁷ **Kişilik Kuramları**, aktaran Banu Yazgan İnanç/Esef Ercüment Yerlikaya, 2. Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2012, s. 121-122

¹²⁸ Şiddet uygulayan kişiye aile içi şiddetin “*nedeni*” olarak bakmanın yanı sıra, psikiyatrik/psikopatolojik modelin savunucuları daha sonra mağdurun rolünü teorik olarak tanımlamaya başlamış ve “*şiddete teşvik edebilecek*” ve bu nedenle de esasen “*mağduru suçlayabilecek*” mağdur özelliklerini belirlemeye çalışmışlardır. Friedrich ve Boriskin, bazı çocukların şiddete neden olabilecek kusurları ve kişilikleri olduğunu tespit etmiştir. Örneğin, gelişimsel olarak engelli bir çocuk veya dikkat eksikliği bozukluğu olan bir çocuk ebeveynler için stres düzeyini artırabilir. Bkz. Kurst-Swanger/Petcosky, **a.e.**, s. 36

¹²⁹ (Çevrimiçi) <http://criminal-justice.iresearchnet.com/crime/domestic-violence/victim-blaming-theory/>, 17.10.2019

olayları kadını pasif olmaya ve yapacağı şeylerin olumlu sonuçlar vermeyeceğine inanmaya itebilir, dolayısıyla kadın şiddetle karşılaştığında bundan kaçma veya başatma becerisinin olmaması ve kadının şiddet karşısında çaresiz olması erkeğin şiddetine katkıda bulunabilmektedir¹³⁰.

Mezo seviye sosyolojik/sosyopsikolojik modeli ve travmatik bağlanma kuramı, stres kuramı, güç kuramı, kaynak kuramı, sembolik etkileşimsel kuram, sosyal kontrol kuramı, sosyal öğrenme kuramı ve sosyal çatışma kuramını kapsamaktadır.

Travmatik bağlanma kuramı aile içi şiddeti mağdurun saldırganla empati kurması yolu ile, saldırganı haklı bulması ve ona bağlanması şeklinde açıklar. Dutton ve Painter güçlü duygusal bağların şiddetin sabit olmayan, sürekli pozitif davranışlarla dengelendiği ve böylece mağdurun aynı zamanda hem şiddete, hem de iyi davranışlara maruz kaldığı ilişkilerde oluştuğu teorisini ortaya atmışlardır¹³¹. Bu teoriye göre, travmatik bağlanmanın oluştuğu şiddet içerikli ilişkide iki önemli özellik vardır: güç dengesizlikleri ve aralıklı iyi-kötü muamele¹³². Travmatik bağlanma, birçok yönden mağdurun acı çekmekten kaçınmak için şiddet uygulayan kişiye boyun eğmesine teşvik eden bir hayatta kalma içgüdüsünün sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Travmatik bağlanma, mağdurun ona şiddet uygulayan kişiye kendisini sadık hissetmesi, şiddet uygulayan kişiyle birlikte kalması, hatta şiddet uygulayan kişiyi savunması, bazı durumlarda ise yasal yollara başvurmaması veya önceden bulunmuş olduğu şikâyetten vazgeçmesi için bir neden olabilir¹³³. Öte yandan, mağdur şiddetin normal olduğuna, “o kadar da kötü” olmadığına veya kendi suçu olduğuna inanarak durumu başka türlü göremeyecek duruma gelebilir. Bunların yanı

---

¹³⁰ Maren E. Hyde-Nolan/Tracy Juliao, **Family Violence: What Health Care Providers Need to Know**, *Theoretical Basis for Family Violence*, Rose S. Fife, Sarina Schrager (ed.), USA, Jones Bartlett Learning, 2012, (Çevrimiçi)

https://books.google.az/books?hl=tr&lr=&id=zm4qMCVSDXMC&oi=fnd&pg=PA5&dq=theoretical+basis+for+family+violence&ots=yvCsP_w1iK&sig=0A50mrbTBopiuBNZzREuM3hEQac&redir_esc=#v=onepage&q=theoretical%20basis%20for%20family%20violence&f=false, s. 13, 27.10.2015

¹³¹ Jennifer Anne Christman, **Expanding the Theory of Traumatic Bonding as it Relates to Forgiveness, Romantic Attachment, and Intention to Return**, 2009, (Çevrimiçi) http://trace.tennessee.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1059&context=utk_gradthes, s. 4-5, 27.10.2015

¹³² Donald G. Dutton/Susan Painter, “Emotional Attachments in Abusive Relationships: A Test of Traumatic Bonding Theory”, **Violence and Victims**, 8 (2), 1993, (Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/15006319_Emotional_attachments_in_abusive_relationships_A_test_of_traumatic_bonding_theory_Violence_and_Victims_8_105-120, s. 105, 27.10.2015

¹³³ (Çevrimiçi) http://did-research.org/origin/d-attachment/traumatic_bonding.html, 17.10.2019

sıra, travmatik bağlanma kuramı Stokholm Sendromu'nu¹³⁴ da açıklamaktadır. Stokholm sendromu teorisini geliştiren Graham'a göre, bu sendromun gelişmesi için dört özellik gereklidir: hayata yönelik gerçek veya olası tehdit, sert veya şiddet içerikli davranış ve en küçük kibar ve iyi davranışlar, mağdura yardım edebilecek perspektif veya insanlardan izole edilmek, bu durumdan kaçışın olmaması veya kaçmanın mağdurun durumunu düzeltmeyeceği inancı¹³⁵. Hatta bazı durumlarda mağdurlar şiddet uygulanmamasını bir iyilik olarak görmekte ve çoğu mağdur şiddetin “*daha kötü*” olmamasından dolayı minnet duymaktadır¹³⁶. Stokholm sendromu, bilişsel ve algısal bozukluklar da dâhil olmak üzere bu faktörlerle başa çıkmak için bir savunma mekanizmasını temsil eder.

Stres kuramına göre, şiddet aile içinde artan stresle ilgilidir ve aileyi şiddet temelli iletişime iten karakteristik özellikleri ön planda tutar¹³⁷. Şöyle ki, bir aile ortamında yaşandığı zaman, artan baskılarla stres artabilir. Yetersiz mali durum veya ailedeki bu tür diğer sorunlar nedeniyle oluşan sosyal stresler gerilimi daha da artırabilir. Stres her zaman şiddete neden olmamakla birlikte, bazı kişiler stresle şiddete başvurarak başatmaktadır. Öte yandan, yoksulluk çeken ailelerin ve çiftlerin, mali durum ve diğer konulardaki çatışmalar nedeniyle artan stresle şiddete maruz kalma olasılığı daha yüksektir. Bazı insanlar yoksulluğun bir erkeğin “*başarılı erkek*” fikrini yaşama kabiliyetini engelleyebileceğini düşünerek, bu nedenle onur ve saygı kaybetmekten korkuyor. Sonuç olarak, karısına ekonomik olarak destek verememek ve kontrolü elde tutmamak erkekliği ifade etmenin bir yolu olarak şiddete dönüşebilir¹³⁸. 1981 yılında sosyolog David Finkelhor şiddetin yaşandığı aileler arasında benzerlikler bulmaya çalışmış ve güç farklılıkları, sosyal izolasyon,

---

¹³⁴ Stokholm Sendromu terimi 1973 yılında Bejerot tarafından, İsveç'in Stokholm kasabasında bulunan bir bankada altı gün boyunca rehin tutulan üç kadına ve bir erkeğin gizemli davranışını tanımlamak için kullanılmıştır. Bu rehinerler, onları rehin tutan kişilerle kendilerine yardım etmeye çalışan yetkilileri tehdit edecek kadar güçlü olan duygusal bir bağ kurmuştur. Rehinerler, soyguncuların önünde bankayı terk etmeyi reddetmiş, polislin soygunculara zarar vereceğinden korkmuştur. Kadın rehinerlerin ikisi birkaç ay sonra serbest bırakılan soyguncularla romantik bir şekilde ilgilenmiştir. Bu görünürde paradoksal olan etkileşim, diğer durumlarda ve topluluklarda, özellikle toplama kampı mahkûmları, savaş mahkûmları, Çin Komünist hapishanelerinde tutulan siviller, tarikat üyeleri, istismara uğramış çocuklar, ensest mağdurlarında görülmüştür. Bkz. Vera George, “Traumatic Bonding and Intimate Partner Violence”, **Victoria University of Wellington**, A thesis submitted to the Victoria University of Wellington in fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science In Psychology, 2015, s. 11-12

¹³⁵ George, a.e., s. 12

¹³⁶ (Çevrimiçi) http://did-research.org/origin/d-attachment/traumatic_bonding.html, 17.10.2019

¹³⁷ Kurst-Swanger/Petcosky, a. e., s.34

¹³⁸ (Çevrimiçi)

<https://www.ukessays.com/essays/social-work/theories-of-domestic-violence.php>, 17.10.2019

mağdurlar üzerinde benzer etkiler, alkol bağımlılığı ve kimyasal bağımlılık gibi 4 temel neden tespit etmiştir. Stres teorisine katkıda bulunan bu faktörler, bir ailenin günlük yaşamlarında karşılaştıkları stres olarak görülebilir. Güç farklılıkları, aile üyelerin bakış açılarına ve uyum sağlamasına bağlı olarak strese neden olabilir veya olmayabilir. Sosyal izolasyon ise Finkelhor tarafından, bir kurum olarak ailenin büyük toplumdaki izole edildiği için ailelerin şiddet gibi olumsuz durumları açıklamak zorunda olmaması, bu nedenle aile içi şiddet meydana geldiğinde genellikle ailenin sınırları içerisinde kalması şeklinde ileri sürülmüştür. Öte yandan, Finkelhor aile içinde stresi artıran bir başka faktör olarak madde bağımlılığını öne sürmüştür ve madde ve alkol bağımlılığının tek başına şiddetin nedeni olmamasına karşın, kesinlikle şiddete katkıda bulunan bir faktör olduğunu belirtmiştir¹³⁹.

Güç kuramı ailelerde var olan güç farklılıklarına dayanır. Finkelhor tarafından tanımlandığı gibi güç farklılıkları aile içinde yaş ve cinsiyet farklılıkları nedeniyle doğal olarak var olmaktadır. Finkelhor, bu farklılıkların daha büyük, daha güçlü olan ve değerli kaynaklara daha fazla erişime sahip olanlar tarafından daha küçük, daha zayıf olan ve çok az kaynağa sahip olan veya hiçbir kaynağa sahip olmayanlara karşı gücünü kullandığı için oluştuğunu belirtmiştir. Nitekim, geleneksel olarak ailenin içinde erkeklere sosyal statüleri, yaşları, fiziksel özellikleri ve güçlerinden dolayı normal olarak diğer üyelere göre daha fazla güç verilir. Öte yandan, Finkelhor'a göre, bir kadının kocasına kıyasla daha az gücünün olması durumunda, şiddete maruz kalma olasılığı daha yüksektir¹⁴⁰.

Kaynak kuramı maddi güç ile şiddet arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Kaynak kuramına göre, güç ve şiddet modern toplumlarda genellikle son çare olarak kullanılmasına rağmen, çatışmaları çözmek için kullanılabilecek kaynaklardır¹⁴¹. Örneğin, yüksek geliri ve sosyal duruşu olan erkekler, eşlerinin davranışlarını kontrol etmek için şiddete ek olarak çok çeşitli kaynaklara erişebilirken, kısıtlı maddi gücü olan ve kaynakları olmayan erkekler fiziksel kuvvete veya şiddete başvurabilirler. Bu kuram temelini güç kuramından almaktadır ve şiddeti aile içindeki toplumsal, ekonomik ve bireysel kaynaklara sahip olma durumu şeklinde ifade eder; kişinin daha az kişisel, ekonomik veya sosyal dış kaynağı kontrol edilebilmesi durumunda, şiddet veya kontrol amacıyla güç kullanımına daha fazla ihtiyacı olabilir.

¹³⁹ Kurst-Swanger/Petcosky, a. e., s.39

¹⁴⁰ A. e., s. 39-40

¹⁴¹ Hyde-Nolan/Juliao, a.e., s. 10, 27.10.2015

William Good'a göre, ailede sosyal ve ekonomik açıdan kim daha güçlüyse, bu kişi açık bir şekilde bu gücü kullanmaktadır¹⁴². Bunun sonucunda ise, ailede egemen kişi olmak isteyen, ancak düşük bir eğitim düzeyine veya düşük bir gelire sahip olan ve kişilerarası ilişkilerde becerisi az olan koca egemenliğini sürdürmek için güç kullanmayı seçebilir.

Sembolik etkileşimsel kuram şiddeti aile içindeki etkileşim süreçleri ve aile üyelerinin etkileşimleri bakımından açıklar. Özellikle de, yaşlanma sürecinin aileler üzerindeki etkilerine odaklanır¹⁴³. Sembolik etkileşimsel bakış açısına göre, aile sorunları genellikle eşlerin evlilikleri ve aileleri ile ilgili farklı anlayışlarından, algılarından, beklentilerinden kaynaklanmaktadır ve bu farklılıklar çok aşırı hale geldiğinde ve eşleri anlaşmazlıklarını uzlaştıramadığında, eşsel çatışma ve muhtemelen boşanma meydana gelebilir¹⁴⁴. Bu yaklaşım üzerine yapılan şiddet araştırmalarından çıkan bir sonuç da, erkeklik göstergesi olarak kadına yönelik şiddet uygulandığıdır¹⁴⁵. Buna göre, interaktif içerikler de şiddeti oluşturmaktadır. Şöyle ki, eğer şiddet erkeklik göstergesi olarak kabul görmüşse, erkek başkalarına erkeklik göstermek için şiddet uygulayabilir.

Sosyal kontrol kuramı birçok aile çatışmalarının aile bireylerinin güç ve ilişkilerde kontrol sağlamak ihtiyacından kaynaklanması kavramına dayanmaktadır¹⁴⁶. Buna göre, şiddet uygulayan kişinin davranışını altında yatan sebep diğer aile üyelerinin üzerinde uygulayabileceği güç ve kontrol olmakla birlikte, ailelerin daha

¹⁴² Kurst-Swanger/Petcosky, **a.e.**, s. 40

¹⁴³ Özellikle aile bireylerinin hem biyolojik hem de sosyolojik olarak yaşlanma sürecinin aile içindeki rolleri ve kimlikleri nasıl değiştirebileceğini ve tehdit edebileceğini kabul eden bu teori, aile ilişkilerinde stresi kaçınılmaz olarak görmektedir. Örneğin, arkadaşlarını kaybeden, artık çalışmayan ve bazı sağlık sorunlarından muzdarip yaşlı bir ebeveyn genellikle büyük bir kimlik kaybı hissi yaşamaktadır. Öte yandan, yaşlı ebeveynlerine bakma görevi olan yetişkin çocuklar genellikle oldukça zor bir iş bulmakta, birçok aile üyesi, diğer insanlarla olan kötü geçmişleri, yaşlanma ile ilgili kendi korkuları ve yaşlanma sürecinin genel doğası (fiziksel ve zihinsel gerileme) nedeniyle yaşlılarla uğraşmakta zorlanmaktadır ve bu gibi durumlarda ilişkiler kötü etkilenmekte ve şiddet riskini artırmaktadır. Bkz. Kurst-Swanger/Petcosky, **a.e.**, s. 41

¹⁴⁴ (Çevrimiçi)

<https://2012books.lardbucket.org/books/a-primer-on-social-problems/s13-02-sociological-perspectives-on-t.html>, 17.10.2019

¹⁴⁵ Kristen L. Anderson, "Theorizing Gender in Intimate Partner Violence Research", **Sex Role**, 52 (11/12), 2005,

(Çevrimiçi) <http://download.springer.com/static/pdf/973/art%253A10.1007%252Fs11199-005-4204-x.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Farticle%2F10.1007%2Fs11199-005-4204-x&token2=exp=1459028679~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F973%2Fart%25253A10.1007%25252Fs11199-005-4204->

[x.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1007%252Fs11199-005-4204-](http://download.springer.com/static/pdf/973/art%253A10.1007%252Fs11199-005-4204-x.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1007%252Fs11199-005-4204-)

[x*~hmac=776d880b30bae91386f12c2954598ad5e6305d75ffb8db817eab8dd08a5b939b,](http://download.springer.com/static/pdf/973/art%253A10.1007%252Fs11199-005-4204-x.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1007%252Fs11199-005-4204-x*~hmac=776d880b30bae91386f12c2954598ad5e6305d75ffb8db817eab8dd08a5b939b)

s. 857, 27.10.2015

¹⁴⁶ Hyde-Nolan/Juliao, **a.e.**, s. 9, 27.10.2015

güçlü üyeleri (örneğin, babalar, ebeveynler, kocalar) daha az güçlü aile üyelerinin (örneğin çocuklar, eşler) kendisine itaat etmesi için güç, tehdit veya şiddet uygulayarak. Burada amaç güç, tehdit veya şiddet uygulayarak ailenin daha güçsüz olan üyeleri tarafından şiddet uygulayan kişinin onayladığı davranışları yapmaya zorlamak, beğenmediği davranışlarda bulunmalarını yasaklamaktır¹⁴⁷. Bu kuram George C. Homans tarafından geliştirilmiş olup, aile içindeki maliyetler ve ödüller açısından aile içi şiddete ekonomik açıklamalar getirmektedir. Buna göre, insanlar sosyal durumlara belirli kaliteler veya kaynaklar (yatırım, para) vererek, karşılığında bazı ödüller kazanmayı beklemektedir. Ve bu ödül onaylama veya başkalarının saygısı da olabilir¹⁴⁸.

Albert Bandura tarafından geliştirilmiş **sosyal öğrenme kuramı** şiddetin modelleme ve taklit yoluyla öğrenilebileceğini söyler. Bandura'ya göre, kişi şiddet uygularken ne içsel güdüler tarafından yönetilir, ne de çevresel faktörlerden etkilenir.¹⁴⁹ Bu kuram kadına yönelik şiddeti şiddeti uygulayan ve uygulamayan erkekler veya şiddete maruz kalan ve kalmayan kadınlar arasındaki farklılıklar açısından ele alır. Bandura'ya göre, şiddet çocukluk döneminde doğrudan veya dolaylı olarak öğrenilir ve yetişkinlik döneminde stresle başa çıkma veya sorunları çözme yöntemi olarak devam ettirilir¹⁵⁰. Sosyal öğrenme kuramı, bilinçli çaresizlik olarak da adlandırılan **öğrenilmiş çaresizlik** durumunu da açıklamaktadır. Bilinçli çaresizlik kuramı kökenini hayvanlar üzerinde yapılmış bir deneyden almaktadır ve bu durum aile içi şiddetle kıyaslanarak ve aile içi şiddet konusunda kadının verdiği tepkiye uyarlanarak, kadının şiddet görmekten rahatsız olmasına rağmen, bu rahatsızlığa son vermek yerine onunla baş edebilecek savunma mekanizmaları geliştirmesi örnek olarak gösterilmiştir¹⁵¹. Bu savunma mekanizmalarına soyutlanma,

---

¹⁴⁷ A.e., s. 9, 17.10.2019

¹⁴⁸ Kurst-Swanger/Petcosky, a. e., s. 40

¹⁴⁹ Albert Bandura, **Social Learning Theory**, 1971, (Çevrimiçi)

http://www.jku.at/org/content/e54521/e54528/e54529/e178059/Bandura_SocialLearningTheory ger.pdf, s. 2, 27.10.2015

¹⁵⁰ Kurst-Swanger/Petcosky, a.e., s. 4

¹⁵¹ Seligman, bir kafese birkaç köpeği kilitleyerek, değişik aralıklarla kafesin tabanına elektrik vermiş, ilk başta doğal olarak, köpeklerin kaçmaya çalıştığını, daha sonra ise kaçacak bir yol aramak yerine, elektrikten daha az etkilenmek için dışkılarının üzerine veya elektriğin en az hissedildiği bölgede rahatsız bir şekilde oturma davranışı geliştirdiklerini gözlemlemiştir. Bir süre sonra elektrik verilmesine karşı geliştirmiş oldukları bu davranış şekilleri, normal olan kaçma davranışının tamamen yerini almış, hatta kafesin kapısı açık olsa bile, köpekler bu davranışları sergilemeye devam etmişlerdir. Bu örnek kadının şiddete karşı verdiği tepkiye uyarlanacak olursa, bu tepkinin iki etkeni olduğu söylenebilir: birincisi, verili bir yerde, cinslerin roller üzerine önceden belirlenmiş katı,

altruistik teslimiyet, idealleştirme, saldırganla özdeşleşme, kişilik çözülmesi, içine atma, telafi etme, tepki oluşturma, pişmanlık, sembolleştirme, inkar, kendine karşı olma örnek gösterilebilir¹⁵². Öte yandan, bu yaklaşıma göre, şiddet mağduru kadınlar ekonomik nedenlerden dolayı bu ilişkiyi bitirememektedir, çünkü bu kadınların ayrılacak maddi gücü, mesleği, çalışacak işi, gidecek yeri yoktur, ayrıca bu kadınlar çocukları varsa onları da düşünmek zorundadır¹⁵³.

1991 yılında Retzinger tarafından önerilen **sosyal çatışma kuramı**, ailede sosyal tecrit sonuçları ile ilgilenmektedir ve toplum, aileler ve bireylerin sağlığı için, toplum ve aile arasında bağ olması gerektiğini savunur. Buna göre, aile bireyleri ile toplum arasında bağ olmadığında veya çatışma olduğunda zarar görme kaçınılmaz olup, şiddetin artmasına hizmet eder¹⁵⁴. Öte yandan, sosyal çatışma kuramı, aile içi şiddetin, bir eşin diğer eşten daha fazla kaynağa sahip olması vekişinin incinmiş egosunu telafi etmek amacıyla genellikle şiddete başvurduğu durumlarda gerçekleştiğini iddia eder. Bu teoriye göre, sosyal bir kurum olarak evlilik, iş, yetenek, itibar, para gibi eşit olarak dağıtılmayacak çeşitli kaynaklar içerir. Eşlerden biri bu kaynaklardan yoksun olduğunda bir aşağılık hissi kompleksi ortaya çıkar ve daha sonra bir çatışma hissi oluşur. Çatışmaların yoğunluğu arttığında ise aile içi şiddete neden olan taciz edici davranışlarla sonuçlanır. Çoğu zaman çatışmalar eşlerden biri diğerinden daha iyi bir işe sahip olduğunda ya da diğer eşten daha fazla para kazandığında ortaya çıkar¹⁵⁵. Sosyal çatışma kuramı aynı zamanda bugünün ailelerinde görülen sorunların çoğunun ekonomik eşitsizlikten ve ataerkillikten kaynaklandığını vurgulamaktadır. Şöyle ki, birçok ailenin yaşadığı sorunlar onların yoksulluk içinde veya yoksulluk sınırında yaşadıkları gerçeğini yansıtmaktadır. Para her zaman mutluluk getirmese de, önemli düzeyde bir para eksikliği, aile içi ilişkileri bozan stres ve diğer zorluklar meydana getirebilir. Bir aile içindeki çatışma aynı zamanda ataerkillikten de kaynaklanmaktadır. Kocalar genellikle eşlerinden daha fazla para kazanırlar ve birçok erkek aile başçısı olduklarını hissetmeye devam eder.

---

değişmez bir kavrayışın bulunması; ikincisi, kadınların bu durumda kendini ifade etmede, söz yeteneklerini geliştirmede çok sınırlı bir imkâna sahip olması. Daha fazlası için bkz. Asal, **a.g.m.**, s. 95

¹⁵² Sokullu-Akıncı/Dursun, **a.e.**, s. 287

¹⁵³ **A.e.**, s. 67

¹⁵⁴ Kurst-Swanger/Petcosky, **a.e.**, s. 39

¹⁵⁵ (Çevrimiçi)

<https://www.ukessays.com/essays/sociology/applied-theory-of-domestic-violence-sociology-essay.php>, 17.10.2019

Kadınlar bu eski düşünce yapısına karşı çıktığında ise eşler arasında çatışma meydana gelir¹⁵⁶.

Makro seviye sosyo-kültürel¹⁵⁷ modeli kapsamaktadır. Bu model şiddetin kaynağını sosyo-kültürel çevre faktörlerinde görür ve bu yaklaşımın savunucuları aile içi şiddeti ailedeki ilişkilerin başarısızlığına bağlar. Bu yaklaşıma göre, erkek beklentilerinin karşılığını göremediğinde veya ailedeki statüsü dikkate alınmadığında şiddete başvurur. Öte yandan, çocuk yetiştirme sürecinde oluşan şiddet uygulamaları ile bazı toplumlarda şiddetin hoş karşılanması, şiddet yoluyla iletişim kurmanın etkili olması da şiddetin ortaya çıkmasının nedenlerindedir. Bu model şiddet kültürü kuramını, ataerkil-feminist kuramını, politik ekonomi kuramını ve çevresel stres ve gerilim kuramını açıklar.

Wolfgang ve Ferracuti tarafından 1982 yılında ortaya atılan **şiddet kültürü** kuramı daha geniş toplumsal normlara ve yapıya dayanarak, aile içi şiddeti kültürel normlar ve değerler ışığında ele alır. Altkültürlerin şiddete neden olduğunu söyleyen Wolfgang ve Ferracuti'ye göre, şiddet egemen kültürle direkt çatışma içinde olan, şiddet yanlısı altkültürlerin ürünüdür ve alt gruplar bir bütün olarak kültürün “*normatif*” kabul ettiğinin üzerinde ve ötesinde fiziksel güç kullanımını vurgulayan ve haklı kılan özel normlar ve değerler öğrenir ve geliştirir¹⁵⁸. Bunun yanı sıra, bu kültür sorunların çözümünde kişileri şiddet kullanmaya teşvik etmektedir¹⁵⁹. Çünkü, şiddete başvuran bireylerin bu davranışı kendi grup veya akranları içinde suç olarak algılanmamakla birlikte, şiddet bu gruplarda veya toplumlarda bir “*kişisel onur*”

---

¹⁵⁶ (Çevrimiçi)

<https://2012books.lardbucket.org/books/a-primer-on-social-problems/s13-02-sociological-perspectives-on-t.html>, 17.10.2019

¹⁵⁷ Bu modelin savunucuları erkeklerin kadınlar üzerindeki denetiminin devam ettirilmesi ve otoritelerinin sağlanması için toplum tarafından erkeklerin kadınlara karşı şiddet uygulamasına müsamaha gösterildiği görüşündedirler. Bu modelin çıkış noktası toplumda kadın-erkek eşitsizliğidir ve kadının yaşantısının erkek tarafından yönetilmesi esas sorun olarak görülmektedir. Şiddet açısından ise erkeğin toplum içindeki iktidar olan durumu ile şiddet arasında bir bağ vardır ve şiddet gücün simgesi olarak görülürken, kadının saldırganlığı, bağırması, kavga etmesi gibi davranışlar toplum tarafından onaylanmaz. Böylece, erkek ev içinde de iktidarını kadına kabul ettirmek amacıyla şiddet uygular. Bkz. Asal, **a.g.m.**, s. 94-95

¹⁵⁸ (Çevrimiçi) http://www.greggbarak.com/custom3_2.html, 17.10.2019

¹⁵⁹ Wolfgang ve Ferracuti'ye göre, kişinin itibarına veya onuruna karşı olası tehditlere verilen aşırı şiddet içeren tepkiler kültürel olarak desteklenmektedir ve kişinin savunmada başarısız olması yaşamını tehdit eden sonuçlara neden olabilir. Bu anlamda şiddet değerleri, altkültür üyeleri kendilerini korumak ve hayatta kalmak için şiddete başvurması gerektiğinde, sosyal kontrol mekanizması olarak devreye girer. Sonuç olarak, şiddet eylemlerini haklı gösterecek değerlerle donatılan altkültür grup üyesi saldırganlar, çok küçük bir tahrik neticesinde sık sık ve suçluluk duymadan şiddet uygularlar. Bkz.

http://www.children.gov.on.ca/htdocs/English/professionals/oyap/roots/volume5/chapter09_subculture_violence.aspx, 17.10.2019

unsuru olarak görülmektedir. Şiddet kültürü kuramına iki açıdan yaklaşılmaktadır¹⁶⁰: **şiddetin kültürel olarak onaylanması ve şiddet alt kültürü hipotezi**. Şiddetin kültürel olarak onaylanması aile içindeki şiddeti büyük toplum tarafından kabul edilen şiddet düzeyi bakımında açıklar. Bu bakış açısına göre, bir toplumda şiddet herhangi bir sebeple olursa olsun onay görüyorsa, şiddet kabul edilmiş bir çatışmayı çözme, hedeflere ulaşma veya statü elde etme aracı olarak ve yaygın şekilde kullanılıyorsa, o toplumda aile içi şiddet daha sık görülür. Öte yandan, eğer toplumda şiddeti daha da güçlendiren etkenler sağlanırsa (örneğin, sosyal yaptırımların eksikliği), şiddet hem kurumsal, hem de kişisel düzeylerde kabul edilebilir bir çatışma çözme aracı haline gelecektir. Şiddet alt kültürü hipotezi ise aile içi şiddeti toplum tarafından kabul görülecek düzeyde daha fazla kullanan alt kültürlerce açıklar. Şöyle ki, kültürel normlar toplum içinde farklılık gösterir ve bazı alt kültürler de şiddeti daha fazla onaylamasının yanı sıra, büyük bir çoğulcu toplumda belirli alt kültürlerin baskın kültürlere kıyasla fiziksel güç kullanımını daha yüksek düzeyde vurgulayan normlar ve değerler geliştirmektedir.

Ataerkil-feminist¹⁶¹ **kuram** feminist düşünceye dayanır ve aile içi şiddeti cinsiyet ayrımcılığı ve erkek egemenlik düzenine dayanan toplumsal¹⁶² yapıyla açıklar. Ataerkillik, genel olarak erkek baskısını ve hâkimiyetini yansıtan, erkeklerin iktidarlarını kurmalarını ve denetimlerini sürdürmelerini sağlayan cinsel bir politika,

¹⁶⁰ Kurst-Swanger/Petcosky, a.e., s. 47-48

¹⁶¹ Feminizm 17. yüzyıl İngiltere’inde feodalizmin bitmesi ve kapitalizmin gelişmesi ile kendini yeni toplumdan dışlanmış bir sosyal kategori olarak hisseden orta sınıf kadınların talepleriyle ortaya çıkmış ve Yeni burjuvazi sınıfının özgürlük ve eşitlik taleplerine karşı kadınlar da bu hakları talep etmeye başlamışlardır. Bununla birlikte devlet, siyasal ve sivil toplum alanlarında kadına yer vermemiştir. Kadının asli yeri olarak kabul edilen aile ise yükselmekte olan sanayi toplumuna entegre durumunda bırakılmıştır. Bkz. Gül Aktaş, “Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Toplumda Kadın Olmak”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 30, Sayı 1, 2013, s. 60

¹⁶² Toplumsal cinsiyet tartışmasında temel sorun, erkekler ve kadınların toplum içindeki davranışlarının biyoloji tarafından mı yoksa aksine kültür tarafından mı belirlendiğidir. Bu konu ile ilgili 2 temel yaklaşım vardır: doğacı argüman ve gelişmeci argüman. Doğacı argüman, toplum içinde iki cinsiyet arasındaki sosyal farklılıkların doğrudan biyolojik farklılıkların bir yansıması olduğu kabulüne dayanır. Şöyle ki, erkekler kadınlardan fiziksel olarak daha güçlü oldukları için toplumu organize ederlerken, kadınlar çocuk doğurdukları için pasif, çocuk bakımıyla ilgili ve bağımlı olma yönünde doğal bir annelik içgüdüleri taşırlar. Bu yüzden, erkeklerin işte, kadınların evde olduğu mevcut toplumsal cinsel işbölümü, her biri en iyi oldukları alanlarda uzmanlaşmaları için, doğal ve toplumsal açıdan verimlidir. Gelişmeci argüman, aksine, cinsiyet rollerinin biyolojik olarak değil, kültürel olarak belirlendiği ve sosyal olarak inşa edildiği inancına dayanır. Gelişmeci argüman, insan davranışını büyük ölçüde çocuğun içinde yetiştiği toplumsal ve kültürel çevrenin bir yansıması olarak görür. Ann Oakley’nin 1970’lerin başlarında öne sürdüğü gibi, cinsiyete dayalı işbölümü ne evrenseldir ne de biyolojik olarak önceden belirlenmiştir. Daha fazlası için bkz.

(Çevrimiçi) <http://sosyoloji.com/toplumsal-cinsiyet-feminizm/5834.html>, 17.10.2019

kadınları baskı altına alan bir ideolojidir¹⁶³. Toplumsal cinsiyet ise biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınlarla erkeklerin sosyal ve kültürel açıdan tanımlanmasını, toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırt etme biçimini, onlara verdiği toplumsal rolleri anlatmak için kullanılan bir kavramdır ve bu kavram kadınlarla erkekler arasındaki güç ilişkilerini ve eşitsizlikleri anlamak ve sorgulamak için çok önemli bir nitelik taşımaktadır¹⁶⁴. 1960-1970’li yıllara kadar aile içi şiddet psikopatolojiye dayanılarak açıklanmakta ve sorunun çiftler arasındaki dinamikten kaynaklandığı, failin ve kurbanın olmadığı savunulmaktaydı. 1960’ların sonu 1970’lerin başlarında ise New York ve Boston’da radikal feminist kuramı geliştirildi ve feministler bu yıllarda aile içi şiddetle ilgilenmeye ve mücadele etmeye başladılar. Feminist yaklaşıma göre, kadına yönelik aile içi şiddetin ortaya çıkmasının ve devam etmesinin başlıca nedeni kadınlara erkekler arasındaki güç eşitsizliği ve ataerkil kültürdür¹⁶⁵. Burdan yola çıkarak, feminizmin kadınların cinsiyetleri nedeniyle, yani sırf kadın oldukları için, uğradıkları baskı ve kısıtlamalara karşı bu haksızlıkları telafi edecek talepler etrafında mücadeleyi ifade ettiği ve bu mücadeleyi toplumun maddi imkânlarından zihinsel kalıplarına kadar geniş bir yelpazeye yaydığı söylenebilir¹⁶⁶.

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılda, dünyada kadınların evrensel oy hakkından bahsetmek mümkün değildi. Şöyle ki, Avrupa’nın bazı yerlerinde çok az sayıda belli sınıfa mensup kadının oy hakkı var iken genel anlamda kadınlar bu haktan yoksundu. Bu nedenle ilk feminist hareketlerin çıkış noktasını bu konu oluşturmuş ve ilk olarak oy hakkı talebi üzerinde yoğunlaşan birinci dalga feminist hareketin amacı, kadınların vatandaşlık hakkını elde etmesi ve hakların elde edinilmesiyle birlikte kamusal alanda cinsler arası eşitsizliğin giderilerek kadınların da kamusal alana girebilmelerinin önünün açılmasıdır¹⁶⁷. İkinci dalga feminist hareket olarak bilinen 1960’ların sonlarından itibaren feminist söylemler yeni bir boyut kazanmış ve feminist hareketler Simone de Beauvoir’in “*kadın doğulmaz, kadın olunur*” görüşlerinden hareketle kadınların erkeklerden farklı oldukları, farklı bir kültüre ve farklı tarzlara sahip

---

¹⁶³ Kübra Pınar Koç, “Kadına Yönelik Cinsel Şiddet/Aydın-Efeler Mahallesi Örneği”, **T.C. Cumhuriyet Üniversitesi SBE Antropoloji Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2015, s. 29

¹⁶⁴ Türkan Yalçın, **Türk Ceza Hukukunda Kadın**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2019, s. 25-26

¹⁶⁵ Kristin M. Tennyson, **Battery in Brazil: Feminist and Family Sociology Perspectives on Domestic Violence**, Master Thesis, University of Florida, 2004, (Çevrimiçi) http://etd.fcla.edu/UF/UFE0006992/tennyson_k.pdf, s.11, 28.10.2015

¹⁶⁶ Yalçın, a.e., s. 38

¹⁶⁷ Neslihan Çakıroğlu, “Avrupa birliği’ne Üyelik Sürecinde Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet”, **T.C. Kocaeli Üniversitesi SBE Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2017, s. 16

oldukları düşüncesinden beslenmiştir. Öte yandan, ikinci dalga feministler tarafından cinsler arasında sosyalizasyon yoluyla yaratılan eşitsizlikle artık kadının ezilmesinin ana nedeni olarak görülmemekle birlikte, kadınların erkeklerden farklı yanlarının kadın özgürlüğünün tohumlarını içerdiği düşünülmekteydi¹⁶⁸. İkinci dalga feminist döneminde 1966 yılında ABD’de Betty Friedan tarafından NOW (Ulusal Kadın Örgütü) kurulmuş ve bu örgüt özellikle evli ve çocuklu kadınları bir araya getirerek onların sorunlarına çareler aramıştır¹⁶⁹. İkinci dalga feministler “*kişisel olan politiktir*” düşüncesinden hareketle, kişisel olarak görülen kürtaj, işsizlik, hastalık, doğum, ölüm gibi konuların aslında politik konular olduğu, bu nedenle politik alana dâhil edilmesi gerektiğini savunmuşlardır¹⁷⁰. 1980’ler feminist teoride postmodern ve çok kültürlülük teorilerinin fark vurgusunu çok yaptığı, giderek kadınlar arasındaki farklılara daha fazla fıkkat çeken, özellikle ırk, sınıf, etnik ve cinsellik farklarına daha özenli yaklaştığı yıllardır¹⁷¹. Üçüncü feminist dalga 1990’ların başlarında ikinci dalga feminizmin pratiklerine ve algılardaki yanlışlıklara karşı bir tepki olarak doğmuş ve tepki genel olarak feminizmi sadece üst, orta sınıf beyaz kadınlara indirgeyen bakış açısına yönelik olmuştur. Buna göre, üçüncü dalga feminizm tek tip evrensel bir kadınlık algısını reddederek, kadın sorunlarının sadece beyaz kadınların sorunları olmadığını, kadınların evrensel düzlemde bireysel olarak ilgilenilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Üçüncü dalga feminizm özellikle kadınları sınırlayan ve baskı altında tutmaya çalışan konularla ilgilenmiş ve toplumsal değişime gidecek yolu açacak unsurlar olarak da bilinçlenmeyi arttıran eylemciliği ve geniş tabana yayılmış eğitimi görüp desteklemiştir¹⁷².

Feminizme dair kuramları incelerken, feminizmin liberal feminizm, kültürel feminizm, marksist feminizm, varoluşçu feminizm ve radikal feminizm teorileri açısından nasıl ele alındığı açıklanmalıdır. *Liberal feministler* kadınların ve erkeklerin aynı ekonomik ve siyasi haklara sahip olması gerektiği doğrultusunda cinslerarası eşitliği savunmakta olup, bu eşitliğin çalışma yaşamında, aile yaşamında ve sosyal yaşamdaki eşitlik olduğunu, bütün bu alanlarda eşitliğin sağlanabilmesi için kadınların kamusal alanda çalışması gerektiğini ve ancak bunu yapabildiğinde kadın erkeğe bağımlı olmaktan çıkarak kendi yaşamı ve geleceği hakkında söz söyleme

---

¹⁶⁸ Aktaş, **a.g.m.**, s. 61

¹⁶⁹ Ayşe Sevim, **Feminizm**, İnsan Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, 2005, s. 51

¹⁷⁰ Çakıroğlu, **a.e.**, 18

¹⁷¹ Sevim, **a.e.**, s. 90

¹⁷² Gün, Taş, “Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri”, **Akademik Hassasiyetler Dergisi**, 2016, s. 171

hakkına sahip olarak güç kazanacağını söylemektedirler¹⁷³. Kadınların zihniyet gelişimi ve eğitimine vurgu yapan liberal feminist felsefenin ilk temsilcisi olan Mary Wollstonecraft'e göre, bireyin sahip olduğu potansiyel zihinsel kapasite açısından insanlar arasında herhangi bir farklılık yoktur ve üzerinde durulması gereken nokta eğitimdeki fırsat eşitliğidir ve eşit eğitim imkânları erkek ve kadın arasındaki eşitsizliği giderecektir¹⁷⁴.

Kültürel feministler eleştirel düşünme, eğitime önem verme ve kendini geliştirmenin önemini kabullenmenin yanı sıra, kadınlarla erkekler arasındaki benzerlikleri vurgulamak yerine, genellikle kadınların niteliklerinin kişisel kuvvet, gurur ve kamusal yenileme kaynağı olarak kabul edilen farklılıkları üzerinde durmaktadırlar¹⁷⁵. Kültürel feminist teorinin altında anaerkil bakış, yani temelde dışil etki ve değerler aracılığıyla yönlendirilen kadın toplum görüşü yatmaktadır ve barışseverlik, işbirliği, farklılıkların şiddetsiz birlikteliği ve kamusal hayatın uyumlu bir şekilde düzenlenmesi bunlara dâhildir¹⁷⁶. Kültürel feminizm Margaret Fuller'in 1845 yılında yazdığı "*19. Yüzyılda Kadın*" eseriyle şekillenmeye başlamıştır ve kadını bilgiye ulaşmada doğal yetenekli bir varlık olarak tanımlayan Fuller'e göre, kadınlığın gelişmesi ile toplum da radikal olarak değişebilir¹⁷⁷. Kültürel feminizmin ele aldığı en önemli konulardan biri cinsel özgürlüktür ve kültürel geleneğe göre, ataerkil dünyada cinsel bir obje olarak görülen kadının kendi vücudu üzerinden tamamen tasarrufta bulunabilme hakkı olmalı, doğum kontrolü ve kürtaj uygulamaları tamamen kadınların isteğine bağlı olarak kullanılmalıdır¹⁷⁸.

Marksist feminizm liberal feminizmin kadın sorununa bulduğu cevapları yetersiz görme sonucu meydana çıkmıştır ve bu teoriye göre, sorun sadece kadınların sınıflı toplumda ayrı bir sınıf oluşturması veya oluşturmaması değil, her iki durumda da liberal feminizmin öngördüğü çözümlerin geçersiz olmasıdır. Şöyle ki, marksist feministler sınıflı bir toplumda gerçek anlamda fırsat eşitliğinin mümkün olmadığını,

¹⁷³ Erkan Dikici, "Feminizmin Üç Ana Akımı: Liberal, Marxist ve Radikal Feminizm Teorileri", *The Journal of Academic Social Science Studies*, (43), 2016, s. 525

¹⁷⁴ Aktaş, *a.g.m.*, s. 62

¹⁷⁵ Sevim, *a.e.*, s. 61

¹⁷⁶ Şeyma Ersoy Çak, "Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm Teorileri Bağlamında Türkiye'deki Reklam Filmleri ve Popüler Müzik Videoları", *Dokuz Eylül Üniversitesi GSF Dergisi*, S. 4, 2010, s. 104

¹⁷⁷ Cihat Özsöz, "Kültürel Feminist Teori ve Feminist Teorilere Giriş", *Sosyoloji Notları*, S:6, 2008, s. 53

¹⁷⁸ Kültürel feminizm geçmişte anaerkil bir yaşam sürdürüldüğünü, şu an ataerkil evrenin yaşandığını ve varılacak ortak paydandan eşitlikçi bir yönetim biçimi olduğunu belirtmesine rağmen, modern kültürel feministler anaerkil yapının otomatik olarak iyileşme getireceği düşüncesine katılmazlar ve kadınlar arasındaki barış yanlısı ve reformcu yapının sistemleştirilerek öğretilmesi gerektiğini savunurlar. Daha fazlası için bkz. Özsöz, *a.g.m.*, s. 54-55

kadının ezilmesinin başlıca sebebinin kapitalizm olduğunu, sosyalist sisteme geçildiği takdirde kadınların ekonomik açıdan erkeklerle eşit olacaklarını iddia etmektedirler¹⁷⁹. Marksist feminizme göre, kadının ekonomik anlamda erkeğe bağımlı olması onu diğer sosyal alanlarda da erkeğe bağımlı hale getirmiştir ve kadının bağımlı yaşamı onu “ikinci cins” olarak belirleyen başlıca faktör olmakla birlikte, özellikle eve ve aileye tam bağımlı olarak yaşayan kadın kamusal alandan bilerek uzaklaştırılmıştır¹⁸⁰. Öte yandan, ev işleri genellikle kadının dışarıda çalışmasına engel olmakla, dışarıda çalıştığı zamanlarda ise hem ev hem dışarıdaki işlerle uğraşmak kadının yükünü artırmaktadır. Bu yüzden, sistemin sürdürülmesine dolaylı olarak katkı sağlayan kadın emeğinin ücretlendirilmesi gerekmektedir ve kadınların yemek, temizlik ve çocuk bakımı gibi yapmış oldukları işleri üretken olmayan işler olarak değerlendirmek yanlıştır, çünkü kadının yaptığı işler önemsiz olarak görülse de, sistemin yürütülmesine katkı sağlamaktadır. Sistemin yürütülmesi için ev işlerinin ücretlendirilmesi konusundaki yükümlülük de devlete düşmektedir¹⁸¹.

Varoluşçu feminizmin Temelini Simone de Beauvoir’ın “*İkinci Cins*” isimli kitabı oluşturmaktadır ve Beauvoir’e göre, kadın sorununu anlamak için ne biyoloji, ne psikolojiye, ne de tarihsel determinizmin iktisadi determinist yaklaşımının dayattığı insan tanımına gerek vardır. Şunu da belirtmek gerekir ki, Beauvoir kadın ve erkek arasındaki biyolojik ve psikolojik farkı inkar etmez, o sadece bu farklılığın öne sürülerek kadın ve erkek kavramları arasında oluşturulan uçuruma karşı çıkmaktadır¹⁸². Öte yandan, Beauvoir bahsi geçen kitabında “*kadın doğulmaz kadın olunur*” diyerek kadınların rollerinin doğadan değil, yüzyıllardır sürmekte olan toplumsal ön yargılar ve geleneklerden kaynaklandığını, evlilik kurumunun kadını ikincillığe mahkum ettiğini ve kadınların mutlaka bir meslek edinerek ekonomik yönden özgür olmaları gerektiğini ifade etmiştir¹⁸³.

Radikal feministler kadın bedeninin patriarkal tahakkümüne karşı çıkmayı, aile içinde kalan sorunları kamusal alana taşımayı amaç edinmiş ve bu yüzden “*özel olan politiktir*”, “*bedenimiz bizimdir*” gibi söylemlerle özel alanda bastırılmış sorunları tartışmaya açmışlardır¹⁸⁴. Radikal feministler kadını bir birey olarak değil,

---

¹⁷⁹ Sevim, a.e., s. 64

¹⁸⁰ Aktaş, a.g.m., s. 64

¹⁸¹ Çakıroğlu, a.e., s. 22-23

¹⁸² Sevim, a.e., s. 71-72

¹⁸³ Aktaş, a.g.m., s. 64-65

¹⁸⁴ Erhan Çakmak, “Radikal Feminizm”,

(Çevrimiçi) https://www.academia.edu/31753850/radikal_feminizm.pdf, s. 5, 19.10.2019

sınıf olarak ele alır ve kadınların bir başka sınıfı oluşturan erkeklerin tahakkümü altında olduğunu, kadınlara yönelik negatif ayrımcılığın farklılıktan değil, eril tahakkümden kaynaklandığını kabul eder¹⁸⁵; kadınların baskı altında olmasının nedenlerini ataerkillik, ataerkil aile ve ataerkil kapitalizm olarak görmekle birlikte, kadının ezilmesinin kaynağını, cinsiyetin toplumsal olarak kurumsallaşması olduğunu ve insanlar arasındaki en temel çatışma biçimi cinsiyet çatışması olduğunu savunurlar. Buna göre, ataerkil ideoloji erkekleri sosyalleşme sürecinde hareketlilik, güç, inisiyatif, üretim ve rasyonalite gibi niteliklerle donatırken kadınlara da ev işleri, çocuk doğumu ve bakımı ile erkeğin cinsel objesi olmasını yüklemiş, bunun yanı sıra bu ideoloji kadında “*utanma*” ve “*namus*” gibi kavramları taktikli bir biçimde geliştirerek kadınları erkeksi kültürlerin bir alt ögesi haline getirmiştir¹⁸⁶. Radikal feminizm, ataerkil sistemi güç, iktidar, hiyerarşi ile özdeşleştirerek, toplumdaki yapının doğrudan erkekler tarafından oluşturulduğunu ve sürdürüldüğünü, toplumsal eşitsizliğin ataerkillik dışında herhangi bir sistemin sonucu olmadığını, bu sistemin reformla düzeltilemeyeceğini, dolayısıyla, kadınların bu sistemi düzeltmeye çalışmak yerine tamamen ortadan kaldırması gerektiğini savunur ve bunu başarmak için ilk önce sistemin kökünde yatan cinsel sınıf sisteminin ortadan kaldırılmasının önemini vurgular¹⁸⁷.

Son olarak, feminist teorilerin hemen hepsinde kadına ilişkin sosyal, kültürel ve siyasal anlamda yapılan vurgu ataerkillik ve kültür kavramlarına odaklanmaktadır¹⁸⁸. Feminizm, farklı ve zaman bağlamlarda değişen içeriklere sahip olsa da, genel anlamda erkeklerle kadınların eşit olması gerektiği fikrine dayanarak, bu nedenle erkeklerle kadınlar arasındaki hiyerarşik ilişkilerden doğan eril tahakkümü ortadan kaldırmayı hedefler. Cinsiyet eşitsizliklerinin başta toplumsal hiyerarşilerle/eşitsizliklerle iç içe gelmesi ve bu nedenle her türlü toplumsal

---

¹⁸⁵ Yalçın, **a.e.**, 45

¹⁸⁶ Aktaş, **a.g.m.**, s. 63

¹⁸⁷ Sevim, **a.e.**, s. 78, Çakmak, **a.g.m.**, s. 5

¹⁸⁸ Feministler, kapitalist ilişkilere bağlı olarak ortaya çıkan metalaşma sürecinin ataerkil düzeni yeniden ürettiğini savunur. Kadının metalaştırılmasına farklı bir yaklaşım geliştiren feministler, ataerkil kültürün kadın cinselliğine yüklediği anlamları eleştirerek ancak feminist bir yöntemle kadınların kültür içerisindeki konumlarının dönüştürülebileceğine işaret etmektedir. Öte yandan, feministler “*kültür*”ün kadınlar için taşıdığı birbiriyle uyumsuz anlamları irdelemişlerdir, çünkü “*kültür*” kadınlar için hem ayrımcılık hem de güçlenme kaynağıdır. Cinslerarası ilişkilerde, kadınlar nadiren kültürel anlamları şekillendirecek bir iktidar konumunda yer alırlar. Buna karşılık, ataerkil kültüre boyun eğme biçimlerinin yanı sıra meydan okuma stratejilerini de barındıran bir “*kadın kültürü*”nden söz edilebilir. Farklı kültürler, kadınlara farklı iktidar imkânları sunarlar. Bununla birlikte, kadınların hayatlarında erkeklerin tahakkümü vardır, fakat bu alanlarda kadınlar pasif kurbanlar değildir. Üzerlerindeki kısıtlamalar içinde stratejiler yürütmenin yollarını ararlar. Bkz. Aktaş, **a.g.m.**, s. 68

eşitsizliğin cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanması feminizmin önemli iddialarından biridir. Bu nedenle toplumsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılabilmesi için cinsiyet eşitsizliklerinin de ortadan kalkması gerekmektedir¹⁸⁹. Bir başka deyişle, feminizmin temel çıkış noktası erkeklerle kadınlar arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmak, baskılardan kurtulmak ve erkek egemenliğine dayalı sisteme karşı durmaktır.

Politik ekonomi kuramı sembolik etkileşim kuramına daha geniş bir açıdan bakarak, toplumun ve toplumsal yapıların yaşlıları nasıl etkilediğini, toplumun yaşlıları nasıl gördüğü ve davrandığını ele almaktadır. Bu teori yaşlanmayı sadece biyolojik değil, aynı zamanda toplumsal olarak inşa edilen bir fenomen olarak görür ve toplumda yaşlı nüfus için farklı işbölümü ve eşitsizlik olduğunu, yaşlıların diğer kişilerle eşit muamele görmediğini, yaşlıların toplumun geri kalanından sadece yaşlarından ve sağlık sorunlarından dolayı değil, aynı zamanda başkalarının bakımına muhtaç olmaları, işsiz ve verimsiz olmalarından dolayı izole edildiğini savunur. Lenore Walker'a göre, toplumda yaşlılara yönelik bir sosyal bağımlılık yaratılmaktadır ve bu toplumsal yapı gençlere yönelik önemli çalışmaları ve pozisyonları açık tutarak güçlü ve üretken bir ekonomiyi desteklerken, yaşlarından dolayı fiziksel olarak zorluk yaşayan yaşlıları şiddet mağduru olmayan daha yatkın hale getirmektedir¹⁹⁰.

Çevresel stres ve gerilim kuramı mezo düzeyde analiz edilmiş ve sosyopsikolojik bir model olarak tartışılmış olmasına rağmen, stres kültürel düzeyde de incelenebilir. Çevresel stres ve gerilim teorisi, şiddeti toplumdaki yapısal eşitsizlikler açısından (yoksulluk, sosyoekonomik durum ve ırk eşitsizlikleri) ele alır ve bu eşitsizliklerden dolayı daha az fırsata sahip olan grupların aile içi şiddete yatkın oldukları söylenmektedir¹⁹¹.

Bu yaklaşımların yanı sıra, aile içi şiddet farklı birçok değişkenle ele alan **çok boyutlu modeller** de mevcuttur. Her üç analiz düzeyini de kullanan çok boyutlu model, ilk üç modelde yer alan diğer teorik bakış açılarını ve faktörleri dikkate almaya çalışarak tüm araştırmaları güçlendirmektedir¹⁹². Son yıllarda aile içi şiddetin nedenleri ve aile içi şiddeti kolaylaştırıcı faktörler üzerine yapılan çalışmalarda çok boyutlu modeller üzerinde daha fazla durulmaktadır. Bu modellere *genel sistemler*

---

¹⁸⁹ (Çevrimiçi)

https://www.academia.edu/37673098/FEM%C4%B0N%C4%B0ZM_VE_TOPLUMSAL_C%C4%B0NS%C4%B0YET, 17.10.2019

¹⁹⁰ Kurst-Swanger/Petcosky, a.e., s. 48-49

¹⁹¹ A.e., s. 49

¹⁹² A.e., s. 33

kuramı ve ekolojik kuram dâhildir. 1973 yılında Straus tarafından geliştirilen **genel sistemler kuramı** aile içi şiddeti aile sistemi ve onun toplumla ilişkisi açısından inceleyerek, psikolojik, sosyo-psikolojik ve sosyo kültürel değişkenleri analize dâhil eder; ailedeki çatışma düzeyi, toplumda yüksek şiddet düzeyi, kaynakların kontrolü, şiddetin kuşaklar arası geçişi, çekirdek ailenin izolasyonu, şiddeti meşrulaştıran kültürel normlar, toplumun cinsiyetçi organizasyonu gibi çeşitli bileşenleri bir arada ve birbirleriyle etkileşim içinde ele alır¹⁹³. Ancak bu kuram, aile içi şiddetin oluşmasında şiddet uygulayanla mağdurun eşit sorumluluk taşıdığına dair açıklamalar yaptığı, kadın ve erkek arasındaki güç eşitsizliğini, kadına yönelik şiddete yol açan nedenleri görmezden geldiği, fazla kompleks olması nedeniyle bilimsel olarak test edilebilirliği düşük bulunduğu için eleştiriler de almıştır¹⁹⁴.

Uri Bronfenbrenner'in oluşturduğu, James Garbarino ve Jay Belsky tarafından geliştirilmiş olan **ekolojik kuram** genel olarak aile içi şiddeti, özel olarak ise çocuğa kötü muamelenin karmaşık yapısını açıklamak amacıyla önerilmiştir. Bu kuram kendinde organizma ve çevre arasındaki ilişki; insan gelişiminin meydana çıktığı etkileşim ve örtüşme sistemleri ve çevrenin niteliği gibi üç önemli düzeyi birleştirir¹⁹⁵. Ekolojik kuram beş ana sistem üzerine kurulmuştur: a) mikrosistem çocuğa en yakın ve çocuğun direkt iletişimde olduğu katmandır ve buraya aile, okul, komşuluk, çocuk bakımı gibi çevreler dâhildir; b) mezosistem çocuğun iletişimde olduğu mikrosistemler arasındaki ilişkiyi inceler, örneğin aile ve öğretmen arasındaki ilişki; c) ekosistem çocuğun direkt iletişimde olmadığı, ancak etkilendiği insanları ve çevreleri inceler; ç) makrosistem çocuğun ailesinin değer yargılarından, geleneklerden, aldığı kültürden, toplumsal yapıdan, din ve siyasetten nasıl etkilendiğini inceler; d) kronosistem çocuğun çevresinin ilgili olduğu zaman boyutunu kapsar. Ekolojik kuramın üstünlüğü, hem yoksulluk, eğitim durumu, medeni durum, işsizlik gibi faktörlerin tespit edilmesi, hem de şiddete müdahalenin yapılması gereken noktaların belirlenmesine olanak sağlamasıdır.

---

¹⁹³ A.e., s. 50

¹⁹⁴ Cunningham et.al., a.e., s.13, 27.10.2015

¹⁹⁵ Richard J. Gelles, "Family Violence: Prevention and Treatment", **Issues in Children's and Families' Lives**, 1, 1999,

(Çevrimiçi)<https://books.google.com.tr/books?id=7vZyAwAAQBAJ&pg=PA14&lpg=PA14&dq=james+garbarino+jay+belsky+ecological+theory&source=bl&ots=x7UQWiACi9&sig=ZJ4hVFNM3weush3ugPgr7XbyJVE&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwiYxqX6neLLAhXBAJoKHQOxBmwQ6AEIJTAB#v=onepage&q=james%20garbarino%20jay%20belsky%20ecological%20theory&f=false>,

s. 14, 27.10.2015

2. Kadına yönelik şiddetin kadın ve çocuk üzerindeki olumsuz etkileri ile ilgili teorik yaklaşımlar

Kadına yönelik şiddet Türkiye’de ve dünyada sosyal bir sorun olmakla birlikte, önemli bir sağlık sorunudur ve kadına yönelik şiddetin hem kadın, hem de çocuk üzerinde ağır etkileri vardır. Kadına yönelik şiddetin çocuklar üzerindeki etkilerini açıklayan en önemli kuram **sosyal öğrenme kuramıdır**. Bu kuram 1973 yılında Albert Bandura tarafından geliştirilmiş olup, kadına yönelik şiddeti şiddet uygulayan ve uygulamayan erkekler veya şiddete maruz kalan ve kalmayan kadınlar arasındaki farklılıklar açısından ele alır. Bandura’ya göre, şiddet çocukluk döneminde doğrudan veya dolaylı olarak öğrenilir ve yetişkinlik döneminde stresle başa çıkma veya sorunları çözme yöntemi olarak devam ettirilir¹⁹⁶. Şiddetin öğrenilmesinde aile çok önemlidir. Sosyal öğrenme teorisine göre, gergin ve saldırgan davranışların sergilendiği bir ev ortamında büyüyen bir çocuk, aynı saldırgan davranışları yetişkinlik döneminde sergilemek açısından daha büyük risk altındadır¹⁹⁷. Straus ise ailenin şiddet için “*eğitim zemini*” hazırladığını ve fiziksel cezalandırmanın şiddetin öğrenilmesinde önemli bir mekanizma olduğunu savunmuştur¹⁹⁸.

Sosyal öğrenme kuramı iki temel ilkeye dayanır: “*model alma*” ve “*pekiştirme*”. Buna göre, şiddet çocukluk döneminde gözlem yapılarak ve model alınarak öğrenilir, daha sonra bu davranışları pekiştiren etkenler varsa, davranış biçimi benimsenmeye başlanır ve sonuç olarak, kişi yetişkinlik döneminde de problemi çözme yöntemi olarak şiddete baş vurur; öte yandan, eğer davranış biçimi istenen etkiyi yaratıyorsa ve davranışın şiddet uygulayan kişi açısından olumsuz etkileri yoksa, yani kişinin bu davranışı herhangi bir ceza veya yaptırıma tabi tutulmuyorsa, kişi o davranışı tekrarlamaya devam eder¹⁹⁹.

Sosyal öğrenme teorisinin öncüleri Neal Elgar Miller, John Dollard ve Albert Bandura’dır. Miller ve Dollard’a göre, insanlar çevresindekilerin davranışlarını gözlemleyerek, sonucu olumlu olanları taklit eder, olumsuz olanları ise taklit etmez ve kişinin bir davranışı öğrenmesi için kendisinin yaşayarak öğrenmesi

¹⁹⁶ Kurst-Swanger/Petcosky, **a.e.**, s. 43

¹⁹⁷ Cunningham et.al., **a.e.**, s.15, 26.10.2015

¹⁹⁸ Kurst-Swanger/Petcosky, **a.e.**, s. 43,

¹⁹⁹ **A.e.**, s. 44

gerekmemektedir²⁰⁰. Bandura ise bireyin herhangi bir duruma tepki vermeyi, uygun davranış sergilemeyi başkalarını gözlemleyerek öğrendiğini ve bununla da kişiliğinin şekillendiğini savunmaktadır. Buna göre, gözlem yoluyla öğrenme sadece bireyin diğerlerinin davranışlarını taklit etmesi değil, aynı zamanda etrafındaki olayları bilişsel süreçlerle kavramasıyla mümkündür ve gözlem yoluyla öğrenme ile taklit yoluyla öğrenme kavramları birbirinin yerine kullanılamaz, çünkü gözlem yoluyla öğrenme takliti içerebilir de, içermeyebilir de²⁰¹.

Bandura'ya göre insanlar karşılaştıkları örneklerin etkisiyle kasıtlı olarak veya kasıt olmadan gözleme ve taklit etme yolu ile davranışları öğrenmektedirler²⁰². Gözlem yoluyla öğrenmede dört süreç vardır²⁰³: 1) dikkat – modellenen davranışın gösterilebilmesi için öncelikle bu davranışa dikkat edilmelidir, insanlar daha çok farklı ve yüksek statülü kişilerin davranışlarına dikkat göstermektedirler; 2) hatırlama – gözlemlenen davranış gözlemden sonra ortaya çıktığı için ikinci aşamada bu davranışın belleğe kodlanması gerekmektedir; 3) yeniden üretme – model alınan davranışın gösterilebilmesi için kişinin yaptığı gözlemleri davranışa çevirmesi gerekir; 4) pekiştirme – bu aşamada doğrudan pekiştirme, gözlenen pekiştirme veya kişinin kendi kendini pekiştirmesi öğrenmeye neden olabilir.

Bandura'ya göre, saldırganlığın davranış biçimine geçmesinde sosyal model oldukça önemli bir yere sahiptir ve bazı etkenler saldırganlığın davranışa dönüşmesi ve devam ettirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu etkenlere gürültü, sosyal ödüller, kalabalık, taklit, aile içinde görülen eksik ve hatalı davranışlarla pekişen saldırgan düşünce ve ifadeler, özellikle çocukların tutum ve davranışları açısından televizyon, film ve medya örnek gösterilebilir²⁰⁴.

Sosyal öğrenme kuramının en önemli özelliklerinden biri, aile içi şiddetin kuşaktan kuşağa geçişine dair açıklamalarıdır. Bu teoriye göre, istismara tanıklık eden ya da istismara uğrayan çocuk bunu erişkinliğine uygulayıcı olarak taşır. Başka bir ifade ile, aile içinde şiddete başvuran erkekler, bu şiddeti bizzat yaşamak veya şiddete tanık olmak suretiyle kendi ailelerinde öğrenmektedirler²⁰⁵.

---

²⁰⁰ Münire Erden/Yasemin Akman, **Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretme**, 15. Baskı, Ankara, Arkadaş Yayınevi, 2006, s. 145

²⁰¹ Nuray Semenoğlu, **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**, 11. Baskı, Ankara, Gazi Kitapevi, 2005, s. 218

²⁰² Bandura, **a.e.**, s. 5, 28.10.2015

²⁰³ Erden/Akman, **a. e.**, s. 146

²⁰⁴ Cunningham et.al., **a.e.**, s. 16, 28.10.2015

²⁰⁵ Kurst-Swanger/Petcosky, **a.e.**, s. 44

Kadına yönelik şiddet kadın üzerinde ölümcül olan ve ölümcül olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Ölümcül olmayan sonuçlara fiziksel sağlık sorunları ve psikolojik rahatsızlıklar dâhil edilebilir. Fiziksel sağlık sorunlarından bahsederken iki tanım yapmak gerekmektedir: bunlardan birincisi fiziksel sonuçlar arasında deride oluşan hematomlar (morluklar), ödemler, kesikler, yanıklar, bağlama izleri gibi gözle görülebilen sonuçlar, ikincisi ise fizyolojik sonuçlar arasında da gözle görünmeyen nörolojik, jinekolojik, darbe sonucunda iç fizyolojiye zarar veren ve geriye dönüşü kalıcı hasarlarıdır²⁰⁶.

Psikolojik rahatsızlıklar fiziksel sonuçları kendinde barındırmasa da, üzerinde ciddi durulması gereken rahatsızlıklardır. Bunlar ise ülser, bronşial astım, alerji, hipertansiyon, kolit, anoreksia gibi psikosomatik hastalıklar; gastrit, bulantı, kusma, kalp çarpıntısı, kalpte ritm bozukluğu gibi fonksiyonel hastalıklar; titreme, baş ağrısı ve uykusuzluk gibi nöro-vegetatif belirtiler; travma sonrası stres sendromu, duyu bozuklukları, anksiyete gibi psikiyatrik bozukluklar; obsesif-kompulsif davranış, konversiyon sendromları, kabus görme, geçici orientasyon bozukluğu gibi nörotik bozukluklardır²⁰⁷. Bunun sonucunda kadın toplumdan giderek uzaklaşmaktadır. Öte yandan ise psikolojik problem yaşayan kadınlarda kişilik bozuklukları²⁰⁸, intihar eğilimi, sigara, alkol ve madde kullanımı, yeme bozuklukları gibi davranışlar gözlemlenmiştir.

---

²⁰⁶ Nalan Linda Fraim, “Kadına Karşı Fiziksel Şiddetin Biyopsikososyal Sonuçları”, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Dolunay Şenol v.d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012, (Çevrimiçi)

http://kasumer.kku.edu.tr/anasayfa/dokumanlar/Uluslararası_Katılımlı_Kadına_ve_Cocuğa_Karşı_Siddet_Sempozyumu_Bildiri_Kitabı_Cilt_1.pdf, s. 2, 30.10.2015

²⁰⁷ Sokullu-Akıncı/Dursun, **a.e.**, s. 278-280

²⁰⁸ Kronik mağdurlarda kişilik bozukluklarının görülme oranı %32 iken, ilk kez mağdur olanlarda bu oran %14'dür. Histerik kişilik bozukluğu daha çok kronik mağdurlarda, obsesif-kompulsif kişilik bozuklukları ise daha çok şiddete ilk kez maruz kalanlarda görülmektedir. Öte yandan, ilk kez mağdur olanlarda pasif-agresif bozukluğa rastlanmazken, kronik mağdurlarda bu oran %10 olarak belirlenmiştir. Kişilik bozuklukları suçlara göre incelendikte, histerik kişi bozukluğu en çok cinsel saldırı mağdurlarında rastlanmıştır. Daha fazlası için bkz. Sokullu-Akıncı/ Dursun, **a.e.**, s. 286

B. Ampirik Bulgular

1. Sistemik derleme nedir?

a. Sistemik derleme nedir?

Sistemik derleme, belirli bir soruya yanıt ya da probleme çözüm oluşturmak amacıyla, o alanda yayınlanmış tüm çalışmaların kapsamlı taranarak, çeşitli dâhil etme ve dışlama kriterleri kullanarak ve araştırmaların kalitesi değerlendirilerek hangi çalışmaların derlemeye alınacağının belirlenmesi, derlemeye dâhil edilen araştırmalarda yer alan bulguların sentez edilmesidir²⁰⁹. Sistemik derleme, sapmaları ve rastgele hataları azaltan stratejiler kullanarak birbiriyle ilişkili çok sayıda birincil çalışmaların sonuçlarını sentezlemek amacıyla yapılır²¹⁰. Sistemik derlemede derlemeye katılacak çalışmaların belirlenmesi, seğilmesi, verilerin çıkartılması ve sentezlenmesi süreçlerinin sistemik, şeffaf ve tekrarlanabilir olması gereklidir²¹¹.

Sistemik derleme çalışmalarını önemli bir araştırma projesi olup, belirli bir protokol dâhilinde hazırlanması gerekmektedir. Protokol hazırlama aşamalarına araştırma sorunun belirlenmesi, literatür taramasının yapılması, çalışmaların kalite değerlendirilmesi ve analizi, elde edilen bulguların özetlenmesi ve bulguların tartışılması dâhildir.

Araştırma sorusunun belirlenmesi aşamasında yapılması gerekenler araştırma amacının, seçme kriterlerinin ve yönteminin belirlenmesi, dâhil etme ve dışlama kriterlerinin tanımlanması ve verilerin analiz metodunun belirlenmesidir.

Literatür taramasının yapılması aşamasında ilk önce sistemik derlemenin sorusuna özel anahtar kelimeler belirlenir. Daha sonra tarama için en uygun elektronik veri tabanları seğilir ve bu veri tabanları kullanılarak tarama yapılır. Esas tarama bittikten sonra referans listelerinin kontrol edilmesi, internet taraması, resmi yayınlanmayan raporlar, konferans raporlarını kapsayan gri literatür taraması, konu ile ilgili çalışmaların elektronik veritabanlarında bulunmadığı durumlarda ilgili dergilerin

---

²⁰⁹ Julian Higgins/Sally Green, "Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions", The Cochrane Collaboration, 2008, (Çevrimiçi) <https://dhosth.files.wordpress.com/2011/12/cochrane-handbook-for-systematic-reviews-of-interventions.pdf>, s. 6, 15.02.2016

²¹⁰ S. Gopalakrishnan/P. Ganeshkumar, "Systematic Reviews and Meta-analysis: Understanding the Best Evidence in Primary Healthcare", **Journal of Family Medicine and Primary Care**, 2 (1), 2013, (Çevrimiçi) <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3894019/>, s.y.,16.02.2016

²¹¹ Julia H. Littell/Jacqueline Corcoran/Vijayan Pillai, **Systematic Reviews and Meta-Analysis**, New York, Oxford University Press, 2008, s.1

elle taranması gibi yöntemler kullanılarak ilave literatür taraması da yapılabilir²¹². Tarama yapıldıktan sonra, seçme kriterlerine uygun olarak kaydedilen araştırmaların başlık ve özetleri incelenir, gerektiği durumda tam metin incelemesi yapılır. Son aşamada tüm araştırmalar tam metin olarak incelenir ve hangi araştırmaların sistematik derlemeye dâhil edileceği kesinleştirilir. Eğer araştırma birden fazla araştırmacı tarafından yapılıyorsa, bu durumda her araştırmacı bağımsız olarak tarama yapar ve daha sonra makaleler karşılaştırılarak, farklı görüşteki makaleler hakkında ortak bir karar verilir. Ortak bir karara varılmadığında ise uzman görüşlerine başvurulur.

Çalışmaların kalite değerlendirmesi ve analizi aşamasında sistematik derlemeye dâhil edilen tüm araştırmalar kalite değerlendirme listesi kullanılarak deđerlendirilir²¹³. Daha sonra önceden belirlenen yöntemlerle elde edilen verilen analiz edilir.

Elde edilen bulguların özetlenmesi aşamasında sentez edilen bulgular açık ve anlaşılır biçimde özetlenmeli ve grafik, tablo ve şekil kullanılarak gösterilmelidir²¹⁴. Bu tablo ve şekillerde çalışmaların özellikleri, elde edilen bulgular, veri analiz yöntemleri ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Bulguların tartışılması aşamasında sistematik derlemenin esas bulguları, daha sonraki araştırmalar için öneriler, sonuçlar tartışılmaktadır.

b. Sistematik derlemenin üstün tarafları

Sistematik derleme bilimsel bilgiler içeren araştırmadır ve giderek geleneksele derleme ve uzman görüşlerinin yerini almaktadır. Sistematik derlemenin üstün tarafları daha fazla şeffaflık, sapmaların, hataların belirlenmesi ve azaltılması, çoklu araştırma sonuçlarını değerlendirme olanağı, moderatörler için sonuçları etkileyen hesaplamalar şeklinde sıralanabilir²¹⁵. Bunların yanı sıra, daha fazla objektiflik, daha kapsamlı literatür taraması, yayınlanmış ve Yayınlanmamış çalışmaları kapsama, taramada kullanılan kriterler ve yöntemlerin açıkça belirtilmesi, derlemeye dâhil

²¹² Littell/Corcoran/Pillai, a.e., s. 56

²¹³ Centre for Reviews and Dissemination, "Systematic Reviews: CRD's Guidance for Undertaking Reviews in Health Care", York, 2009, (Çevrimiçi) https://www.york.ac.uk/media/crd/Systematic_Reviews.pdf, s. 43, 16.02.2016

²¹⁴ A.e., s. 62, 16.02.2016

²¹⁵ Littell/Corcoran/Pillai, a.e., s. 27

edilen çalışmaların kalitelerinin değerlendirilmesi, elde edilen çalışmaların tarafsız şekilde sentez edilmesi, sistematik derlemenin tekrar yapılabilir olması gibi özellikler de sistematik derlemenin tercih edilme nedenleri arasında gösterilebilir²¹⁶.

Sistematik derleme hataları azaltan açık yöntemler kullanma, güvenilir ve kesin sonuçlar alma, sağlık çalışanları, araştırmacılar ve politikacılar için gerekli bilgileri kolayca sağlama, sonuçların tutarlılığı ve genellemesini geliştirme gibi üstün özelliklere sahiptir²¹⁷.

c. Sistematik derlemenin sınırlılıkları

Sistematik derlemenin üstün tarafları olduğu gibi sınırlılıkları da vardır. Bu sınırlılıklardan biri, birkaç çalışmayla yapılan dar kapsamlı sistematik derlemenin sonuçlarıyla daha sonra yapılan daha geniş kapsamlı sistematik derlemenin sonuçlarının farklılık gösterebilmesidir²¹⁸. Bunun yanı sıra, aynı soruya cevap arayan farklı araştırmacılar farklı kaynakları taramış, derlemeye dâhil edilen çalışmalar için farklı seçme kriterleri kullanmış veya farklı yöntemler kullanmış olabilirler ve bu da sistematik derlemelerin sonuçları arasında farklılıklar oluşturmuş olabilir.

Yetersiz literatür taramasının yapılması, çalışmaların kalitesini değerlendirmedeki ve çıkarmadaki başarısızlık, yeterli çalışmalarla yetersiz çalışmaların sonuçlarının birleştirilmesi, uygun olmayan heterojen çalışmaların birleştirilmesi, verileri aşan sonuçların çıkarılması²¹⁹, sistematik derlemenin orijinal çalışmalardaki yetersiz kaliteyi telafi edememesi, farklı türdeki çalışmaların, örneklemelerin, ayarların ve/veya sonuçların birleştirilmesinin her zaman uygun olmaması, derlemenin alandaki cari bilgileri yansıtması için güncellenmesinin gerekmesi, birçok derlemenin nitel çalışmalar tarafından sunulan bilgileri göz ardı etmesi²²⁰ gibi durumlar da sistematik derlemenin sınırlılıkları arasında gösterilebilir.

---

²¹⁶ Pippa Hemingway/Nic Brereton, “What is a Systematic Review?”, (Çevrimiçi) <http://www.medicine.ox.ac.uk/bandolier/painres/download/whatis/syst-review.pdf>, s. 1, 16.02.2016

²¹⁷ Gopalakrishnan/Ganeshkumar, a.e, 18.02.2016

²¹⁸ Jacques Leloir et.al., “Discrepancies Between Meta-analyses and Subsequent Large Randomized, Controlled Trials”, **The New England Journal of Medicine**, 21, 1997, (Çevrimiçi) <http://www.nejm.org/doi/pdf/10.1056/NEJM199708213370806>, s. 536, 18.02.2016

²¹⁹ “Introduction to Systematic Reviews and Meta-analyses”, (Çevrimiçi) <http://ebp.uga.edu/courses/Chapter%209%20-%20Meta-analysis%20of%20treatment/2%20-%20Introduction%20to%20treatment%20meta-analysis.html>, 18.02.2016

²²⁰ Littell/Corcoran/Pillai, a.e., s. 28

3. Kadına yönelik şiddetin nedenleri ile ampirik bulgular

Dünyada kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörleri ile ilgili önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri Deborah M. Capaldi ve arkadaşlarının 2012 yılında ABD’de yaptığı yakın partner şiddeti ile ilgili risk faktörlerini araştıran ve 170’i yetişkinleri, 58’i ise ergenleri içeren, toplamda 228 çalışmayı inceleyen sistematik derlemedir. Bu sistematik derlemeye dâhil edilen yetişkin çalışmalarının sadece %61’i hem kadın hem de erkeklerin uyguladığı şiddeti incelerken, ergen çalışmalarının neredeyse hepsi iki yönlü şiddet incelemiştir. Çalışmalarda şiddetin yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, ırk/etnik köken, aile içi şiddete maruz kalma, sosyal ve duygusal destek yoksunluğu, antisosyal davranış, öfke, alkol ve uyuşturucu kullanımı, medeni durum gibi faktörlerle ilişkisi tespit edilmiştir. Sistematik derlemenin bulguları yaşın yetişkinlik döneminde şiddete karşı koruyucu bir faktör olduğunu göstermiştir, yani yaş arttıkça şiddet azalmaktadır. Şiddet ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar erkeklerin ve kadınların şiddet uygulama olasılığının eşit derecede veya ergenlik döneminde kadınların erkeklerden biraz daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Sosyoekonomik durumla şiddet arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların bulguları düşük gelire şiddet arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir, öte yandan genel olarak bu çalışmalar işsizlik ve düşük gelir düzeyinin eğitim seviyesine kıyasla daha güçlü risk faktörleri olduğunu belirlemiştir. Irk/etnik köken diğer demografik özelliklere kıyasla nadiren bir çalışmanın odak noktası olmakla birlikte, bir azınlığa ait olmanın şiddet için bir risk faktörü olduğunu göstermiştir. Aile içi şiddete maruz kalma veya şiddete tanıklık etme şiddet araştırmalarında sıklıkla incelenen bir risk faktör olmakla birlikte, Capaldi ve arkadaşlarının araştırmasına dâhil edilen boylamsal çalışmaların bulguları çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan veya tanıklık eden kişilerin yetişkinlik döneminde daha fazla şiddet uyguladıklarını ortaya koymuştur. Yapılan çalışmaların bulguları sosyal destekle şiddet arasında negatif ilişki olduğunu tespit ederken, duygusal destekle şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Başka bir ifade ile, kadınların sosyal yardım alması şiddet oranını azaltırken, duygusal desteğin şiddet üzerinde koruyucu bir etkisi tespit edilmemiştir. Sistematik derlemeye dâhil edilen çalışmalarda araştırılan en önemli risk faktörlerinden biri de antisosyal davranışlar ve öfke faktörleridir. Bu faktörleri inceleyen çalışmaların bulguları ergenlik dönemindeki antisosyal ve öfkeli davranışların yetişkinlik dönemindeki

şiddeti öngördüğünü ve şiddet uygulama açısından bu risk faktörlerinin cinsiyet farkının olmadığını ortaya koymuştur. Hem kadınlar hem de erkekler için alkol ve uyuşturucu kullanımının şiddet ile ilişkisinin incelendiği çalışmalarda şiddet mağduriyeti ve failliği ile alkol ve uyuşturucu kullanımı arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Örneğin, derlemeye dâhil edilen Rodriguez ve arkadaşları tarafından 2001 yılında yapılan bir araştırma alkol kullanım sıklığının çalışan yetişkinler açısından karşılıklı uygulanan partner şiddeti ile ilişkili olmadığını, ancak tam zamanlı çalışan kişilere kıyasla işsiz olan kişilerin daha fazla alkol kullanmasının şiddet riskini önemli ölçüde arttırdığını ortaya koymuştur. Medeni durum ile şiddet ilişkisini inceleyen çalışmalarda ise genel olarak birlikte yaşayan çiftlerin şiddet yaşama olasılığının evli çiftlere kıyasla daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Caetano ve arkadaşlarının 2005 yılında yaptığı boylamsal araştırmada da birlikte yaşamının kadına yönelik şiddet üzerinde negatif etkisi olduğu belirlenmiştir. Hyman ve arkadaşlarının 2006 yılında yaptığı araştırmada ise yalnız, boşanmış veya ayrılmış kadınların evli veya birlikte yaşayan kadınlara kıyasla on kat daha fazla şiddet mağduru olduğu ortaya koyulmuştur. Sonuç olarak, araştırma bulguları medeni durumun kadına yönelik şiddetle ilgili önemli bir risk faktörü olduğunu göstermiştir²²¹.

Semahegn ve Mengistie tarafından 2000-2014 yılları arasında yapılan ve Etiyopya’da kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörlerini inceleyen çalışmaları inceleyen bir sistematik derleme yapılmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörlerini eşin alkol tüketimi, ailede şiddet öyküsü, eşin eğitimi, karar verme yetkisi, yaşam yeri ve ilk cinsel ilişki veya evliliği 18 yaşından küçük bir yaşta yaşama olarak tespit etmiştir. Kadının eğitim düzeyi ile şiddet arasında negatif ilişki bulunmuştur, yani kadının eğitim düzeyi arttıkça şiddet azalmıştır. Eşleri tarafından hareketleri kontrol edilen kadınların şiddet görme olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Ancak Etiyopya’da kadınların büyük çoğunluğu şiddet görmesine rağmen, yardım istemek yerine sessiz kalmıştır. Hatta bazı kadınlar eşini dövmeyle destekleyen geleneksel cinsiyet normunu kabul ettiğini ifade etmişlerdir. Etiyopya’da on kadından sekizi eşinin en azından bir haklı nedeni varsa eşini dövmesini kabul etmektedir²²².

²²¹ Deborah M. Capaldi et.al.: “A Systematic Review of Risk Factors for Intimate Partner Violence”, **Partner Abuse**, 3, (2), 2012, s. 231-280

²²² Agumasie Semahegn/Bezatu Mengistie: “Domestic violence against Women and Associated Factors in Ethiopia, Systematic Review”, *Reproductive Health*, 12, (78), 2015, s. 3-4

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörleri ile ilgili yapılan çalışmaları sistematik inceleyen araştırmalar azdır. Türkiye’de bu konuyla ilgili yapılan çalışmaları sistematik inceleyen bir meta analiz çalışması mevcuttur. Bu çalışma Neslihan Keser Özcan ve arkadaşları tarafından yapılmış olup 2000-2015 yılları arasında yayınlanan 34 birincil çalışmayı dâhil etmiştir. Çalışmada kadına yönelik şiddete ilişkin 22 risk faktörü incelenmiş ve bu faktörler sosyodemografik özellikler, evlilik ile ilgili özellikler ve refahla ilgili özellikler olarak ayrılmıştır. Bu faktörler arasında en çok sosyodemografik faktörler incelenmiştir ve buraya genç yaş, düşük eğitim seviyesi, düşük gelir, işsizlik, sağlık sigortasının olmaması ve kırsal alanda yaşam dâhil edilmiştir. Genç yaşla kadına yönelik şiddet arasındaki ilişkiyi 15 çalışma incelemiş ve yedi çalışmada pozitif ilişki tespit edilirken, sekiz çalışmada istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Düşük eğitim seviyesinin risk faktörü olarak incelendiği çalışmaların 16’sında pozitif ilişki, birinde negatif ilişki varken, altı çalışmada istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Düşük gelir 20 çalışmada ele alınmış ve bunlardan 12’sinde pozitif ilişki tespit edilmiş, sekiz çalışmada ise istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İşsizliğin şiddet üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmalardan beşinde pozitif ilişki belirlenmiş, altı çalışmada ise istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sağlık sigortasının olmaması ile şiddet arasında sadece iki çalışmada pozitif ilişki bulunmuş, üç çalışmada istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ve son olarak kırsal alanda yaşamın şiddeti nasıl etkilediğinin incelendiği sekiz çalışmadan beşinde pozitif ilişki varken, üç çalışmada istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kadınların yanı sıra, 34 çalışmadan dokuzunda saldırganla ilgili sosyodemografik özellikler ele alınmıştır. Yedi araştırmada düşük eğitim seviyesine sahip olan eşlerin daha fazla şiddet uyguladığı bildirilirken, dört çalışmada eşin eğitim durumu ve şiddet arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Eşin çalışma durumunu ele alan iki çalışmada işsiz eşlerin daha fazla şiddet uyguladığı, altı çalışmada ise eşin çalışma durumu ile şiddet arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Eşin yaşını risk faktörü olarak inceleyen üç çalışmada daha genç yaştaki erkeklerin daha fazla şiddet uyguladığı, dört çalışmada ise eşin yaşı ile şiddet arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Aile içi şiddete tanık olma ve şiddet mağduru olmanın şiddeti nasıl etkilediğinin incelendiği çalışmalardan dördünde aile içi şiddete tanık olan eşlerin, iki çalışmada ise şiddet öyküsü olan erkelerin daha fazla şiddet uyguladığı ortaya koyulmuştur. Çalışmalardan

altısında kumar, sigara ve alkol sorunu olan erkelerin daha fazla şiddet uyguladığı belli olmuştur²²³.

Türkiye’de yapılan meta analiz çalışmasında incelenen refahla ilgili özelliklerden üç çalışmada jinekolojik problemlerle şiddet arasında, bir çalışmada genel sağlık problemleri ile şiddet arasında, iki çalışmada psikolojik problemler ile şiddet arasında, bir çalışmada intihar girişimi ile şiddet arasında, dört çalışmada aile içi şiddet öyküsü ile şiddet arasında, 12 çalışmada ise şiddet öyküsü ile şiddet arasında pozitif ilişki belirlenmiş, üç çalışmada ise fiziksel/duygusal problemler ile şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Evlilikle ilgili özellikler arasında evliliğin ilk yılı ile şiddet arasında üç çalışmada, erken yaşta evlilik ile şiddet arasında beş çalışmada, ailenin geniş olması ile şiddet arasında iki çalışmada, istenmeyen/onaylanmayan evlilik ile şiddet arasında yedi çalışmada, evlilikten memnun olmama ile şiddet arasında dört çalışmada, çocuk sayısının fazla olması ile şiddet arasında dört çalışmada, evde fazla kişinin yaşaması ile şiddet arasında üç çalışmada ve çocuklara karşı şiddet ile şiddet arasında beş çalışmada pozitif ilişki tespit edilmiştir. Ancak bu özellikler ile şiddet arasında negatif veya istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin bulunmadığı çalışmalar da vardır. Şöyle ki, evlilikle ilgili özellikler arasında evliliğin ilk yılı ile şiddet arasında yedi çalışmada, erken yaşta evlilik ile şiddet arasında üç çalışmada, ailenin geniş olması ile şiddet arasında beş çalışmada (bir çalışmada negatif ilişki bulunmuştur), istenmeyen/onaylanmayan evlilik ile şiddet arasında dört çalışmada, evlilikten memnun olmama ile şiddet arasında bir çalışmada, çocuk sayısının fazla olması ile şiddet arasında altı çalışmada, evde fazla kişinin yaşaması ile şiddet arasında ise bir çalışmada anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya koyulmuştur.

Bu meta analiz çalışmasına dâhil edilen çalışmaların 11’inde risk faktörlerinin yanı sıra, kadınlara kadına yönelik şiddetin nedenleri de sorulmuştur. Araştırmalardan yedisinde kadına yönelik şiddetin nedeni olarak kadınların güçsüz olması, evlilik görevlerini yerine getirmemesi, erkekleri dinlememesi, fazla konuşması gibi nedenler, sekiz çalışmada olumsuz ekonomik koşullar, yedi çalışmada eşin öfke problemleri ve psikolojik sorunları, beş çalışmada kadının veya erkeğin aileleri, dört çalışmada alkol, sigara veya kumar alışkanlıkları, dört çalışmada kıskançlık, üç çalışmada cinsel sorunlar, dört çalışmada kültürel farklılıklar, iki çalışmada ise çocuklarla ilgili

---

²²³ Neslihan Keser Özcan/Sevil Günaydın/Elif Tuğçe Çitil, “Domestic Violence Against Women in Turkey: A Systematical Review and Meta Analysis”, *Archives of Psychiatric Nursing*, 30, (5), 2016

sorunlar gösterilmiştir. Son olarak, dört çalışmada şiddetin nedensiz uygulandığı rapor edilmiştir.

4. Kadına yönelik şiddetin kadın ve çocuk üzerindeki olumsuz etkileri ile ilgili amripik bulgular

Kadına yönelik aile içi şiddetin kadın ve çocuk üzerindeki etkileri konusunda hem yurtdışında, hem de Türkiye’de bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu önemli çalışmalardan biri Beydoun ve arkadaşları tarafından ABD’de 1980-2010 yılları arasında yapılmış olan ve şiddet ile depresif belirtiler, majör depresyon ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaları sistematik olarak incelemiş meta analiz çalışmasıdır. Bu meta analiz çalışmasına dâhil edilen çalışmalar için literatür taraması 1980-2010 yıllarını kapsamına rağmen, çalışmaya 2000-2010 yılları arasındaki araştırmalar dâhil edilmiştir. Meta analiz için seçilen 37 çalışmadan 17’sinin öncelikli amacı şiddet ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemek olmuştur. Seçilen 37 çalışmanın beşinde partner şiddeti ile majör depresyon arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir. Bulgular partner şiddeti gören kadınlarda şiddet görmeyen kadınlara kıyasla 3.26 kat fazla majör depresyona rastlandığını ortaya koymuştur. Depresif belirtiler ile şiddet arasında ise 25 çalışmada pozitif ilişki tespit edilmiş olup şiddet gören kadınlarda şiddet görmeyen kadınlara göre 1.5-2 kat fazla depresif belirti olduğu belirtilmiştir. Dâhil edilen 37 çalışmadan yedisinde ise doğum sonrası depresyon şiddetle ilişkili bulunmuştur. Depresif belirtilerde olduğu gibi, şiddetin doğum sonrası depresyon riskini 1.5-2 kat arttırdığı ortaya koyulmuştur²²⁴.

Bir başka önemli çalışma Jacquelyn C. Campbell tarafından yakın partner şiddetinin sağlık üzerindeki sonuçları ile ilgili 2000-2010 yıllarında yapılmış çalışmaları inceleyen çalışmadır. Araştırmaların bulguları şiddet görmüş kadınlarda kronik stresle ilgili mide ve bağırsak semptomlarının, hipertansiyon ve göğüs ağrısı gibi kalp semptomlarının daha fazla olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yapılan derlemede şiddet görmüş şiddet görmemiş kadınlar arasındaki en tutarlı, en uzun ömürlü ve en büyük fiziksel sağlık farkının jinekolojik sorunlar olduğu ve eş şiddeti yaşayan kadınların jineekolik problem yaşama olasılığının ortalama üç kat arttığı belirtilmiştir.

---

²²⁴ Hind A. Beydoun et.al.: “Intimare Partner Violence against Adult Women and its Association with Major Depressive Disorder, Depressive Symptoms and Postpartum Depression: A Systematic Review and Meta-Analysis”, **Social Sciences&Medicine**, 75, 2012, 26.11.2016

Bunların yanı sıra, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğunun şiddetin en yaygın görülen ruhsal sağlık sonucu olduğu söylenmiştir. Derlemeye dâhil edilen bir çalışmanın bulguları eş şiddeti ile ilgili depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu riskinin çocuklukta cinsel saldırı sonucu ortaya çıkma riskinde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Kuzey Amerika’da yapılan bir araştırma travma sonrası stres bozukluğunun şiddet görmüş kadınlarda daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kanada’da yapılmış nüfus temelli bir araştırmanın bulguları ise şiddet mağduru kadınlarda şiddet görmeye kadınlara kıyasla depresyona ek olarak, daha fazla kaygı, uykusuzluk ve sosyal işlev bozukluğu olduğunu ve fiziksel şiddetin psikolojik şiddetten daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu belirlemiştir²²⁵.

Jeffrey L. Edleson tarafından 1999 yılında çocukların aile içi şiddete tanık olması ile ilgili 31 çalışmadan ibaret sistematik derleme yapılmıştır. Elde edilen bulgular ebeveynleri arasındaki fiziksel şiddete tanık olan çocukların şiddete tanıklık etmeyen çocuklara kıyasla daha fazla saldırganlık, uyku, yeme problemleri, depresyon, anksiyete, travma, agresiflik, antisosyallik gibi çok sayıda sağlık ve davranış sorunları yaşadığını tespit etmiştir. Öte yandan, ailede şiddete maruz kalan çocuklarda şiddet eğilimleri de gözlemlenmektedir. Örneğin, Singer ve arkadaşlarının 1998 yılında 2245 çocuk ve ergenle yaptığı çalışmanın bulgularına göre, aile içi şiddete maruz kalma çocukların şiddet içeren davranışlar sergilemesinde ve psikolojik sıkıntılar yaşamasında en önemli etkenlerden biridir. Edleson’un sistematik derlemesine dâhil olan Strenberg ve arkadaşlarının 1993 yılında 8-12 yaşlarındaki 110 İsraili çocuk ve onların ebeveynleriyle yaptığı çalışmanın bulguları da, ailede şiddet gören ve hem şiddet gören hem de şiddete tanıklık eden çocukların şiddet görmeyenve şiddete tanık olmayan çocuklara kıyasla daha fazla depresif belirti ve davranış sorunları gösterdiğini ortaya koymuştur²²⁶.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin sonuçlarını içeren çalışmalar bir meta analiz çalışmasında sistematik olarak incelenmiştir. Neslihan Keser Özcan, Sevil Günaydın ve Elif Tuğçe Çitil’in 2016 yılında yaptığı bu meta analiz çalışmasına kadına yönelik şiddetin sonuçlarını inceleyen sekiz çalışma dâhil edilmiştir. Bu çalışmalarda ikisinde sıyrık ve kırıklar gibi şiddetin fiziksel sonuçları tartışılırken, yedi çalışmada depresyon, mutsuzluk, güvensizlik, önemsiz hissetme ve kişinin

---

²²⁵ J.C.Campbell/L.A.Lewandowski: “Mental and Physical Health Effects of Intimate Partner Violence on Women and Children”, **Psychiatric Clinics of North America**, 20, (2), 1997

²²⁶ L.Jeffrey Edleson: “Children’s Witnessing of Adult Domestic Violence”, **Journal of Interpersonal Violence**, 14, (8), 1999

yaşamından mutsuz olması gibi duygusal sonuçlar tartışılmıştır. Beş çalışmada ise intihar düşüncesi ve girişimleri incelenmiştir.

Bu çalışmalardan birinin sonuçlarına göre, şiddet görmüş kadınlarda intihar düşüncesi (%57.1) şiddet görmeyen kadınlara (%14.6) kıyasla daha fazladır. Öte yandan şiddet görmüş kadınların %14.3'ü kendini güvende hissetmezken, bu oran şiddet görmeyen kadınlarda %1.2'dir. Bir başka çalışmanın bulguları evlilikte şiddet gören kadınlarda depresif belirti riskinin şiddet görmeyen kadınlardan daha yüksek olduğunu ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu tespit etmiştir²²⁷.

III. TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALAR

A. Türk Hukukunda Kadına Yönelik Şiddet

1. Anayasa açısından

Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesinde en önemli araçlardan biri hukuksal düzenlemelerdir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 5, 10, 12, 17, 19 ve 41. maddeleri her türlü ayrımcılığı reddetmekte ve eşitliği düzenlemektedir. Anayasa'nın 5. maddesine göre, *“Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”*²²⁸. Başka bir ifadeyle, devlet temel hak ve hürriyetlerin korunmasını güvence altına almakta ve bununla da ayrımcılığı ve şiddeti reddetmektedir.

Anayasa'nın kanun önünde eşitliği ifade eden 10. maddesine göre, herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir²²⁹. Bu maddeye 07.05.2004 tarihinde değişiklik yapılarak, kadınlar ve erkekler eşit haklara sahip olması ve devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olması ile ilgili hüküm getirilmiştir.

²²⁷ Keser Özcan/Günaydın/Çitil, a.e.

²²⁸ Bkz. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 5

²²⁹ Bkz. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 10

Birinci fıkrada eşitlik hükmü geçerken ikinci fıkrada kadın-erkek eşitliğine vurgu yapılmasının nedeni Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerdeki taahhütlerini yerine getirmek konusundaki hassasiyeti olarak değerlendirilebilir²³⁰. 07.05.2010 tarihinde bu maddeye eklenen “*Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.*”²³¹ fıkrası kadına yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik atılan önemli adımlardan biri sayılabilir. Bunların yanı sıra, 12 Eylül 2010 tarihinde Anayasa'nın 10. maddesine 3. fıkra eklenmiş ve “*Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.*”²³² hükmü getirilmiştir. Bu hüküm pozitif ayrımcılık açısından atılan önemli bir adım sayılabilir.

Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin niteliğini tespit eden 12. maddesi şiddete uğramadan yaşama hakkını güvence altına alırken²³³, 17. maddede “*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.*”²³⁴ denmekte ve şiddetin her türü yasaklanmaktadır. Öte yandan, Anayasanın 19. maddesi herkesin kişi hürriyeti ve güvenliğine sahip olduğu²³⁵ şeklinde düzenlenmiştir ve bununla devlet kadının özgürlüğünü güvence altına aldığını ifade etmektedir.

Anayasa'nın Ailenin Korunması ve Çocukların Hakları başlıklı 41. maddesine göre, “*aile, Türk toplumunun temelidir*”²³⁶. Bu maddeye 03 Ekim 2001 tarihinde “*ve eşler arasında eşitliğe dayanır*” fıkrası eklenmiştir. Bununla eşler kanun önünde eşit sayılmıştır. Nitekim bu düzenlemeden sonra çıkarılan Medeni Kanun'da önceki kanunda var olan “*Erkek evin reisidir.*” biçimindeki düzenlemeye yer verilmemiştir²³⁷.

---

²³⁰ Ayşegül Demir, “Yasal Düzenlemelerde Kadın Hakları”, **Hukuk Gündemi Dergisi**, S. 1, 2011, s. 33

²³¹ Bkz. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 10

²³² Özdamar, a. e., s. 17

²³³ Bkz. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m.12

²³⁴ Bkz. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 17

²³⁵ Bkz. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 19

²³⁶ Bkz. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 41

²³⁷ Karınca, a. e., s. 37

2. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun açısından

Temel dayanağı Anayasa'nın 41. maddesinde yer alan, “Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.” hükmü olan ve 14 Ocak 1998 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmesinin ardından, 17 Ocak 1998 tarih ve 23233 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, aile içi şiddeti önleme konusunda Türkiye'de yapılan ilk spesifik normatif düzenleme olmasının yanı sıra, Türk hukuk sisteminde ilk kez “aile içi şiddet” kavramına bu Kanun'da yer verilmiştir²³⁸. Kanun'un 1. maddesi, şiddete maruz kalarak korunması istenebilecek olan kişiler olarak eşlerden biri, çocuklar ve aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini ele almaktadır. Aslında 4320 sayılı Kanunun hükümet tasarısında sadece “eşlerden birinin veya çocukların” şiddete maruz kalmasından bahsedilmiş, ancak, kanunun Adalet Komisyonu'ndaki görüşmelerinde koruma altına alınacak kişilerin kapsamı genişletilmiş ve “aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri” de buraya dâhil edilmiştir²³⁹. Bunun yanı sıra mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin, diğer aile bireyleri tarafından şiddete uğraması halinde de yasa uygulama alanı bulmuştur²⁴⁰.

26 Nisan 2007 tarihinde 5636 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” kabul edilmiş ve yasanın gerekçesinde aile içi şiddetin sadece eşler arası şiddet olarak algılanmaması gösterilmiştir. Şöyle ki, gerekçede “Ayrıca, aynı çatı altında yaşamayan, boşanma veya ayrılık nedeniyle ayrı konutlarda bulunan bireyler ve evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ve çocuklar da aile içi şiddete maruz kalabildiklerinden, aile içi şiddet mağduru kapsamının gerekçelere uygun olarak düzeltilmesi gerekmiştir”²⁴¹ denilmiştir. Öte yandan, bu Kanunla şiddet uygulayan kişilerin de kapsamı

²³⁸ Ekin Bozkurt Şener, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi”, **T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü**, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2011, s. 81-82

²³⁹ Mehmet Erdem, “Aile İçi Şiddet ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun”, **TBB Dergisi**, Temmuz 2007, Sayı: 73, s. 50

²⁴⁰ Demir, **a.g.m.**, s. 34

²⁴¹ Eray Karınca, “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, 2007, Cilt 2, Sayı 11, s. 115

geniştirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre, şiddet uygulayan koca, çocuk, kayınvalide, kayınpeder vs. gibi hısımlar da kanun kapsamında cezalandırılmaktadır²⁴².

5636 sayılı Kanunla aynı zamanda uygulanan tedbirler açısından da değişiklikler yapılmıştır. 4320 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (b) bendinde tespit edilen, müşterek konutun “eşe ve varsa müşterek çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve” ifadesi değiştirilmiş ve “aile bireyelerine tahsisi ile bu bireyelerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve” şeklinde düzenlenmiştir²⁴³.

2008 yılında Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik²⁴⁴ kabul edilmiş ve bu yönetmelikle Kanun'da tespit edilen maddeler daha kapsamlı açıklanmıştır. Yönetmeliğin 5. maddesinin 1. fıkrasında tedbir talebinde bulunulmasının şartı “aile bireyelerinden biri fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik nitelikte şiddet içeren davranışa maruz kalmaları” olarak belirlenmiştir. Yönetmeliğin 5. maddesinin 2. ve 3. fıkrasına göre, şikâyet ve ihbar eşlerden biri veya çocuklar veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyelerinden biri veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyelerinden birisi tarafından yapılırken, ihbar başka bir şahıs tarafından, olayın yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirilmesi suretiyle de yapılabilir.

Yönetmeliğin 6. maddesinde aile içi şiddetin önlenmesinde uygulanan tedbirler belirlenmiştir. Bu maddenin 2. fıkrasına göre uygulanacak tedbirler kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin:

- a) Aile bireyelerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması;
- b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireyelerine tahsisi ile bu bireyelerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması;
- c) Aile bireyelerinin eşyalarına zarar vermemesi;
- ç) Aile bireyelerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesi;

²⁴² Demir, **a.g.m.**, s. 34

²⁴³ Karınca, **a.g.m.**, s. 116

²⁴⁴ 26803 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik 01 Mart 2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

d) Varsa silâh veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi;
e) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması;

f) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması şeklindedir.

Ancak Kanun'da öngörülen tedbirler bunlarla sınırlı değildir. Şöyle ki, hâkim somut olayın özelliklerini dikkate alarak şiddetin durmasını sağlayabilecek olan tedbirleri serbestçe takdir eder ve Kanunda bahsedilen bir veya birkaç tedbiri aynı anda öngörmesi mümkün olduğu gibi, kanundaki tedbirlerle birlikte başka bir veya birkaç tedbire de karar verebilir²⁴⁵.

3. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun açısından

08 Mart 2012 tarihinde 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun²⁴⁶ yürürlüğe girmiş ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun amacı, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir²⁴⁷. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da aile içi şiddeti uygulayan kişi sadece eş ile sınırlandırılmış ve korunma kararının verilebilmesi için aile içi şiddetin eş tarafından gerçekleştirilmiş olması şartı aranmaktaydı²⁴⁸. Ancak 6284 sayılı Kanun'un ikinci maddesinde şiddet uygulayan tanımına *"bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiler"* dâhil edilmiştir²⁴⁹. Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasının ç bendine göre, bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

²⁴⁵ Erdem, **a.g.m.**, s. 66

²⁴⁶ 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

²⁴⁷ Bölükbaşı, **a.e.**, s. 24

²⁴⁸ Karınca, **a. e.**, s. 130

²⁴⁹ Özdamar, **a.e.**, s. 55

Kanunun mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları başlıklı 3. maddesine göre, Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülki amir tarafından karar verilebilir²⁵⁰:

a) kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması;

b) diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması;

c) psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi;

d) hayati tehlikesinin bulunması halinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması; gerekli olması halinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması halinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

6284 sayılı Kanun'da şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişilerin korunmasının ve güvenliğinin sağlanması amacıyla hâkim tarafından verilebilecek koruyucu tedbir kararları sınırlayıcı olmamak üzere örneklendirme yapılmak suretiyle sayılmıştır²⁵¹. Verilecek koruyucu tedbir kararının çeşidi ve niteliği tamamen hâkimin takdirine bırakılmıştır.

Kanunun 4. maddesine göre, bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir²⁵²:

a) işyerinin değiştirilmesi;

b) kişinin evli olması halinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi;

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunundaki şartların varlığı halinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması;

²⁵⁰ **Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**, (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6284.pdf>, m. 3, 29.11.2015

²⁵¹ Mehmet Günay, "6284 sayılı Kanuna göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler", **TAA Dergisi**, Sayı 10, Temmuz 2012, s. 656

²⁵² **Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**, a.y., m. 4, 29.11.2015

d) korunan kişi bakımında hayati tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması halinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

Kanunun *hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları* başlıklı 5. maddesine göre, şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir²⁵³:

a) şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması;

b) müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi;

c) korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması;

d) çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması;

e) gerekli görülmesi halinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması;

f) korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi;

g) korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi;

h) bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi;

i) silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi;

j) korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması halinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması;

k) bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

---

²⁵³ A. y. m. 5, 29.11.2015

Kanun'un 8. maddesinde tedbir kararlarının verilmesi, tebliği ve gizliliği ile ilgili hükümler tespit edilmiştir. Buna göre, maddenin 1. fıkrası tedbir kararının ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verildiğini, tedbir kararlarının en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebileceğini belirtmektedir. Bir başka deyişle, hükümde getirilen düzenlemeler tedbir kararlarının mümkün olan en hızlı şekilde alınmasına yönelmiştir²⁵⁴.

Maddenin 2. fıkrası uyarınca, tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Bu nedenle kararda tedbirin geçerli olacağı sürenin gösterilmesi gerekmektedir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı durumlarda, resen, korunan kişinin, Bakanlığın veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirin süresinin değiştirilmesine veya aynen devam etmesine karar verilebilir. Madde metninden görüldüğü gibi tedbir kararının süresinin belirlenmesinde tehlike esası kabul edilmiştir ve tehlike devam ettiği sürece tedbirin devamına karar verilebilir²⁵⁵.

8. maddenin 3. fıkrasına göre, aile mahkemesi hâkimi, mülki amir veya kolluk amiri, şiddetin uygulandığına dair delil ve belge aramadan Kanun'da kendilerine tanınan koruyucu tedbirlere hükmedebilir. Şöyle ki, koruyucu tedbirlere karar verilebilmesi için soyut bir iddiayı içeren dilekçe veya beyan olsa dahi şiddet olayının özelliğine göre takdir yetkisi kullanılarak gereken koruyucu tedbirler alınacak ve şiddetin uygulanıp uygulanmadığı veya uygulanma ihtimalinin bulunup bulunmadığına ilişkin herhangi bir delil veya belge aranmayacaktır²⁵⁶.

4. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu açısından

a. Kasten öldürme

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 01 Temmuz 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ceza adalet sisteminin pek çok alanında olduğu gibi, kadınlara yönelik

---

²⁵⁴ Pınar Bacaksız, "6284 Sayılı Ailenin korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının Korunması", Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 26

²⁵⁵ Günay, **a.g.m.**, s. 675

²⁵⁶ **A.g.m.**, s. 674

ayrımcılıkla ilgili hükümlerin kaldırılması anlamında da bir reform niteliği taşımaktadır²⁵⁷.

TCK'nın 81. maddesi kasten öldürme suçunu ifade ederken, 82. maddede nitelikli haller belirtilmiştir. Buna göre kasten öldürme suçunun: a) tasarlayarak; b) canavarca hisle veya eziyet çektirerek; c) yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle; d) üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı; e) çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı; f) gebe olduğu bilinen kadına karşı; g) kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle; h) bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla; i) bir suçu işleyememeden dolayı duyduğu infialle; j) kan gütme saikiyle; k) töre saikiyle işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır²⁵⁸. 82. maddeden görüldüğü üzere, kasten öldürme eşe karşı işlendiği takdirde nitelikli hal olarak belirlenmiştir. Bir başka deyişle, evlilik ilişkisi bulunmayan kadının kasten öldürülmesi nitelikli hal değil, basit kasten öldürme olarak değerlendirilmektedir²⁵⁹.

TCK'nın 82. maddesinde öngörülen nitelikli hallerden biri de töre saikiyle kasten öldürmedir. Töre bir toplulukta benimsenmiş, yazılı olmayan, teamül ve adetlerin temelini oluşturduğu, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, gelenek ve göreneklerin, tutulan yolların bütünüdür²⁶⁰. İlk zamanlarda mahkemeler, töre saikiyle hareket edildiğinin kabul edilebilmesi için, failin "töre"nin baskısıyla içselleştirilmiş, maktulün önceki davranışlarına yönelik olarak cezalandırma amacıyla bir karar alması, bu kararda ısrarlı olması, bilahare ve tasarlayarak kararını icra etmesi gerektiğini belirtmekteydiler. Dolayısıyla, ani olarak gelişen bir olayın neticesinde işlenen cinayetlerde töre saikinin mevcudluğu mahkemelerce kabul edilmemekte, özellikle, maktulün kendi fikirleri ve tercihlerine uygun olarak yaşadığı cinsel ve sosyal hayatının fail tarafından onaylanmadığı vakalarda failin cinayet anında maktulün kendisine hakaret ettiğini iddia etmesi ya da faille maktul arasında maktulün

---

²⁵⁷ Adem Sözüer/A. Batuhan Baytaç/Tuba Kelep Pekmez, "Türk Ceza Hukukunda Kadın ve Türkiye'deki Kadına Yönelik Şiddetin 6284 Sayılı Kanun Bağlamında Değerlendirilmesi", **2. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali – Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık**, Editör: Adem Sözüer, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 256

²⁵⁸ Bkz. Türk Ceza Kanunu, m. 82

²⁵⁹ M. Emin Artuk v. d., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 129; Veli Özer Özbek v.d., **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 126

²⁶⁰ Akbaba, **a.g.m.**, s. 333

hayat tarzına veya tercihlerine ilişkin olarak tartışma yaşanması halinde haksız tahrik hükümlerini uygulanmaya devam edilmektedir²⁶¹.

5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girdiği 2005 yılından 2010 yılına kadar Yargıtay Kararlarında töre saikiyle²⁶² kasten öldürmeye ilişkin farklı görüşler belirtilmiş, bir yandan töre saiki ile işlenen cinayetlerin kolektif bir kararın, yani aile meclisinin ürünü olduğu düşüncesini savunulurken, diğer yandan da kolektif bir karar bulunmaksızın, maktulün hayat tarzı, tercihleri ve fikirleri gerekçe gösterilerek planlı bir şekilde öldürüldüğü ve haksız tahrikin mevcut olmadığı vakalarda da töre saikinin bulunabileceğini iddia edilmiştir²⁶³. Bu yeni yaklaşımın savunulduğu kararlarda, Yargıtay'ın “*namus*” ve “*töre*” kavramlarını aynı anlama gelecek şekilde kullanılmasına, namus cinayetlerinin de töre saikiyle kasten öldürme suçunu oluşturması ile ilgili farklı görüşler olmasına ve Yargıtay önceleri bu nitelikli hali “*namus saiki*” ile işlenen cinayetleri de kapsayacak şekilde yorumlamış²⁶⁴ olmasına rağmen, Yargıtay Ceza Kurulunun 11.05.2010 tarihli Kararında²⁶⁵, töre/namus cinayetlerinde aile meclisi kararı aramaktan vazgeçilmiş, töre saikinde failin adeta görev bilinciyle hareket ettiğine, “*töre*” saikinin bulunduğu yerde haksız tahrik

²⁶¹ Recep Doğan, “Yargıtay Kararlarında Töre Saikiyle Öldürme Suçu”, *TBB Dergisi*, S. 126, 2016, s. 126

²⁶² TCK'ya töre saiki dâhil edilmeden önce, düzenleme TBMM'de tartışılırken çoğunluk “*namus kurtarma saiki*” yerine “*töre saiki*” ifadesinin kullanılmasını uygun görmüştür. Bunun gerekçesi olarak ise, namus adına işlenen cinayetlerin bazen bünyesinde haksız tahriki de barındırabileceği gösterilmiş ve ‘*namus kurtarmak bir dürtü olsa bile olayda aynı zamanda haksız tahrik bulunabilir. Örneğin kız kardeşine tecavüz eden kişiyi öldüren ya da zina yapan karısını öldüren kişi hem haksız bir hareketle karşı karşıyadır, hem de konuyu namus meselesi olarak değerlendirebilir*’ denmiştir. Bkz. Yalçın, *a.e.*, s. 274

²⁶³ Doğan, *a.g.m.*, s. 135

²⁶⁴ Durmuş Tezcan/M.Ruhan Erdem/R.Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 163

²⁶⁵ Kardeş olan sanıklar, dul olan anneleri tanık N ile maktul arasında gönül ilişkisi ve cinsel birliktelik olduğundan şüphelenmiş, olay günü annesini evde göremeyen sanık E, maktulün iş yerine gelerek, burada maktul ve annesini uygunsuz vaziyette görmüş, sonra durumu diğer sanığa söylemiş ve annelerinin maktulle ilişkisini namus meselesi sayan sanıklar eve gidip silahlarını alarak maktulün iş yerine giderek, anneleri ile ilişkisi konusunda maktulü kısa bir süre sorgulamış ve ilişkiyi kabul etmeyen maktulü eylem ve fikir birliği içinde, ele geçirilen ruhsatsız silahları ile ateş ederek öldürmüşlerdir. Yargıtay 1. Ceza Dairesi “*töre saikiyle öldürme suçu, haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasına yer olmayan namus saikiyle işlenen öldürme suçunu ifade eder*” düşüncesinden hareketle olayda maktulün sanıklara yönelik haksız tahrik teşkil edebilecek bir eyleminin bulunmadığını belirterek bozma kararı verse de, Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesi töre cinayetlerinde kolektif bir karar ve ruh bulunduğu, namus cinayetlerinde ise kolektif bir irade bulunmadığı düşüncesinden hareketle, Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin bozma kararına uymayarak direnme kararı vermiştir. Yargıtay CGK ise 11.05.2010 tarihli Karar'ında “*...Töre kavramının, namus kavramını da kapsayıp kapsamadığı sorusuna gelince, namus kavramının sözlük anlamının, “bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet” şeklinde açıklandığı görülmektedir. Tanımların benzerliği nazara alındığında, töre kavramının, namus kavramını da içeren bir üst kavram olduğu anlaşılmaktadır.*” demiştir. CGK, 11.05.2010 T., 2010/1-56 E., 2010/111 K., (*Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi*)

hükümlerinin uygulanamayacağına, tahrikin varlığı halinde ise suçun niteliğinin değişeceğine ve namus saikiyle işlenmiş sayılacağına hükmedilmiştir. Töre saikiyle insan öldürme suçunda fail hareketini toplumsal baskı altında veya bu baskının olacağı korkusuyla gerçekleştirdiği söylenebilir²⁶⁶.

b. Kasten yaralama

TCK'da kadına yönelik şiddetle ilgili maddelerden biri de kasten yaralama suçu ile ilgilidir. Özellikle Türkiye'de kadına yönelik şiddet açısından şiddetin en yaygın sonuçlarından biri fiziksel yaralanmalardır. 86. maddenin 1. fıkrası uyarınca, “*kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi*” cezalandırılır²⁶⁷.

Vücuda acı verme beden bütünlüğünü önemsiz olmayan biçimde bozmaya yönelik, fiziksel yönden ezaya yol açan her türlü hareket iken, sağlığın bozulmasına neden olma süresi ne olursa olsun, patolojik durum ortaya çıkarmak veya böyle bir patolojik durum önceden varsa bunu artırmaktır²⁶⁸. Algılama yeteneğinin bozulması derken, korku, uyku bozukluğu gibi kişinin dış dünyada olup bitenleri gözleme yetisinde ortaya çıkan her türlü olumsuz değişiklik anlaşılmaktadır²⁶⁹.

Aile içi fiziksel şiddet yaralanmalara sebep olsa da, özellikle de yaralanma basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafifse, mağdurun şikâyeti aranmaktadır. Maddenin üçüncü fıkrasına göre ise, kasten yaralama suçunun; üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı; beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı veya silahla²⁷⁰ işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın²⁷¹, verilecek ceza yarı oranında artırılır.²⁷²

²⁶⁶ Onur Özcan, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Töre Saikiyle Kasten Öldürme Suçu”, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 244; Yalçın, a.e., s. 280

²⁶⁷ Bkz. Türk Ceza Kanunu, m.86/1

²⁶⁸ Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 223-224

²⁶⁹ A.e., s. 225

²⁷⁰ 765 sayılı TCK'nın 189. maddesine göre **silah** “*Ateşli silahlar, patlayıcı maddeler, tecavüz ve müdafaa kullanılan her türlü kesici, delici veya bereleyici aletler, yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler ve boğucu, kör edici gazlar*” şeklinde tanımlansa da, 5237 sayılı TCK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasının f bendinde “*Ateşli silahlar, patlayıcı maddeler, saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet, saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler, yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler*” olarak tanımlanmaktadır. Görüldüğü üzere, 765 sayılı Kanun döneminde madde

Fiziksel şiddet sonucu oluşan yaralanmalar daha ağır sonuçlar da doğurmaktadır. Bu yaralanmalar için TCK'nın **Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama** başlıklı 87. maddesinde cezalar belirlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre kasten yaralama fiili, mağdurun duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına; konuşmasında sürekli zorluğa, yüzünde sabit ize; yaşamını tehlikeye sokan bir duruma; gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına neden olmuşsa, belirlenen ceza bir kat artırılmaktadır. Madde 87/1'de öngörülen gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına neden olmadan söz edebilmek için çocuğun vaktinden önce ve canlı olarak doğmuş olması yeterli olmakla birlikte, yaşama yeteneğine sahip olması veya doğduktan sonra ne kadar yaşadığı önemli değildir²⁷³.

Maddenin ikinci fıkrasında kasten yaralama fiilinin, mağdurun iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine; duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine; konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına; yüzünün sürekli değişikliğine; gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine neden olduğu durumlarda belirlenen ceza iki kat arttırıldığı ifade edilmiştir. Çocuğun düşmesi ile erken doğması arasındaki fark, çocuğun canlı doğup doğmamasına göre belirlenmektedir. Şöyle ki, erken doğumda çocuk canlı olarak doğarken, düşmesi halinde çocuk ölü doğmaktadır²⁷⁴.

Üçüncü fıkraya göre kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, belirlenen ceza kırık veya çıkığın hayati fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılırken, ölüm meydana gelmişse,

---

metninden silahın maddi bir niteliği olması gerektiği anlaşılırken, 5237 sayılı TCK'da failin mağdur üzerinde kullanmış olduğu silahın maddi bir niteliği olup olmadığına yönelik olarak herhangi bir düzenleme olmadığından, ayrıca maddede sınırlı bir sayım yoluna gidilmediğinden silah kapsamının geniş ele alınmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Bkz. Ezgi Cankurt, "TCK Bakımından Silah Kavramı", **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 2, S. 4, Aralık 2016, s. 52-54

²⁷¹ AİHM 09/09/2009 tarihli Opuz v. Türkiye Kararı'nda özellikle Türkiye'de aile içi şiddet olaylarında yargısal sistemin genel edilgenliği ve genellikle kadınların mağdur olduğu şiddet olaylarında failerin yararlandığı cezadan başışıklık hususlarının kadınlara karşı ayrımcılık olduğunu, Diyarbakır Barosu'nun ve Uluslararası Af Örgütü'nün gerçekleştirdiği araştırmada, polis karakollarına aile içi şiddet şikâyetinde bulunulduğunda polis memurlarının şikâyetleri soruşturmadığı, ancak mağdurların eve dönmeleri ve şikâyetlerini geri almaları için arabuluculuk görevi üstlendiklerini, bu bağlamda polis memurlarının sorunu "*müdahale edemeyecekleri bir aile meselesi*" olarak gördüklerini belirtmiştir.

²⁷² Tezcan/Ertem/Önok, a. e., s. 226

²⁷³ Murat Önok, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Kasten Yaralama, Eziyet ve Kötü Muamele Suçu", Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 187

²⁷⁴ A.e., s. 190

yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hallerde 8 yıldan 12 yıla kadar, üçüncü fıkrasına giren hallerde ise 12 yıldan 16 yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.²⁷⁵

TCK'nın 87/4 maddesinde ise kasten yaralamanın ölümle sonuçlanması düzenlenmiştir. Ölüm neticesinin ortaya çıkması sonucuna yol açan ve yaralama kastıyla gerçekleştirilmiş herhangi bir hareket 87/4'ün, failin kastı öldürmeyi kapsadığı durumda ise 81. maddenin uygulanmasını gerektirir²⁷⁶.

c. Eziyet

Eziyet suçu ilk defa 5237 sayılı TCK ile tespit edilmiştir. TCK'nın 96. maddesindeki **eziyet** suçuna göre, *“bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi”* cezalandırılmaktadır. Bu suçla korunan hukuksal yarar kişinin onuru, maddi ve manevi bütünlüğüdür²⁷⁷. Suçun hangi fiillerle işlenebileceği madde metninden anlaşılmamakla birlikte, maddenin gerekçesinde ve Yargıtay kararlarında²⁷⁸ *“eziyet olarak, bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışlarda bulunulması gerekir. Aslında bu fiiller de kasten yaralama, hakaret, tehdit, cinsel taciz niteliği taşıyabilirler. Ancak, bu fiiller, ani olarak değil, sistematik bir şekilde ve belli bir süreç içinde işlenmektedirler. Bir süreç içinde süreklilik arzeder bir tarzda işlenen eziyetin özelliği, işkence gibi, kişinin psikolojisi ve ruh sağlığı üzerindeki tahrip edici etkilerinin olmasıdır. Bu etkilerin uzun bir süre ve hatta hayat boyu devam etmesi, eziyetin bu kapsamda işlenen fiillere nazaran daha ağır ceza yaptırımına altına alınmasını gerektirmiştir”* denilmiştir. Ayrıca Anayasa'nın 17. maddesinin 3. fıkrasına göre, kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz. Anayasa Mahkemesi, işkence, eziyet ve diğer kötü muamele türleri arasındaki ayrımı şu şekilde tanımlamaktadır: *“Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye “işkence”, “eziyet” yapılamayacağı ve kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiş olup, hüküm Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan hukuksal çıkarları kapsamaktadır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında **bir yoğunluk farkı***

²⁷⁵ Bkz. Türk Ceza Kanunu, m.86/3

²⁷⁶ Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 245

²⁷⁷ Önok, a.g.m., s. 195

²⁷⁸ 8.C.D., T. 13.06.2014, E. 2014/439, K. 2014/14662 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

bulunmakta olup, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin “işkence”, bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin “eziyet”, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür.”²⁷⁹.

Maddenin ikinci fıkrasında göre, bu fiilin çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı; üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı, işlenmesi daha ağır cezaya sebebiyet verir²⁸⁰.

d. Çocuk düşürtme

TCK’da gebe kadınlarla ilgili maddeler de tespit edilmiştir. Kanun’un Çocuk Düşürtme başlıklı 99. maddesinin birinci fıkrasına göre, “*rızası olmadan bir kadının çocuğunu düşürten kişi*”, ikinci fıkrasına göre ise, “*hem tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde, rızaya dayalı bile olsa, gebelik süresi 10 haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, hem de çocuğun düşürtülmesine rıza gösteren kadın*” cezalandırılır²⁸¹. Bir başka deyişle, 10 haftadan az olsa bile, kadının rızası olmadan gebeliğin sona erdirilmesi 99/1, rızaya dayalı bile olsa, 10 haftadan fazla gebeliğin tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde sona erdirilmesi 99/2 uyarınca suç sayılmaktadır²⁸².

Maddenin 3. fıkrasına göre, birinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi altı yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Bu suçun oluşması için failde ölüm neticesine yönelik en azından taksir derecesinde bir kusurun olması gerekir²⁸³.

²⁷⁹ Kerem Altıparmak, “Anayasa Mahkemesinin Zor Sorusu: İşkence ve Kötü Muamele, Ama Hangisi?”, **Anayasa Yargısı**, 32, 2015, s. 160

²⁸⁰ Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 299-300

²⁸¹ Tezcan/Erdem/Önok, **a. e.**, s. 329

²⁸² Gülşah Kurt, “Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçları”, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 77-78

²⁸³ Tezcan/Erdem/Önok, **a. e.**, s. 335

Maddenin 4. fıkrasında ise ikinci fıkrada yazılı fiilin kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olması durumunda, kişinin üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunduğu tespit edilmiştir.

Fiilin kadının ölümüne neden olması durumunda daha ağır ceza öngörülürken, fiilin icrasına rızası olan kadının ölümüne sebep olduğu durumda ceza hafifler. TCK'nın bu maddesinde ceza gerektirmeyen bir durum da belirtilmiştir. Şöyle ki, maddenin altıncı fıkrasında kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi 20 haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmeyeceği, ancak bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁸⁴.

e. Cinsel saldırı

TCK'da cinsel şiddetle ilgili bazı maddeler tespit edilmiştir. Bunlardan ilki cinsel saldırı²⁸⁵ suçudur. Cinsel saldırı suçunun özelliği, mağdurun bedeni üzerinde gayrimeşru hâkimiyet kurma veya cebir²⁸⁶, tehdit yoluyla istemediği²⁸⁷ cinsel

²⁸⁴ A. e., s. 335

²⁸⁵ Eski Türk Ceza Kanunu'ndan farklı olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ırza geçme suçları sadece anal ve vajinal ilişkiyle sınırlandırılmamış ve oral ilişki de bu kapsama alınmış, cinsel saldırı sadece cinsel ilişki olarak değil, vücuda organ veya sair bir cisim sokulması olarak tanımlanmış, böylelikle, cinsel saldırının bir türü olan ancak uygulamada müessir fiil olarak kabul edilen ve bir işkence yöntemi olan cinsel organa cisim sokulması cinsel saldırının bir unsuru olarak kabul edilmiştir. Bkz. Yalçın, a.e., s. 206

²⁸⁶ Cebir, mağdur üzerinde onun direncini kırarak veya gerçekleştirmesi olası direncini engelleyecek her çeşit zorlayıcı fiil olmakla birlikte, failin cebri yönelttiği kişi bakımından uygulanan cebir, irade özgürlüğüne etki etmelidir. Eğer kullanılan cebir mağdurun direncini kırarak ağırlığın üzerinde ise, bir başka ifade ile kullanılan cebirin mağdurun direncini kırmanın ötesinde gerçekleşmesi durumunda (neticesi sebebiyle ağırlaşmış bir kasten yaralamanın gerçekleşmesi halinde) ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. 5237 sayılı TCK'nın 108. maddesinin Gereğesinde “*Cebre maruz kalan kişi, bu fiziki gücün meydana getirdiği acının etkisiyle belli bir davranışta bulunmaya zorlanmaktadır. Cebir hâlinde kişi bir acı hissetmektedir ve bu acının etkisiyle belli bir davranışı gerçekleştirmeye zorlanmaktadır.*” denilmektedir. Bkz. Ezgi Cankurt, “Yağma Suçu ve Cebir Kavramı”, **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, S. 2, Aralık 2015, s. 110

²⁸⁷ Türkiye’de Yargıtay istikrar kazanmış kararlarında, mağdurla fail arasında husumet olduğu, mağdurun anlatımlarında çelişkiler, mağdurun iddiasının durumunu çevresine mazur gösterme düşüncesinden kaynaklandığının anlaşılması durumunda, öte yandan mağdur olayı uzun süre gizlemişse ve bu gizleme haklı nedenlere dayanmıyorsa, mağdurun beyanına itibar edilmesini mümkün görmemektedir. Örneğin, 5. C.D. 28.05.2009 tarihli Kararımdan görüldüğü üzere, “...üst üste iki kez tekrarlanmasına rağmen katılanın ırza geçme eylemlerini hiçkimseye anlatmayıp şikâyetçi olmaması ve olaydan yaklaşık 10 gün sonra açıklama yapması gözetildiğinde; ırza geçmenin cebir şiddet kullanılarak yapıldığına dair katılanın anlatımı dışında sanığın cezalandırılması için kesin ve inandırıcı başka delil elde edilememesi...” denilmekle, mağdurun beyanına itibar edilmediği belirtilmiştir. Daha fazlası için bkz. Yalçın, a.e., s. 222

ilişkidir²⁸⁸. Ancak bu suçta mağdurun şikâyeti aranmaktadır. Öte yandan, cinsel saldırı suçunun cezası 28.06.2014 tarihinde yapılan değişikliklerle artırılmıştır. Madde uyarınca, cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi mağdurun şikâyeti üzerine cezalandırılır²⁸⁹. Mağdurun cinsel dokunulmazlığına yönelik olan, ancak vücut dokunulmazlığını ihlal düzeyine varmayan söz, yazı veya hareketler TCK'nın 105. maddesinde tespit edilen **cinsel taciz** suçu ile cezalandırılmaktadır²⁹⁰. Ayrıca, değişikliklerle madde metnine cinsel davranışın sarkıntılık²⁹¹ düzeyinde kalması ibaresi eklenmiş ve bu durum suçun temel şekline nazaran daha az cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Değişikliğe ilişkin Hükümet Tasarısında²⁹² gerekçe olarak *“Tasarıyla, bu iki maddede tanımlanan suçların temel şeklinden dolayı verilecek cezaların artırılması öngörüldüğünden, somut olayın özelliklerine göre ani hareketlerle yapılan cinsel saldırılar bakımından ceza miktarının suçun temel şeklinden daha az bırakılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, maddenin birinci fıkrasına hüküm eklenmekte ve ani hareketle yapılan dokunuşta maddenin mevcut metnindeki cezanın verilmesi sağlanmaktadır. Diğer yandan, cinsel taciz suçuyla bir karışıklığa neden olabileceği mülahazasıyla ‘sarkıntılık’ ibaresinin yerine ‘suçun ani hareketle işlenmesi’ ibaresi tercih edilmiştir.”* denilmektedir, ancak *“suçun ani hareketle işlenmesi”* ibaresine madde metninde yer verilmemiştir²⁹³.

²⁸⁸ Gülşah Bostancı, “5237 Sayılı TCK’da Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar ve Cinsel Suç Mağdurları”, **Güncel Ceza Hukuku ve Kriminoloji Çalışmaları II**, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 4

²⁸⁹ Koca/Üzülmüş, **a. e.**, s. 322

²⁹⁰ Selman Dursun, “Türk Ceza Hukuku’nda Cinsel Suçlara Genel Bir Bakış”, **CHD**, 2014, S:24, s. 61

²⁹¹ 14.C.D., E. 2014/11794, K. 2017/4826, T. 17.10.2017 Kararı’na göre, sanığın, müştekinin arkasından yaklaşarak kalçasına dokunma şeklinde gerçekleştirdiği bedensel temas içeren eylemi sarkıntılık düzeyinde kalan çocuğun basit cinsel istismarı suçunu ve farklı tarihte müştekiye öpücük atması ise cinsel taciz suçunu oluşturur; 14.C.D., E. 2016/10972, K. 2017/2577, T. 11.05.2017 Kararı’na göre, sanığın mağdureye yönelik birden fazla hareket ile göğsüne dokunması, okşama veya sürtünme şeklinde bir eyleminin bulunmaması karşısında, eylem sarkıntılık suçu olarak değerlendirilmelidir; 14.C.D., E. 2015/2556, K. 2016/5496 T. 03.06.2016 Kararı’na göre, sanığın, bakkal dükkanı işleten 44 yaşındaki evli katılanın yanına gelip kibrit almak istediğini söylemesinin ardından kendisine kibrit kutusunu uzatan katılanın cinsel amaçla elini tutup telefon numarasını istemesi şeklinde gerçekleşen ve ani hareketle yapıldığı süreklilik arz etmeyen eylemi, sarkıntılık düzeyinde kalan basit cinsel saldırı suçunu oluşturur. (**Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi**)

²⁹² 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 28 Haziran 2014 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

²⁹³ Bkz. Türk Ceza Kanunu, m. 102/1

Maddenin ikinci²⁹⁴ fıkrasında suçun temel şeklinden farklı olarak failin mağdurun vücut bütünlüğünü, cinsel dokunulmazlığını onun vücuduna herhangi bir cisim ya da organ sokmak suretiyle bozması düzenlenmiştir. Mağdurun üzerinde cebir, tehdit kullanılarak veya hile ile mağdurun rızası alınarak vücuduna organ ve sair cisim sokulması halinde de suç oluşur²⁹⁵. Fiilin eşe karşı işlenmesi halinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlı tutulmuştur²⁹⁶.

Maddenin üçüncü fıkrasında suçun daha ağır cezayı gerektiren halleri gösterilmiştir. Şöyle ki, suçun: beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı²⁹⁷; kamu görevinin²⁹⁸, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından²⁹⁹; silahla veya birden fazla kişi tarafından³⁰⁰ birlikte; insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen ceza yarı oranında artırılır.

Eğer cinsel saldırı suçu ile birlikte, mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir³⁰¹ de kullanılmışsa, burada hem cinsel saldırı, hem

²⁹⁴ TCK 102/2 uyarınca, fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.

²⁹⁵ Bostancı, **a.g.m.**, s. 6

²⁹⁶ Cinsel suçları oluşturan davranışların evli kişiler arasında gerçekleştirilmesi, mülga TCK zamanında cinsel suç olarak kabul edilmemekteydi. Bu dönemde hâkim olan anlayışa ve uygulamaya göre evliliğin, esas itibarıyla rıza dışı da olsa cinsel davranışlarda bulunma hakkı verdiği, yalnızca bu kapsamda uygulanan cebrin veya ters (anal) ilişkinin, aile fertlerine kötü muamele veya çok ağır hallerde yaralama suçu kapsamında cezalandırılabilceği belirtilmekteydi. Bkz. Dursun, **a.g.m.**, s. 65

²⁹⁷ Beden ve ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olma mağdurun cinsel saldırı suçuna karşı koyma olanağını ortadan kaldıracak durumda olmasıdır. Bu halin geçici veya devamlı olmasının bu durumun gerçekleşmesi bakımından bir önemi yoktur. Daha fazlası için bkz. Pınar Memiş Kartal “Türk Ceza Hukukunda Cinsel Saldırı Suçu (TCK m.102)”, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 99; Koca/Üzülmez, **a. e.**, s. 336-337

²⁹⁸ TCK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasının c bendine göre, kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi anlaşılmalıdır. Bu maddenin amacı failin mağdur üzerindeki otoritesini kullanmakla cinsel dokunulmazlığını ihlal eden davranışlarda bulunmasının önlenmesidir. Daha fazlası için bkz. Memiş Kartal, **a.e.**, s. 99

²⁹⁹ Bu fiillerin rıza dışı gerçekleştirildiklerine, rızai davranışın sırf akrabalık ilişkisinden dolayı suç olarak düzenlenmediğine dikkat çekmek gerekir. Daha fazlası için bkz. Dursun, **a.g.m.**, s. 67

³⁰⁰ Cinsel suçlarda çeşitli haller mağdur üzerindeki korkutucu etkisine bağlı olarak mağdurun fiile karşı direncini azaltması sebebiyle nitelikli unsur olarak öngörülmüştür. Daha fazlası için bkz. Dursun, **a.g.m.**, s. 68

³⁰¹ Cinsel saldırı mağdur üzerinde cebir ve tehdit kullanılarak icra edildiğinde, cebir ve tehdit suçun unsuru olduğundan fail ayrıca tehdit ve cebir kullanma suçlarından cezalandırılmaz. Ancak cinsel saldırıda bulunmak için kullanılan cebrin kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerine

de kasten yaralama suçu oluşur ve kişiye her iki suçtan ceza verilir. Yapılan değişiklikten sonra maddenin dördüncü fıkrası cinsel saldırı için başvurulmuş cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır şeklinde düzenlenmiştir³⁰².

Değişiklik yapılmadan önce, maddenin beşinci fıkrasında cinsel saldırı sonucu kişinin beden veya ruh sağlığının bozulması durumunda³⁰³, on yıldan az olmamak üzere; altıncı fıkrada mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü³⁰⁴ halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası öngörülürken, yeni düzenlemeye göre beşinci fıkra madde kapsamında tamamen çıkarılmış, altıncı fıkrada ise değişiklik yapılmamıştır.

f. Çocukların cinsel istismarı

TCK'da **çocukların cinsel istismarı** suçunda³⁰⁵ 28.06.2014 tarihinde değişiklikler yapılmış ve cezalar artırılmıştır. Şöyle ki, maddenin birinci fıkrası

---

yola açması durumunda, fail aynı zamanda kasten yaralama suçundan cezalandırılır. Bkz. Koca/Üzülmez, a. e., s. 347, Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 355

³⁰² Bkz. Türk Ceza Kanunu, m.102/4

³⁰³ 6545 Sayılı Kanunla saldırı sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulmuş olması neticesi sebebiyle ağırlanmış hal olmaktan çıkarılmış ve bu değişikliğin gerekçesi Hükümet Tasarısında "maddenin fıkrasında yer alan 'suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması halinde, on yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunacağı'na dair suçun neticesi sebebiyle ağırlanmış hali, bu suç mağdurlarının defalarca hastane veya Adli Tıp Kurumuna gitmelerine, buralarda müşahedeye tabi tutulmalarına ve maruz kaldıkları fiili tekrar tekrar yaşamalarına neden olmaktadır. Esasen, akademik çevrelerde bu suçlara maruz kalanlarına ruh sağlığının mutlaka bozulmuş olduğu kabul edilmekte ve ruh sağlığının bozulması kavramından neyin anlaşılması gerektiği hususunda da tam bir mutabakat bulunmamaktadır. Yapılan değişiklikte söz konusu artırım nedeninin kaldırılması, buna karşılık maddenin birinci ve ikinci fıkrasında düzenlenen cezaların artırılması öngörülmektedir. Bu düzenlemeyle şüpheli, sanık veya hükümlüler bakımında lehe sonuç doğmaması amaçlanmaktadır." olarak düzenlenmiştir. Koca/Üzülmez, a. e., s. 342

³⁰⁴ Bitkisel hayata girme veya ölüm, gerçekleştirilen cinsel saldırının sonucu olmalıdır. Bu ağır netice bizzat cinsel davranışın uygulanması sonucu oluşabileceği gibi, cinsel saldırıyı gerçekleştirebilmek için uygulanan cebir sonucu da olabilir. Örneğin, failin mağduru cinsel davranışa karşı koymasını engellemek, onu bayıltarak etkisiz hale getirmek için kafasına sert bir cisimle vurmuş, cinsel saldırıyı gerçekleştirmiş ve darbenin sonucunda mağdur bitkisel hayata girmiş veya ölmüşse, TCK'nın 102/5 maddesi uygulanacaktır. Bkz. Koca/Üzülmez, a. e., s. 343

³⁰⁵ Sadece Türkiye'de değil, dünyanın birçok ülkesinde çocuk gelinler sorunu yaşanmaktadır. Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da çocuk gelinlere daha fazla rastlanmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun yaptığı araştırmaya göre, 2017 yılında çocuk gelinlerin en yüksek oranı %16,6 ile Ağrı'da görülürken, en düşük oran %0,4 ile Tunceli'de görülmüştür. 2017 yılında Ağrı'da 712 kız çocuk "gelin" olurken, Tunceli'de bu şekilde sadece 2 evlilik gerçekleşmiştir. Kız çocuğu evlenmelerinin en yüksek olduğu diğer iller Muş (yüzde 16,1), Bitlis (yüzde 12,3) ve Ardahan (11,9) olarak sıralandı. En düşük oranlar ise Rize (yüzde 1,1) ve Trabzon'da (yüzde 1,4) kaydedilmiştir. Bu evlilikler çocuk istismarının, kadına yönelik şiddetin ve kadın erkek arasındaki güç eşitsizliğinin en tahrip edici şekilde görüldüğü alanlardan bir olarak kabul edilen ve artık açıkça bir insan hakları ihlali olarak değerlendirilen ve tartışılan bir konudur. Bu konu ile ilgili TCK'nın 103. maddesinde **Çocukların Cinsel İstismarı** suçu belirlenmiştir. Çocuk istismarı genel anlamda bir yetişkin, toplum

uyarınca çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi cezalandırılır. Değişiklik sonucunda, maddeye cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması ibaresi eklenmiş ve sarkıntılık³⁰⁶ düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması halinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlı tutulduğu belirlenmiştir³⁰⁷.

Kanundaki düzenlemeye göre, cinsel istismar deyiminden a) onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış³⁰⁸; b) diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar³⁰⁹ anlaşılmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasındaki suç için de eski düzenlemeye kıyasla, yeni düzenlemede daha ağır ceza tespit edilmiştir. Eski kanuna göre, ceza 8 yıldan 15 yıla kadar hapis cezası iken, yeni düzenlemede “*Cinsel istismarın vücuda organ veya*

---

ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen tüm davranışlar, cinsel istismar ise çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişkinin, o erişkinin veya başka birinin seksüel stimülasyonu için kullanılmasıdır. Türkiye’de 15 yaşından küçük kız çocukları evlendirilebilmektedir. Bu durum fark edildiğinde ise, failer hakkında adli işlem yapılmaktadır. Bu failer sanık, sanığın anne ve babası, mağdurenin anne ve babası olabilir. Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.haberler.com/cocuk-gelin-sayisi-10-yilda-yari-yariya-azaldi-10774517-haberi/>, 01.10.2019; Elvan Aydemir, **Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler**, Ankara, USAK Yayınları, 2011,

(Çevrimiçi) <http://www.usak.org.tr/dosyalar/rapor/hAyApZgU69keTKQX90eHv1b9y14ZLP.pdf>, s. 3, 02.12.2015; Bostancı, **a.g.m.**, s. 12

³⁰⁶ 14.C.D., E. 2017/2163, K. 2017/2971 T. 31.05.2017 Kararı’na göre, “...suç tarihinden önce dokuz yaşı içerisinde bulunan mağdurenin annesiyle resmi nikâhli evli olan sanığın, bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda ani, kesintili ve süreklilik arz etmeyecek şekilde gerçekleştirdiği mağdurenin vücudunun farklı bölgelerine dokunma eylemlerinin sarkıntılık düzeyinde kalan çocuğun eylemi basit cinsel istismarı suçunu oluşturur”; 14.C.D., E. 2017/1689 K. 2017/2514 T. 09.05.2017 Kararı’na göre, “...sanığın, elini çocuk konumundaki mağdurenin dizine koyarak on saniye kadar tutması, sonra da birkaç kez dizine vurması şeklindeki eylemi, sarkıntılık düzeyinde kalan çocuğun basit cinsel istismarı suçunu oluşturur”; 14.C.D., E. 2016/12267, K. 2017/2346 T. 02.05.2017 Kararı’na göre, “...sanığın yolda yürümekte olan ve suç tarihinde onyediy yaşı içerisinde bulunan mağdurenin kalçasına dokunması şeklindeki devamlılık arz etmeyen, ani ve hareketler yönünden kesiklik gösteren eyleminin sarkıntılık düzeyinde kalan çocuğun basit cinsel istismarı suçunu oluşturur”.

³⁰⁷ Bkz. Türk Ceza Kanunu, m.103/1

³⁰⁸ Madde metninde çocuğa yönelik cinsel davranışın cezalandırılması için, cinsel davranışın vücut dokunulmazlığını ihlal edici boyutta olup olmaması gerektiği ile ilgili herhangi bir koşul aranmamaktadır. Bkz. Selcen Ataç, “Cinsel İstismar ve Reşit Olmayanla Cinsel İlişkiye Girme Suçu”, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 117

³⁰⁹ Bu hükümde cebir, tehdit, hile ya da iradeyi etkileyen başka bir nedenin kullanılması suç unsuru olmakla birlikte, suçun mağdurunun çocuk olması ve bu fiiller karşısında direncinin zayıflığı göz önünde bulundurularak söz konusu fiiller bu madde kapsamında suç olarak tespit edilmiştir. Daha fazlası için bkz. Ataç, **a.g.m.**, s. 119

sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, 16 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.” denmektedir³¹⁰.

Maddenin üçüncü fıkrasına da değişiklik yapılmıştır. Yeni düzenlemeye göre suçun: a) birden fazla kişi tarafından birlikte³¹¹; b) insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle; c) üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından; d) vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından; e) kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır³¹².

Bir başka değişiklik dördüncü fıkranın metninde yapılmıştır. Eski kanunda sadece birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklar için düzenleme yapılmışken, değişiklik yapıldıktan sonra dördüncü fıkranın metni “*Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezalar yarı oranında artırılır.*” şeklinde düzenlenmiş ve maddenin altıncı fıkrası madde metninden tamamen çıkarılmıştır.

Madde 103/5 uyarınca, cinsel istismar için başvuru için şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanırken, 103/6’da suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunduğu tespit edilmiştir³¹³.

---

³¹⁰ Bkz. Türk Ceza Kanunu, m.103/2

³¹¹ Bu suçun oluşması için en az iki kişinin suça birlikte fail olarak katılmış olması gerekmesinin yanı sıra, faillerden birinin cebir unsurunu, diğerinin cinsel davranış unsurunu gerçekleştirmesi durumunda da bu nitelikli hal uygulanmaktadır. Faillerin hepsinin cinsel davranış unsurunu gerçekleştirmesine gerek olmasa da, birlikte faillerin fiili aynı mağdura yönelik olmalıdır. Bkz. Ataç, **a.g.m.**, s. 128

³¹² Bkz. Türk Ceza Kanunu, m.103/3

³¹³ Mağdurun cinsel istismar suçu nedeniyle ölmesi durumunda ölüm halinin nitelikli bir hal olarak uygulanması için ölüm neticesinin cinsel davranışa bağlı olarak gerçekleşmesi gerekir. Eğer mağdur suçun ortaya çıkmaması için öldürülmüşse, nitelikli kasten öldürme suçundan da ayrıca ceza verilir ve TCK m. 102/6 uygulanmaz. Bkz. Ataç, **a.g.m.**, s. 130

g. Reşit olmayanla cinsel ilişki

TCK'daki **Reşit Olmayanla Cinsel İlişki** başlıklı 104. madde de çocuk gelinlerle ilgilidir. Ancak bu madde tartışmalara sebep olmaktadır. Şöyle ki, 104. maddenin birinci fıkrasına göre, *“Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi”* şikâyet³¹⁴ üzerine cezalandırılır. Buna göre, 15 yaşını doldurmuş çocuk zorla evlendirilmiş olsa bile, eşini şikâyet etmediği sürece cezalandırılmamaktadır. Bu durumda, zorla evlendirilmiş bir çocuğun şikâyetini ne derece yapabileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifade ile, zorla evlendirilmiş çocuğun hem şikâyet etme olanağının bulunması, hem de çocuğun böyle bir hakkının varlığından haberinin olması zordur.

Ancak yapılan yeni düzenlemelerle maddeye ikinci ve üçüncü fıkralar eklenmiştir. İkinci fıkraya göre, suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın cezalandırılırken, üçüncü fıkrada, *“Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.”*³¹⁵ denilmektedir.

h. Cinsel taciz

Cinsel taciz³¹⁶ suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun *“Kişilere Karşı Suçlar”* başlıklı ikinci kısmının *“Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar”* bölümünde yer alan 105. maddesinde tespit edilmiştir. 105/1 madde uyarınca, *“bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki*

³¹⁴ Reşit olmayan kişi ile cinsel ilişkide bulunma suçunun temel halinde soruşturma ve kovuşturma şikâyete bağlı olup, şikâyet hakkı da kendisiyle cinsel ilişkiye girilen mağdura aittir. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, **a. e.**, s. 420; Koca/Üzülmez, **a. e.**, s. 376

³¹⁵ Bkz. Türk Ceza Kanunu, m. 104/3

³¹⁶ 765 sayılı Türk Ceza Kanununda cinsel taciz suçuna ayrı bir düzenleme olarak yer verilmezken, *“söz atma ve sarkıntılık”* suçları şeklinde düzenlemeler yer almaktaydı. Söz konusu düzenlemelerin TCK'nın 105. maddesinde tespit edilen cinsel taciz suçundan farkı vücut bütünlüğünün ihlali noktasında kendisini göstermesiydi. Şöyle ki, 765 sayılı TCK'nın 421. maddesinde yer alan sarkıntılık suçu bakımından failin fiziksel temas yapması gerekmektedir. Bkz. Yasemin F. Saygılar Kırıt, *“5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Taciz Suçu”*, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 144

yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına, fiilin çocuğa³¹⁷ karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur”.

Taciz sözünün anlamı tedirgin etme, rahatsız etmedir³¹⁸. Cinsel taciz ise bu rahatsızlığın kişinin cinsel özgürlüğünü kısıtlayacak boyutta olmasıdır³¹⁹. Madde metninden cinsel tacizin içeriği anlaşılmamakla birlikte, Gerekeçe’de cinsel taciz “kişinin vücut dokunulmazlığının ihlali niteliği taşımayan ve cinsel yönden, ahlak temizliğine aykırı olarak mağdurda rahatsızlık duygusu yaratan cinsel davranışlarla gerçekleştirilen hareketler” olarak tanımlanmıştır³²⁰. TCK cinsel saldırı boyutuna ulaşmamakla birlikte, cinsel yönden kişiyi rahatsız eden davranışları da cezalandırarak cinsel özgürlüğü daha geniş bir şekilde korumayı amaçlamıştır³²¹. Yargıtay Kararlarında “sanığın araçla yaklaşarak müştekiye öpücük atması”³²², “bana bir defa verecen mi?”³²³, “sanığın evine doğru giden mağdurenin arkasından arkadaşıyla birlikte gelip mağdureyi evine kadar ısrarla takip etmesi ve yazdığı kağıdı mağdureye verip ‘beni bu numaradan ararsın’ şeklinde eylemi”³²⁴, “seni çok seviyorum, nereye gidersen git peşini bırakmayacağım, hayatını mahvedeceğim”³²⁵ gibi hareketler cinsel taciz sayılmıştır.

18.06.2014 tarihinde yapılan değişikliğe göre, suçun a) kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkisinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, b) vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, c) aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, d) posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, e) teşhir suretiyle işlenmesi halinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır³²⁶. Maddenin bu fıkrasında aynı zamanda cinsel tacizin neticesi sebebiyle ağırlaşmış şekli de tespit edilmiştir. Buna göre, bu fiil nedeniyle mağdur; işi

³¹⁷ 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanununun 61. maddesiyle bu fıkrada yer alan “hükmolunur” ibaresi “fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” şeklinde değiştirilmiştir.

³¹⁸ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, www.tdk.gov.tr

³¹⁹ Leyla Çakıcı Gerçek, “Yargıtay Kararlarıyla Cinsel Taciz Suçu”, **AUHFD**, 60 (1), 2011, s. 49

³²⁰ Saygılar Kırıt, **a.g.m.**, s. 145

³²¹ Tezcan/Erdem/Önok, **a. e.**, s. 421; Koca/Üzülmez, **a. e.**, s. 378

³²² 14. C.D., E. 2014/1955, K. 2016/25, T. 11.01.2016 (**Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi**)

³²³ Çakıcı Gerçek, **a.g.m.**, s. 57

³²⁴ 14. C.D., E. 2011/7453, K. 2012/3116, T. 15.03.2012 (**Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi**)

³²⁵ Tezcan/Erdem/Önok, **a. e.**, s. 425

³²⁶ Koca/Üzülmez, **a. e.**, s. 381

bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda³²⁷ kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

i. Tehdit ve şantaj

Kadına yönelik şiddeti yasaklayan maddelerden biri de **Tehdit** başlıklı 106. maddedir. Buna göre, “*bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi*” cezalandırılırken, “*malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehdit*” suçunda ise, ceza için mağdurun şikâyeti aranmaktadır³²⁸.

Tehdit suçunun tanımına bakıldığında failin cezalandırılabilmesi için soyut tehlikenin varlığının arandığı görülmektedir. Soyut tehlike suçlarında hareketin gerçekleşmesi suçun oluşumu için yeterli sayıldığından ayrıca tehlikeliliğin hâkim tarafından araştırılmasına gerek yoktur. Soyut tehlikenin varlığı kendi başına suçun meydana gelmesi için yeterli değildir ve kanun koyucu ayrıca belli haklara yönelik ihlal aramaktadır. İhlalin kişinin kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik gerçekleştirilmesi kanunda temel ceza olarak öngörülmüş, ancak ihlal kişinin kendisinin veya yakınının malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle işlenmiş ise ilk duruma nazaran daha az ceza öngörülmüştür³²⁹.

Tehdit suçunun konusunu tehdite maruz kalarak iç huzuru, güvenlik duygusu, irade oluşturma ve iradi hareket özgürlüğü etkilenen kişi oluşturmaktadır ve kanun koyucu suçun oluşabilmesi için mağdurun iç huzurunu, güvenlik duygusunu, irade oluşturma ve iradi hareket özgürlüğünü ihlale elverişli saldırı beyanında bulunmuş olmasını yeterli saymakla birlikte, gerçekleştirilen tehditle mutlaka mağdurun iç huzurunun ve sükunetinin bozularak onda korku ve endişe meydana getirilmiş olmasını, irade oluşturma ve iradi hareket özgürlüğünün ihlal edilmesini aramamıştır³³⁰. Tehdit suçu özelliği itibarıyla sırf hareket suçudur. Sırf hareket

³²⁷ Ayrılmak konusunda mutlak bir zorunluluğun ortaya çıkmış olması gerekmez. Ortaya çıkan huzursuzluk ortamı mağdurun orada kalarak ilişkisini sağlıklı bir şekilde sürdürmesine engel olduğu ve bu nedenle mağdurun ayrıldığı durumda da bu hal uygulanır. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 427

³²⁸ Gökhan Taneri, **Tehdit ve Hakaret**, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 17

³²⁹ Alaaddin Egemenoğlu, “Yargıtay Kararları Işığında 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Tehdit Suçu”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S:4, 1, 2017, s. 60

³³⁰ Koca/Üzülmez, a. e., s. 392

suçlarında hareketin gerçekleşmesi suçun meydana gelmesi için yeterlidir, ayrıca neticenin varlığı aranmaz³³¹. Öte yandan, tehdit suçunun meydana gelmesi için soyut tehlike doğurmaya elverişli fiilin hangi vasıtayla olursa olsun (sözle, mektupla, işaretle vb.) karşı tarafa ulaşması gerekmesinin yanı sıra, burada önemli olan kullanılan vasıta değil, mağdurun istenilenin yerine getirilmemesine karşılık kötülüğe maruz kalacağını bilmesidir³³². Yargıtay tehdidin objektif olarak ciddi olmadığı belli ise suçun oluşmayacağına karar vermiştir. Şöyle ki, Yargıtayın bir kararında *“Tehdit suçunun oluşması bakımından tehdidin objektif olarak korkutucu ve ciddi bir nitelikte bulunmasının yeterli olduğu, bu sözlerin somut olayda muhatabı üzerinde etkili olup olmamasına bağlı olmayıp, öfkenin suç kastını ortadan kaldırmayacağı ve bu suçta tasarlama ögesinin de aranmadığı gözetilmeden ‘sözlerin kızgınlıkla söylendiği’ biçimindeki yasal olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi, yasaya aykırıdır...”*³³³ denilmiştir.

106. maddenin 2. fıkrasında tehdit suçunun nitelikli halleri tespit edilmiştir. Buna göre, tehdidin silahla³³⁴, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle³³⁵, imzasız mektupla veya özel işaretlerle, birden fazla kişi tarafından birlikte, var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi halinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükümlenir.

Maddenin 3. fıkrasına göre ise, tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir.

Şantaj suçu TCK'nın 107. maddesinde hürriyete karşı suç olarak düzenlenmiştir. 107/1 uyarınca, *“hakkı olan³³⁶ veya yükümlü olduğu bir şeyi*

³³¹ Egemenoğlu, **a.g.m.**, s. 74

³³² Tezcan/Erdem/Önok, **a. e.**, s. 447

³³³ Egemenoğlu, **a.g.m.**, s. 86

³³⁴ Tehdidin silahla işlenmesi nitelikli unsurunu uygulayabilmek için failin üzerindeki silahı göstermesi gerekmektedir. Silahı göstermek mağdura doğrultmak suretiyle olabileceği gibi göz ucuyla işaret etmesi ile de uygulanabilir. Gösterme kısmen (kabzası, namlu ucu vb.) veya tamamen olabilir. Zira mağdurun iç huzurunu bozacak elverişlilikle teşhir nitelikli halin uygulanabilmesi için yeterlidir. Daha fazlası için bkz. Egemenoğlu, **a.g.m.**, s. 78

³³⁵ Yargıtay kendini tanınmayacak hale koymanın bir görünüm biçimi olarak değerlendirilebilecek kılık değiştirmeyi yağma cürmünde faile kolaylık sağlayacak, toplumda yaygın bir tedirginlik oluşturacak, mağdurda korku meydana getirecek ve failin kimliğinin bilinmesini engelleyecek şekilde olması kaydıyla nitelikli hal saymıştır. Bkz. Koca/Üzülmez, **a. e.**, s. 405

³³⁶ Şantajın bir hak kullanımıyla ilgili olduğu durumlarda, bu suçun hakkın kullanılmayacağı bildirilmesi yoluyla da işlenmesi mümkündür. Örneğin, tanıklıktan çekinme hakkı olan bir kişinin tanıklığı aleyhine olacak kişiden, tanıklıktan çekinme karşılığında belli çıkar temin etmesini veya kanuna aykırı olan bir şeyi yapmasını veya yapmamasını isteyerek aksi takdirde tanıklık yapacağını

yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişi³³⁷” şantaj suçu ile cezalandırılmaktadır. 29.06.2005 tarihinde maddeye eklenen 2. fıkraya göre, kendisine veya başkasına yarar sağlamak maksadıyla bir kişinin şeref³³⁸ veya saygınlığına³³⁹ zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde bulunulması³⁴⁰ halinde de şantaj suçu oluşmaktadır. Burada belirtilen zarar verebilecek hususun açıklanması olmuş, bitmiş, geçmişte kalmış bir olaya ilişkindir³⁴¹.

Şantaj, hürriyete karşı suçlar arasında düzenlenmesine rağmen, çok hukuki konulu bir suçtur. Şöyle ki, şantaj suçunun mağdurun iradesine aykırı olarak ona bir şeyi yaptırma veya yaptırmama şeklinde gerçekleştiği durumda korunan tek hukuki değer kişinin iç hürriyeti, yani irade özgürlüğü ise, şantajın maddi çıkar elde etmek şeklindeki hipotezlerinde sözü geçen değerlerin yanında mal varlığı değerleri de hukuki korumanın konusunu oluşturmaktadır³⁴².

---

beyan ederse, şantaj suçu gerçekleşmiş olacaktır. Bkz. İlhan Üzülmöz, **Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s. 144

³³⁷ Şantajın bu türünde fail mağdurun kullanılmasını istemeyeceği, kullanılması halinde ise bundan etkileneneğinin bildiği bir hakkını kullanmaktan bahsederek, mağduru belli bir hareketi yapmaya zorlamaktadır. Kullanılacağı bildirilen hak mağduru olumsuz etkileyerek onun istemeyeceği bir hususa ilişkin olmalıdır. Mağdur burada, ya hakkın kullanımının kendisi açısından doğuracağı olumsuzluğa katlanmak ya da failin isteğini yerine getirmek konusunda bir tercih yapmak zorunda bırakılmalıdır. Daha fazlası için bkz. Fahri Gökçen Taner, “Türk Ceza Hukukunda Şantaj Suçu”, **TBB Dergisi**, S:92, 2011, s. 144

³³⁸ Şeref ve saygınlığa zarar vermekteki amaç, bir kişiye başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değeri ve onuru zedeleyecek, erdemlilik, gözü peklilik ve yeteneklikle toplum içinde kazanılan iyi şöhrete zarar verebilecek bir hususun açıklanacağını beyan etmektir. Daha fazlası için bkz. Üzülmöz, **a.e.**, s. 147

³³⁹ Yargıtayın bir kararına göre, burada mağdur esasen gayri meşru zeminde bulunmaktadır ve fail bunu tehdidine konu yapmaktadır. Örneğin, gayri meşru ilişkisini bildiği bir kişiye kendisiyle de ilişkiye girmezse kocasını durumdan haberdar edeceğini belirten kişinin fiili şantaj suçunu oluşturmaktadır. Bkz. Koca/Üzülmöz, **a. e.**, s. 421

³⁴⁰ Burada şantajın mağduru objektif olarak etkileyebilecek olması yeterlidir, yoksa mağdurun bundan etkilenip etkilenmediği, korkup korkmadığı önemli değildir. Daha fazlası için bkz. Özbek v.d., s. 417

³⁴¹ 4. C.D., E. 2013/26760, K. 2014/9298, T. 26.03.2014 Kararında, “*sanığın müştekiye ‘10000 Euro vermezsen, ilişkini açıklayacağım’ diyerek gerçekleştirdiği şantaj eyleminin TCK’nın 107/2 fıkrasıyla 107/1 fıkrası yerine 107/1 fıkra kapsamında kaldığı belirtilerek cezalandırılması...*”, 4. C.D., E. 2013/18140, K. 2014/11803, T. 14.04.2014 Kararında “*...eylemin sanık tarafından telefonla aranarak gerçekleştirildiğinin kabul edilmesi karşısında, sanığın katlanı arayarak bir bayanla çekilmiş fotoğrafı bulunduğunu, 35.000 TL para vermediği takdirde bu fotoğrafı katlana ve bayanın ailesine göndereceğini söylemesi biçimindeki eyleminin şantaj suçunu oluşturduğu...*” denilmiştir. Bkz. Taneri, **a.e.**, s. 115-116

³⁴² Taner, **a.g.m.**, s.122

j. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma

Bilindiği üzere, duygusal şiddetin bir türü de kadının özgürlüğünün kısıtlanması, ailesi, akrabaları, arkadaşları ve sosyal çevresi ile görüşmesinin yasaklanmasıdır. TCK'da bununla ilgili **kişiyi hürriyetinden yoksun kılma** suçunu belirlenmiştir. Madde uyarınca *“bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişi”* cezalandırılır. Burada amaç suçla bireylerin hareket özgürlüğünü, fiziki özgürlüklerini hukuka aykırı bir biçimde kısıtlayan kişinin cezalandırılmasıdır³⁴³. Maddenin 2. fıkrasına göre, kişinin fiili işlemek için veya işlediği sırada cebir³⁴⁴, tehdit veya hile kullanması, daha ağır cezayı gerektiren suçtur.

Bunun yanı sıra, 109/3 maddede suçun nitelikli halleri de gösterilmiştir. Şöyle ki, suçun silahla; birden fazla kişi tarafından birlikte; üstsoy, altsoy veya eşe karşı; çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi durumunda, ceza bir kat artırılır. Başka bir ifadeyle, suç eşe karşı işlendiği durumlarda nitelikli hal olarak cezalandırılmaktadır. Ayrıca, eğer suç mağdurun ekonomik bakımdan önemli bir kaybına neden olmuşsa, kişiye ayrıca bin gün kadar adli para cezası verilir; suçun cinsel³⁴⁵ amaçla işlenmesi halinde, ceza yarı oranında artırılır. Maddenin altıncı fıkrasında ise, *“Suçun işlenmesi amacıyla veya sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”* denmektedir.

k. Hakaret

TCK'da sözel şiddetle ilgili suçlar da tespit edilmiştir. Bu suçlardan biri, **Hakaret** başlıklı 125. maddede *“bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide*

³⁴³ Özbek v.d., a.e., s.424, Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 477

³⁴⁴ Özgürlüğü sınırlanmak istenen kişinin direncini kırmak veya daha sonra gerçekleştireceği direnmeyi engellemek amacıyla yapılan kişiye yönelik her türlü zorlayıcı etki oluşturan davranış *“cebir”* kavramı içinde ele alınmaktadır. Ancak uygulanan cebir kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakma suçunun işlenebilmesi için zorunlu olan şiddet derecesini aşarsa, hem cebir hem de kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakma suçundan dolayı içtima ettirilir. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 483

³⁴⁵ Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için failin cinsel amaçla hareket etmesi yeterli olup, amacına ulaşması veya amacını gerçekleştirmeye yönelik herhangi bir davranışta bulunması önemli değildir. Failin cinsel amaçla özgürlüğünü kısıtladığı kişiye karşı ayrıca bu amacı gerçekleştirmeye yönelik başka fiiller işlediği durumda, işlenen suçun yanı sıra kişiyi özgürlüğünden yoksun kılma suçunun nitelikli hali uygulanmalıdır. Bu zaman cinsel amacın mutlaka özgürlüğünden yoksun bırakılmış mağdura karşı yönelmesi de gerekmemektedir. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 488-489

edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmak” olarak tanımlanmıştır, ancak, mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılması için fiilin en az üç kişiyle ihtilat edilerek işlenmesi gerekirken, hakaretin alenen işlenmesi halinde, verilecek ceza altıda bir oranında artırılır. Hakaret suçunun huzurda gerçekleşmiş sayılması için fail ve mağdurun birbirlerini görmeleri şart değildir, mağdurun failin söylediği sözleri duyması ve failin de bunu bilmesi yeterlidir³⁴⁶. Öte yandan, hakaret suçunun oluşabilmesi için kişiye somut bir fiil veya olgunun isnat edilmesi gerekmektedir, ancak kişiye isnat olunan somut fiilin gerçek olup olmamasının suçun oluşması bakımında bir önemi yoktur³⁴⁷. Kişiye herhangi bir olayla ilişkilendirilmeden, soyut olarak yakıştırmalar yapılması, kötü bir niteliği veya huyu ifade eden sözler söylenmesi, kişinin fiziksel kusurunun veya hastalığının izafe edilmesi de hakaret suçunu oluşturmaktadır³⁴⁸.

Hakaret suçunun cezalandırılmasındaki amaç kişinin manevi tamlığının bir parçasını oluşturan “*şeref*”ini koruma altına almaktır ve madde gerekçesinde bu husus “*Hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukuki değer, kişilerin şeref, haysiyet ve namusunu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığıdır*” şeklinde tespit edilmiştir³⁴⁹.

126/2 maddede, fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, birinci fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmolunacağı belirtilmiştir. Buna göre, kişiyi muhatap alan mektup, telegraf, telefon ve benzeri araçlarla yapılan hakaret de huzurda hakaret olarak cezalandırılmalıdır³⁵⁰.

Madde 125/3’de hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı, kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi nitelikli haller olarak düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, hakaretin alenen işlenmesi 125/4 maddede daha ağır cezayı gerektiren suç olarak

---

³⁴⁶ Özbek v.d., a.e., s.499

³⁴⁷ Taneri, a.e., s. 209

³⁴⁸ A.e., s. 209-210

³⁴⁹ Koca/Üzülmez, a. e., s. 469

³⁵⁰ Taneri, a.e., s. 210

tespit edilmiştir. Aleniliğin varlığı için kalabalık sayıda kişilerin hakareti öğrenme imkânlarının bulunması gerekli ve yeterlidir³⁵¹.

TCK'nın 126. maddesinde hakaret suçunun mağduru ile ilgili hüküm tespit edilmiştir. Buna göre, hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır.

I. Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören

TCK'da aile yapısının sağlıklı bir biçimde kurulması ve çok eşliliğin engellenmesi için **Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören** başlıklı 230. madde belirlenmiştir. Madde 230/1 uyarınca, evli³⁵² olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi ve kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi hakkında ceza uygulanır³⁵³. Madde 230/2 uyarınca *“kendisi evli olmamakla³⁵⁴ birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi”*, madde 230/3 uyarınca ise, *“gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi³⁵⁵”* cezalandırılmaktadır. Kimlik bilgilerinin saklanması sadece kişinin adını soyadını saklaması olmamakla birlikte, kişinin medeni haline ilişkin bilgilerini, vatandaşlık numarasını veya gerçekte

³⁵¹ Özbek v.d., a.e., s. 512

³⁵² Bu suçun oluşması açısından failin evli olması zorunludur. Failin evli olduğunun kabulü için medeni nikâhın varlığı aranmaktadır. Bu yüzden, dini nikâhla bir kimseyle birlikte yaşayan kişinin bir başka kişiyle medeni nikâhla evlenmesi halinde suç oluşmaz. İlk evlilik ölüm, boşanma veya iptal suretiyle ortadan kalkmadığı sürece ikinci evlilik suç teşkil eder. Önceki evliliğin boşanma davasına konu yapılmış olması ve bu dava devam ederken ikinci evliliğin yapılması suç oluşmasını engellemez. İptal edilebilir bir evlilik söz konusu olsa ve birinci evliliğin iptalinin olanaklı bulunması durumunda da iptal hükmü kesinleşmediği sürece, ikinci evlilik suç oluşturmaktadır. Bkz. Özbek v.d., a.e., s. 906; Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 989

³⁵³ Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 986

³⁵⁴ Bu suçun oluşması için bekâr bir kişinin evli olduğunu bildiği bir diğer kişi ile evlilik işlemi yaptırması gerekmektedir. Esas itibarıyla bu hüküm birinci fıkradaki kişiyle onun evli olduğunu bile evlilik işlemi yaptıran kişinin sorumluluğunu düzenlemektedir. Bir başka deyişle, bekâr olan kişi diğer kişinin evli olduğunu bildiği halde madde 230/2 uyarınca cezalandırılacak, evli olduğunu bilmediği durumda ise sadece evli olan kişi cezalandırılacaktır. Bkz. Özbek v.d., a.e., s. 906-907

³⁵⁵ Bu suç failin gerçek kimliği saklaması, kendisini bir başka kimse gibi göstermesi ve bu suretle evlenme işlemi yaptırmayı sonucunda oluşur. Ancak madde anlamında *‘gerçek kimlik’* deyiminin ne anlama geldiği belirsizdir. Öğretide savunulan görüşe göre, *“gerçek kimlik”*ten kasıt *“medeni hukukta kişisel haller kapsamına giren ve aynı zamanda evliliğin yokluğunu veya butlanını sonuçlayabilecek”* kişisel duruma ilişkin her türlü bilgi olarak anlaşılmalıdır. Aksi halde kişinin işsiz olduğunu, eğitim durumunu veya malvarlığını gizleyerek evlenme akdini gerçekleştiren kişinin dahi bu suçtan cezalandırılması gerekir. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 991

kim olduğunun ortaya çıkmasına neden olan her türlü bilgiyi saklaması durumunda bu suç oluşur³⁵⁶.

27 Mayıs 2015 tarihine kadar 230. maddenin “*aralarında evlenme olmaksızın, evlenmenin dinsel törenini yaptıranlar cezalandırılır, ancak medeni nikah yapıldığında kamu davası ve hükmedilen ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar*” şeklinde tespit edilen beşinci fıkrası ve “*Evlenme akdinin kanuna göre yapılmış olduğunu gösteren belgeyi görmeden bir evlenme için dinsel tören yapan kimse hakkında iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.*” şeklinde tespit edilen altıncı fıkrası yürürlükteydi. Amaç dini nikah alışkanlığı yerine, medeni nikah yapma geleneğini yerleştirmek, dini nikah örtüsü altında işlenebilecek cinsel saldırı gibi eylemleri önlemektir³⁵⁷. Ancak Anayasa Mahkemesi’nin 27 Mayıs 2015 tarihli toplantısında TCK’nın 230. maddesinin, (5) ve (6) numaralı fıkralarının iptaline karar verilmiştir³⁵⁸. Buna göre, resmi nikah yapılmadan dini nikah yapılmasına din ve vicdan özgürlüğü nedeniyle ceza verilmemektedir.

m. Kötü muamele

Yasada aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse **kötü muamele** suçundan cezalandırılmaktadır. Madde 232/1’de aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimsenin, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür. Bu suç tipinin amacı aile içinde veya aynı konutta yaşayan kişinin insan onurunu ve özgürlüklerini korumaktır ve suçun oluşması için konut sayılan bir yerde yaşamın birlikte sürdürülmesi yeterlidir³⁵⁹. Bu suçun faili ve mağduru aynı konutta birlikte yaşayan kişilerdir, dolayısıyla konut sayılan bir yerde yaşamın birlikte sürdürülmesi yeterli olup, fail ile mağdur arasında akrabalık ilişkisi aranmamaktadır³⁶⁰. Bunun yanı sıra, ayrı yaşamakta olan aile fertlerinin birbirlerine yönelik kötü muameleleri veya konutta tesadüfen bulunan kişilerin birbirlerine karşı kötü muameleleri bu suç kapsamına girmez³⁶¹.

³⁵⁶ Özbek v.d., a.e., s. 907

³⁵⁷ Karınca, **Sorularla Kadına Yönelik Şiddet**, s. 47

³⁵⁸ A. e., s. 119

³⁵⁹ Önok, a.g.m., s. 209-210; Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 1008

³⁶⁰ Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 1008

³⁶¹ Özbek v.d., a.e., s. 911; Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 1008

TCK madde 232/1 anlamında kötü muamele, yaralama teşkil etmeyen ve aynı zamanda terbiye ve disiplin araçlarının kötüye kullanılması biçiminde kendini göstermeyen fiil ve hareketlerdir³⁶². Bazı Yargıtay Kararlarında³⁶³ ise “*Aile bireylerine kötü davranma suçu yaralama, tehdit, sövme gibi Yasanın başka maddelerinde açıkça düzenlenmiş suçlar dışında kalan, çıplak gezdirme, aç bırakma, sürekli alay etme, korkutma gibi merhamet ve şefkatle bağdaşmayan eylemleri kapsar*” açıklaması yapılmıştır.

Madde 232/2’de suçun daha ağır cezayı gerektiren hali düzenlenmiştir. Buna göre, idaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahip bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişi cezalandırılır³⁶⁴.

n. Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali

TCK’nın 233. maddesinde **aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali** suçu düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrası ile, aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi cezalandırılırken, bu suçla korunan hukuksal yarar³⁶⁵ nafaka hakkı sahibinin yaşamsal gereksinimlerinin karşılanmasıdır³⁶⁶. Burada bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünden yalnızca birinin ihlal edilmiş olması suçun oluşması için yeterlidir

³⁶² Önok, **a.g.m.**, s. 211

³⁶³ 4. C.D., T. 06.04.2010, 10591/6251; 3. C.D., T. 09.03.2015, 33135/8701 (**Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası**)

³⁶⁴ Bu suçun oluşabilmesi için failin mağdur üzerine disiplin yetkisinin bulunması, bu açıdan mağdurun, failin idaresi altında bulunan veya failin büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu bir kişi olması gerekir. Daha fazlası için bkz. Önok, **a.g.m.**, s. 220

³⁶⁵ Böyle bir suç tipine yer verilmesi karşılaştırılmalı hukukta tartışmalara sebep olmuştur. Nafaka yükümlülüğüne aykırı davranışları cezalandırmak caydırıcı gibi görünse de, amaca uygun olmadığı öne sürülmüştür. Şöyle ki, failin para cezasına mahkûm edilmesi halinde, zaten nafakayı ödemeyen veya ödemeyen kişi tamamen ödeme güçsüzlüğü içine düşecek, hapis cezasına mahkûm edildiği takedirde ise cezaevinde gelir elde edemeyeğinden hem nafakayı ödemeyecek, hem aile dağılacak, hem de ortada kalan çocuklara en büyük kötülük yapılmış olacaktır. Bu açıdan bakıldığında, 233/1 maddenin ihlali durumunda en uygun ceza ertelenen hapis cezasıdır. Buna göre, fail hem nafakayı ödeme baskısı hissedecek, hem de nafakayı ödeme olanağından yoksun kalmayacaktır. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok **a. e.**, s. 1019

³⁶⁶ Önok, **a.g.m.**, s. 225

ve birden fazla yükümlülüğün ihlal edilmesi alt ve üst sınırlar arasında ceza tayin edilirken dikkate alınmalıdır³⁶⁷.

TCK'nın 233. maddesinin ikinci fıkrasında gebe kadını terk etme suçu düzenlenmiştir. Buna göre, hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimse Kanunda öngörülen şekilde cezalandırılmaktadır. Madde metninden de görüldüğü üzere, bu suçun faili terk ettiği kadını hamile bırakmış olan bir erkek olabilir. Suçun oluşabilmesi için öncelikle hamile olan kadın terk edilmiş olmalıdır. Fiil doğum gerçekleştikten sonra işlendiği durumda veya gebelik durumu terk fiilinden sonra gerçekleşmiş olursa, bu suç oluşmaz. Bunun yanı sıra, terk edilen kişi suç işleyen kişinin eşi veya sürekli birlikte yaşadığı kişi olmakla birlikte, evli olmayan kadın söz konusu olduğunda, ayrıca sürekli birlikte yaşama koşulu da aranmaktadır³⁶⁸. Fail bu mağduru hamile bırakan³⁶⁹ kişi olmalı, eş veya kadın çaresiz durumda terk edilmiş olmalıdır. Bir başka deyişle, fail mağduru her türlü yardım yapmaksızın ortada bırakmış olmalı ve her durumda, terk fiili sonucunda gebe kadının zora düşmüş olması aranmalıdır³⁷⁰.

5. 4721 sayılı Medeni Kanun açısından

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi açısından Medeni Kanun'da da bazı düzenlemelere yer verilmiştir. Bunlardan başlıcası, evlenme yaşını belirleyen maddedir. Şöyle ki, TMK madde 124 uyarınca, erkek veya kadın 17 yaşını doldurmadıkça evlenemez. 17 yaşın doldurulması bir kişinin doğumunun üstünden tam 17 sene geçmiş olmasını ve 18'inci yıldan gün almasını ifade etmekle birlikte, bir kişi 17 yaşını tamamlamış olduğunda henüz 18 yaşını doldurmamış olsa da, kanunun ön gördüğü olağan evlenme yaşına gelmiş demektir. Ancak bu durum onun sınırlı ehliyetsiz olduğu gerçeğini değiştirmez ve dolayısıyla, 17 yaşını doldurmuş bir kişi aynı zamanda kanuni temsilcisinin iznini almak zorundadır³⁷¹.

³⁶⁷ Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 1020

³⁶⁸ Önok, a.g.m., s. 227

³⁶⁹ Eşi dışında bir kişi tarafından hamile bırakılan evli kadının, bu diğer kişi tarafından terk edilmesi suç oluşturmaz. Keza, evli olan kadının bir başka kişiden hamile kalmış olması nedeniyle eşi tarafından terk edilmesi de m. 232/2'yi oluşturmaz. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 1023

³⁷⁰ Önok, a.g.m., s. 228, Tezcan/Erdem/Önok, a. e., s. 1023

³⁷¹ Mehmet Erdem, **Aile Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2019, s. 48

Medeni Kanun'un 124. maddesinin 2. fıkrasında 16 yaşını doldurmuş kişiye evlenme izni verilmesine ilişkin hüküm belirlenmiştir. Madde 124/2 uyarınca, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple³⁷² 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir³⁷³. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir³⁷⁴. Başka bir ifade ile, Kanunda gösterilen yaşı doldurmadan kız çocuklarının evlendirilmesi yasaktır. Ancak yasak olmasına rağmen, özellikle doğuda çocuk gelinler büyük bir orana ulaşmıştır.

Kanunen zorla evlendirme yasaktır. Bununla ilgili TMK'da bazı maddeler düzenlenmiştir. **Yanılma** başlıklı 149. maddeye göre, evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği halde yanılarak³⁷⁵ bu evlenmeye razı olmuşsa veya eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir³⁷⁶. Maddede tespit edilen ikinci durumda var olduğu düşünülen niteliğin olmaması tek başına evliliğin iptali için yeterli olmaz. Nitelikte hata dolayısıyla evliliğin iptali davasının açılabilmesi için, karşı tarafta var olmadığı anlaşılan niteliğin yokluğunun evlilik birliğini çekilemez hale getirmesi ve evlilik birliğine katlanmanın beklenemez olması gerekmektedir³⁷⁷.

Aldatma başlıklı 150. maddeye göre, eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa veya davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendinden gizlenmişse mağdur taraf evliliğin iptalini

---

³⁷² Olağanüstü hallere ve pek önemli sebeplere evlenecek kızın gebe kalmış olması, kimsesiz ve bakımsızlık içinde bulunması, erkeğin ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalması ve bu gibi durumlar dâhil edilebilir. Bkz. Turgut Akıntürk/Derya Ateş, **Medeni Hukuk**, 25. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019, s. 240

³⁷³ Burada olağanüstü ve pek önemli bir sebebin varlığını hâkim takdir ederken, küçük velayet altında ise ana ve babanın, vesayet altında ise vasinin muvafakatı artık bu gibi olağanüstü ve pek önemli bir sebep olması durumunda aranmamakta, ana-baba ve vasi sadece dinlenmektedir. Öte yandan, 16 yaşın altındaki kişinin evlenmesine hiçbir şekilde izin verilemez. Bkz. Hüseyin Hatemi, **Aile Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2019, s. 44, Erdem, **a.e.**, s. 49

³⁷⁴ Saibe Oktay-Özdemir/Gülçin Elçin-Grassinger, **Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu**, 6. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2018, s. 43

³⁷⁵ Burada yanılma derken, **işlemden yanılma**, örneğin, başka bir işlem yaptığını veya bir filmde rol aldığını zannederek evlenmiş olma, **kişide yanılma**, örneğin, ikiz kardeşleri karıştırma veya evlendiği kişiyi, benzerlik veya isim benzerliğinden dolayı karıştırarak evlenme, **nitelikte yanılma**, eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılma kastedilmektedir. Bunların yanı sıra, önem taşıyan vasıflar bedeni biyolojik veya ruhi vasıflar olabileceği gibi, eğitim veya mesleğe ilişkin vasıflar da olabilir. Bkz. Hatemi, **a.e.**, s. 76-77

³⁷⁶ Akıntürk/Ateş, **a. e.**, s. 268

³⁷⁷ Erdem, **a.e.**, s. 85

talep edebilir³⁷⁸. Birinci durum evlenen eş diğer eşin namusu veya onuru hakkında aldatılarak evlenmeye razı gelmesini ifade eder ve bu aldatma, doğrudan evlenilen eş tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, evlenilen eşin bilgisi dâhilinde üçüncü kişi tarafından da gerçekleştirilebilir. Öte yandan, eşin bilgisi dâhilinde olmayan üçüncü kişi tarafından aldatma halinde hata hükümlerine başvurulurken, aldatma eşin değil de, onun bir yakınının namus ve onuru ile ilgili ise evlenmenin iptaline olanak vermez³⁷⁹. İkinci durumda ise, gizlenen hastalığın ağır bir tehlike yaratması gerekmesinin yanı sıra, hasta olan eş evlendiği sırada hasta olduğunu bilmiyorsa, aldatmadan dolayı değil, kişisel nitelikte hata dolayısı ile evliliğin iptali davası açılabilir ve bu maddenin uygulanması için evlilik birliğinin çekilemez hale gelmesi ve evlilik birliğine katlanmanın beklenemez olması aranmamaktadır³⁸⁰.

TMK 151. maddede “*Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir*” denmektedir, ancak iptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı andan itibaren 5 yıl içinde saklıdır³⁸¹. Korkutma da iç iradenin oluşumundaki bozukluk halidir ve korkutularak evlenmeye razı edilmiş kişinin evliliğin iptalini talep edebilmesi için mağdur olan tarafın kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutulması gerekir³⁸². Yakın tehlikeden evlenme gerçekleşmediği durumda başka bir tedbir almaya imkân kalamayacak şekilde zararın meydana gelebileceği anlaşılmalıdır³⁸³.

Eski Medeni Kanun evlilik birliğinin reisi olmayı, evlilik birliğini temsil etmeyi, karı ve çocukların bakımını kocanın hak ve yükümlülükleri şeklinde belirlemiş olsa da, Türk Medeni Kanunu eşitliğe aykırı bu hükme yer vermemiş ve madde 186/2’de eşlerin birliği beraberce yöneteceklerine ilişkin düzenleme

³⁷⁸ Akıntürk/Ateş, **a. e.**, s. 268-269

³⁷⁹ Erdem, **a.e.**, s. 87

³⁸⁰ Hatemi, **a.e.**, s. 78

³⁸¹ Akıntürk/Ateş, **a. e.**, s. 269; Oktay-Özdemir/Elçin-Grassinger, **a. e.**, s. 50-51

³⁸² Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 14.06.2012 tarihli Kararı’na göre, davacı kadının kaçırılıp alıkonulması olayından 6 gün sonra Cumhuriyet savcısı tarafından alınan ifadesinde davalının kendisine zorla bir şey yaptırmadığı, kendi rızası ve talebi doğrultusunda nikâh işlemlerinin yapıldığını beyan ettiği ve bu beyanın baskı ve korkutma etkisi altında verildiğine ilişkin yeterli bir delil olmadığı, toplanan diğer delillerle de ilçe merkezinde herkesin kolaylıkla girip çıkabileceği bir yerde yapılan evlenme işlemi sırasında davacının işleme karşı çıkıp gerektiğinde çevreden yardım istemesi mümkün iken, bundan kaçınmış olması karşısında evlenme işleminin de baskı ve korkutma etkisi altında yapılmış olduğu iddiasının olağan yaşam tecrübelerine aykırı olduğu belirtilmiştir. Bkz. Erdem, **a.e.**, s. 89

³⁸³ Erdem, **a.e.**, s. 90

getirmiştir. Türk Medeni Kanunu'na göre, ailenin reisi artık koca değildir. Eşler eşittir ve çocukların velayetlerini birlikte kullanmaktadır. Bunun yanı sıra, eşler evin giderlerini güçlerini oranında birlikte karşılamaktadır. Yani, evin ve çocukların geçimini sadece koca değil, eşler birlikte sağlamalıdır. Ayrıca, eşler evlilik birliğini yönetirken çocuğun adı, alacağı eğitim, gideceği okul gibi önemli konularda uyuşmazlığa düşerlerse kocanın oyu üstün olmadığından hâkime birlikte ya da tek başlarına başvurma hakkına sahiptirler³⁸⁴.

TMK'da ekonomik şiddeti engelleyen **eşlerin meslek ve işi** başlıklı 192. madde tespit edilmiştir ve bu madde uyarınca, eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerini iznini almak zorunda değildir, ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur³⁸⁵. Önceki Medeni Kanun'da kadının kocasından izin alarak bir iş veya sanat ile uğraşması kuralı öngörülürken, 1990 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından bu kural iptal edilmiş, daha sonra Yeni Medeni Kanun'da İsviçre Medeni Kanunu'ndan esinlenilerek 192. maddeye yer verilmiştir³⁸⁶.

Kanun'un 199. maddesine göre, ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir³⁸⁷. Bu karar alındıktan sonra eş, kendi üzerine kayıtlı mallarını bile diğer eşin rızası olmadan satamaz. Fakat şartların değişmesi ve artık tedbirin aynı şekilde devamına gerek kalmaması durumunda yine istem üzerine hâkim kararda değişiklik yapar veya alınan önlemi kaldırır³⁸⁸.

Kadının çalışmasının yanı sıra, boşanma durumunda maddi ve manevi tazminat almak hakkı saklı tutulmaktadır. Çünkü sözlü veya fiziksel şiddet, duygusal şiddetin biçimi olarak sadakatsizlik, kötü muamele, küçük düşürücü ve onur kırıcı davranış gibi boşanma nedenleri kişilik haklarına saldırı oluşturmaktadır ve kanunen bu zararların giderilmesi için para ödenmesi gerekmektedir. Bu da TMK'nın **maddi ve manevi tazminat** başlıklı 174. maddesinde düzenlenmiştir. Madde metnine göre, mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha

³⁸⁴ Sera Reyhani Yüksel, "Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 18, 2014, S. 2, s. 189

³⁸⁵ Oktay-Özdemir/Elçin-Grassinger, **a. e.**, s. 63

³⁸⁶ Erdem, **a.e.**, s. 91-92; Akıntürk/Ateş, **a. e.**, s. 250

³⁸⁷ Özdamar, **a. e.**, s. 238

³⁸⁸ Hatemi, **a.e.**, s. 95-96

az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddi tazminat isteyebilir. Hükümden görüldüğü üzere, maddi tazminat talep eden eşin kusursuz olması şart olmamakla birlikte, önemli olan onun davalıdan daha az kusurlu olmasıdır. Öte yandan, daha fazla kusurlu olan eş tazminat talep edemeyeceği gibi, kusurları eşit olan eşlerden herhangi biri de diğer taraftan tazminat talep edemez³⁸⁹.

Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden bir kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun bir para ödenmesini isteyebilir³⁹⁰. Kişilik hakkına saldırının varlığının kabul edilmesi için özellikle boşanmaya neden olan olayların biçimi ve davacıya yönelik olması değerlendirilmelidir. Öte yandan, manevi tazminatın miktarı hâkim tarafından yapılmış saldırının ağırlığı, tarafların maddi durumu ve kusur derecesi dikkate alınarak belirlenir³⁹¹.

TMK'da boşanma durumunda mal paylaşımı ile ilgili maddeler de düzenlenmiştir ve bu maddeler kadının ekonomik durumu açısından oldukça önemlidir. Kanunda mal paylaşımı edinilmiş mallara katılma³⁹², mal ayrılığı³⁹³, paylaşmalı mal ayrılığı³⁹⁴ ve mal ortaklığı³⁹⁵ olarak düzenlenmiştir. Mal ortaklığı

---

³⁸⁹ Yargıtay HGK T. 27.01.2016, E. 2014/2-174, K. 2015/101 Kararı'na göre, "...davalı-davacı da kusurlu olup, taraflardan birini diğerinden daha kusurlu kabul etmek olanağı yoktur. Boşanmaya sebep olan olaylarda taraflar aynı oranda kusurludurlar. Eşit kusurlu taraf yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilemez.", Yargıtay 2. Hukuk Dairesi T. 23.06.2016, E. 2016/11677, K. 2016/12188 Kararına göre, "...evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına sebep olan olaylarda taraflar eşit kusurludur. Eşit kusurlu eş yararına TMK'nın 174/1-2 maddesi uyarınca maddi ve manevi tazminata hükmedilemez." denilmektedir. Bkz. Erdem, **a.e.**, s. 186-187

³⁹⁰ Özdamar, **a. e.**, s. 234

³⁹¹ Erdem, **a.e.**, s. 191-193

³⁹² Edinilmiş mallara katılma rejimi mal rejimi devam ederken eşlerin kanun veya sözleşme ile belirlenen şekilde edinmiş olduğu malların değerlerine ilişkin, mal rejiminin sona ermesi sonrasında belli bir oranda diğer eşe alacak hakkı sağlanmasıdır. Eşler kanunda belirlenen başka bir rejim seçmediği durumda, TMK 202/1 gereği aralarında edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanır, bu nedenle edinilmiş mallara katılma rejimi kanuni mal rejimi olarak nitelendirilmektedir. Bkz. Erdem, **a.e.**, s. 267

³⁹³ 743 sayılı mülga MK döneminde mal ayrılığı rejimi kanuni mal rejimi olmakla birlikte, 4721 sayılı MK madde 242 uyarınca, eşler evlenmeden önce veya sonra, mal rejimi sözleşmesi yaparak bu rejimi kabul edebilirler. Mal ayrılığı rejiminde, eşlerden her biri kendi mal varlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korumaktadır. Öte yandan, mal ayrılığı rejiminde belirli bir malın kime ait olduğunun ispatı ile eşlerin borçları ve paylı malın özgülenmesi konusunda paylaşmalı mal ayrılığı rejimi uygulanır. Buna göre, belirli bir malın kendisine aid olduğunu iddia eden eş bu iddiasını ispat etmelidir, aksi takdirde, o mal eşlerin paylı mülkiyetinde kabul edilir. Bkz. Hatemi, **a.e.**, s. 104, Erdem, **a.e.**, s. 314

³⁹⁴ Paylaşmalı mal rejiminde ailenin ortak kullanımına veya yararlanmasına özgü mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almaya yönelik yatırımların paylaşımının yanı sıra, aile konutu ve ev eşyasına ilişkin bazı imkânlar tanınmaktadır. Paylaşmalı mal rejiminde aileye özgülenen mallar eşler arasında eşit paylaşılır. Bu rejim eşlerden birinin ölümü ya da başka bir mal rejiminin kabul edilmesiyle sona ermektedir. Ayrıca, mahkeme tarafından evliliğin iptali veya boşanma nedeniyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi durumunda da mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer. Bkz. Hatemi, **a.e.**, s. 104, Erdem, **a.e.**, s. 317

haricinde diğ er üç düzenleme boş anma durumunda ortak malların paylaşılmasını gerektirmektedir. Ancak bu düzenleme de 2002 yılında yapılan değı ş iklik sonucu ortaya çı kmı ş tır. Ş öyle ki, değı ş iklikten önce TMK’da sadece mal ayrılığ ı düzenlemesi vardı ve bu da eş lerden her birinin adına kayıtlı malları kiş isel mal sayarak, boş anma durumunda her eş in evlenmeden önce sahip olduğ u ve evlilik boyunca kendi adına edindiğ i mallar üzerinde sahipliğ ine yönelik bir düzenlemeydi. Netice itibariyle, boş anma ya da ölüm gibi durumlarda kadın aleyhine ağır sonuç lar doğ maktaydı. Yeni Medeni Kanun ile evlilik sürecinde edilmiş tüm malların boş anma sırasında eş it paylaşılması hükmü getirilmiştir. Baş ka bir ifade ile, evlilik sürecinde kadın çalış msa bile, kadının ev iç i ücretsiz çalış masına da bir değ er verilmiştir. Bununla birlikte, yeni düzenleme değı ş iklikten sonraki boş anmalar için uygulandığ ından, önceki ağır sonuç ları ortadan kaldırmamıştır.

B. Türkiye’de Kadına Yönelik Ş iddetin Yaygınlığı

Tüm dünyada sıkça görülen kadına yönelik ş iddet, Türkiye’de 1980’lerin ortalarından itibaren toplumsal bir sorun olarak tartışılmaya baş lanmıştır. Kadına yönelik ş iddet önemli bir sosyal sorun olmasına rağmen, Türkiye’de bu konu üzerine yapılmış araştırma sayısı yok denecek kadar azdır. Türkiye’de kadına yönelik ş iddet alanında ilk eylem 17 Mayıs 1987 tarihinde gerçekleştirilen “*Dayağ a Hayır*” yürüyüş ü olup, bu yürüyüş te kadınlar aile içinde görülen ş iddete tepki göstermiş lerdir. Bu yürüyüş ten sonra 04 Ekim 1987 tarihinde “*Kariye Kadın Ş enliğ i*” ve *Dayağ a Hayır* kampanyasının öyküsünün ve aile iç i ş iddete uğ rayan kadınların tanıklıklarının anlatıldığ ı “*Bağ ır Herkes Duysun*” (1988) adlı kitap, Türkiye’de kadına yönelik aile iç i ş iddet sorununun toplumsal alanda görünür, konuşulur, tartışılır olma sürecindeki çok önemli kilometre taş larıdır³⁹⁵. Ancak yine de, Türkiye’de kadına yönelik ş iddetin gerçek boyutlarını tüm yönleriyle ortaya koyan çalış malar çok azdır.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 1988 yılında Türkiye Nüfus ve Sağı k Araştırması yapılmıştır ve bu araştırmanın bulgularına göre,

---

³⁹⁵ Mal ortaklığı rejimi ortaklık mallarının paylaşımına dayanmakla birlikte, eş ler ister evlenmeden önce, isterse de evlendikten sonra mal rejimi sözleşmesi yaparak bu rejimi kabul edebilirler. Bu rejimde mallar ortaklık malları ve her eş in kiş isel malları olarak ayrılır ve kiş isel mallar mal rejimi sözleşmesi, üçüncü kişinin karş ılıksız kazandırması veya kanunla belirlenir. Bkz. Erdem, a.e., s. 320-321

³⁹⁶ Sevil/Yanikkerem, a.e., s. 74

Türkiye’de erkeklerin %44.9’u kadının kocasına itaat etmediğinde kocanın kadını dövme hakkı olduğunu düşünürken, erkeklerin %53.7’si kadınların kendilerinden daha akıllı ve üstün olduklarını, %64’ü ise kadının kocasıyla bir anlaşmazlığa düştüğünde onunla tartışmak yerine kadının durumu sessizce kabullenmesi gerektiğini ifade etmiştir³⁹⁷.

1993-1994 yıllarında Aile Araştırma Kurumu tarafından yapılmış bir araştırma, kadınların %79’unun fiziksel, %84’ünün ise sözel şiddet mağduru olduğunu, ayrıca kadınların %39.6’sının yaşadığı şiddeti ağır olarak tanımladığını tespit etmiştir³⁹⁸.

2003 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından tüm ülkeyi temsil edebilecek nitelikte bir çalışma olan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması yapılmış ve elde edilen bulgular, eğitim düzeyi açısından eğitimi olmayan ya da ilköğretim bitirmemiş kadınların %62’sinin, lise ve üzeri eğitim almış kadınların ise %8,8’inin, maddi durum açısından işi olmayan kadınların %38’inin, gelir getiren bir işte çalışan kadınların %30’unun, gelir getirmeyen bir işte çalışan kadınların ise %61’inin şiddeti bir nedenle haklı bulduğunu ortaya koymuştur³⁹⁹.

Türkiye genelinde yapılmış araştırmalardan biri 2006 yılında T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) birlikte yürüttüğü Aile Yapısı Araştırmasıdır. Bu araştırma sırasında 12,280 hanede 18 ve yukarı yaştaki 24,647 kişi ile görüşme yapılmıştır. Evli kadınlara sorulduğunda son bir yıl içinde eşleri ile anlaşmazlık yaşamaları durumunda eşlerinin zor kullandığını söyleyen kadınların oranı %8 olarak tespit edilmiştir⁴⁰⁰.

2006-2007 yılında Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat tarafından yapılmış olan Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet araştırması oldukça önemli bir araştırma olmasının yanı sıra, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ile ilgili kapsamlı bilgiler vermektedir. TÜBİTAK destekli bu araştırmada Altınay ve Arat, 1987 yılında gerçekleştirilen Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü’nden bu yana Türkiye’de kadına

---

³⁹⁷ Hacettepe University Institute of Population Studies, **1988 Turkish Population and Health Survey**, Ankara, 1989, (Çevrimiçi) http://www.hips.hacettepe.edu.tr/arastirma/1988_TPHS.pdf, s. 132, 06.10.2015

³⁹⁸ T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, **Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları**, 1995, (Çevrimiçi) http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293dab369dc32358ee2b0f/kutuphane_20_aile_ici_siddetin_sebep_ve_sonuc.pdf, s. 140, 05.10.2015

³⁹⁹ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, **Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003**, Ankara, s. 40

⁴⁰⁰ T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, T. C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, **Aile Yapısı Araştırması 2006**, Ankara, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2006, s. 15

yönelik şiddetin boyutları, şiddet gören kadınların görüşleri, deneyimleri ve şiddetle mücadelenin gelişimi konusunda veri toplamış ve bu verileri toplamak için 27 ilden 50'ye yakın kadın kuruluşundan 150 kadar kadınla, 56 ilden toplam 1,800 evli kadınla anket çalışması yapmışlardır. Bu çalışmanın bulgularına göre, hayatı boyunca eşlerinden en az bir kez fiziksel şiddet görmüş kadınların oranı Türkiye örnekleminde %35, Doğu örnekleminde ise %40'tır⁴⁰¹.

2008 yılında T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye genelinde yapılmış en kapsamlı araştırmalardan biri sayılan ve kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı ve türleri, nedenleri ve sonuçları ile ilgili ayrıntılı bilgiler sunan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması yapılmış ve bu araştırma TÜİK tarafından resmi istatistik kapsamına alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, ülke genelinde evlenmiş kadınların %39'u fiziksel şiddete, %15'i cinsel şiddete, %42'si fiziksel veya cinsel şiddete, %44'ü duygusal şiddete yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri veya birlikte oldukları erkek(ler) tarafından maruz kalmışlardır⁴⁰². Öte yandan, bu çalışmada bazı yazarların aile içi şiddetin eğitimle doğrudan bağlantılı olduğu, yani eğitilmiş ailelerde aile içi şiddetin hiç görülmeceği yolundaki yaygın düşüncenin yanlış olabileceği⁴⁰³ ortaya koyulmuş ve araştırmanın bulguları, eğitimsiz kadınların %52.2'sinin, eğitilmiş kadınların ise %25'inin şiddet mağduru olduğu tespit edilmiştir⁴⁰⁴. Bu bulgular ise eğitim düzeyinin artmasının kadına şiddeti azalttığını ancak eğitimsizliğin tek başına şiddetin nedeni olmayabileceğini göstermektedir.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın 2012 yılı raporuna göre, 564 kadın fiziksel şiddet, 186 kadın cinsel şiddet, 203 kadın ekonomik şiddet, 915 kadın ise psikolojik şiddet mağduru olarak Mor Çatı'ya başvurmuştur⁴⁰⁵.

2013-2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiş ve T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmüş Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

---

⁴⁰¹ Ayşe Gül Altınay/Yeşim Arat, **Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet**, İstanbul, Punto Baskı Çözümleri, 2007, s. 79

⁴⁰² T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor**, Ankara, Elma Teknik Basım Matbaası, 2009, s. 27

⁴⁰³ Karınca, **Sorularla Kadına Yönelik Şiddet**, s. 29

⁴⁰⁴ T. C. Başbakanlık KSGM, **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, Ankara, Elma Teknik Basım Matbaası, 2009, s. 54

⁴⁰⁵ Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, "2012 Yılı Faaliyet Raporu", (Çevrimiçi)

https://www.morcati.org.tr/images/files/Mor_Cati_Kadin_Siginagi_Vakfi_2012_Faaliyet_Raporu.pdf, s. 5-6, 24.10.2015

Araştırması, ülke genelini temsil eden en geniş örneklemlili ikinci araştırma olup, 2008 yılında gerçekleştirilmiş olan aynı isimli araştırmanın özellikle nicel aşaması açısından bir takip araştırması niteliği taşımaktadır⁴⁰⁶. Araştırmanın sonuçlarına göre, ülke genelinde eşi veya birlikte olduğu erkek tarafından şiddet gören kadınların %36'sı yaşamlarının herhangi bir döneminde, %8'i son 12 ayda fiziksel şiddete uğramışken, bu oranlar cinsel şiddet için %12'si ve %5, duygusal şiddet için %44 ve %26, ekonomik şiddet için ise %30 ve %15 şeklindedir⁴⁰⁷. Öte yandan, araştırmada kadınların şiddete ilişkin tutumları da sorulmuş ve kadınların %58'i şiddetin hiçbir durumda kabul edilmeyeceğini söylerken, %36'sı erkeğin eşinin kendisini aldattığını öğrenmesi durumunda, %18'i erkeğin eşinin kendisini aldattığından şüphelenmesi durumunda, %13'ü kadının eşine karşı çıkması durumunda, %8'i kadının ev işlerini ihmal etmesi durumunda, %7'si kadınların cinsel ilişkiyi reddetmesi halinde, %5'i ise kadının eşine başka kadınlarla ilişkisi olup olmadığını sorması durumunda kadına fiziksel şiddetin uygulanabileceğini düşündüğünü belirtmiştir⁴⁰⁸.

Bir başka önemli çalışma Neslihan Keser Özcan, Sevil Günaydın ve Elif Tuğçe Çitil tarafından yapılmış olan, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan araştırmaları sistematik incelenmesi çalışmasıdır. Elde edilen bulgular genel şiddet oranının %57.2, sözel şiddet oranının %43.5, duygusal şiddet oranının %33.7, fiziksel şiddet oranının %33.8, cinsel şiddet oranının ise %12.3 olduğunu tespit etmiştir⁴⁰⁹.

Sonuç olarak, kadına yönelik şiddet hem Türkiye'de hem de dünyada gün geçtikçe artış gösteren önemli bir sorun olmakla birlikte, farklı bölgelerde farklı yaygınlıkta kendini göstermektedir. Kadına yönelik şiddetin türlerinin farklı oranlarda görülmesinin birçok nedeni olabilir. Bu olası nedenleri izah eden teoriler vardır ve bu teoriler kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan bilimsel araştırmaların teorik arka planını oluşturmaktadır.

---

⁴⁰⁶ T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor**, 2014, (Çevrimiçi) http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf, s. 1, 24.10.2015

⁴⁰⁷ A. e., s. 6-11, 24.10.2015

⁴⁰⁸ A. e., s. 20, 24.10.2015

⁴⁰⁹ Keser Özcan/Günaydın/Çitil, **a.g.m.**, s. 7

C. Türkiye’de Ve Dünyada Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Yürütülen Çalışmalar

Kadına yönelik şiddet sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada önemli bir sorundur ve bu sorunun ortadan kaldırılması için hem uluslararası ve ulusal düzeyde hukuki düzenlemeler, hem de şiddeti önleme kampanyaları açısından gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele kampanyaları 1980’li yıllarda önemli boyutlara ulaşmıştır ve bu alanda yapılan ilk kampanya 1987 yılında “*Dayağa Karşı Dayanışma*” kampanyasıdır⁴¹⁰. 1990 yılında ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde şiddet mağduru kadın ve çocuklara yardım etmek için ilk kadın konukevlerinin açılmaya başlanması, Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı, 25 Ekim 1990 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) kurulması ve Bakırköy Belediyesi tarafından Türkiye’deki ilk kadın sığınma evi açılması kadına yönelik şiddeti önlemede atılmış önemli adımlar olarak değerlendirilmelidir.⁴¹¹ KSSGM tarafından kadına yönelik şiddeti önleme konusunda bazı eğitim programları ve projeler de hayata geçirilmiştir. Nitekim, 1993 yılında yürütülen bir proje kapsamında eğitim programları, 16 araştırma projesi ve istatistik faaliyetler yürütülmüş, aynı yıl içinde şiddet verilerine ulaşmak için Devlet İstatistik Enstitüsü’nde Toplumsal Yapı ve Kadın İstatistikleri Şubesi kurulmuş, İstanbul Üniversitesi’nde ise ilk kez Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı açılarak yüksek lisans programı verilmeye başlanmıştır⁴¹².

1987 yılında yapılan kampanya sürecinde ortaya çıkan tanıklar, şiddet mağduru olup da avukat, doktor veya kalacak yer talebinde bulunan kadınlar için 1989 yılında bir telefon ağı oluşturulmuş, ancak bir süre sonra bu ağ yeterli olmamış ve bunun yerine sığınma yeri kurulmasının zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu amaçla 1990 yılında kurulan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından 1995 yılında kadın sığınağı açılmıştır⁴¹³. 1999 yılında Mor Çatı tarafından yürütülen “*Şiddete Sıfır Tolerans*”, “*Ekonomik Şiddete Hayır*” ve “*4320 Sayılı Yasa ile Erkek Şiddeti Kapı*

⁴¹⁰ Aylin Moralioğlu, “80’li Yıllarda Kadın Hareketi ve Kampanyalar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 99, 2012, (Çevrimiçi) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1161>, s. 293, 10.12.2015

⁴¹¹ Kadın Dayanışma Vakfı, **Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı**, (Çevrimiçi) <http://www.iesjacaranda-brenes.org/ecdi/wp-content/uploads/2014/09/2008-kadc4b1na-yc3b6nelik-c59fiddet-el-kitabc4b1-handbook.pdf>, s. 82, 10.12.2015

⁴¹² **A. e.**, s. 83, 10.12.2015

⁴¹³ (Çevrimiçi) <https://www.morcati.org.tr/tr/tanisalim/oykumuz>, 10.12.2015

Dışarı” kampanyaları şiddetle mücadelede etkili çalışmalar olup birçok kadına yönelik şiddetle mücadele kampanyasının başlamasına öncülük etmiştir.

1987 yılında bir grup aktivist kadın tarafından kurulmuş olan “*Kadın Tartışma Grubu*” Mayıs 1993’de Kadın Dayanışma Vakfı olarak resmi faaliyetine başlamıştır⁴¹⁴. Ancak resmi olarak kurulmadan önce 1991 yılında Ankara’da Altındağ Belediyesi ile işbirliği yaparak Kadın Dayanışma Merkezi açılmış ve bu da yerel yönetimle ilk işbirliği olarak Türkiye tarihine geçmiştir. 1993 yılında ise Altındağ Belediyesi ile birlikte Türkiye’nin ilk bağımsız sığınağı açılmıştır. Kadın Dayanışma Vakfı kadına yönelik şiddet konusunda birçok ilklere imza atmış, bu konuda birçok paneller ve uluslararası konferanslar yapmıştır. Şöyle ki, 1991 yılında Ankara’da aile içi şiddet ve namus cinayetleri konusunda ilk panelleri, 1995 ve 1996 yıllarında ise “*Ankara’da Düşük Orta ve Yüksek Sosyo-ekonomik Düzeydeki Ailelerde Aileiçi Şiddet*” başlıklı uluslararası konferansları gerçekleştirmiştir. Bunların yanı sıra, KDV kadına yönelik şiddetin sonlandırılması yönünde Ulusal Eylem Planı hazırlanması sürecine de katılmış ve Hükümet kurumlarını BM kararlarının uygulanması için harekete geçirmek yönünde de çalışmalar yapmıştır⁴¹⁵.

Türkiye’de sığınmaevlerinin açılış onay ve denetimlerinden sorumlu kurum olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü 1990 yılında “*Kadın Misafirhaneleri*” adı altında ilk kadın sığınmaevlerini açmaya başlamış, daha sonra ise adları “*Kadın Konukevi*” olarak değiştirilmiştir. 1998 yılında SHÇEK tarafından açılan sığınmaevi sayısı 7 iken, 2006 yılında 17, 2007 yılında 23, 2008 yılında 26, 2009 yılında 29, 2010 yılında ise 49 olmuştur⁴¹⁶. Sığınmaevleri yönetimleri genellikle kadınların sığınmaevinden sonraki planları için 3 yol izlemektedir: 1) kadının eşe dönmesi; bu durumda arabuluculuk yapılarak aile yardımları verilmektedir; 2) eşten ayrılma kararının verilmesi; bu durumda barolardan adli yardım desteği istenmekte ve çocuk velayet davaları açılmaktadır. Öte yandan, kadına iş ve ev bulmak konusunda da yardım edilmektedir. Şöyle ki, ev tutma sürecinde sığınmaevi müdürlüklerinin yazılı teklifiyle sosyal yardım ve dayanışma vakıflarına kira yardımı için başvurulmaktadır; 3) geleceğine ilişkin bir planın olmaması⁴¹⁷. Aralık 2000 tarihinde SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından şiddet mağduru veya şiddete uğrama riski taşıyan kadınlara hukuki, psikolojik ve ekonomik

⁴¹⁴ (Çevrimiçi) <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/tarihce>, 12.12.2015

⁴¹⁵ A. y., 12.12.2015

⁴¹⁶ Sallan Gül, a. e., s. 89

⁴¹⁷ A. e., s. 118

yardımda bulunmak için “183 Alo Kadın ve Çocuk Hattı” kurulmuş ve faaliyete başlamıştır⁴¹⁸.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele için ulusal düzeyde hukuki düzenlemeler yapılmıştır. İlk başta aile içinde şiddete maruz kalan kadınlar korumak için Ailenin Korunmasına Dair Kanun kabul edilmiş, 1998 yılında yürürlüğe giren bu Kanun’a 2007 yılında değişiklikler yapılmıştır.

1997 yılında Diyarbakır ve çevresine hizmet vermek için KAMER kurulmuştur. Kurulduğu günden itibaren vakıf kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve farkındalık yaratılması için çalışmalar yapmaktadır.

1998 yılında Ankara Barosu Kadın Hukuku Komisyonu tarafından şiddet mağdur kadınlara hukuki ve psikolojik destek vermek için Kadın Danışma Merkezi; 1999 yılında ise İstanbul Barosu Kadın Hukuku Komisyonu tarafından Kadın Hakları Uygulama Merkezi ve *Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu - TÜBAKKOM* kurulmuştur⁴¹⁹. Bu kurum Türkiye’deki her baro bünyesinde Kadın Hukuku Komisyonu kurulmasını sağlamıştır. Kurumun kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki çalışmaları şiddet mağduru kadınlara ücretsiz hukuki danışmanlık yapmak; SHÇEK, belediye ve STK’ların sığınmaevlerine hukuki danışmanlık yapmak; şiddet mağduru kadınları sığınmaevlerine yönlendirmek; 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ve 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü ile ilgili panel ve konferanslar düzenlemek; kadının insan haklarıyla ilgili farkındalık eğitimleri vermek; yasalarda kadın aleyhine olan hükümler ve eşitlik için mücadele çalışmaları yapmak şeklindedir⁴²⁰.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Sivil Toplum Kuruluşları (STK) da önemli rol oynamaktadır. SHÇEK Genel Müdürlüğü Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Türk Kadınlar Birliği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Vakfı gibi STK’lar ile kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda çalışmalar yapmaktadır. Türkiye’deki STK’lar yoksul ailelere va kadınlara yönelik gıda, eşya, giysi ve diğer alanlarda maddi yardım yapmak; okuyan kız çocuklarına burs vermek; kadın ve çocuk sağlığı konularında eğitim çalışmaları yürütmek; kadın emeğini değerlendirmeğe yönelik çalışmalar yapmak, gönüllü psikologlar yardımıyla kadınlara psikolojik destek vermek; şiddet mağduru kadınları hukuki yardım almaları için baroya yönlendirmek; şiddet gören

⁴¹⁸ Kadın Dayanışma Vakfı, a. e., s. 88, 18.12.2015

⁴¹⁹ A. e., s. 87, 18.12.2015

⁴²⁰ Sallan Gül, a. e., s. 201

kadınları sığınmaevlerine yönlendirmek; SHÇEK, belediye ve diğer STK'lara farkındalık eğitimleri vermek gibi çalışmalar yapmaktadır⁴²¹.

26 Eylül 2004 tarihinde cinsiyet eşitliği ve kadına karşı şiddet konusunda yeni düzenlemeler yapılmış Yeni TCK yürürlüğe girmiştir. TCK'da kadına yönelik şiddeti cezalandıran maddeler belirlenmiş, son dönemlerde ise bazı suçlar açısından cezalar ağırlaştırılmıştır.

2005 yılında kadına yönelik şiddeti önleme konusunda önemli gelişmeler olmuştur. Şöyle ki, 13 Temmuz 2005 tarihinde Belediye Kanunu kabul edilmiş ve bu Kanun ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelere kadın ve çocuklar için koruma evleri açmaları yükümlülüğü verilmiştir. 2012 yılında yapılan değişikliğe göre, *“Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler”*⁴²².

18 Ekim 2005 tarihinde ise töre ve namus cinayetleri ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu çalışmalar yapmaya başlamıştır⁴²³. Bu çalışmalar ışığında sorunun çözümü için gerekli çalışmaları içeren bir rapor hazırlanmış, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kadına yönelik şiddet ve töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için Başbakanlık Genelgesi ile koordinator kurum seçilmiştir. KSGM üçer aylık dönemler halinde, sorumlu/işbirliği kuruluşları ve ilgili kuruluşların kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetlerinin önlenmesi konularındaki faaliyetlerine ilişkin rapor hazırlayarak Başbakanlığa sunmaktadır⁴²⁴.

12 Nisan 2012 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı arasında *“Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Sunulan Hizmetlerde Kurumsal*

---

⁴²¹ A. e., s. 207

⁴²² **Belediye Kanunu**, (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, m.14, 20.12.2015

⁴²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu: 24. Dönem 2. Yasama Yılı**, 2011, (Çevrimiçi) https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf, s. 12, 08.12.2015

⁴²⁴ T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal: Eylem Planı 2007-2010”, (Çevrimiçi) [http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54295027369dc32358ee2bb4/kadinayonelikailicisiddetlemucadeleylemplani.pdf](http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54295027369dc32358ee2bb4/kadinayonelikailicisiddetlemucadel<ulusal>eylemplani.pdf), 10.01.2016

Kapasitenin Geliştirilmesine, İşbirliği Yapılmasına ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” imzalanmıştır ve bu protokolün 5. maddesi uyarınca, komutanlık personelinin “toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “kadına yönelik şiddet” konularına ilişkin duyarlılık ve farkındalığının artırılması için çalışmalar yürütülmesi; komutanlık bünyesindeki okulların müfredatına “toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “kadına yönelik şiddetin önlenmesi” konularının dâhil edilmesi için gerekli çalışmaların yapılması; komutanlık bünyesinde şiddet mağduru kadınlara yönelik sunulan hizmet kapasitesinin geliştirilmesi ve bu kapsamda yeterli personelin yetiştirilmesi; komutanlık birimlerine başvuran şiddet mağduru kadınlara uygulanacak hizmet prosedürlerine ilişkin birimler arasında eşgüdüm ve standardizasyonun sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi; komutanlık bünyesinde vatani görevini ifa eden er ve erbaşlara yönelik olarak “kadına yönelik şiddet” ve “törenamus cinayetlerinin önlenmesi” konularında eğitim programlarının düzenlenmesi; kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında Komutanlık ve Genel Müdürlük arasında iş birliğinin artırılmasına yönelik ortak çalışmalar gerçekleştirilmesi konularında işbirliği yapılmasına karar verilmiştir⁴²⁵.

KSGM tarafından kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı ile ilgili veri toplamak, bu veriler ışığında kadına yönelik şiddetle mücadele etmek için program ve politikalar oluşturmak için “*Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*” yapılmış ve araştırmanın sonuçları TÜİK tarafından resmi istatistik veri olarak kabul edilmiştir⁴²⁶. Öte yandan, bu araştırmanın yenilenmesi çalışmaları devam etmektedir.

2012 yılında, kadına ve çocuğa yönelik işlemlerin tek elden yürütülmesi, koordinesi ve birliklerin yönlendirilmesi, bu konularda kurumsal hafızanın yerleştirilmesi ve gelişmelerin takibi maksadıyla, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü kurulmuştur⁴²⁷.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 14. maddesi ile ŞÖNİM – Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin

---

⁴²⁵ **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Sunulan Hizmetlerde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesine, İşbirliği Yapılmasına ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol**, (Çevrimiçi) <http://www.sagiroglu.av.tr/jandarma-protokolu-cn816.html>, 10.01.2016

⁴²⁶ T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, a. e., s. 17, 10.01.2016

⁴²⁷ **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Jandarmanın Rolü ve Prosedürler: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi**, Ecorys, 2013, (Çevrimiçi) https://app1.jandarma.tsk.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/4%20Jandarma.pdf, s. 22, 12.01.2015

kurulmasına karar verilmesi de kadına yönelik şiddet alanında atılmış önemli adımlardandır⁴²⁸.

2007-2010 Ulusal Eylem Planı'ndan sonra KSGM tarafından 2012-2015 Ulusal Eylem Planı⁴²⁹, daha sonra ise 2016-2020 Ulusal Eylem Planı hazırlanmıştır. 2016-2020 Ulusal Eylem Planı'nda 5 hedef belirlenmiştir⁴³⁰: 1) toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadele konularında mevzuatta düzenlemeler yapmak ve uygulamadaki aksaklıkları ortadan kaldırmak; 2) kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konularında toplumsal farkındalık, duyarlılık, bilinç kazandırmak ve zihniyet dönüşümünü sağlamak; 3) şiddete uğrayan ve uğrama tehlikesi bulunan kadınlara, varsa çocuklarına yönelik ulaşılabilir koruyucu ve önleyici hizmetlerin daha etkili verilmesi ve yaygınlaştırılması ile bu kişilerin sosyoekonomik olarak güçlenmelerini sağlamak; 4) şiddete uğrayan kadına, varsa çocuk/çocuklarına ve şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunanlara yönelik sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve uygulanmasını sağlamak; 5) kadına yönelik şiddetle mücadelede etkin hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi amacıyla kurum/kuruluş ve ilgili sektörler arası işbirliği mekanizmasını güçlendirmek ve politika geliştirmek.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için uluslararası düzeyde de önemli adımlar atılmıştır. Bu konuda birçok uluslararası sözleşme, tavsiye kararı, toplantı, konferans gibi çalışmalar yürütülmüştür. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda en son gelişme Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 07 Nisan 2011 tarihinde Strazburg'da onaylanan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılmış olmasıdır. Sözleşme'nin en önemli

⁴²⁸ **Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**, m. 14, 12.01.2016

⁴²⁹ Eylem Planının hedefleri toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadele konularında yasal düzenlemeler yapmak ve uygulamadaki aksaklıkları ortadan kaldırmak; kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında toplumsal farkındalık yaratmak ve zihinsel dönüşüm sağlamak; şiddete uğrayan kadına, varsa çocuk/çocuklarına ve şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunanlara yönelik sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve uygulanması; şiddete uğrayan kadına, varsa çocuk/çocuklarına yönelik hizmet sunumunu geliştirmek üzere kurum/kuruluş ve ilgili sektörler arası işbirliği mekanizmasını güçlendirmek şeklinde belirlenmiştir. Bkz. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a. e.**, 15.01.2016

⁴³⁰ T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal: Eylem Planı (2016-2020)**, Ankara, 2016, s. 43

yanı kadına yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığa sahip ilk ve tek uluslararası sözleşme olmasıdır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede acil yardım hatlarının önemi büyüktür. Kadına yönelik şiddetle ilgili tüm sorulara yeterli derecede cevap vermeyi hedefleyen bu acil hatların özelliği arayan kişinin ailesi veya arkadaşlarından yardım istemesine gerek kalmadan, sadece telefonla yardıma ulaşabilmesidir. Ancak bu hatlar 24 saat, ücretsiz ulaşılabilir olmalıdır. Aynı zamanda, bu hatlardaki danışmanlar arayan kişiyi doğru adreslere yönlendirmeli ve yeterli bilgilere sahip olmalıdırlar. Avrupa ve Amerika’da kadın örgütleri son 30 yıl içinde şiddet mağduru kadınlara yönelik koruyucu ve önleyici hizmetleri geliştirmiş ve kadın sığınma evleri, sosyal yardım hizmetleri, telefon yardım hatları gibi çeşitli hizmetlere erişimi daha da kolaylaştırmışlardır.

Amerika’da 1970’li yıllardan itibaren şiddet mağduru kadınlara yönelik tecavüz kriz merkezleri, sığınma evleri, sağlık merkezleri, suç ve adalet kuruluşları gibi hizmet veren mekanizmalar oluşturulmuştur. 1973 yılında ABD’de ilk sığınma evi açılmıştır⁴³¹. Kadına yönelik şiddet mağdurlarını korumak amacıyla ilk kez 1994 yılında Amerikan Senatosu Kadınlara Yönelik Şiddeti Önleme Yasası’nı kabul etmiş⁴³², 12 Şubat 2013 tarihinde ise oy çokluğuyla yenilemiş ve yasanın süresi uzatılmıştır. Yasa kapsamına flört eden çiftler arasında meydana gelen şiddet ve gizlice takip vakaları da alınmıştır. Öte yandan, insan ticareti kurbanları ve cinsel şiddet mağduru çocuklar da yasadan faydalanma hakkına sahiptirler.

02 Mayıs 1978 tarihinde Norveç’in Oslo şehrinde ilk kadın sığınma evi açılmıştır⁴³³, aynı yıl şiddet mağduru kadınlar için “*Camilla Center*” adlı yardım hattı açılmış, daha sonra ise bu yardım hattı sığınma evine dönüştürülmüştür⁴³⁴. 1992 yılı itibarile Norveç’de 815 yer kapasiteli 46 kadın sığınma evi vardır ve bu rakam Avrupa Konseyi’nin Tavsiye Kararı’nda Norveç için önerilen 484 yer kapasitesini aşmıştır⁴³⁵.

---

⁴³¹ (Çevrimiçi) <http://saintmarthas.org/resources/history-of-battered-womens-movement/>, 20.01.2016

⁴³² (Çevrimiçi) https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/vawa_factsheet.pdf, 20.01.2016

⁴³³ Women Against Violence Europe, **Country Report 2013**, Vienna, 2013, (Çevrimiçi) <http://www.wave-network.org/sites/default/files/03%20Norway.pdf>, s. 156, 20.01.2016

⁴³⁴ Women Against Violence Europe, **Country Report 2012**, Vienna, 2012, (Çevrimiçi) <http://www.wavenetwork.org/sites/default/files/05%20NORWAY%20END%20VERSION.pdf>,

s. 199, 20.01.2016

⁴³⁵ A.e., s. 200, 20.01.2016

Dünyada ilk kadın sığınmaevi 1971 yılında Londra’da açılmıştır⁴³⁶. İngiltere’de kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda Women’s Aid, Safe Lives gibi 220’den fazla kadın örgütleri çalışmalar yapmaktadır. 2010 yılında İngiltere koalisyon hükümeti kadına yönelik şiddete karşı savaş ilan ederek her yıl eylem planları oluşturacaklarını söylemiş ve bu konuda çalışmalara başlanmıştır. “2010-2015 Yılları Kadınlara ve Kız Çocuklarına Karşı Şiddet Hükümet Politikası”na göre, kadına karşı şiddeti önlemek için belirlenmiş tedbirlere dâhildir: 1) 2015 yılına kadar uzman yerel destek hizmetleri ve ulusal yardım hatlarını tahsis ve korumak için 40 milyon sterlin finansman sağlanması; 2) Hollyoaks ve MTV işbirliği de dâhil olmak üzere, amacı 13-18 yaş arasındaki gençlere şiddet türleri hakkında eğitim vermek, şiddetle ilgili düşüncelerini gözden geçirmelerini sağlamak olan This is Abuse kampanyasının yeniden başlatılması⁴³⁷; 3) 2014 yılında İngiltere’de kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda **Clare Yasası** yürürlüğe girmesi⁴³⁸. İngiltere’de internet üzerinden tanıştıkları erkek arkadaşları tarafından şiddete uğrayarak öldürülen kadın sayısının giderek artması, internet kullanan kadınların güvenliğini sağlamak için yasa oluşturmayı gündeme getirmiş, 2009 yılında Manchester kentinde 36 yaşındaki Clare Wood isimli bir çocuk annesi kadının evinde ölü bulunması sonucunda Clare Yasası hazırlanmaya başlanmıştır ve cinayeti işleyen George Appleton’un eski kız arkadaşlarına yönelik kaçırma, tehdit ve tacizlerle dolu bir geçmişinin olduğunun ortaya çıkması Clare Yasası’nın en önemli çıkış noktası olmuştur. Yasa kadınlara internetten tanıdıkları ve hakkında çok az şey bildikleri erkeklerin geçmişte şiddet suçu işleyip işlemediklerini polisten öğrenme hakkı tanımaktadır. İngiltere’de kadına yönelik şiddetin önlenmesi alanında yapılan çalışmalardan biri de şiddet mağduru kadınların “**The Freephone 24 Hour National Domestic Violence Helpline**” isimli haftada 7 gün 24 saat arayabilecekleri bir yardım hattı kurulmasıdır. Burada İngilizce bilmeyen kadınlara tercüman aracılığıyla danışmanlık hizmeti de sunulmaktadır. Hat ilk kez 1987 yılında Women’s Aid kadın kuruluşu tarafından kurulmuştur ve şu anda

---

⁴³⁶ (Çevrimiçi) <http://www.refuge.org.uk/history/>, 20.01.2016

⁴³⁷ **This is Abuse Discussion Guide**, (Çevrimiçi)

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/506536/Discussion_Guide_-_This_is_Abuse_update_July15_v2_Final.pdf, s. 4, 22.01.2016

⁴³⁸ Rachel Cooper, “Clare’s Law: Do You Know Your Partner’s Past?”, **The Telegraph**, 22 October 2012, (Çevrimiçi) <http://www.telegraph.co.uk/women/womens-politics/9625073/Clare-Law-Do-you-know-your-partners-past.html>, 22.01.2016

İngiltere ve dünyanın ilk sığınma evlerinden birini 1970’li yıllarda açmış olan Refuge isimli kuruluşla ortak yönetilmektedir⁴³⁹.

Fransa’da kadına yönelik şiddet için bir yardım hattı vardır. 1992 yılında kurulan ve Ulusal Kadın Dayanışma Federasyonu tarafından yönetilen bu yardım hattı ücretsiz olmamakla birlikte, 7 gün 24 saat hizmet vermemektedir. Şöyle ki, yardım hattına sabit hatlardan yapılan aramalar ücretsizken, mobil hatlardan yapılan aramalar ücretlidir; yardım hattı pazartesinden cumartesiye kadar 08.00-22.00 saatleri arasında, resmi tatillerde ise 10.00-20.00 saatleri arasında hizmet sunmaktadır. Öte yandan, 01 Ocak, 01 Mayıs ve 25 Aralık günleri hizmet sunulmazken, Fransızca, İspanyolca, Arapça ve bazı Afrika dillerinde hizmet verilmektedir⁴⁴⁰. Fransa, Avrupa Konseyi’nin Tavsiye Kararı’nda gösterildiği üzere 6262 yer kapasiteli değil, 1563 kapasiteli 42 kadın sığınmaevine sahiptir⁴⁴¹.

İtalya’da da kadına yönelik şiddetle mücadele alanında birçok çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan biri İtalya’da ilk kadın sığınma evi 1989 yılında açılması ve o zamandan bu yana 500 yer kapasiteli 54 kadın sığınma evi faaliyete başlamasıdır. Ancak bununla birlikte, İtalya’da 7 gün 24 saat hizmet veya yüksek güvenlik önlemleri de dâhil olmak üzere, Avrupa kalite standartlarına tam uygun sığınma evi mevcut değildir⁴⁴². Öte yandan, İtalya’da şiddet mağduru kadınlara yardım için 1988 yılında yardım hattı **Telefono Rosa** (Pembe Telefon) kurulmuştur⁴⁴³.

Almanya’da 1976 yılında ilk sığınmaevi açılmıştır⁴⁴⁴ ve 2006 yılında sığınmaevlerinin sayısı 400’ü aşkındı. Ancak son dönemlerde finansal sorunlardan dolayı sığınmaevlerinin sayısında azalma vardır. Şöyle ki, 2002 yılında Almanya’da 440 sığınmaevi mevcutken⁴⁴⁵, 2013 yılında bu rakam 353’e düşmüştür⁴⁴⁶. 14 Mart 2012 tarihinde ülke çapında **“kadına karşı şiddet destek hattı”** telefon yardım merkezinin kurulmasına yönelik kanun yürürlüğe girmiş, Mart 2013’de ise ücretsiz yardım hattı faaliyete başlamıştır ve ücretsiz yardım hattı şiddet mağduru bütün

⁴³⁹ (Çevrimiçi) <http://www.nationaldomesticviolencehelpline.org.uk/>, 22.01.2016

⁴⁴⁰ Women Against Violence Europe, **Country Report 2012**, s. 98, 22.01.2016

⁴⁴¹ A.e., 22.01.2016

⁴⁴² Women Against Violence Europe, **Country Report 2010**, Vienna, 2010, (Çevrimiçi)

http://www.wave-network.org/sites/wave.local/files/WAVE_COUNTRYREPORT_Italy_200611_finalfinal.pdf, s. 173, 22.01.2016

⁴⁴³ (Çevrimiçi) <http://www.telefonorosa.it/la-nostra-storia/>, 22.01.2016

⁴⁴⁴ Women Against Violence Europe, **Country Report 2008**, Vienna, 2008, (Çevrimiçi) http://www.wave-network.org/sites/wave.local/files/wave_country_report_2008.pdf, s. 73, 22.01.2016

⁴⁴⁵ A.e., 22.01.2016

⁴⁴⁶ Women Against Violence Europe, **Country Report 2013**, s. 94, 22.01.2016

kadınlar için haftanın 7 günü 24 saat hizmet vermekle birlikte, eğitimli danışmanlar şiddet mağduru kadınlara gerektiğinde anonim ve ücretsiz danışma ve yardım teklif etmenin yanı sıra, gerektiği takdirde sığınma evlerine yönlendirmektedirler⁴⁴⁷.

2002 yılında Almanya’da yürürlüğe giren Koruma Kanunu ile şiddet mağdurlarına daha yoğun koruma ile sağlamak mümkün olmuştur. Bununla birlikte, aile mahkemeleri gelecekteki şiddet olaylarını önlemek için faille ilgili ortak konuttan uzaklaştırma kararı verebilir veya şiddet mağduru kadınla telefon, mektup veya mail yoluyla iletişime geçmeyi yasaklayabilir. 2007 yılında Ceza Kanunu’na yapılan değişiklikle ise gizli ısrarlı takip ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir⁴⁴⁸.

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen kadına yönelik şiddetle ilgili Tavsiye Kararları’nda taraf devletlere sığınmaevleri açılmasıyla ilgili yükümlülükler verilmiştir. Bu kararlara tam uyan ülkelerden biri Malta’dır. Malta’da aile içi şiddetle mücadele etmek için Devlet sosyal Çalışma Kurumu vardır⁴⁴⁹. Bunun yanı sıra, şiddet mağdurlarına 24 saat hizmet sunan ücretsiz ulusal yardım hattı mevcuttur ve danışmanlar Malta dilinde ve İngilizce hizmet vermektedirler⁴⁵⁰. Toplamda ise farklı düzeylerde işletilen 43 yer kapasiteli 4 sığınma evi vardır ve bu Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin öngördüğü rakam olan 40 yer kapasitesini aşmıştır⁴⁵¹.

Aile içi şiddetle mücadele konusunda örnek ülkelerden biri de Avusturya’dır. Burada ilk sığınmaevi 1978 yılında Viyana’da açılmıştır ve şu an 4’ü Viyana’da olmak üzere 30 sığınmaevi faaliyet göstermektedir, her bölgede 9 müdahale merkezi bulunmaktadır ve 2000 yılından itibaren Viyana’da erkeklere şiddete karşı eğitim verilmektedir⁴⁵². 1998 yılında Avusturya’da ulusal yardım hattı, 1999 yılında ise sığınmaevleri ağı oluşturulmuştur ve bu eğitimli hat danışmanları 24 saat ücretsiz İngilizce, Arapça, Macarca, Slovakça ve Türkçe hizmet vermektedir⁴⁵³. Avusturya’da 1 Mayıs 1997 tarihinde **“Şiddete Karşı Korunma Kanunu”** kabul edilmiştir ve bu kanun 3 unsurdan ibarettir: 1) polis aracılığı ile belirli bir süre evden uzaklaştırma; 2) mahkeme tarafından geçici önlem aracılığıyla uzun süreli koruma sağlama; 3) şiddeti

---

⁴⁴⁷ A.e., 22.01.2016

⁴⁴⁸ Women Against Violence Europe, **Country Report 2008**, s. 75, 22.01.2016

⁴⁴⁹ A.e., s. 110, 22.01.2016

⁴⁵⁰ A.e., s. 109, 22.01.2016

⁴⁵¹ A.e., s. 110, 22.01.2016

⁴⁵² A.e., s. 23, 22.01.2016

⁴⁵³ A.e., s. 22, 22.01.2016

engelleme önlemleri ve şiddete karşı müdahale merkezlerinin oluşturulması ve aralarında bağlantı kurulmasının sağlanması⁴⁵⁴.

1997 yılında kurulan BM Güven Fonu tarafından 2010 yılı sonuna kadar 24 ülkede 317 program gerçekleştirilmiştir ve çalışmalar kadına yönelik şiddeti önleme; şiddet sonrası hizmetlere erişim imkânının genişletilmesi; kadına yönelik şiddetin sona ermesi için kanunların, politikaların ve eylem planlarının uygulanmasının güçlendirilmesi alanları kapsamaktadır⁴⁵⁵.

Kadına yönelik şiddeti önleme politikalarından biri ***Genç kızlar için güvenli yerler oluşturulması*** politikasıdır. Bu politika Zambiya’da uygulanarak, okullarda güvenli yerler tahsis edilmiştir ve bu birincil koruma modeli 3 temel unsurdan oluşmaktadır: kızların fiziksel alanı, dostluk ve rehberlik. Öğretmenler, veliler ve kendilerinden büyük toplum üyesi kadın rehberlerle birlikte kızlar güven hem güven elde edip, hem de kadın hakları, cinsel sağlık, üreme sağlığı ve yaşam becerileri hakkında bilgiler kazanmaktadır⁴⁵⁶.

Bir başka önleme politikası ***Genç ve yetişkin erkeklerin sürece dâhil edilmesi*** politikasıdır ve Brezilya, Güney Afrika, Şili, Hindistan ve Ruanda’da uygulanmıştır. Brezilya ve Güney Afrika’da kadına yönelik şiddetin önlenmesi için futboldan yararlanılarak, düşük gelir grubuna ait erkeklerin katıldığı 4 aylık bir futbol turnuvası düzenlenmiş, turnuva “*Kadına Yönelik Şiddete Son*” sloganı altında yapılmış ve turnuvanın sonunda erkek katılımcılar davranışlarını değiştirerek, eşlerine karşı daha az şiddet uygulamak ve aile sorumluluklarını paylaşmaya daha istekli olduklarını belirtmişlerdir⁴⁵⁷. Bunun yanı sıra, Lübnan’da, ilk kez 1991 yılında Kanada’da şiddetle mücadele için erkeklerin katılımı için uygulanan ***Beyaz Kırdela Kampanyası*** gerçekleştirilmiş, Beyrut’da 4 üniversitenin erkek öğrencileri tarafından reklam panolarında kadına karşı şiddetin sonlandırılmasının topluma faydalarını içeren mesajlar yayınlanmıştır⁴⁵⁸. Makedonya’da ise “*2008-2011 Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Ulusal Stratejisi*” kapsamında bir poster oluşturularak gençlere ulaşılması

---

⁴⁵⁴ A.e., s. 25, 22.01.2016

⁴⁵⁵ The United Nations, **Trust Fund to End Violence against Women: Annual Report 2010**, (Çevrimiçi)

<http://www2.unwomen.org/~media/headquarters/media/publications/en/untfannualreport2010en.pdf?v=1&d=20140917T100948>, s. 1, 22.01.2016

⁴⁵⁶ A.e., s. 6, 22.01.2016

⁴⁵⁷ A.e., s. 8, 22.01.2016

⁴⁵⁸ A.e., s. 9, 22.01.2016

hedeflenmiş ve bu posterde, üç erkek sporcu (boksör, hentbolcu ve futbolcu) yer almış olup, posterde: “*Erkek adam kadına vurmaz*” mesajı yer almıştır⁴⁵⁹.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için birçok kısa klipler de çekilmiştir. Bunlardan biri Hindistan’da çekilen ve büyük yankı uynadıran “*Kapıyı Çal/Zile Bas*” klibidir. Klip 2010 yılında Cannes Film Festivalin’de ödül kazanmıştır ve sarhoş kocanın kadına şiddet uyguladığını duyan mahallede maç yapan genç erkeklerin evin ziline basarak kocayı utandırmasını konu almıştır⁴⁶⁰.

Şiddet Sonrası Hizmetlere Erişimin Genişletilmesi çalışmalarına tecavüz sonrası acil tıbbi müdahale, polis koruması, hukuki yardım, güvenli ev ortamının sağlanması gibi hizmetler aittir, ancak bu erişim kadına karşı şiddetle mücadele konusunda yasalar kabul eden ve politikalar üreten ülkelerde bile eksiktir⁴⁶¹.

Kadına Yönelik Şiddetin Sona Ermesi İçin Kanunlar, Politikaların ve Eylem Planları açısından BM Güven Fonu tarafından yapılan bazı çalışmalar şunlardır: 1) Bilgi Toplama ve Analiz; Hindistan’da Yeni Dehli, Tanzanya’da Darüsselam, Rusya’da Petrozavodsk, Arjantin’de Rosario şehirlerinde bölgelerarası bir veri toplama sisteminin kurulması üzerinde çalışılmakta ve kadınlar kadınların kendi toplumlarında önemli güvenlik kaygıları hakkında bilgi toplamak amacıyla sokak anketleri, mahalle güvenlik denetimleri ve grup tartışmaları yapmak için toplanmaktadırlar⁴⁶²; 2) Kritik Kurumların Güçlendirilmesi; Arnavutluk’ta 2007 yılında aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin çıkarılan ancak uygulanması mümkün olmayan yasa ile ilgili BM Arnavutluk’tan bir Sivil Toplum Kuruluşu ile işbirliği yapmıştır. Beş Belediye hedef olarak seçilmiş ve konsey oluşturularak, polis, sağlık, sosyal hizmetler ve kadın örgütleri yer almıştır. Program geçtiğimiz yıllarda Arnavutluk’ta yaygınlaştırılarak, aile içi şiddete maruz kalan kadınları üçte birinin programdan yararlanması sağlanmıştır⁴⁶³; 3) Standartlar Belirlenmesi; 2010 yılında BM Güven Fonu 18 ülkede 13 projeye 10.1 milyon dolar destek vermiştir⁴⁶⁴. Destek verilen ülkeler arasında Türkiye de yer almaktadır ve “*Şiddetsiz Aile Projesi için Baba Eğitimi*” adlı bu 3 yıllık proje için AÇEV ile yapılan çalışmaların amacı babaların aile içi şiddetin önlenmesindeki rolünün artırılmasıdır⁴⁶⁵.

---

⁴⁵⁹ A.e., s. 20, 22.01.2016

⁴⁶⁰ A.e., s. 21, 22.01.2016

⁴⁶¹ A.e., s. 11, 22.01.2016

⁴⁶² A.e., s. 18, 23.01.2016

⁴⁶³ A.e., s. 19, 23.01.2016

⁴⁶⁴ A.e., s. 29, 23.01.2016

⁴⁶⁵ A.e., s. 33, 23.01.2016

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETARAŞTIRMASININ STRATEJİSİ, YÖNTEMİ VE SONUÇLARI

I. ARAŞTIRMA STRATEJİSİ

A. Araştırmanın Konusu

Kadına yönelik şiddet Türkiye’de ve Dünya’da gittikçe yaygınlaşan önemli bir sağlık ve toplum sorunu olmasının yanı sıra, güncelliğini kaybetmeyen bir insan hakları ihlalidir. Türkiye’de özellikle son dönemlerde kadına yönelik şiddet daha fazla artış göstermiş, bununla ilişkili olarak da kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörleri ve kadına yönelik şiddetin sonuçları konusunda birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmanın konusu Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörleri, kadına yönelik şiddetin sonuçları ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili yapılmış araştırmaların sistematik değerlendirilmesidir.

B. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 2000-2015 yılları arasında Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusunda yapılmış araştırmaları inceleyerek sistematik derlemesini yapmak, araştırmalarda mevcut olan eksiklikleri belirlemek, kadına yönelik şiddet türlerinin yaygınlığının değişimini ortaya koymak, kadına yönelik şiddeti etkileyebilecek risk faktörlerine ve şiddetin kadınlar üzerindeki sonuçlarına dikkat çekmek, Türkiye’de kadına yönelik şiddet tablosunu ortaya koymak ve gelecekte yapılacak çalışmalar için teklifler ve öneriler sunmaktır.

II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A. Örneklemin Belirlenmesi

1. Alan yazının taranması

Bu çalışmada Türkiye’de 2000-2015 yılları arasında kadına yönelik aile içi şiddet konusunda yapılmış çalışmalar sistematik olarak değerlendirilmiştir. Derlemeye dâhil edilecek araştırmaları taramak için *Google Scholar*, *Ulakbim*, *Yök Tez*, *Türk Psikiyatri Dizini*, *Mor Çatı* ve *Link Springer* elektronik veri tabanları kullanılmıştır. Tarama Türkçe ve İngilizce yapılmıştır.

Bu çalışma aşağıdaki dâhiletme kriterlerine göre yapılmıştır:

- 1) Çalışmaların 2000-2015 yılları arasındaki dönemde yapılmış olması;
- 2) Araştırmaların Türkiye’de yapılmış olması;
- 3) Çalışmaların ampirik olması;
- 4) Çalışmaların Türkçe ve İngilizce yapılmış olması
- 5) Çalışmaların kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadına yönelik şiddetin nedenleri, kadına yönelik şiddetin sonuçları ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konularında yapılmış olması.

Derlemeye dâhil edilen çalışmalar altı aşamalı bir süreçte elde edilmiştir. İlk olarak 01.04.2015 tarihi itibari ile *Google Scholar* elektronik veri tabanında “Türkiye” VE [kadın, yönelik, şiddet]; “Domestic Violence” and “Turkey”; “Intimate Partner Violence” and “Turkey” anahtar sözcükleri kullanılarak üç ayrı tarama yapılmış, her anahtar sözcük için 1000 çalışma, toplamda ise 3000 çalışmanın başlığı, özeti ve içeriğin tamamı belirtilen uygunluk kriterlerine göre incelenmiştir. İnceleme sonucunda 195 uygun çalışma belirlenmiş, 57 çalışmaya ulaşılamamıştır. Ulaşılamayan kaynakların yayınlandığı kaynaklar belirlenerek İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde elle tarama yapılmış, sonuç olarak ulaşılamayan 57 çalışmadan 40’ına ulaşılmış, 17 çalışmaya ise kesinlikle ulaşılamamıştır. Ulaşılan 40 çalışmadan 22 çalışma uygun bulunmuş, toplamda 217 ilgili olabilecek çalışma tespit edilmiştir. Dâhil etme kriterlerine göre son inceleme yapıldıktan sonra, derlemeye dâhil edilmesi mümkün 30 çalışma belirlenmiştir.

İkinci aşamada 01.04.2015 tarihi itibari ile *Yök Tez* elektronik veri tabanında “Kadına Yönelik Şiddet” anahtar sözcüğü kullanılarak tarama yapılmış ve elde 47 çalışma uygunluk kriterlerine göre değerlendirilmiş, sonuç olarak altı uygun çalışma belirlenmiştir.

Üçüncü aşamada 01.04.2015 tarihinden itibaren *Link Springer* elektronik veri tabanında **“domestic” AND “violence” AND “Turkey”;** **“Intimate” AND “Partner” AND “Violence” AND “Turkey”** anahtar sözcükleri kullanılarak **iki ayrı tarama yapılmış**, elde edilen 813 çalışma belirtilen uygunluk kriterlerine göre incelenmiş ve uygun 13 çalışma belirlenmiştir.

Dördüncü aşamada 01.04.2015 tarihinden itibaren *Türk Psikiyatri Dizini* elektronik veri tabanında “Kadına Yönelik Şiddet” anahtar sözcüğü kullanılarak yapılan taramada 37 çalışma elde edilerek incelenmiş ve uygunluk kriterlerine uygun dört çalışma tespit edilmiştir.

Beşinci aşamada *Ulakbim* elektronik veri tabanında “kadına & yönelik & şiddet” anahtar sözcüğü kullanılarak tarama yapılmış, elde edilen 81 sonuç uygunluk kriterlerine göre tek tek incelenmiş ve 12 uygun çalışma belirlenmiştir.

Son aşamada ise *Mor Çatı* elektronik veri tabanında 2012-2015 yılları faaliyet raporları incelenmiştir. Ancak bu raporlarda bilgi verilen kadınların tümü şiddet gördüğü için derlemeye dâhil edilmemiştir.

Sonuç olarak, tekrar çalışmalar çıkarıldıktan sonra belirtilen uygunluk kriterlerine uygun toplamda 40 çalışma belirlenmiştir. Bu çalışmalardan 28’i Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, 14’ü Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörleri, 18’i ise Türkiye’de kadına yönelik şiddetin sonuçları ile ilgilidir ve bazı çalışmalarda her üç konu işlenmiştir.

Türkiye’de Neslihan Keser Özcan, Sevil Günaydın ve Elif Tuğçe Çitil tarafından 2016 yılında *“Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Sistemantik İnceleme ve Meta Analiz”* isimli bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmanın Özcan ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışma ile farklı yönleri bulunmaktadır. Şöyle ki, Özcan ve arkadaşlarının çalışmasında örnekleme 34 çalışma dâhil edilmişken, bu çalışmada 40 uygun çalışma örnekleme dâhil edilmiştir. Bir başka fark, ele alınan kriterler konusundaki farktır. Özcan ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmadan farklı olarak, bu çalışmada ele alınan araştırmalardaki yanıt oranı, veri toplama araçları, kullanılan ölçekler, örnekleme belirleme teknikleri ve araştırma sonuçlarının temsili olup-olmadığı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Başka bir ifade ile, bu çalışmada örnekleme dâhil edilen araştırmalar sadece şiddet oranlarının yaygınlığı, farklı şiddet türlerinin yaygınlığı, örnekleme sayısı, araştırmanın yapıldığı yer, şiddetin uygulandığı dönem açısından değil, yukarıda bahsedilen kriterler açısından da ele alınmıştır. Öte yandan, Özcan ve arkadaşlarının çalışmasında dâhil etme kriterlerinden biri

çalışmaların örneklemlerinde belirli bir kısıtlamanın olmamasıdır, örneğin, hamile kadınlar, kısır kadınlar, sadece şiddete maruz kalan kadınlar gibi kısıtlamaların olduğu çalışmalar dâhil edilmemiştir. Bu çalışmada ise, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin sonuçları ile ilgili çalışmalara örnekleme hem sadece şiddet mağduru kadınları, hem de şiddet mağduru olan ve şiddete uğramamış kadınları kapsayan çalışmalar dâhil edilmiştir. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ve risk faktörleri çalışmalarına ise örnekleminde kısıtlamaların olmadığı ve hem şiddet görmüş hem de şiddet görmemiş kadınlardan oluşan örneklemler dâhil edilmiştir. Bu da bu çalışmanın daha geniş kapsamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Isabell Schuster ve Barbara Krahe 2017 yılında “*Türkiye’de Cinsel Saldırganlığın Yaygınlığı: Sistemik Bir İnceleme*” isimli 55 çalışmanın dâhil edildiği bir çalışma yapmıştır. Schuster ve Krahe’nin çalışmasında sadece cinsel şiddetle ilgili çalışmalar incelenmiştir. Schuster ve Krahe’nin çalışması ile bu çalışmanın farklı yönlerinden biri budur. Diğer bir fark, yaygınlık çalışmalarının bazılarının örnekleminde sadece şiddet görmüş kadınlar ele alınmışken, incelemeye dâhil edilmiş bazı çalışmalarda örneklemin hamile kadınları da kapsamasıdır. İki çalışma arasında farklardan biri de, bu çalışmanın 2000-2015 yılları arasında yapılmış çalışmaları, Schuster ve Krahe’nin çalışmasının ise 2000 yılı öncesi çalışmaları da dâhil etmesidir.

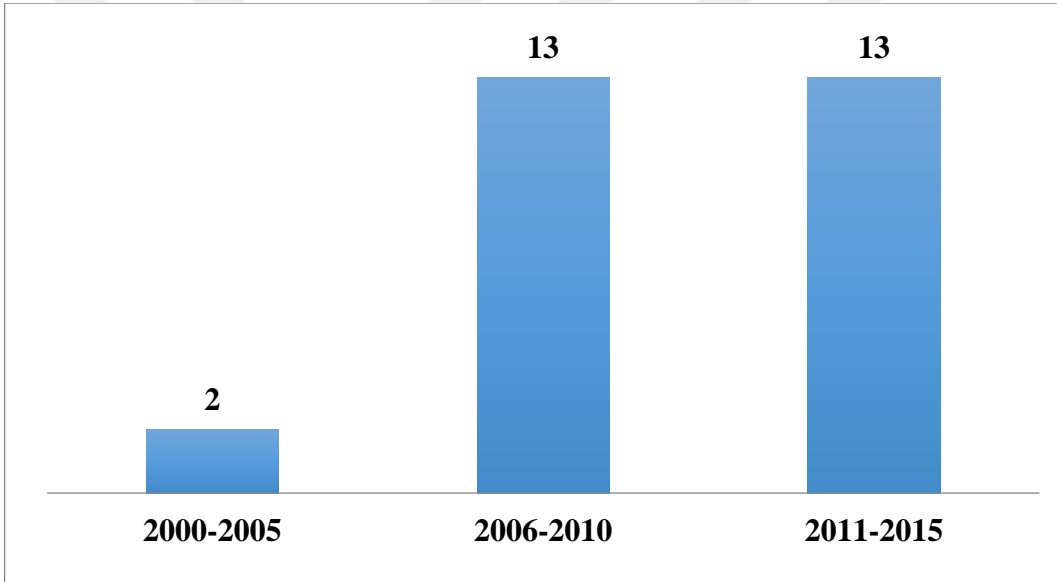
III. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

A. Sistematik Derlemeye Dâhil Edilen Araştırmaların Nicel Ve Nitel Özelliklerinin Değerlendirilmesi

1. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığına ilişkin yapılan araştırmalar

Bu çalışmanın örnekleme Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığına ilişkin 28 çalışma dâhil edilmiştir. Bu çalışmalar birçok kriterler açısından değerlendirilmiştir. Bu kriterlerden birincisi çalışmaların yayın yılına göre dağılımıdır.

Şekil 1. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Yaygınlık Çalışmalarının Yayın Yılına Göre Dağılımı

Celalettin Vatandaş, *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003; Faruk Kocacık: *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler*, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004; Zekiye Karaçam v.d.: “Evli Kadınların Aile içi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2, (22), 2006; F. Kocacık/O. Dogan: “Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, *Croat Medicine Journal*, 47, 2006; Ayşe Gül Altınay/Yeşim Arat, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul, Punto Baskı Çözümleri, 2007; . Kocacık/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, *The Social Sciences Journal*, 44, 2007; Meral Kelleci v.d.: “Eş Şiddetinin Kadınların Ruh Sağlığına Etkileri”, *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 29, (6), 2009; F. Kocacık/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6, (2), 2009; Melis Naçar v.d.: “Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi’nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, 2009; B. Tokuç/G. Ekuklu/S. Avcioğlu: “Domestic Violence against Married Women in Edirne”, *Journal of Interpersonal Violence*, 20, (10), 2009; B. Cengiz Özyurt/A. Deveci: “Manisa’da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21, 2011; Gülşen Dinçer: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Serap Ünal: “Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öğe Yüklü”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Nevin Hotun Şahin et.al.: “Childhood Trauma, Type of Marriage and Self-Esteem as Correlates of Domestic Violence in Married Women in Turkey”, *Journal of Family Violence*, 25, 2010; N. Uğurlu: “Muğla Şehir Merkezinde Yaşayan 15-49 Yaş Arası Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Şiddet

Sıklığının ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, II Uluslararası VI Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, 2012; Bilge Kalanlar: “Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: “Edirne’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012; Naim Nur: “The Effect of Intimate Partner Violence on Mental Health Status among Women of Reproductive Ages: a Population-Based Study in a Middle Anatolian City”, **Journal of Interpersonal Violence**, 27, (16), 2012; S. Çiftçi/Y. Açık: “Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”, **16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi**, 2013; G.D.Bulucu/N. Aymelek Çakıl: “Kırşehir İlinde Bağbaşı Mahallesinde Yaşayan Kadınların Cinsel Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi”, **Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi**, 15, (2), 2013; B. Akadlı Ergöçmen/İ. Yüksel-Kaptanoğlu/Henrica A. F. M. Jansen: “Intimate Partner Violence and The Relation between Help-seeking Behavior and The Severity and Frequency of Physical Violence among Women in Turkey”, **Violence against Women**, 19, (9), 2013; M.E. Gokler/D. Arslantaş/A. Unsal: “Prevalence of Domestic Violence and Associated Factors among Married Women in a Semirural Area of Western Turkey”, **Pakistan Journal of Medical Sciences**, 30, (5), 2014; G. Olgun İzmirli/Y. Sönmez/M. Sezik: “Prediction of Domestic Violence against Married Women in Southwestern Turkey”, **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, 127, 2014; Aygül Yanık v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Yüksel Kıvrak v.d.: “Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 16, (5), 2015; Saliha Özpınar et.al.: “Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı çalışmalarının yayınlanma yılına göre dağılımına bakıldığında, 2000-2005 yılları arasında iki⁴⁶⁶ (%7) çalışma, 2006-2010 yılları arasında 13⁴⁶⁷ (%46,5) çalışma, 2011-2015 yılları arasında ise 13⁴⁶⁸

⁴⁶⁶ Vatandaş: a.e.; Faruk Kocacık: **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler**, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004

⁴⁶⁷ Zekiye Karaçam v.d.: “Evli Kadınların Aile İçi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri”, **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2, (22), 2006; F. Kocacık/O. Dogan: “Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, **Croat Medicine Journal**, 47, 2006; Altınay/Arat, a.e.; F. Kocacık/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, **The Social Sciences Journal**, 44, 2007; Meral Kelleci v.d.: “Eş Şiddetinin Kadınların Ruh Sağlığına Etkileri”, **Türkiye Klinikleri Dergisi**, 29, (6), 2009; F. Kocacık/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, (2), 2009; Melis Naçar v.d.: “Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi’nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 8, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, 2009; B. Tokuç/G. Ekuklu/S. Avcioğlu: “Domestic Violence against Married Women in Edirne”, **Journal of Interpersonal Violence**, 20, (10), 2009; B. Cengiz Özyurt/A. Deveci: “Manisa’da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 21, 2011; Gülşen Dinçer: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Serap Ünal: “Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öğe Yüku”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Nevin Hotun Şahin et.al.: “Childhood Trauma, Type of Marriage and Self-Esteem as Correlates of Domestic Violence in Married Women in Turkey”, **Journal of Family Violence**, 25, 2010

⁴⁶⁸ N. Uğurlu: “Muğla Şehir Merkezinde Yaşayan 15-49 Yaş Arası Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Şiddet Sıklığının ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, II Uluslararası VI Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, 2012; Bilge Kalanlar: “Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: “Edirne’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012; Naim Nur: “The Effect of Intimate Partner Violence on Mental Health Status

(%46,5) çalışma yayınlandığı görülmektedir. Çalışmaların 19'u Türkçe, dokuzu İngilizce yayınlanmıştır (Bkz. Şekil 1).

Yaygınlık çalışmalarının incelendiği bir diğer kriter, şiddet türlerinin yaygınlık oranlarıdır. Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygınlığına ilişkin çalışmalarındaki şiddet oranları Tablo 1'de gösterilmiştir.

---

among Women of Reproductive Ages: a Population-Based Study in a Middle Anatolian City”, **Journal of Interpersonal Violence**, 27, (16), 2012; S. Çiftçi/Y. Açık: “Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”, *16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*, 2013; G.D.Bulucu/N. Aymelek Çakıl: “Kırşehir İlinde Bağbaşı Mahallesinde Yaşayan Kadınların Cinsel Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi”, **Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi**, 15, (2), 2013; B. Akadlı Ergöçmen/İ. Yüksel-Kaptanoğlu/Henrica A. F. M. Jansen: “Intimate Partner Violence and The Relation between Help-seeking Behavior and The Severity and Frequency of Physical Violence among Women in Turkey”, **Violence against Women**, 19, (9), 2013; M.E. Gokler/D. Arslantaş/A. Unsal: “Prevalence of Domestic Violence and Associated Factors among Married Women in a Semirural Area of Western Turkey”, **Pakistan Journal of Medical Sciences**, 30, (5), 2014; G. Olgun İzmirli/Y. Sönmez/M. Sezik: “Prediction of Domestic Violence against Married Women in Southwestern Turkey”, **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, 127, 2014; Aygül Yanık v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Yüksel Kıvrak v.d.: “Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 16, (5), 2015; Saliha Özpınar et.al.: “Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Tablo 1. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı Çalışmalarının Şiddet Türlerine Göre Dağılımı

Yazar	Evlilik Boyunca	Ömür Boyu	Son 12 Ay	Genel Şiddet (%)	Fiziksel Şiddet (%)	Sözel Şiddet (%)	Duygusal Şiddet (%)	Cinsel Şiddet (%)	Ekonomik Şiddet (%)
1. Vatandaş, 2003	✓				32.5	72.2			
2. Kocacık, 2004	✓			56.4	54.9		40.1	3.2	
3. Karaçam v.d., 2006		✓		27.8	14.4		23	9.2	
4. Kocacık ve Doğan, 2006	✓			52	38.3	53.8		7.9	
5. Altınay ve Arat, 2007	✓		✓	51.3	34.5			18.1	
6. Kocacık v.d., 2007	✓				80	62	89	5	
7. Kelleci v.d., 2009	✓			64	31	58.4		14.9	23.4
8. Kocacık ve Çağlayandereli, 2009	✓			52.5	15	51.8		11	
9. Naçar v.d., 2009	✓			49.9	26.5	32.4		4.5	12.7
10. T. C. Başbakanlık KSGM, 2009		✓	✓		39.3			15.3	
11. Tokuş v.d., 2009			✓		34	93		21.7	
12. Özyurt ve Deveci, 2009	✓			32.9	64.8	66.2		14.8	

Yazar	Evlilik Boyunca Şiddet	Ömür Boyu Şiddet	Son 12 Ay	Genel Şiddet (%)	Fiziksel Şiddet (%)	Sözel Şiddet (%)	Duygusal Şiddet (%)	Cinsel Şiddet (%)	Ekonomik Şiddet (%)
13. Dinçer, 2010	✓			55.5	16	40.6	27	2	7.4
14. Ünal, 2010			✓	40	9.2		41.7	3.3	
15. Hotun Şahin et.al., 2010	✓			89	29.6	48.2	17.8	3.2	
16. Uğurlu v.d., 2012		✓		42	17.1		11.7	6.6	3.1
17. Kalkanlar, 2012		✓			38.2		26.5	5.9	5.9
18. Şahin v.d., 2012	✓			61.4	30.4		54.6	6.3	19.3
19. Nur, 2012	✓	✓		34.2	10.3			6.8	
20. Çiftçi ve Açık, 2013		✓		61.3	44.5		56.4	14.8	37.7
21. Bulucu ve Çakıl, 2013	✓							64.7	
22. Ergöçmen v.d., 2013		✓			36				
23. Gökler v.d., 2014	✓			39	9.8	38.4	26.8	6.9	18.1
24. İzmirli v.d., 2014	✓			67.7	42.3	46.5		14.6	33.1
25. Yanık v.d., 2014				43.4	41.8	68.7	29.5	6.6	20.2
26. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve HÜNEE, 2015		✓			35.5; 37.5 ^b		43.9	12	30
27. Kıvrak v.d., 2015	✓			89.3	54.1	69.5	75.4	74.6	78.4
28. Özpınar ve d., 2015		✓	✓		25		40.2	14.9	25.1

Celalettin Vatandaş, **Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003; Faruk Kocacı: **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler**, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004; Zekiye Karaçam v.d.: “Evlilik Kadınların Aile İçi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri”, **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2, (22), 2006; F. Kocacı/O. Doğan: “Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, **Croat Medicine Journal**, 47, 2006; Ayşe Gül Altınay/Yeşim Arat, **Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet**, İstanbul, Punto Baskı Çözümleri, 2007; . Kocacı/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, **The Social Sciences Journal**, 44, 2007; Meral Kelleci v.d.: “Eş Şiddetinin Kadınların Ruh Sağlığına Etkileri”, **Türkiye Klinikleri Dergisi**, 29, (6), 2009; F. Kocacı/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, (2), 2009; Melis Naçar v.d.: “Kayseri İlinde

İki Sağlık Ocağı Bölgesi'nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet", **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 8, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, 2009; B. Tokuç/G. Ekuklu/S. Avcioğlu: "Domestic Violence against Married Women in Edirne", **Journal of Interpersonal Violence**, 20, (10), 2009; B. Cengiz Özyurt/A. Deveci: "Manisa'da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi", **Türk Psikiyatri Dergisi**, 21, 2011; Gülşen Dinçer: "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Serap Ünal: "Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No'lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öge Yüklü", Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Nevin Hotun Şahin et.al.: "Childhood Trauma, Type of Marriage and Self-Esteem as Correlates of Domestic Violence in Married Women in Turkey", **Journal of Family Violence**, 25, 2010; N. Uğurlu: "Muğla Şehir Merkezinde Yaşayan 15-49 Yaş Arası Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Şiddet Sıklığının ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi", II Uluslararası VI Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, 2012; Bilge Kalanlar: "Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları", Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: "Edirne'de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları", **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012; Naim Nur: "The Effect of Intimate Partner Violence on Mental Health Status among Women of Reproductive Ages: a Population-Based Study in a Middle Anatolian City", **Journal of Interpersonal Violence**, 27, (16), 2012; S. Çiftçi/Y. Açık: "Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler", **16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi**, 2013; G.D.Bulucu/N. Aymelek Çakıl: "Kırşehir İlinde Bağbaşı Mahallesinde Yaşayan Kadınların Cinsel Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi", **Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi**, 15, (2), 2013; B. Akadlı Ergöçmen/İ. Yüksel-Kaptanoğlu/Henrica A. F. M. Jansen: "Intimate Partner Violence and The Relation between Help-seeking Behavior and The Severity and Frequency of Physical Violence among Women in Turkey", **Violence against Women**, 19, (9), 2013; M.E. Gokler/D. Arslantaş/A. Unsal: "Prevalence of Domestic Violence and Associated Factors among Married Women in a Semirural Area of Western Turkey", **Pakistan Journal of Medical Sciences**, 30, (5), 2014; G. Olgun İzmirli/Y. Sönmez/M, Sezik: "Prediction of Domestic Violence against Married Women in Southwestern Turkey", **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, 127, 2014; Aygül Yanık v.d.: "Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye'den Kanıt", **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Yüksel Kıvrak v.d.: "Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma", **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 16, (5), 2015; Saliha Özpınar et.al.: "Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence", **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Şiddet türlerinin oranları incelendiğinde, genel şiddet oranlarının %27.8⁴⁶⁹ ile %89,3⁴⁷⁰; fiziksel şiddet oranlarının %9.2⁴⁷¹ ile %80⁴⁷²; sözel şiddet oranlarının %32.4⁴⁷³ ile %93⁴⁷⁴; duygusal şiddet oranlarının %11,7⁴⁷⁵ ile %89⁴⁷⁶; cinsel şiddet oranlarının %2⁴⁷⁷ ile %74,6⁴⁷⁸; ekonomik şiddet oranlarının ise %3,1⁴⁷⁹ ile %78,4⁴⁸⁰ arasında değiştiği görülmektedir.

⁴⁶⁹ Karaçam v.d., a.e.

⁴⁷⁰ Kıvrak v.d., a.e.

⁴⁷¹ Ünal, a.e.

⁴⁷² Kocacik/Kutlar/Erselcan, a.e.

⁴⁷³ Naçar v.d., a.e.

⁴⁷⁴ Tokuç/Ekuklu/Avcioğlu, a.e.

⁴⁷⁵ Uğurlu, a.e.

⁴⁷⁶ Kocacik/Kutlar/Erselcan, a.e.

⁴⁷⁷ Dinçer, a.e.

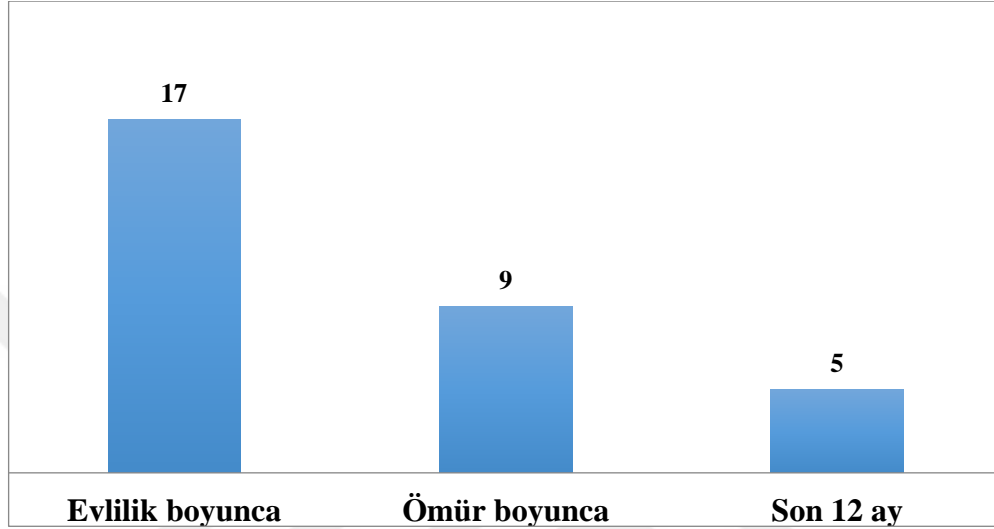
⁴⁷⁸ Kıvrak, v.d., a.e.

⁴⁷⁹ Uğurlu, a.e.

⁴⁸⁰ Kıvrak, v.d., a.e.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ile ilgili çalışmaların neredeyse hepsinde şiddetin uygulandığı dönem incelenmiştir. Bununla ilgili bilgi Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Yaygınlık Çalışmalarının Şiddet Dönemlerine Göre Dağılımı

Celalettin Vatandaş, *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003; Faruk Kocacık: *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler*, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004; Zekiye Karaçam v.d.: “Evli Kadınların Aile içi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2, (22), 2006; F. Kocacık/O. Dogan: “Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, *Croat Medicine Journal*, 47, 2006; Ayşe Gül Altınay/Yeşim Arat, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul, Punto Baskı Çözümleri, 2007; . Kocacık/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, *The Social Sciences Journal*, 44, 2007; Meral Kelleci v.d.: “Eş Şiddetinin Kadınların Ruh Sağlığına Etkileri”, *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 29, (6), 2009; F. Kocacık/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6, (2), 2009; Melis Naçar v.d.: “Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi’nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, 2009; B. Tokuç/G. Ekuclu/S. Avcioglu: “Domestic Violence against Married Women in Edirne”, *Journal of Interpersonal Violence*, 20, (10), 2009; B. Cengiz Özyurt/A. Deveci: “Manisa’da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21, 2011; Gülşen Dinçer: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Serap Ünal: “Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öğe Yüklü”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Nevin Hotun Şahin et.al.: “Childhood Trauma, Type of Marriage and Self-Esteem as Correlates of Domestic Violence in Married Women in Turkey”, *Journal of Family Violence*, 25, 2010; N. Uğurlu: “Muğla Şehir Merkezinde Yaşayan 15-49 Yaş Arası Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Şiddet Sıklığının ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, II Uluslararası VI Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, 2012; Bilge Kalanlar: “Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: “Edirne’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34, 2012; Naim Nur: “The Effect of Intimate Partner Violence on Mental Health Status among Women of Reproductive Ages: a Population-Based Study in a Middle Anatolian City”, *Journal of Interpersonal Violence*, 27, (16), 2012; S. Çiftçi/Y. Açık: “Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”, *16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*, 2013; G.D.Bulucu/N. Aymelek Çakıl: “Kırşehir İlinde Bağbaşı Mahallesinde Yaşayan Kadınların Cinsel Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi”, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 15, (2), 2013; B. Akadlı Ergöçmen/İ. Yüksel-Kaptanoğlu/Henrica A. F. M. Jansen: “Intimate Partner Violence and The Relation between Help-seeking Behavior and The Severity and Frequency of Physical Violence among Women in Turkey”,

Violence against Women, 19, (9), 2013; M.E. Gokler/D. Arslantaş/A. Unsal: “Prevalence of Domestic Violence and Associated Factors among Married Women in a Semirural Area of Western Turkey”, **Pakistan Journal of Medical Sciences**, 30, (5), 2014; G. Olgun İzmirli/Y. Sönmez/M. Sezik: “Prediction of Domestic Violence against Married Women in Southwestern Turkey”, **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, 127, 2014; Aygül Yanık v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Yüksel Kıvrak v.d.: “Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 16, (5), 2015; Saliha Özpınar et.al.: “Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Şekil 2’den de görüldüğü üzere, şiddet türlerinin yaygınlığının incelendiği 28 çalışmadan 17’sinde⁴⁸¹ (%61) evlilik boyunca şiddet, sekiz⁴⁸² çalışmada (%29) ömür boyu şiddet, beş⁴⁸³ (%18) çalışmada son 12 ay boyunca şiddet sorulmuş, bir çalışmada⁴⁸⁴ ise şiddetin dönemi belirtilmemiştir. Bir çalışmada⁴⁸⁵ hem evlilik boyu, hem de son 12 ay boyunca şiddet; üç çalışmada⁴⁸⁶ hem ömür boyu şiddet, hem de son 12 ay boyunca şiddet; bir çalışmada⁴⁸⁷ ise hem evlilik boyunca şiddet, hem de ömür boyu şiddet sorulmuştur (Bkz. Şekil 2).

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı çalışmaları örneklem sayısı, araştırma sonuçlarının genelleneceği kitle, örnekleme ulaşma, yanıt oranı ve araştırmanın yapıldığı yer açısından da incelenmiş ve bu bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

⁴⁸¹ Vatandaş, a.e.; Kocacık, a.e.; Kocacık/Doğan, a.e.; Altınay/Arat, a.e.; Kocacık v.d, 2007; Kelleci v.d., a.e.; Kocacık/Çağlayandereli, a.e; Naçar v.d., a.e.; Özyurt/Deveci, a.e.; Dinçer, a.e; Hotun Şahin et.al., a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; Nur, a.e.; Bulucu/Çakıl, a.e.; Gokler/Arslantaş/Unsal, a.e.; İzmirli/Sönmez/Sezik, a.e.; Kıvrak, v.d., a.e.

⁴⁸² Karaçam v.d., a.e; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, a.e; Uğurlu, a.e.; Kalanlar, a.e.; Nur, a.e.; Çiftçi/Açık a.e.; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, a.e.; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, a.e.; Özpınar et.al., a.e.

⁴⁸³ Altınay/Arat, a.e.; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, a.e; Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, a.e.; Ünal, a.e; Özpınar et.al., a.e.

⁴⁸⁴ Yanık, a.e.

⁴⁸⁵ Altınay/Arat, a.e.

⁴⁸⁶ T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, a.e.; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, a.e.; Özpınar et.al., a.e.;

⁴⁸⁷ Nur, a.e.

Tablo 2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı Çalışmalarının Örneklem Özelliklerine Göre Dağılımı

Yazar	Örneklem	Araştırmanın Yapıldığı Yer	Araştırma Sonuçlarının Genelleneceği Kitle	Yanıt Oranı (%)
1. Vatandaş, 2003	5385	7 Bölge, 56 İl	Türkiye’de yaşayan ve halen evli olan kişiler	96,5
2. Kocacık, 2004	695	Sivas, Adıyaman, Denizli, Kırklareli	Sivas, Adıyaman, Denizli ve Kırklareli illeri merkez ilçelerindeki aileler	100
3. Karaçam v.d., 2006	291	Aydın	Aydın il merkezinde bulunan 3 sağlık ocağı bölgesinde evli ve eşyle birlikte yaşayan kadınlar	100
4. Kocacık ve Doğan, 2006	583	Sivas	Sivas’da 63 mahalle ve 37986 hanede yaşayan kadınlar	100
5. Altınay ve Arat, 2007	1800	Tüm şehirler	Evli kadınlar veya hayatının bir noktasında evlenmiş kadınlar	100
6. Kocacık v.d., 2007	695	Adıyaman, Sivas, Denizli Kırklareli	Adıyaman, Sivas, Denizli ve Kırklareli’de yaşayan kadınlar	100

Yazar	Örneklem	Araştırmanın Yapıldığı Yer	Araştırma Sonuçlarının Genelleneceği Kitle	Yanıt Oranı (%)
7. Kelleci v.d., 2009	591	Sivas	Sivas il merkezinde bulunan 19 sağlık ocağından rastgele seçilen 3 sağlık ocağı bölgesinde yaşayan evli kadınlar	100
8 Kocacık ve Çağlayandereli, 2009	593	Denizli	Denizli ilinde gelişmiş (merkez) ve az gelişmiş (çevre) niteliği taşıyan beşer, toplamda 10 mahalledeki 19734 hane halkı	100
9. Naçar v.d., 2009	335	Kayseri	Kayseri İl merkezinde yüksek ve orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerin oturduğu Bünyamin Somyürek Sağlık Ocağı ve düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin oturduğu Cırgalan Sağlık Ocağı Bölgelerinde 16 yaş üzeri kadınlar	100
10. T.C. Başbakanlık KSGM, 2009	24048	Tüm şehirler	Türkiye araştırma kapsamında, ülke geneli, kent/kır, 12 Bölge ve 5 bölge düzeyinde 30 tabakaya ayrılmış, örneklem büyüklüğü olan 24048 hane 12 Bölgeye yaklaşık olarak eşit dağıtılmıştır.	88
11. Tokuç v.d., 2009	264	Edirne	Edirne İl merkezinde yaşayan 16-49 yaş grubu kadınlar	88
12. Özyurt ve Deveci, 2010	225	Manisa	Manisa/Muradiye Sağlık Ocağı Bölgesi' nde yaşayan 15-49 yaş grubu evli kadınlar	100
13. Dinçer, 2010	512	Düzce	Düzce ilindeki Kalıcı Konutlar bölgesinde yaşayan kadınlar	100

Yazar	Örnekleme	Araştırmanın Yapıldığı Yer	Araştırma Sonuçlarının Genelleneyeceği Kitle	Yanıt Oranı (%)
14. Ünal, 2010	300	Ankara	Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No'lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 yaş dilimi şiddet gören ve görmeyen kadınlar	85,4
15. Hotun Şahin et.al., 2010	750	Aydın, Edirne, Kocaeli, Manisa, Malatya	Aydın, Edirne, Kocaeli, Manisa ve Malatya'da yaşayan 20 yaş ve üstü hamile olmayan, lohusa veya emzirme döneminde olmayan, kronik sağlık problemi olmayan kadınlar	100
16. Uğurlu v.d., 2012	350	Muğla	Muğla'da yaşayan 15-45 yaş grubu kadınlar	100
17. Kalkanlar, 2012	93	Ankara	Bademlidere bölgesinde yaşayan 15 yaşından büyük ve evli kadınlar	100
18. Şahin v.d., 2012	306	Edirne	Edirne şehir merkezinde yaşayan 15-59 yaş, evli kadınlar	88,6
19. Nur, 2012	1844	Sivas	Sivas'da yaşayan 15-49 yaş arası kadınlar	85
20. Çiftçi ve Açıık, 2013	1064	Mardin	Mardin il ve ilçelerinde yaşayan 15-49 yaş grubu kadınlar	96,8

Yazar	Örneklem	Araştırmanın Yapıldığı Yer	Araştırma Sonuçlarının Genelleneyeceği Kitle	Yanıt Oranı (%)
21. Bulucu ve Çakıl, 2013	150	Kırşehir	Kırşehir ili Bağbaşı mahallesinde yaşayan evli kadınlar	77,7
22. Ergöçmen v.d., 2013	12795	Tüm şehirler	15-59 yaş grubu kadınlar	86
23. Gökler v.d., 2014	800	Eskişehir	Eskişehir Mahmudiye ve Alpu şehir merkezinde yaşayan 15-49 yaş arası kadınlar	100
24. İzmirli v.d., 2014	260	Isparta	Isparta Gönen'de yaşayan 15-49 yaş grubu evli kadınlar	100
25. Yanık v.d., 2014	900; 726 kadın	Kırklareli	Kırklareli merkezinde yaşayan bireyler	100
26. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve HÜNEE, 2015	15072	Tüm şehirler	Türkiye araştırma kapsamında, ülke geneli, kent/kır, 12 Bölge ve 5 Bölge düzeyinde 30 tabakaya ayrılmış, örneklem büyüklüğü olan 15072 hane 12 Bölgeye yaklaşık olarak eşit dağıtılmıştır.	83,9
27. Kıvrak v.d., 2015	410	Kars	Kars ilinde yaşayan kadınlar	91
28. Özpınar et.al., 2015	873	Manisa	Manisa şehir merkezinde yaşayan 15 yaş ve üstü kadınlar	87,3

Celalettin Vatandaş, **Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003; Faruk Kocacık: **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler**, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004; Zekiye Karaçam v.d.: “Evli Kadınların Aile içi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri”, **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2, (22), 2006; F. Kocacık/O. Dogan: “Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, **Croat Medicine Journal**, 47, 2006; Ayşe Gül Altınay/Yeşim Arat, **Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet**, İstanbul, Punto Baskı Çözümleri, 2007; . Kocacık/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field

Study in Turkey”, **The Social Sciences Journal**, 44, 2007; Meral Kelleci v.d.: “Eş Şiddetinin Kadınların Ruh Sağlığına Etkileri”, **Türkiye Klinikleri Dergisi**, 29, (6), 2009; F. Kocacık/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, (2), 2009; Melis Naçar v.d.: “Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi’nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 8, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, 2009; B. Tokuç/G. Ekuklu/S. Avcioğlu: “Domestic Violence against Married Women in Edirne”, **Journal of Interpersonal Violence**, 20, (10), 2009; B. Cengiz Özyurt/A. Deveci: “Manisa’da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 21, 2011; Gülşen Dinçer: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Serap Ünal: “Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öge Yüklü”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Nevin Hotun Şahin et.al.: “Childhood Trauma, Type of Marriage and Self-Esteem as Correlates of Domestic Violence in Married Women in Turkey”, **Journal of Family Violence**, 25, 2010; N. Uğurlu: “Muğla Şehir Merkezinde Yaşayan 15-49 Yaş Arası Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Şiddet Sıklığının ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, II Uluslararası VI Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, 2012; Bilge Kalanlar: “Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: “Edirne’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012; Naim Nur: “The Effect of Intimate Partner Violence on Mental Health Status among Women of Reproductive Ages: a Population-Based Study in a Middle Anatolian City”, **Journal of Interpersonal Violence**, 27, (16), 2012; S. Çiftçi/Y. Açıık: “Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”, **16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi**, 2013; G.D.Bulucu/N. Aymelek Çakıl: “Kırşehir İlinde Bağbaşı Mahallesi’nde Yaşayan Kadınların Cinsel Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi”, **Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi**, 15, (2), 2013; B. Akadlı Ergöçmen/İ. Yüksel-Kaptanoğlu/Henrica A. F. M. Jansen: “Intimate Partner Violence and The Relation between Help-seeking Behavior and The Severity and Frequency of Physical Violence among Women in Turkey”, **Violence against Women**, 19, (9), 2013; M.E. Gokler/D. Arslantaş/A. Unsal: “Prevalence of Domestic Violence and Associated Factors among Married Women in a Semirural Area of Western Turkey”, **Pakistan Journal of Medical Sciences**, 30, (5), 2014; G. Olgun İzmirli/Y. Sönmez/M. Sezik: “Prediction of Domestic Violence against Married Women in Southwestern Turkey”, **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, 127, 2014; Aygül Yanık v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Yüksel Kıvrak v.d.: “Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 16, (5), 2015; Saliha Özpınar et.al.: “Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Yaygınlık çalışmalarının örneklem sayısı ile ilgili veriler ele alındığında, çalışmaların 21’inde⁴⁸⁸ (%75) örneklem sayısı 300’den fazla, yedisinde⁴⁸⁹ (%25) ise 300 ve daha az olduğu görülmektedir. Çalışmalara katılanların yanıt oranları incelendiğinde, çalışmaların dokuzunda⁴⁹⁰ (%32) yanıt oranının yüzde 90 ve daha az

⁴⁸⁸ Vatandaş, a.e.; Kocacık, a.e.; Kocacık/Doğan, a.e.; Altınay/Arat, a.e.; Kocacık v.d, 2007; Kelleci v.d., a.e.; Kocacık/Çağlayandereli, a.e.; Naçar v.d., a.e.; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, a.e.; Dinçer, a.e.; Hotun Şahin et.al., a.e.; Uğurlu, a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; Nur, a.e.; Çiftçi/Açıık a.e.; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, a.e.; Gokler/Arslantaş/Unsal, a.e.; Yanık v.d., a.e.; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, a.e.; Kıvrak, v.d, a.e.; Özpınar et.al., a.e.

⁴⁸⁹ Karaçam v.d., a.e.; Tokuç/Ekuklu/Avcioğlu, a.e.; Özyurt/Deveci, a.e.; Ünal, a.e.; Kalanlar, a.e.; Bulucu/Çakıl, a.e.; İzmirli/Sönmez/Sezik, a.e.

⁴⁹⁰ Vatandaş, a.e.; Kocacık, a.e.; Kocacık/Doğan, a.e.; Altınay/Arat, a.e.; Kocacık v.d, 2007; Kelleci v.d., a.e.; Kocacık/Çağlayandereli, a.e.; Naçar v.d., a.e.; Özyurt/Deveci, a.e.; Dinçer, a.e.; Hotun Şahin et.al., a.e.; Uğurlu, a.e.; Kalanlar, a.e.; Çiftçi/Açıık a.e.; Gokler/Arslantaş/Unsal, a.e.; İzmirli/Sönmez/Sezik, a.e.; Yanık v.d., a.e.; Kıvrak, v.d, a.e.

iken, 19⁴⁹¹ çalışmada ise (%68) yanıt oranı yüzde 90'ın üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı çalışmalarının incelendiği önemli kriterlerden biri de çalışmaların genellenebileceği kitledir. Bu kriter açısından araştırma sonuçlarının genelleneceği kitleye bakıldığında, 28 yaygınlık çalışmasından 19'unda⁴⁹² (%68) örnekleme araştırmanın yapıldığı il veya illerde yaşayan kadınlar, dört çalışmada⁴⁹³ (%14) araştırmanın yapıldığı il veya illerde belirlenmiş sağlık ocağı bölgelerinde yaşayan kadınlar, iki çalışmada⁴⁹⁴ (%7) Türkiye'de yaşayan ve evli olan kadınlar, üç çalışmada⁴⁹⁵ (%11) ise Türkiye'de yaşayan 15-59 yaş grubu kadınlar dâhil edilmiştir.

Tablo 2'de Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı çalışmalarının yapıldığı yerler de belirtilmiştir. Bu verilere göre, kadına yönelik şiddetle ilgili 28 yaygınlık çalışmasından ikisi⁴⁹⁶ (%7) Ankara'da, dördü⁴⁹⁷ (%14) Sivas'da, üçü⁴⁹⁸ (%11) Denizli'de, üçü⁴⁹⁹ (%11) Edirne'de, biri⁵⁰⁰ (%4) Kırklareli'nde, biri⁵⁰¹ (%4) ise Manisa'da yapılmıştır. Bunun yanı sıra, birden çok şehirde de çalışmalar yürütülmüştür. Şöyle ki, bir çalışma⁵⁰² (%4) 56 ilde, iki çalışma⁵⁰³ (%7) dört farklı şehirde, bir çalışma⁵⁰⁴ (%4) beş farklı şehirde, dört çalışma⁵⁰⁵ ise (%14) tüm şehirlerde yapılmıştır.

⁴⁹¹ T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, **a.e.**; Ünal, **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**; Nur, **a.e.**; Bulucu/Çakıl, **a.e.**; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **a.e.**; Özpinar et.al., **a.e.**

⁴⁹² Kocacık, **a.e.**; Kocacık/Dogan, **a.e.**; Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**; Kocacık/Çağlayandereli, **a.e.**; Naçar, **a.e.**; Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, **a.e.**; Dinçer, **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**; Uğurlu, **a.e.**; Kalanlar, **a.e.**; Nevin Hotun Şahin et.al., **a.e.**; Nur, **a.e.**; Çiftçi/Açık, **a.e.**; Bulucu/Aymelek Çakıl, **a.e.**; Gokler/Arslantaş/Unsal, **a.e.**; Olgun İzmirli/Sönmez/Sezik, **a.e.**; Yanık v.d, **a.e.**; Kıvrak, v.d, **a.e.**; Özpinar et.al., **a.e.**

⁴⁹³ Karaçam v.d., **a.e.**; Meral Kelleci v.d., **a.e.**; Özyurt/Deveci, **a.e.**; Ünal, **a.e.**

⁴⁹⁴ Vatandaş, **a.e.**; Altınay/Arat, **a.e.**

⁴⁹⁵ T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **a.e.**

⁴⁹⁶ Ünal, **a.e.**; Kalanlar, **a.e.**

⁴⁹⁷ Kocacık, 2004; Kocacık/Doğan, **a.e.**; Kocacık v.d, 2007; Kocacık/Çağlayandereli, **a.e.**; Nur, **a.e.**

⁴⁹⁸ Faruk Kocacık, **a.e.**; Kocacık/Doğan, **a.e.**; Kocacık v.d, **a.e.**; Kocacık/Çağlayandereli, **a.e.**

⁴⁹⁹ Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, **a.e.**; Hotun Şahin et.al., **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵⁰⁰ Yanık v.d., **a.e.**

⁵⁰¹ Özpinar et.al., **a.e.**

⁵⁰² Vatandaş, **a.e.**

⁵⁰³ Kocacık, **a.e.**; Kocacık v.d, **a.e.**

⁵⁰⁴ Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin,,**a.e.**

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ile ilgili çalışmalarda verilerin toplanmasında kullanılan araç ve ölçekler, örnekleme tekniği ve seçilen örneklemin temsili olup olmadığı ile ilgili bilgiler araştırılmış ve bu veriler Tablo 3’de verilmiştir.

---

⁵⁰⁵ Altınay/Arat, **a.e.**; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **a.e.**

Tablo 3. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı Çalışmalarının Örneklem Belirleme Özelliklerine Göre Dağılımı

Yazar	Veri Toplama Aracı	Kullanılan Ölçekler	Örneklem Tekniği	Örneklem Temsili Olup-olmadığı
1. Vatandaş, 2003	Yüz yüze görüşme ile 34 soruluk anket formu	Belirtilmemiştir	Katmanlı tesadüfi örneklem	Temsilidir
2. Kocacık, 2004	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Tabakalı oranlı örnekleme	Temsili değildir
3. Karaçam v.d., 2006	Yüz yüze görüşme ile 35 sorudan oluşan soru formu	Belirtilmemiştir	Olasılıksız örneklem	Temsili değildir
4. Kocacık ve Doğan, 2006	Yüz yüze görüşme ile anket formu	DSÖ tarafından kadına yönelik şiddetle ilgili önerilen sorular	Tabakalı rastgele örneklem	Temsilidir
5. Altınay ve Arat, 2007	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Çok aşamalı örneklem 1. coğrafi bölge tabakalandırması 2. il merkezleri, ilçe merkezleri ve köyler 3. il ve ilçe merkezlerindeki mahaller için sistematik örnekleme 4. sokakların belirlenmesi	Temsilidir
6. Kocacık v.d., 2007	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Küme örnekleme; basit rastgele yöntem	Temsilidir

Yazar	Veri Toplama Aracı	Kullanılan Ölçekler	Örneklem Tekniği	Örneklemin Temsili Olup-olmadığı
7. Kelleci v.d., 2009	Kişisel Bilgi Formu, Kadına Yönelik Eş Şiddetini Belirleme Anketi, Genel Sağlık Anketi	Belirtilmemiştir	Rastgele yöntem	Belirtilmemiştir
8. Kocacık ve Çağlayandereli, 2009	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Basit rastgele örneklem	Belirtilmemiştir
9. Naçar v.d., 2009	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Basit rastgele örneklem	Belirtilmemiştir
10. T. C. Başbakanlık KSGM, 2009	DSÖ'nün "Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women" çalışmasında kullanılan soru kağıtlarından Türkiye'ye uyarlanan sorular	Belirtilmemiştir	Ağırlıklı, tabakalı ve çok aşamalı örneklem	Temsilidir
11. Tokuç v.d., 2009	Yüz yüze görüşme ile 75 soruluk anket formu	Belirtilmemiştir	Rastgele yöntem	Temsilidir
12. Özyurt ve Deveci, 2010	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Beck Depresyon Ölçeği	Küme örnekleme	Belirtilmemiştir
13. Dinçer, 2010	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Rastgele örneklem	Temsilidir

Yazar	Veri Toplama Aracı	Kullanılan Ölçekler	Örneklem Tekniği	Örneklerin Temsili Olup-olmadığı
14. Ünal, 2010	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Beck Depresyon Ölçeği	Basit rastgele örneklem	Belirtilmemiştir
15. Hotun Şahin et.al., 2010	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Tabakalı örneklem	Temsili değildir
16. Uğurlu v.d., 2012	Sosyodemografik Veri Formu	Belirtilmemiştir	Basit rastgele örneklem	Belirtilmemiştir
17. Kalanlar, 2012	Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Anketi	Belirtilmemiştir	Basit rastgele örneklem	Temsili değildir
18. Şahin v.d., 2012	Sosyodemografik Veri Formu; Kadına Yönelik Şiddetle İlgili soru formu	Abuse Assessment Screen	Tabakalı küme örneklem	Temsilidir
19. Nur, 2012	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Tabakalı, çok aşamalı küme örneklem	Belirtilmemiştir
20. Çiftçi ve Açık, 2013	Anket formu	Belirtilmemiştir	Belirtilmemiştir	Belirtilmemiştir
21. Bulucu ve Çakıl, 2013	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Bilinen örneklem seçimi	Belirtilmemiştir
22. Ergöçmen v.d., 2013	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	ağırlıklı; tabakalı çok aşamalı küme örneklem	Temsilidir

Yazar	Veri Toplama Aracı	Kullanılan Ölçekler	Örnekleme Tekniği	Örneklemin Temsili Olup-olmadığı
23. Gökler v.d., 2014	Anket formu	Belirtilmemiştir	Rastgele yöntem	Belirtilmemiştir
24. İzmirlı v.d., 2014	Yüz yüze görüşme ile anket formu	Belirtilmemiştir	Rastgele yöntem	Belirtilmemiştir
25. Yanık v.d., 2014	Yüz yüze anket formu	Belirtilmemiştir	Kolayda örnekleme	Belirtilmemiştir
26. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve HÜNEE, 2015	DSÖ'nün "Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women" çalışmasında kullanılan soru kağıtlarından Türkiye'ye uyarlanan 2 Soru formu	Belirtilmemiştir	Ağırlıklı, tabakalı ve çok aşamalı örnekleme	Temsilidir
27. Kıvrak v.d., 2015	Sosyodemografik Veri Formu	Kısa Form, Aile İçi Şiddet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Rastgele yöntem	Belirtilmemiştir
28. Özpınar et.al., 2015	Yüz yüze görüşme ile anket formu; Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sağlığı Üzerine Çok Ülkeli Çalışma (DSÖ 2005) Formu	Belirtilmemiştir	Küme örnekleme	Belirtilmemiştir

Celalettin Vatandaş, **Aile ve Şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003; Faruk Kocacık: **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye'den Örnekler**, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004; Zekiye Karaçam v.d.: "Evli Kadınların Aile içi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri", **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2, (22), 2006; F. Kocacık/O. Doğan: "Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study", **Croat Medicine Journal**, 47, 2006; Ayşe Gül Altınay/Yeşim Arat, **Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet**, İstanbul,

Punto Baskı Çözümleri, 2007; . Kocacık/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, **The Social Sciences Journal**, 44, 2007; Meral Kelleci v.d.: “Eş Şiddetinin Kadınların Ruh Sağlığına Etkileri”, **Türkiye Klinikleri Dergisi**, 29, (6), 2009; F. Kocacık/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, (2), 2009; Melis Naçar v.d.: “Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi’nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 8, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, 2009; B. Tokuç/G. Ekuklu/S. Avcioğlu: “Domestic Violence against Married Women in Edirne”, **Journal of Interpersonal Violence**, 20, (10), 2009; B. Cengiz Özyurt/A. Deveci: “Manisa’da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 21, 2011; Gülşen Dinçer: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Scrap Ünal: “Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öge Yüku”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Nevin Hotun Şahin et.al.: “Childhood Trauma, Type of Marriage and Self-Esteem as Correlates of Domestic Violence in Married Women in Turkey”, **Journal of Family Violence**, 25, 2010; N. Uğurlu: “Muğla Şehir Merkezinde Yaşayan 15-49 Yaş Arası Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Şiddet Sıklığının ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, II Uluslararası VI Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, 2012; Bilge Kalanlar: “Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: “Edirne’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012; Naim Nur: “The Effect of Intimate Partner Violence on Mental Health Status among Women of Reproductive Ages: a Population-Based Study in a Middle Anatolian City”, **Journal of Interpersonal Violence**, 27, (16), 2012; S. Çiftçi/Y. Açıık: “Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”, 16. **Ulusal Halk Sağlığı Kongresi**, 2013; G.D.Bulucu/N. Aymelek Çakıl: “Kırşehir İlinde Bağbaşı Mahallesinde Yaşayan Kadınların Cinsel Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi”, **Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi**, 15, (2), 2013; B. Akadlı Ergöçmen/İ. Yüksel-Kaptanoğlu/Henrica A. F. M. Jansen: “Intimate Partner Violence and The Relation between Help-seeking Behavior and The Severity and Frequency of Physical Violence among Women in Turkey”, **Violence against Women**, 19, (9), 2013; M.E. Gokler/D. Arslantaş/A. Unsal: “Prevalence of Domestic Violence and Associated Factors among Married Women in a Semirural Area of Western Turkey”, **Pakistan Journal of Medical Sciences**, 30, (5), 2014; G. Olgun İzmirli/Y. Sönmez/M. Sezik: “Prediction of Domestic Violence against Married Women in Southwestern Turkey”, **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, 127, 2014; Aygöl Yanık v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Yüksel Kıvrak v.d.: “Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 16, (5), 2015; Saliha Özpınar et.al.: “Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Veri toplama araçları ile ilgili bilgiler incelendiğinde, 28 çalışmadan 21’inde⁵⁰⁶ (%75) veri toplama aracı olarak anket veya soru formu kullanıldığı, bu çalışmalardan 19’unda (%68) görüşmelerin yüz yüze yapıldığı tespit edilmiş, iki çalışmada⁵⁰⁷ ise anket formunun yüz yüze yapıp yapılmadığı belirtilmemiştir. Yaygınlık çalışmalarından ikisinde⁵⁰⁸ (%7) sosyodemografik veri formu, bir⁵⁰⁹ çalışmada (%4)

⁵⁰⁶ Vatandaş, a.e.; Kocacık, a.e.; Karaçam v.d., a.e.; Kocacık/Doğan, a.e.; Altınay/Arat, a.e.; Kocacık/Kutlar/Erselcan, a.e.; Kocacık/Çağlayandereli, a.e.; Naçar v.d., a.e.; Tokuç/Ekuklu/Avcioğlu, a.e.; Özyurt/Deveci, a.e.; Dinçer a.e.; Ünal, a.e.; Hotun Şahin et.al., a.e.; Nur, a.e.; Bulucu/Çakıl, a.e.; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, a.e.; Gokler/Arslantaş/Unsal, a.e.; İzmirli/Sönmez/Sezik, a.e.; Yanık v.d, a.e.

⁵⁰⁷ Gokler/Arslantaş/Unsal, a.e.; Çiftçi/Açıık a.e.

⁵⁰⁸ Uğurlu, a.e.; Kıvrak, v.d., a.e.

⁵⁰⁹ Hotun Şahin et.al., a.e.

Aile İçi Şiddete Yaklaşım Formu ve Tanıtıcı Bilgi Formu, bir⁵¹⁰ çalışmada (%4) Kişisel Bilgi Formu, Kadına Yönelik Eş Şiddetini Belirleme Anketi ve Genel Sağlık Anketi, bir⁵¹¹ çalışmada DSÖ'nün "Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women" çalışmasında kullanılan soru kağıtlarından Türkiye'ye uyarlanan sorular, bir⁵¹² çalışmada (%4) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Belirleme Anketi, bir⁵¹³ çalışmada (%4) ise Sosyodemografik Veri Formu ve Kadına Yönelik Şiddetle İlgili soru formu kullanılmıştır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı çalışmalarında hangi ölçeklerin kullanıldığı ele alındığında, bir⁵¹⁴ çalışmada Abuse Assessment Screen, iki⁵¹⁵ çalışmada Beck Depresyon Ölçeği, bir⁵¹⁶ çalışmada Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, bir çalışmada⁵¹⁷ ise Aile İçi Şiddet Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, altı⁵¹⁸ çalışmada DSÖ tarafından kadına yönelik şiddetle ilgili önerilen sorular kullanılmıştır.

Yaygınlık çalışmalarındaki örneklem belirleme yöntemleri ile ilgili verilere göre, iki çalışmada olasılığa dayalı olmayan yöntem kullanılmıştır. Bu çalışmalardan birinde⁵¹⁹ olasılıksız örnekleme, birinde⁵²⁰ ise amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Çalışmalardan birinde⁵²¹ (%4) kullanılan örneklem tekniği belirtilmemiştir. Çalışmalardan 11'inde rastgele örneklem belirleme yöntemi kullanılırken, bu çalışmalardan altısında⁵²² (%21) rastgele yöntem, beşinde⁵²³ (%18) basit rastgele yöntem, ikisinde⁵²⁴ (%7) tabakalı rastgele yöntem kullanılmıştır. Son

---

⁵¹⁰ Kelleci v.d., **a.e.**

⁵¹¹ T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**

⁵¹² Kalanlar, **a.e.**

⁵¹³ Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵¹⁴ **A.e.**

⁵¹⁵ Özyurt/Deveci, **a.e.**; Ünal, **a.e.**

⁵¹⁶ Hotun Şahin et.al., **a.e.**

⁵¹⁷ Kıvrak, v.d., **a.e.**

⁵¹⁸ T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, **a.e.**; Nur, **a.e.**; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **a.e.**; Özpınar et.al., **a.e.**

⁵¹⁹ Karaçam v.d., **a.e.**

⁵²⁰ Hotun Şahin et.al., **a.e.**

⁵²¹ Çiftçi/Açık, **a.e.**

⁵²² Kelleci v.d., **a.e.**; Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, **a.e.**; Dinçer, **a.e.**; Gokler/Arslantaş/Unsal, **a.e.**; İzmirli/Sönmez/Sezik, **a.e.**; Kıvrak, v.d., **a.e.**

⁵²³ Kocacık/Çağlayandereli, **a.e.**; Naçar v.d., **a.e.**; Ünal, **a.e.**; Uğurlu, **a.e.**, Kalanlar, **a.e.**

⁵²⁴ Kocacık/Doğan, **a.e.**; Hotun Şahin et.al., **a.e.**

olarak, iki⁵²⁵ çalışmada (%7) küme örnekleme yöntemi, bir⁵²⁶ çalışmada katmanlı tesadüfi, bir⁵²⁷ çalışmada tabakalı küme, bir⁵²⁸ çalışmada tabakalı oranlı, bir⁵²⁹ çalışmada kolayda örnekleme yöntemi, bir⁵³⁰ çalışmada çok aşamalı belirleme yöntemi kullanıldığı tespit edilmiştir. Yaygınlık çalışmalarından bazılarında ise birden fazla örnekleme belirleme yöntemi kullanılmıştır. Şöyle ki, bir⁵³¹ çalışmada küme ve basit rastgele yöntem, iki⁵³² çalışmada ağırlıklı, tabakalı ve çok aşamalı yöntem, bir⁵³³ çalışmada çok aşamalı, küme ve rastgele yöntem, bir⁵³⁴ çalışmada ise ağırlıklı, tabakalı, çok aşamalı, küme örnekleme belirleme yöntemleri kullanılmıştır.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı çalışmalarında incelenen en önemli özelliklerden biri örneklemin temsili olup olmadığıdır. Bu çalışmanın örneklemine dâhil edilen yaygınlık çalışmalarındaki örneklemin temsili olma özelliğine ilişkin veriler açısından, 13⁵³⁵ çalışmada örneklemin temsili olup olmadığı belirtilmezken, 10⁵³⁶ çalışmada belirlenen örnekleme evreni temsil kabiliyetine sahip olduğu görülmüştür. Çalışmalardan beşinde⁵³⁷ ise belirlenen örnekleme evreni temsil kabiliyetine sahip değildir.

---

⁵²⁵ Özyurt/Deveci, **a.e.**; Özpınar et.al., **a.e.**

⁵²⁶ Vatandaş, **a.e.**

⁵²⁷ Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵²⁸ Kocacık, **a.e.**

⁵²⁹ Yanık v.d., **a.e.**

⁵³⁰ Altınay/Arat, **a.e.**

⁵³¹ Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**

⁵³² T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **a.e.**

⁵³³ Nur, **a.e.**

⁵³⁴ Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, **a.e.**

⁵³⁵ Kelleci v.d., **a.e.**; Kocacık/Doğan, **a.e.**; Naçar v.d., **a.e.**; Özyurt/Deveci, **a.e.**; Ünal, **a.e.**; Uğurlu, **a.e.**, Çiftçi/Açık, **a.e.**; Bulucu/Çakıl, **a.e.**; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, **a.e.**; Gökler/Arslantaş/Unsal, **a.e.**; İzmirli/Sönmez/Sezik, **a.e.**; Yanık v.d., **a.e.**; Kıvrak, v.d., **a.e.**; Özpınar et.al., **a.e.**

⁵³⁶ Vatandaş, **a.e.**; Kocacık/Doğan, **a.e.**; Altınay/Arat, **a.e.**; Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, **a.e.**; Dinçer **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**; Ergöçmen/Yüksel-Kaptanoğlu/Jansen, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **a.e.**

⁵³⁷ Kocacık, **a.e.**; Karaçam v.d., **a.e.**; Hotun Şahin et.al., **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**; Kalanlar, **a.e.**

2. Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılan araştırmalar

Bu çalışmada Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış araştırmalar incelenmiş ve çalışmanın örnekleme dâhiletme kriterlerine uygun toplamda 14 çalışma dâhil edilmiştir. Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin çalışmalarda kadınlar ve erkeklerle ilgili risk faktörleri araştırılmıştır. Kadınlara ilişkin risk faktörleri iki grup altında birleştirilebilir: 1) sosyodemografik özellikler; 2) evliliğe ilişkin risk faktörleri.

Kadınlara ilişkin sosyodemografik özellikler başlığı altında kadının yaşı, eğitim durumu, medeni durum, çalışma durumu, şahsi gelir durumu, meslek durumu, sağlık güvencesi, sosyal güvence, yerleşim yeri, çocukluk döneminde şiddet görme durumu, kadınların boş zamanlarını değerlendirme biçimleri, kadının şiddeti onaylaması, sigara alışkanlığı gibi özellikler incelenmiştir (Bkz. Şekil 3).

Şekil 3. Kadınlara İlişkin Sosyodemografik Özelliklerle Şiddet Arasındaki İlişi. (+) Pozitif ilişi; (-) Negatif ilişi; (i.y) İstatiksel olarak anlamlı bir ilişi bulunmamıştır.

Kadınlara İlişkin Sosyodemografik Özellikler

- Yaş 2 (-); 1 (+); 4 (i.y)
- Eğitim düzeyi 4(-); 2(+); 3 (i.y)
- Evli olma 1 (+); 1 (-)
- Çalışma durumu 2 (+); 1 (-); 1 (i.y)
- Şahsi gelir 1 (-); 3 (i.y)
- Meslek 2 (+); 1 (i.y)
- Sağlık güvencesi 1 (i.y)
- Yerleşim yeri 1 (+)
- Çocukluk döneminde şiddet 2 (+)
- Boş zamanları değerlendirme biçimi 1 (i.y)
- Sigara alışkanlığı 1 (i.y)

Celalettin Vatandaş, **Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003; Faruk Kocacı: **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler**, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004; B. Karataş v.d.: “Kırsal Kesim Kökenli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşleri”, **Second International Conference on Women’s Studies**, 2006; Zekiye Karaçam v.d.: “Evli

Kadınların Aile içi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri”, **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2, (22), 2006; F. Kocacık/O. Dogan: “Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, **Croat Medicine Journal**, 47, 2006; Kocacık/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, **The Social Sciences Journal**, 44, 2007; F. Kocacık/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, 2009; Serap Ünal: “Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öge Yüğü”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Bilge Kalanlar: “Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: “Edirne’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012; Aygöl Yanık v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Saliha Özpınar et.al.: “Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış araştırmalarda sosyodemografik özelliklerden biri olan kadınların yaş özelliği incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, iki⁵³⁸ çalışmada kadının yaşı ile şiddet arasında negatif ilişki bulunmuştur. Başka bir ifade ile, kadınların yaşı arttıkça şiddetin azaldığı görülmüştür. Çalışmalardan birinde⁵³⁹ kadının yaşı ile maruz kaldığı şiddet arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir, yani, ileri yaştaki kadınların daha fazla şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Yaş özelliğini inceleyen dört⁵⁴⁰ çalışmada kadının yaş özelliği ile kadına yönelik şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Dünyada yapılmış birçok çalışmalarda kadının eğitim düzeyinin şiddeti etkileyen önemli özelliklerden biri olarak belirlendiği görülmüştür. Bu çalışmanın örneğine dâhil edilmiş Türkiye’de yapılmış olan dokuz çalışmada da kadının eğitim düzeyi ile maruz kaldığı şiddet arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen verilere bakıldığında, dört⁵⁴¹ çalışmada kadının eğitim düzeyi ile şiddet arasında negatif ilişki bulunmuştur. Bu negatif ilişki kadının eğitim düzeyinin artmasının şiddeti azalttığını ifade etmektedir. Kadının eğitim düzeyi ile şiddet

⁵³⁸ Vatandaş, a.e.; Kocacık/Kutlar/Erselcan, a.e.

⁵³⁹ Yanık v.d., a.e.

⁵⁴⁰ B. Karataş v.d.: “Kırsal Kesim Kökenli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşleri”, **Second International Conference on Women’s Studies**, 2006; Karaçam v.d., a.e.; Kalanlar, a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.

⁵⁴¹ Kocacık/Doğan, a.e.; Kocacık/Kutlar/Erselcan, a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; Kalanlar, a.e.; Yanık v.d., a.e.

arasındaki ilişkiyi inceleyen bir⁵⁴² çalışmada sadece sözel şiddetle, bir⁵⁴³ çalışmada ise bütün şiddet türleri ile kadının eğitim düzeyi arasında pozitif ilişki bulunurken, üç⁵⁴⁴ çalışmada şiddetle kadının eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Kadının evli olmasının kadına yönelik şiddeti etkileyip etkilemediğini araştırmak için bazı çalışmalarda bu özellik incelenmiş ve bir⁵⁴⁵ çalışmada kadının medeni durumu ile kadına uygulanan şiddet arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Buna göre, evli kadınlar bekar kadınlara kıyasla daha fazla şiddete uğramakta olup, boşanmış kadınlar ise evli ve bekar kadınlara göre daha fazla şiddet görmüştür. Bir⁵⁴⁶ çalışmada ise medeni durumla şiddet arasında negatif ilişki belirlenmiştir, yani boşanmış kadınların evli kadınlara kıyasla daha fazla şiddet mağduru olduğu görülmüştür.

Kadının çalışmaması, ekonomik özgürlüğünün olmaması şiddeti arttıran faktörlerden biri olarak nitelendirilebilir. Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörleri çalışmalarının bazılarında kadının çalışma faktörünün şiddeti nasıl etkilediği incelenmiştir. Bu araştırmaların bulgularına göre, kadının çalışma durumu ile şiddet arasındaki ilişki bakımından, iki⁵⁴⁷ çalışmada negatif ilişki bulunmuştur, yani kadının çalışması şiddeti azaltmış ve çalışan kadınlar çalışmayan kadınlara kıyasla daha az şiddete uğramıştır. Çalışmalardan birinde⁵⁴⁸ kadının çalışma durumu ile kadına uygulanan şiddet arasında pozitif ilişki belirlenmiş ve çalışan kadınların daha fazla şiddet mağduru olduğu görülmüştür. Bir⁵⁴⁹ çalışmada ise kadının istitham durumu ile kadına yönelik şiddet arasından istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörlerine ilişkin yapılmış 14 araştırmadan üçünde kadının şahsi gelir düzeyinin kadına uygulanan şiddeti nasıl etkilediği incelenmiştir. Bu araştırmalarda elde edilen bulgular, bir⁵⁵⁰ çalışmada

---

⁵⁴² Vatandaş, **a.e.**

⁵⁴³ Kalanlar, **a.e.**

⁵⁴⁴ Vatandaş, **a.e.**; Karataş v.d., **a.e.**; Karaçam v.d., **a.e.**

⁵⁴⁵ Yanık v.d., **a.e.**

⁵⁴⁶ Özpınar et.al., **a.e.**

⁵⁴⁷ Yanık v.d., **a.e.**; Özpınar et.al., **a.e.**

⁵⁴⁸ Kocacik/Kutlar/Erselcan, **a.e.**

⁵⁴⁹ Karaçam v.d., **a.e.**

⁵⁵⁰ Kocacik/Kutlar/Erselcan, **a.e.**

kadının şahsi gelir durumu ile şiddet arasında negatif ilişki bulunduğunu göstermektedir. Buna göre, kadının şahsi geliri arttıkça şiddet azalmaktadır. Bu çalışmalardan ikisinde⁵⁵¹ ise kadının şahsi geliri ile maruz kaldığı şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Kadına yönelik şiddeti arttıran risk faktörlerinden birinin kadının meslek sahibi olmamasının olduğu düşünülebilir. Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış araştırmaların bazılarında da incelenen önemli faktörlerden biri kadının meslek durumudur. Araştırma bulguları çalışmaların ikisinde⁵⁵² kadının meslek durumu ile şiddet arasında pozitif ilişki olduğunu göstermektedir, yani ev hanımları meslek sahibi kadınlardan daha fazla şiddete maruz kalmıştır. Çalışmalardan birinde⁵⁵³ ise kadının meslek sahibi olması ile kadına yönelik şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış çalışmaların birinde kadının sağlık güvencesinin kadına uygulanan şiddeti etkileyip etkilemediği incelenmiş ve kadının sağlık güvencesinin varlığının kadına uygulanan şiddetle ilişkisini inceleyen çalışmada⁵⁵⁴ sağlık güvencesi ile şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Öte yandan, Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış bir⁵⁵⁵ çalışmada yerleşim yeri ile şiddet arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiş ve pozitif ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, kırsal bölgede yaşamın şiddeti arttırdığı görülmüştür.

Çocukluk döneminde şiddete uğramak kadına yönelik şiddeti etkileyen faktörlerden biri olarak gösterilebilir. Bununla ilgili olarak, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin risk faktörleri ile ilgili yapılmış bazı çalışmalarda çocukluk döneminde şiddete maruz kalan kadınların evlilik döneminde şiddete uğrama düzeyi incelenmiştir. Kadının çocukluk döneminde şiddete uğraması ile evlilik döneminde şiddete uğraması arasındaki ilişkiye bakıldığında, iki⁵⁵⁶ çalışmada pozitif ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile, çocukluk döneminde şiddete uğrayan kadınlar şiddete uğramayan kadınlara göre evlilik döneminde daha fazla şiddete maruz kalmıştır.

---

⁵⁵¹ Vatandaş, a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.

⁵⁵² Kocacık/Doğan, a.e.; Yanık v.d., a.e.

⁵⁵³ Vatandaş, a.e.

⁵⁵⁴ Karaçam v.d., a.e.

⁵⁵⁵ Vatandaş, a.e.

⁵⁵⁶ Kocacık/Kutlar/Erselcan, a.e.; Özpınar et.al., a.e.

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış araştırmaların bazılarında kadınların boş zamanlarını değerlendirme biçimi ve sigara alışkanlığı ile şiddet arasındaki ilişki incelenmiş ve bir⁵⁵⁷ çalışmada kadınların boş zamanlarını değerlendirme biçimi ile şiddet arasında kadınların sigara alışkanlığı ile şiddet arasında, bir⁵⁵⁸ çalışmada ise kadınların sigara alışkanlığı ile şiddet arasında istatikselsel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış araştırmalarda kadınlara ilişkin sosyodemografik özelliklerin yanı sıra, evlilikle ilgili risk faktörleri de araştırılmıştır. Evliliğe ilişkin risk faktörleri başlığı altında evlilik yaşı, evlilik süresi, aile tipi, evlenme şekli, evlilik sayısı, nikah türü, gelir düzeyi, ailedeki kişi sayısı, çocuk sayısı, evlilik hayatından memnun olmama, son zamanlarda evlilik ile ilgili problem yaşama, aile kararlarının alınmasında demokrasi gibi özellikler incelenmiştir (Bkz. Şekil 4).

Şekil 4. Evliliğe İlişkin Özellikler İle Şiddet Arasındaki İlişki. (+) Pozitif ilişki; (-) Negatif ilişki; (i.y) İstatikselsel olarak anlamlı bir ilişki Bulunmamıştır.

Evliliğe İlişkin Özellikler

- Evlilik yaşı 1 (-); 1 (i.y)
- Evlilik süresi 2 (-); 2 (i.y)
- Aile tipi 3 (+); 2 (i.y)
- Evlenme şekli 2 (+)
- Gelir düzeyi 6 (-); 2 (i.y)
- Ailedeki kişi sayısı 1 (+); 1 (i.y)
- Çocuk sayısı 1 (+); 3 (i.y)
- Evlilik hayatından memnun olmama 2 (+)
- Son zamanlarda evlilik ile ilgili problem yaşama 2 (+)
- Aile kararlarının alınmasında demokrasi 1 (+); 1 (-)

Celalettin Vatandaş, **Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003; Faruk Kocacık: **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler**, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004; B. Karataş v.d.: “Kırsal Kesim Kökenli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşleri”, **Second International Conference on Women’s Studies**, 2006; Zekiye Karaçam v.d.: “Evli Kadınların Aile içi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri”, **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2, (22), 2006; F. Kocacık/O. Dogan: “Domestic Violence

⁵⁵⁷ Karataş v.d., a.e.

⁵⁵⁸ Karaçam v.d., a.e.

against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, **Croat Medicine Journal**, 47, 2006; Kocacık/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, **The Social Sciences Journal**, 44, 2007; F. Kocacık/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, 2009; Serap Ünal: “Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öge Yüğü”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Bilge Kalanlar: “Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: “Edirne’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012; Aygöl Yanık v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Saliha Özpınar et.al.: “Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörlerine ilişkin yapılmış araştırmaların ikisinde evlilik yaşı ile şiddet arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmaların bulgularına göre, bir⁵⁵⁹ çalışmada evlilik yaşı ile şiddet görme arasında negatif ilişki bulunmuştur, yani evlilik yaşı arttıkça şiddet azalmıştır. Başka bir ifade ile daha erken yaşta evlenen kadınlar daha fazla şiddete maruz kalmıştır. Bu çalışmalardan birinde⁵⁶⁰ ise evlilik yaşı ile şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Evlilik süresi ile kadına yönelik şiddet arasındaki ilişki bakımından, iki⁵⁶¹ çalışmada negatif ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, evlilik süresi arttıkça kadına yönelik şiddet azalmıştır. Bu çalışmalardan ikisinde⁵⁶² ise evlilik süresi ile kadına yönelik şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Evlilik şekli, evlilik sayısı ve nikah türü ile şiddet arasındaki ilişki incelendiğinde, iki⁵⁶³ çalışmada evlilik şekli ile şiddet arasında pozitif ilişki tespit edildiği görülmektedir. Buna göre, istemeden görücü usulü ile evlenen ve kaçarak evlenen kadınlar daha fazla şiddete maruz kalmıştır.

Ailenin gelir düzeyi kadına yönelik şiddeti etkileyen faktörlerden biri olarak gösterilebilir. Bu açıdan, Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörlerine ilişkin yapılmış toplamda 14 çalışmadan sekizinde (%57) ailenin gelir düzeyi ile

⁵⁵⁹ Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.

⁵⁶⁰ Karaçam v.d., a.e.

⁵⁶¹ Vatandaş, a.e.; Karataş v.d., a.e.

⁵⁶² Karaçam v.d., a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.

⁵⁶³ Karataş v.d., a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.

şiddet arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmalardan altısında⁵⁶⁴ (%43) ailenin gelir düzeyi ile kadına uygulanan şiddet arasında negatif ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile, gelir düzeyi düşük olan ailelerde kadınlar daha fazla şiddet görmüştür. Çalışmalardan ikisinde⁵⁶⁵ ise ailenin gelir düzeyi ile kadına yönelik şiddet arasında istatiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Ailedeki kişi sayısı ve çocuk sayısı ile şiddet arasındaki ilişki incelendiğinde, bir⁵⁶⁶ çalışmada ailedeki kişi sayısı ile şiddet arasında, bir⁵⁶⁷ çalışmada ise ailedeki çocuk sayısı ile şiddet arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Yani, ailedeki kişi sayısı ve çocuk sayısı arttıkça kadına yönelik şiddet de artmıştır. Öte yandan, bir⁵⁶⁸ çalışmada ailedeki kişi sayısı ile şiddet arasında, üç⁵⁶⁹ çalışmada ise ailedeki çocuk sayısı ile şiddet arasında istatiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Son olarak, bazı çalışmalarda evlilik hayatından memnun olmama, son zamanlarda aile ile ilgili problem yaşama ve aile kararlarının alınmasında demokrasi ile kadına uygulanan şiddet arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, iki⁵⁷⁰ çalışmada evlilik hayatından memnun olmama ve son zamanlarda aile ile ilgili problem yaşama ile şiddet arasında pozitif ilişki bulunmuştur, yani bu faktörler kadına yönelik şiddeti arttırmıştır. Aile kararlarının alınmasında demokrasinin kadına yönelik şiddeti nasıl etkilediğini inceleyen bir⁵⁷¹ çalışmada aile kararlarının alınmasında demokrasi ile kadına yönelik şiddet arasında pozitif ilişki, bir⁵⁷² çalışmada ise negatif ilişki bulunmuştur.

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış çalışmalarda erkeklerin sosyodemografik özellikleri ile kadına yönelik şiddet arasındaki ilişkiler de incelenmiştir ve bu faktörlerin kadına yönelik şiddeti nasıl etkilediği gözlemlenmiştir. Erkeklerin sosyodemografik özellikleri başlığı altında yaş, eğitim, çalışma durumu, meslek, doğum yeri, evlilik yaşı, şahsi gelir, alkol

---

⁵⁶⁴ Vatandaş, **a.e.**; Kocacık/Doğan, **a.e.**; Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**; Kocacık/Çağlayandereli, **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**; Özpınar et.al., **a.e.**

⁵⁶⁵ Karataş v.d., **a.e.**; Karaçam v.d., **a.e.**

⁵⁶⁶ Karataş v.d., **a.e.**

⁵⁶⁷ Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**

⁵⁶⁸ Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵⁶⁹ Karataş v.d., **a.e.**; Karaçam v.d., **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵⁷⁰ Karaçam v.d., **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵⁷¹ Kalanlar, **a.e.**

⁵⁷² Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**

alışkanlığı, sigara alışkanlığı, kumar sorunu, kahveye gitme alışkanlığı, çocukluk döneminde şiddete maruz kalma, kendi ailesinde kadına yönelik şiddet, geçmişde sevgisizlik, güvensizlik, engellenme olması, geçmişde aşağılanma olması, geniş aileden gelme gibi özellikler incelenmiştir (Bkz. Şekil 5).

Şekil 5. Erkeklerle İlişkin Özellikler İle Şiddet Arasındaki İlişki. (+) Pozitif ilişki; (-) Negatif ilişki; (i.y.) İstatiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır

Erkeklerle İlişkin Özellikler

- Yaş 1 (+); 3 (i.y)
- Eğitim 3 (-); 1 (+); 4 (i.y)
- Çalışma durumu 1 (i.y)
- Meslek 1 (-); 2 (i.y)
- Evlilik yaşı 1 (i.y)
- Şahsi gelir 1 (i.y)
- Alkol alışkanlığı 2 (+)
- Sigara alışkanlığı 1 (i.y)
- Kumar sorunu 1 (i.y)
- Kahveye gitme alışkanlığı 1 (+)
- Çocukluk döneminde şiddet 3 (+)
- Ailede şiddet 1 (+)
- Geçmişde sevgisizlik, güvensizlik ve engellenme 2 (+)
- Geçmişde aşağılanma 1 (+)

Celalettin Vatandaş, **Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003; Faruk Kocacık: **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler**, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004; B. Karataş v.d.: “Kırsal Kesim Kökenli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşleri”, **Second International Conference on Women’s Studies**, 2006; Zekiye Karaçam v.d.: “Evli Kadınların Aile İçi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri”, **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2, (22), 2006; F. Kocacık/O. Dogan: “Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, **Croat Medicine Journal**, 47, 2006; Kocacık/A. Kutlar/F. Erselcan: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, **The Social Sciences Journal**, 44, 2007; F. Kocacık/M. Çağlayandereli: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, 2009; Serap Ünal: “Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öge Yüklü”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010; Bilge Kalanlar: “Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol v. d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012; E. M. Şahin/D. Yetim/D. Güleç Öyekçin: “Edime’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012; Aygül Yanık v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015; Saliha Özpinar et.al.: “Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015

Erkeklerin yaş faktörünün kadına yönelik şiddeti nasıl etkilediğini belirlemek için şiddetle ilgili risk faktörleri konusunda yapılmış bazı çalışmalarda bu durum incelenmiş ve bir çalışmada⁵⁷³ erkeğin yaşı ile kadına yönelik şiddet arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, şiddet uygulayan erkeklerin yaşları uygulamayanlara göre daha yüksektir. Çalışmalardan üçünde⁵⁷⁴ ise erkeklerin yaşı ile uyguladığı şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış çalışmalardan birinde⁵⁷⁵ erkeklerin çalışma durumu ile kadına yönelik şiddet arasında ilişki olup olmadığı incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Erkeğin meslek durumu ile uyguladığı şiddet arasındaki ilişkinin incelendiği bir⁵⁷⁶ çalışmada erkeğin mesleği ile kadına yönelik şiddet arasında negatif ilişki bulunmuş, iki⁵⁷⁷ çalışmada ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. çalışmalardan birinde⁵⁷⁸ erkeklerin şahsi gelirleri ile şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Erkeklerin alkol ve kumar alışkanlıklarının Türkiye’de erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddeti etkileyen faktörler olduğu söylenebilir. Bu nedenle, Türkiye’de yapılmış çalışmaların bazılarında erkeklerin alkol, kumar ve kahveye gitme alışkanlığının kadınlara uyguladıkları şiddet düzeyine etkisi araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında, yapılan iki⁵⁷⁹ çalışmada erkeklerin alkol alışkanlığı ile şiddet arasında pozitif ilişki, bir⁵⁸⁰ çalışmada kahveye gitme alışkanlığı ile şiddet düzeyi arasında pozitif ilişki bulunmuştur, bir⁵⁸¹ çalışmada ise kumar sorunu ile şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Erkeklerin geçmişinde şiddet olup olmaması da yetişkinlik döneminde kadınlara şiddet uygulamasında önemli bir etken olabilmektedir. Bu ilişkiyi

---

⁵⁷³ Kalanlar, **a.e.**

⁵⁷⁴ Vatandaş, **a.e.**; Karaçam v.d., **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵⁷⁵ Karaçam v.d., **a.e.**

⁵⁷⁶ Kocacik/Kutlar/Erselcan, **a.e.**

⁵⁷⁷ Vatandaş, **a.e.**; Karataş v.d., **a.e.**

⁵⁷⁸ Vatandaş, **a.e.**

⁵⁷⁹ Karaçam v.d., **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵⁸⁰ Karaçam v.d., **a.e.**

⁵⁸¹ Karaçam v.d., **a.e.**

inceleyen üç⁵⁸² çalışmada çocukluk döneminde şiddet gören erkeklerin şiddet görmeyen erkeklere kıyasla yetişkinlik döneminde eşlerine daha fazla şiddet uyguladığı tespit edilmiştir. Ancak bu araştırmalarda çocukluk döneminde şiddet görmeyen erkeklerin yetişkinlik döneminde eşlerine uyguladıkları şiddet oranının da yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan bir⁵⁸³ çalışmanın bulgularına göre, ailede şiddete tanıklık eden erkeklerin de eşlerine şiddet uygulama oranı şiddete tanıklık etmeyen erkeklere kıyasla daha fazladır. Özpınar ve arkadaşlarının Manisa’da yaptığı bir çalışmanın bulgularına göre, ebeveyn şiddetine maruz kalmış erkekler eşlerine %20.5 oranında şiddet uygularken, ebeveyn şiddetine uğramamış erkeklerde bu oran %11.2’dir. Bir başka ifade ile, şiddet görmeyen erkeklerin de eşlerine şiddet uygulama oranı düşük değildir.

Geçmişinde sevgisizlik, güvensizlik ve engellenme olması erkeklerin kadınlara şiddet uygulamasını etkileyen risk faktörleri olarak değerlendirilebilir. Bu ilişkinin incelendiği iki⁵⁸⁴ çalışmanın bulgularına göre, geçmişinde sevgisizlik, güvensizlik ve engellenme olan erkekler olmayanlara göre eşlerine daha fazla şiddet uygulamaktadır. Öte yandan, bir⁵⁸⁵ çalışmada geçmişinde aşağılanma olan erkeklerin de daha fazla şiddet uyguladıkları tespit edilmiştir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörlerine ilişkin yapılmış bazı çalışmalarda risk faktörleri ile kadına uygulanan şiddet arasındaki ilişkinin incelenmesinin yanı sıra, kadınlara şiddetin nedenleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Şöyle ki, yapılan 14 çalışmadan onunda⁵⁸⁶ risk faktörlerinin yanı sıra, kadınlara şiddetin nedenleri ile ilgili düşünceleri sorulmuşken, üç⁵⁸⁷ çalışmada ise sadece kadınların şiddetin nedenleri ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Elde edilmiş verilere göre, dokuz⁵⁸⁸ çalışmada şiddetin nedeni olarak ekonomik sorunlar, beş⁵⁸⁹ çalışmada

---

⁵⁸² Vatandaş, a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; Özpınar et.al., a.e.

⁵⁸³ Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.

⁵⁸⁴ Kocacık, a.e.; Kocacık/Çağlayandereli, a.e.

⁵⁸⁵ Kocacık, a.e.

⁵⁸⁶ Vatandaş, a.e.; Kocacık, a.e.; Karaçam v.d., a.e.; Karataş v.d., a.e.; Kocacık/Doğan, a.e.; Kocacık/Kutlar/Erselcan, a.e.; Kocacık/Çağlayandereli, a.e.; Kalanlar, a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; Özpınar et.al., a.e.

⁵⁸⁷ T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, a.e.; Ünal, a.e.; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü a.e.

⁵⁸⁸ Vatandaş, a.e.; Karataş v.d., a.e.; Kocacık/Doğan, a.e.; Kocacık/Çağlayandereli, a.e.; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, a.e.; Kalanlar, a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.;

kıskançlık, üç⁵⁹⁰ çalışmada erkeğin alkol alışkanlığı, üç⁵⁹¹ çalışmada çocuklarla ilgili sorunlar, iki⁵⁹² çalışmada kadının eşine ihanet etmesi, beş⁵⁹³ çalışmada kadının erkeğin cinsel isteklerini yerine getirmemesi ve cinsel sorunlar, üç⁵⁹⁴ çalışmada kadının ev işlerini yapmaması, bir⁵⁹⁵ çalışmada kadının erkeğin sözünü dinlememesi şiddetin nedeni olarak belirtilirken, altı⁵⁹⁶ çalışmada ise şiddetin herhangi bir özel nedeninin olmadığı ifade edilmiştir.

3. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin araştırmalar

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin 19 çalışma tespit edilmiştir. Ancak kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ve kadına yönelik şiddete ilişkin risk faktörleri araştırmalarından farklı olarak, bu araştırmalara örnekleme hem sadece şiddet görmüş, hem de hem şiddet gören hem de şiddet görmeyen kadınlardan oluşan çalışmalar dâhil edilmiştir.

Çalışmaların sekizinde⁵⁹⁷ örnekleme sadece şiddet görmüş kadınlar dâhil edilmiştir ve şiddetin morluk, kırık, kesik, doku zedelenmesi gibi fiziksel sonuçları

T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü **a.e.**; Özpinar et.al., **a.e.**

⁵⁸⁹ Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**; Kocacık/Çağlayandereli, **a.e.**; Kalanlar, **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵⁹⁰ Kalanlar, **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**; Özpinar et.al., **a.e.**

⁵⁹¹ Vatandaş, **a.e.**; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü **a.e.**

⁵⁹² Kocacık, **a.e.**; Ünal, **a.e.**

⁵⁹³ Kocacık/Doğan, **a.e.**; Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**; Kocacık/Çağlayandereli, **a.e.**; Ünal, **a.e.**; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, **a.e.**

⁵⁹⁴ Kocacık/Doğan, **a.e.**; Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**; Ünal, **a.e.**

⁵⁹⁵ Karataş v.d., **a.e.**

⁵⁹⁶ Kocacık/Doğan, **a.e.**; Kocacık/Kutlar/Erselcan, **a.e.**; Kocacık/Çağlayandereli, **a.e.**; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **a.e.**; Özpinar et.al., **a.e.**

⁵⁹⁷ A. S. Mayda/D. Akkuş: “Domestic Violence against 116 Turkish House-wives: A Field Study”, **Women & Health**, 40, (3), 2005; Mustafa Serinken v.d.: “Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet: Acil Servise Başvurularının Değerlendirilmesi”, **Türkiye Acil Tıp Dergisi**, 7, (4), 2007.; S. Yavuz/M. Aşırız: “Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Polikliniği’ne Başvuran Aile İçi Şiddete Maruz Kalmış Kadın Olgularının Analizi”, **Adli Tıp Dergisi**, 23, (1), 2009; Hakan Toka v.d.: “Eskişehir’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Değerlendirilmesi”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10, (2), 2009; T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **a.e.**; Ünal, **a.e.**; T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü **a.e.**; Media Subaşı Baybuğa v.d.: “Adli Tıp Şube Müdürlüğüne Başvuran Fiziksel

tespit edilmiştir. Çalışmaların onunda⁵⁹⁸ (%53) ise örnekleme hem şiddet görmüş, hem de şiddet görmemiş kadınlar dâhil edilmiştir ve mutsuzluk, kendini değersiz hissetme, güvende hissetmeme, anksiyete, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi şiddetin duygusal sonuçları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, dört çalışmada⁵⁹⁹ şiddet mağduru kadınların intihar etme düşüncesi olduğu veya intihara teşebbüs ettiği belirtilmiştir.

Kadına yönelik şiddetin duygusal sonuçlarına odaklanan çalışmalar incelendiğinde, beş⁶⁰⁰ çalışmada depresyon, dört⁶⁰¹ çalışmada anksiyete, iki⁶⁰² çalışmada kendini değersiz hissetme, üç⁶⁰³ çalışmada ise kendini güvende hissetmeme gibi sonuçlar tespit edilmiştir.

4. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin yapılan araştırmalar

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve bu önlenme çalışmasının sonuçlarına ilişkin yapılmış araştırma elde edilememiştir.

---

ve Cinsel Mağduru Kadın Olgularının Değerlendirilmesi”, **Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi**, 15, (3), 2012

⁵⁹⁸ Nilufer Ergin et.al.:“Domestic Violence: A Tragedy Behind The Doors”, **Women & Health**, 42, (2), 2005; S. Çivi/R.Kutlu/K.Marakoğlu: “The Frequency of Violence against Women and the Factors Affecting this: A Study on Women who Applied to Two Primary Health Care Centers”, **Gülhane Tıp Dergisi**, 50, (2), 2008; Kelleci v.d., a. e.; Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, a.e.; Özyurt/Deveci, a.e; N. Savas/G.Agridag: “The Relationship between Women’s Mental Health and Domestic Violence in Semirural Areas: A Study in Turkey”, **Asia-Pasific Journal of Public Health**, 20, (10), 2010; Ali Caykoylu et.al.: “The Correlation of Childhood Physical Abuse History and Later Abuse in a Group of Turkish Population”, **Journal of Interpersonal Violence**, 26, (17), 2011; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; M. Gezen/T. Oral.: “Kadın Sığınma Evinde Yaşayan Kadınlar ile Şiddet Gördüğü Evde Yaşamaya Devam Eden Kadınların Bağlanma Biçimlerinin ve Ruhsal Belirti Düzeylerinin İncelenmesi”, **Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences**, 26, 2013; M. İpekten Alaman/H. Yıldız: “Domestic Sexual Violence and Sexual Problems among Gynecology Outpatients: an Example From Turkey”, **Women & Health**, 54, (5), 2014

⁵⁹⁹ Çivi/Kutlu/Marakoğlu, a.e.; Özyurt/Deveci, a.e; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; İpekten Alaman/Yıldız, a.e.

⁶⁰⁰ Kelleci v.d., a. e.;Özyurt/Deveci, a.e; Caykoylu et.al., a. e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; Gezen/Oral, a.e.

⁶⁰¹ Kelleci v.d., a.e.; Savas/Agridag, a.e.; Caykoylu et.al., a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.

⁶⁰² Ergin et.al., a.e.; M. İpekten Alaman/H. Yıldız, a.e.

⁶⁰³ Çivi/Kutlu./Marakoğlu, a.e.; Meral Kelleci v.d., a.e.; Tokuç/Ekuklu/Avcioglu, a.e.

SONUÇ

Son yıllarda ister Türkiye’de isterse de Dünyada kadına yönelik şiddet olaylarında yaşanan artış bu konunun güncel kalmasını sağlamakta ve kadına yönelik şiddet alanında birçok araştırma, uluslararası ve ulusal düzeyde önemli düzenlemeler yapılmasına ve gelişmeler yaşanmasına rağmen, şiddet olaylarının neden önemli ölçülerde önlenemediğini düşündürmektedir.

Türkiye’de son zamanlarda kadına karşı şiddetin önlenmesi konusunda önemli gelişmeler yaşanmış ve taraf olunan uluslararası sözleşmelerin bir getirisi olarak iç hukukta birçok değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerin başında 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul Sözleşmesi’nin imzalanması ve bu Sözleşme’ye uygun olarak 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un kabul edilmesidir. Bunların yanı sıra, Anayasa, Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun’da kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik ve cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmak amacıyla birçok değişiklik yapılmıştır. Bütün bu değişikliklere rağmen, 2015 yılında Türkiye genelinde yapılmış kadına yönelik şiddet araştırması her 10 kadından neredeyse dördünün fiziksel şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır⁶⁰⁴. Bu noktadan çıkış yapılarak, çalışmamızda Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadına yönelik şiddeti etkileyen risk faktörleri, kadına yönelik şiddetin sonuçları ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yapılmış çalışmalar sistematik olarak incelenmiş ve mevcut eksiklikler belirlenmeye ve ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızda sistematik derlemeye dâhil edilmiş çalışmalarda bilimsel yönden birçok eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Bu eksikliklerden birincisi, Türkiye’de yapılan çalışmaların kesitsel olmasıdır. Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmalar bir ölçme zamanını kapsamakta olup, genellikle birkaç aylık sürelerle kısıtlıdır. Kesitsel çalışmalar belirli bir süreyi kapsadığı için, kadına yönelik şiddetin yaygınlık oranlarının zaman içinde değişimini gözlemlemek, kadına

---

⁶⁰⁴ T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2015 yılında yürütülmüş olan Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması’nın sonuçlarına göre, Türkiye’de kadınların fiziksel şiddet görme oranı %36, cinsel şiddet görme oranı %12, duygusal şiddet görme oranı %44, ekonomik şiddet görme oranı ise %30’dur. Daha fazlası için bkz. T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması**, 2015

yönelik şiddeti tetikleyen veya arttıran risk faktörleri ile ilgili teorileri test etmek, kadına yönelik şiddetin ruhsal problemleri ne derece etkilediğini araştırmak pek mümkün değildir. Başka bir ifade ile, kesitsel çalışmalar çalışmanın yapıldığı dönemle ilgili bilgiler vermektedir. Bundan dolayı, kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörleri ve kadına yönelik şiddetin sonuçları ile ilgili boylamsal, yani aynı örneklem ile farklı zamanları kapsayan bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır.

İkincisi, Türkiye’de yapılan çalışmaların teorik arka planının olmamasıdır. Özellikle Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörleri konusunda yapılmış çalışmalarda teorik arka plan olmadığından, örneğin, çocukluk döneminde şiddet mağduru veya şiddete tanık olmanın erkeklerin yetişkinlik döneminde şiddet gösterme oranına etkisi ile ilgili araştırmalar yapılmadığından, elde edilen sonuçların kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörleri ile ilgili hangi teoriyi destekleyip desteklemediği belli değildir.

Üçüncüsü, Türkiye’de yapılan çalışmalarda seçilen örneklemin temsili olmamasıdır. Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmaların çoğunda seçilen örneklem evreni temsil etme yeteneğine sahip değildir. Başka bir ifade ile, örneklem temsili olmadığından, elde edilen sonuçlar örneklemin temsil ettiği evrene genellenememekte ve bu da sonuçların güvenilirliğini engellemektedir.

Dördüncüsü, Türkiye’de yapılan çalışmaların çoğunun bir veya birkaç bölgede yapılmış olmasıdır. Yapılan çalışmalar genellikle bir veya birkaç bölgede yapıldığından, elde edilen sonuçlar ülke genelini temsil etme yeteneğine sahip değildir. Dolayısıyla, Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili ülke genelini temsil edecek düzeyde daha fazla araştırmaların yürütülmesine ihtiyaç vardır.

Beşincisi, Türkiye’de yapılan çalışmaların çoğunda örnekleme sadece şiddet mağduru kadınların dâhil edilmesi ve kontrol grubunun olmamasıdır. Şöyle ki, kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörleri ve kadına yönelik şiddetin sonuçları ile ilgili çalışmalarda örneklem genellikle sadece şiddet mağduru kadınlardan oluştuğundan, hangi risk faktörlerinin şiddeti etkilediği ile ilgili güvenilir bilgi elde edilememektedir. Öte yandan, kadına yönelik şiddetin sonuçları ile ilgili çalışmalarda, özellikle duygusal sonuçların şiddetle ilgili olup olmadığı kesin olarak

söylenememektedir. Bundan dolayı, örneklemin hem şiddet mağduru kadınlardan, hem de şiddet görmeyen kadınlardan oluştuğu, kontrol grubu ile karşılaştırma grubunun olduğu bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır.

Altıncısı, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin sonuçları ile ilgili çalışmalarda duygusal sonuçlardan ziyade, fiziksel sonuçlara odaklanılmasıdır. Nitekim sistematik derlemeye dâhil edilmiş kadına yönelik şiddetin sonuçları ile ilgili araştırmaların sadece yarısında şiddetin duygusal sonuçlarına odaklanıldığı tespit edilmiştir ve bu önemli bir bulgudur. Çünkü kadına yönelik şiddetin fiziksel sonuçlarından ziyade duygusal sonuçlarını inceleyen çalışmalar yapılması gerekmektedir. Başka bir ifade ile, duygusal sonuçların incelenmesi kadına yönelik şiddetin kadınları nasıl etkilediği, şiddet sonrası kadınların kendini nasıl hissettiği, kadınların ruhsal sağlığının şiddetten nasıl etkilendiği ve kadınların şiddete nasıl tepki verdiği ile ilgili bulguların belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Yedincisi, Türkiye’de yapılan çalışmalarda örneklem belirleme yöntemleri ile ilgili yeterli bilgi verilmemesidir. Bu da yapılmış çalışmanın sonuçlarının güvenilirliğini etkilemektedir.

Sekizincisi ve sonuncusu, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik çalışma yapılmamasıdır. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadına yönelik şiddetle ilgili risk faktörleri ve kadına yönelik şiddetin sonuçları ile ilgili çalışmalar yapılmış olsa da, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili herhangi bir çalışma bulunmamıştır. Bu da en önemli konulardan biridir. Şöyle ki, şiddete neden olan faktörlerin tespit edilerek bu faktörleri önlemeye veya ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılması ve bu çalışmaların sonuçlarına uygun olarak yapılmış önleme çalışmalarının şiddeti azaltmada veya önlemede ne derece etkili olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.

Öte yandan, çalışmamızın sonuçlarına uygun olarak, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili politika üretimindeki bazı noktalara değinmek gereklidir. Bu konu ile ilgili politikaların üretimine dair önerilerden birincisi toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık oluşturulması için hem erkeklere, hem de kadınlara yönelik eğitim programları düzenlenmesidir. Kadına yönelik şiddetin nedenlerini açıklayan teorilerden, özellikle

de feminizm teorisinden de görüldüğü üzere, toplumdaki kadın-erkek eşitsizliği, bir başka deyişle toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadına yönelik şiddetin en başlıca nedenleri sırasında gösterilebilir.

Politika üretimine dair ikinci öneri, kadına yönelik şiddet konusunda yasal düzenlemelerin yapılması, eğer yasada bu konu ile ilgili boşluklar varsa giderilmesidir. 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesi ve daha sonra yapılan değişikliklerle kadına yönelik şiddeti önlemek için önemli adımlar atılmasına rağmen, bazı konularda eksiklikler olduğu belirtilmelidir. İstanbul Sözleşmesi'nin 37. maddesinde Sözleşme'nin taraflarına bir yetişkini veya çocuğu kasten evliliğe zorlamanın cezalandırılmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirlerin alınmasına yönelik yükümlülük verilmesine rağmen, TCK'da zorla evlendirme ayrıca bir suç olarak düzenlenmemiştir. Türkiye'de çocuk gelinler önemli ve güncelliğini kaybetmeyen bir konu olmakla birlikte, zorla evlendirmeye cezai sorumluluk getirilmesi ve ayrı bir suç olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Öte yandan, 5237 sayılı TCK'nın 82. maddesinde töre saikiyle kasten öldürme cezası ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak belirlense de, töre saikinden ne anlaşılması gerektiği, bir başka ifade ile, bu suçun neleri kapsadığı belirtilmemiştir ve bu belirsizlikten dolayı birçok Yargıtay kararlarında töre saikiyle kasten öldürme konusunda farklı görüşler belirtilmiştir. Bu yüzden hem namus cinayetleri, hem de töre saikiyle işlenen cinayetlerin kapsam ve niteliğinin kesin bir şekilde kanunda belirlenmesine ihtiyaç vardır.

Üçüncü öneri, şiddet mağduru kadınlara ve çocuklara koruma hizmeti sunulması ve uygulanmasının temin edilmesi ve pekiştirilmesidir. Günümüzde şiddet mağduru kadınların korunması için birçok tedbirler alınmasına rağmen, bu tedbirler şiddetin önlenme konusunda yeterli olmamakta ve önceden şiddet mağduru olan birçok kadın öldürülmekte veya şiddetin diğer ağır sonuçlarına maruz kalmaktadır. Bu nedenle şiddet mağduru kadın ve çocuklara yönelik uygulanan koruma hizmetinin pekiştirilmesine gerek duyulmaktadır.

Şiddet mağduru kadınlara ve çocuklara hizmet vermek için daha fazla sığınmaevinin açılması, kadınlara yasal hakları ile ilgili bilgi veren eğitim programlarının düzenlenmesi, şiddet mağduru kadınlara tıbbi ve psikolojik destek,

hukuki yardım yapılması ve gerektiği takdirde meslek edinmesi için eğitim verilmesi de kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda atılması gereken önemli adımlardır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine göre, Türkiye’de Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’ne bağlı 110, belediyelere bağlı 32, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bağlı 1 ve Mor Çatı Sivil Toplum Kuruluşu’na bağlı 1 tane olmak üzere toplam 3 bin 454 kapasiteli 144 kadın sığınmaevi bulunmaktadır⁶⁰⁵. Bu ise gerekli sayının yarısının bile altındadır. Belediye Kanunu’nun 14. maddesi gereğince, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’i geçen belediyeler kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmakla yükümlü iken⁶⁰⁶, Türkiye’de sadece 32 belediyede kadın sığınmaevi vardır. Öte yandan, birçok şiddet mağduru kadın ekonomik gücü olmadığından şiddete katlanmaktadır. Bu yüzden şiddet mağduru kadınlara gerektiği takdirde meslek edinmesi için eğitim verilmesi oldukça önemlidir.

Bir başka önemli konu kadınların eğitimi ile ilgili politikalar üretilmesi, özellikle Doğu illerinde kız çocuklarının okula gönderilmemesi ile ilgili sorunların çözülmesi yönünde gerekli adımların atılmasıdır. Nitekim çalışmamıza dâhil edilen dört⁶⁰⁷ çalışmada da kadının eğitim düzeyinin artmasının şiddeti azalttığı tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak, düşük eğitim düzeyinin şiddeti arttıran risk faktörü olduğu söylenebilir ve bu durumun önlenmesi için kadınların eğitimine ilişkin çalışmalar yapılmasına ihtiyaç oldukça fazladır.

Son olarak, sadece şiddet mağduru kadınlara yönelik değil, şiddet uygulayan kişilere yönelik adımlar da atılması gereklidir. Bu adımlardan biri şiddet uygulayan kişilere yönelik sert cezalar uygulanması ve bu kişilerin gerektiği takdirde rehabilitasyona tabi tutulmasıdır. Şiddet tekrarlanan bir davranış şeklidir ve şiddet uygulamaya meyilli kişilere rehabilitasyon uygulanması, bu kişilerin neden şiddet uyguladıklarının öğrenilmesi ve şiddet içerikli davranışlarının önlenmesi kadına yönelik şiddetin önlenmesi açısından olumlu sonuçlar verebilir. Öte yandan, şiddet

---

⁶⁰⁵ (Çevrimiçi) <https://www.ntv.com.tr/kadina-siddet/turkiyede-kadin-siginmaevlerinin-durumu,j20-010ZIEWJr1wpKZvelQ>, 16.11.2019

⁶⁰⁶ **Belediye Kanunu**, (Çevrimiçi)

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, 16.11.2019

⁶⁰⁷ Kocacık/Doğan, a.e.; Kocacık/Kutlar/Erselcan, a.e.; Şahin/Yetim/Güleç Öyekçin, a.e.; Kalanlar, a.e.; Yanık v.d., a.e.

uygulayan kişilere sert cezaların uygulanması hem şiddet uygulayan kişiler, hem de diğer kişiler açısından caydırıcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Ağçay, Güler et.al.: “Risk factors for Violence against Women by Intimate Partners in Sakarya, Turkey”, **Journal of Forensic and Legal Medicine**, 36, 2015, s. 37-42
- Akadlı Ergöçmen, B./
Yüksel-Kaptanoğlu, İ./
Jansen, Henrica A. F. M.: “Intimate Partner Violence and The Relation between Help-seeking Behavior and The Severity and Frequency of Physical Violence among Women in Turkey”, **Violence against Women**, 19, (9), 2013, s. 1151-1174
- Akbaba, Zeynep Burcu: “Töre, Namus ve Töre Saikiye Kasten Öldürme”, **TBB Dergisi**, S:75, 2008, s. 333-351
- Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya: **Medeni Hukuk**, 25. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019
- Akkaş, İbrahim/Uyanık Zeki: “Kadına Yönelik Şiddet”, **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi**, 6 (1), 2016, s. 32-42
- Aksakal, H./Atasayar, M: “Aile İçi Kadına Yönelik Şiddetin Biyo-psiko-sosyal Sonuçları Üzerine Bir Çalışma”, **Akademik Bakış Dergisi**, 26, 2011, s. 1-12
- Aktaş, Gül: “Feminist Söylemler Bağlamında Kadın

- Kimliği: Erkek Egemen Toplumda Kadın Olmak”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 30, Sayı 1, 2013, s. 53-72
- Akyıldız, Fulya: “Binyıl Kalkınma Hedefleri, İnsan Hakları ve Demokrasi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2011/2, S. 14, s. 39-60
- Akyüz, A./Şahiner, G./ Bekir, B.: “Marital Violence: is it a Factor Affecting The Reproductive Health Status of Women?”, **Journal of Family Violence**, 23, 2008, s. 437-445
- Alan, Hacer et.al.: “Exposure of Pregnant Women to Violence by Partners and Affecting Factors in Turkey”, **Sexuality Research and Social Policy**, 2015, s. 1-9
- Alhabib, S./Nur, U./Jones, R.: “Domestic Violence against Women: Systematic Review of Prevalence Studies”, **Journal Family Violence**, 25, 2010, s. 369-381
- Al-Modallal, Hanan: “Screening Depressive Symptoms in Jordanian Women: Evaluation of the Center for Epidemiologic Studies-Depression Scale (CES-D)”, **Issues in Mental Health Nursing**, 31, 2010, s. 537-544

Altınay, A. G./Arat, Y.:

Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet,
İstanbul, Punto Baskı Çözümleri, 2007

Altıparmak, Kerem:

“Anayasa Mahkemesinin Zor Sorusu:
İşkence ve Kötü Muamele, Ama
Hangisi?”, **Anayasa Yargısı**, 32, 2015, s.
145-184

Arboleda-Florez, J./Wade, T. J.:

“Childhood and adult victimization as risk
factor for major depression”,
**International Journal of Law and
Psychiatry**, 24, 2001, s. 357-370

Arseven, Filiz/
Demirbağ, Gülbin:

“CEDAW Çerçevesinde Kadının İnsan
Haklarının Değerlendirilmesi”,
**TÜBAKKOM, 1. Kadın Avukatlar
Kurultayı**, 2013, s. 292-306

Arslan Öncü, Gülay:

“Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Bir
Enstrüman Olarak Kadınlara Karşı Her
Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan
Kaldırılması Sözleşmesi”, **2. Uluslararası
Suç ve Ceza Film Festivali – Kadına
Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık**, Editör:
Adem Sözüer, Adalet Yayınevi, İstanbul,
2014, s. 35-63

Arslan Öncü, Gülay:

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet
Olgusu ve Bununla Mücadele Araçları”,

Arslan Öncü, Gülay:

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kadına Karşı Aile içi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Yaklaşımları”, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 39-63

Arslan, Mustafa v. d.:

“Eş Şiddeti Öyküsüyle Adli Tıp Kurumu Adana Şube Müdürlüğü’ne Başvuran Olguların İncelenmesi”, **Türkiye Klinikleri Adli Tıp Dergisi**, 2, (2), 2005, s. 39-43

Arslantaş, Hülya et.al.:

“Domestic Violence during Pregnancy in a Eastern City of Turkey: a Field Study”, **Journal of Interpersonal Violence**, 27, (7), 2012, s. 1293-1313

Artuk, M. Emin v. d.:

Ceza Hukuku Özel Hükümler, 17. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018

Asal, Barkın:

“Kadın Eşe Yönelik Aile İçi Şiddet”, **Güncel Ceza Hukuku ve Kriminoloji Çalışmaları II**, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Ceza

Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2008

Ataç, Selen:

“Cinsel İstismar ve Reşit Olmayanla Cinsel İlişkiye Girme Suçu”, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 111-141

Avcı, Raşit:

“Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006

haz. Aydın, Çiğdem F. v.d.:

Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu Rehberi ve 60. Oturuma İlişkin Notlar, Kadın Adayları Destekleme Derneği, 1. Basım, Ocak, 2017

Ayrancı, Ü./

Günay, Y./Ünlüoğlu, İ.:

“Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti: Birinci Basamak Sağlık Kurumuna Başvuran Kadınlar Arasında Bir Araştırma”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 3, (2), 2002, s. 75-87

Bacaksız, Pınar:

“6284 sayılı Ailenin korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının Korunması”, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 13-37

Bağcıoğlu, Erman et.al.:

“Decrease in Domestic Violence during Pregnancy: a Study From Turkey”, **Journal of Interpersonal Violence**, 29, (2), 2014, s. 203-216

Bahçıvan-Saydam, R./
Gençöz, T.:

“Aile İlişkileri, Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri ile Olan İlişkisi”, **Türk Psikoloji Dergisi**, 2005, 20, (55), s. 61-74

Bakırcı, Kadriye:

“İstanbul Sözleşmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2015, S. 4, s. 133-204

Başkale, H./Sözer, A.:

“Eşinden/Partnerinden Şiddet Gören Kadınların Şiddet Algısı ve Mağduriyet Nedenleri”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 14, (6), 2015, s. 468-474

Bayındır, Nida:

“Aile İçinde Yaşanan Şiddete Karşı Çocuğun Gösterdiği Tepkiler”, **Mehmet**

**Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi, 2, (2), 2010, s. 1-9**

Beydoun, Hind A. et.al.:

“Intimate Partner Violence against Adult Women and its Association with Major Depressive Disorder, Depressive Symptoms and Postpartum Depression: A Systematic Review and Meta-analysis”, **Social Sciences & Medicine**, 75, 2012, s. 959-975

Bilgin, Z./

Karaca, S./Pasinlioğlu, T.:

“Kadınların Ergen Çocukları Tarafından Şiddete Maruz Bırakılma Durumu ve Otomatik Düşünceler ile İlişkisinin İncelenmesi”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 11, (1), 2014, s. 965-978

Bolu, F./Mayda, A. S./

Yılmaz, M.:

“Bir Üniversite Hastanesi Kadın Doğum Polikliniğine Başvuran Gebelerde Maruz Kalınan Şiddet Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”, **Nobel Medicus**, 11, (1), 2015, s. 64-70

Bostancı, Gülşah:

“5237 Sayılı TCK’da Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar ve Cinsel Suç Mağdurları”, **Güncel Ceza Hukuku ve Kriminoloji Çalışmaları II**, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Beta Yayıncılık, İstanbul,

2008

Bouhours, B./Broadhurst, R.: “Violence against Women in Hong Kong: Results of the International Violence against Women Survey”, **Violence Against Women**, 21, (11), 2015, s. 1311-1329

Boz, B./Acar, K./Kurtuluş, A.: “Mayıs 2003-Temmuz 2004 Tarihleri Arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı’na Başvuran Aile İçi Şiddet Olguları”, **Pamukkale Tıp Dergisi**, 1, 2008, s. 13-16

Bozkurt Şener, Ekin: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi”, **T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü**, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2011

Bölükbaşı, Özge: **6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015

Bugay, A./Delevi, R.: “Türkiye’de Kadın Rol ve Haklarına Yönelik Tutum ve Fiziksel Şiddet”, **Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu**

Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol ve d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012

Bulucu, G. D./
Aymelek Çakıl, N.:

“Kırşehir İlinde Bağbaşı Mahallesinde Yaşayan Kadınların Cinsel Şiddete Uğrama Durumlarının Değerlendirilmesi”, **Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi**, 15, (2), 2013, s. 35-44

Cankurt, Ezgi:

“TCK Bakımından Silah Kavramı”, **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 2, S. 4, Aralık 2016, s. 51-71

Cankurt, Ezgi:

“Yağma Suçu ve Cebir Kavramı”, **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, S. 2, Aralık 2015, s. 99-135

Campbell, J. C./
Lewandowski, L. A.:

“Mental and Physical Health Effects of Intimate Partner Violence on Women and Children”, **Psychiatric Clinics of North America**, 20, (2), 1997, s. 353-374

Capaldi, D. M. et.al.:

“A Systematic Review of Risk Factors for Intimate Partner Violence”, **Partner Abuse**, 3, (2), 2012, s. 231-280

Caykoğlu, Ali et.al.:

“The Correlation of Childhood Physical Abuse History and Later Abuse in a Group of Turkish Population”, **Journal of Interpersonal Violence**, 26, (17), 2011, s. 3455-3475

- Cengiz, Hüseyin et.al.: “Domestic Violence against Pregnant Women: A Prospective Study in a Metropolitan City, Istanbul”, **Journal of the Turkish German Gynecology Association**, 15, (2), 2013, s. 74-77
- Cengiz Özyurt, B./Deveci, A.: “Manisa’da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 21, 2011, s. 10-16
- Çakıcı Gerçek, Leyla: “Yargıtay Kararlarıyla Cinsel Taciz Suçu”, **AUHFD**, 60 (1), 2011, s. 47-82
- Çakıroğlu, Neslihan: “Avrupa birliği’ne Üyelik Sürecinde Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet”, **T.C Kocaeli Üniversitesi SBE Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2017
- Çiftçi Ersoy, O./Yıldız, H.: “Reproductive Health Problems and Depression Levels of Women Living in Sanctuary Houses as a Result of Husband Violence”, **Health Care for Women International**, 32, (9), 2011, s. 795-810
- Çiftçi, S./Açık, Y.: “Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma

Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”, *16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*, 2013

Çivi, S./Kutlu, R./
Marakoğlu, K.:

“The Frequency of Violence against Women and the Factors Affecting this: A Study on Women who Applied to Two Primary Health Care Centers”, **Gülhane Tıp Dergisi**, 50, (2), 2008, s. 110-116

Çördük, Murat/Güleryüz, Çağrı:

“Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi Namı Diğer İstanbul Sözleşmesi’ne Genel Bir Bakış”, **TÜBAKKOM, 1. Kadın Avukatlar Kurultayı**, 2013, s. 265-282

Demir, Ayşegül:

“Yasal Düzenlemelerde Kadın Hakları”, **Hukuk Gündemi Dergisi**, S. 1, 2011, s. 32-36

Deveci, Erhan et.al.:

“Prevalence of Domestic Violence during Pregnancy in a Turkish Community”, **The Southeast Asian Journal of Tropical Medicine and Public Health**, 38, 2007, s. 754-760

Dikici, Erkan:

“Feminizmin Üç Ana Akımı: Liberal, Marxist ve Radikal Feminizm Teorileri”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, (43), 2016, s. 523-532

Dinçer, Gülşen: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010

Dinçer, Onur: “Eşitlik Tahayyülünün Müşterek Kurgusu: Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonunun Çalışma Öncelikleri ve Çıkan Politika Metinleri Üzerine Bir Analiz”, **T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü**, Ankara, Uzmanlık Tezi, 2014

Doğan, Recep: “Yargıtay Kararlarında Töre Saikiyle Öldürme Suçu”, **TBB Dergisi**, S. 126, 2016, s. 123-166

Doğanavşargil, Ö./Vahip, I.: “Fiziksel Eş Şiddetini Belirlemede Klinik Görüşme Yöntemi”, **Klinik Psikiyatri Dergisi**, 10, 2007, s. 125-136

Dursun, Selman: “Türk Ceza Hukuku’nda Cinsel Suçlara Genel Bir Bakış”, **CHD**, 2014, S:24, s. 57-73

Dönmez, Güljan: “Evli Erkeklerde Eşlerine Yönelik Şiddet Varlığının, Türlerinin ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir, Yayınlanmamış

Uzmanlık Tezi, 2008

Edleson, Jeffrey L.:

“Children’s Witnessing of Adult Domestic Violence”, **Journal of Interpersonal Violence**, 14, (8), 1999, s. 839-870

Egemenoğlu, Alaaddin:

“Yargıtay Kararları Işığında 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Tehdit Suçu”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S:4, 1, 2017, s. 59-102

Ehrensaft, Miriam K. et.al:

“Intergenerational Transmission of Partner Violence: A 20-Year Prospective Study”, **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 71, 2003, s. 741-753

Erdem, Mehmet:

Aile Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2019

Erdem, Mehmet:

“Aile İçi Şiddet ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun”, **TBB Dergisi**, Temmuz 2007, Sayı: 73, s. 46-77

Erden, M./Akman, Y.:

Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretme, 15. Baskı, Ankara, Arkadaş Yayınevi, 2006

Ergin, Nilufer et.al.:

“Domestic Violence: A Tragedy Behind The Doors”, **Women & Health**, 42, (2), 2005, s. 35-51

- Ergöner, Akça Toprak et.al.: “Domestic Violence on Pregnant Women in Turkey”, **Journal of Forensic and Legal Medicine**, 16, 2009, s. 125-129
- Erkan, R./Bozgöz, F.: “Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları: Diyarbakır Örneği”, **EKEV Akademi Dergisi**, 8, (18), 2004, s. 219-242
- Ersoy Çak, Şeyma: “Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm Teorileri Bağlamında Türkiye’deki Reklam Filmleri ve Popüler Müzik Videoları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi GSF Dergisi**, S. 4, 2010, s. 101-110
- Freedman, J. L./
Sears, D. O./Carlsmith, J. M.: **Sosyal Psikoloji**, çeviren: Ali Dönmez, 4. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi, 2003
- Garcia-Moreno, C. et.al.: “Prevalence of intimate partner violence: Findings from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence”, **The Lancet**, 368, 2006, s. 1260-1269
- George, Vera: “Traumatic Bonding and Intimate Partner Violence”, **Victoria University of Wellington**, A thesis submitted to the Victoria University of Wellington in fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science In Psychology, 2015

Gezen, M./Oral, T.:

“Kadın Sığınma Evinde Yaşayan Kadınlar ile Şiddet Gördüğü Evde Yaşamaya Devam Eden Kadınların Bağlanma Biçimlerinin ve Ruhsal Belirti Düzeylerinin İncelenmesi”, **Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences**, 26, 2013, s. 65-71

Giray, Hatice v.d.:

“Gebelikte Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Etkileyen Etmenler”, **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**, 14, (10), 2005, s. 217-220

Gokler, M. E./

Arslantaş, D./ Unsal, A.:

“Prevalence of Domestic Violence and Associated Factors among Married Women in a Semirural Area of Western Turkey”, **Pakistan Journal of Medical Sciences**, 30, (5), 2014, s. 1088-1093

Gök, Mehmet:

“Aile İçi Şiddet ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009

Grimshaw, J. et.al.:

“Systematic Reviews of the Effectiveness of Quality Improvement Strategies and Programmes”, **Quality and Safety in Health Care**, 12 (4), 2003, s. 298-303

- Gunay Balci, Y./Ayranci, U.: “Physical Violence against Women: Evaluation of Women Assaulted by Spouses”, **Journal of Clinical Forensic Medicine**, 12, 2005, s. 258-263
- Güler, Nuran: “Gebelikte Eşi Tarafından Kadına Uygulanan Fiziksel, Duygusal, Cinsel ve Ekonomik Şiddet ve İlişkili Faktörler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi**, 3, (2), 2010, s. 72-77
- Günay, Mehmet: “6284 sayılı Kanuna göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, **TAA Dergisi**, Sayı 10, Temmuz 2012, s. 647-686
- Güneş, G./Kaya, M./
Pehlivan E.: “Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Ailelerinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Bir Araştırma”, **Toplum ve Hekim Dergisi**, 15 (5), 2000, s. 391-397
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı: **Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003**, Ankara
- Hatemi, Hüseyin: **Aile Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2019
- Hotun Şahin, Nevin et.al.: “Childhood Trauma, Type of Marriage and

Self-Esteem as Correlates of Domestic Violence in Married Women in Turkey”, **Journal of Family Violence**, 25, 2010, s. 661-668

İçli, Tülin Günşen:

“Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 11, (1-2), 1994, s. 7-20

İpekten Alaman, M./Yıldız, H.:

“Domestic Sexual Violence and Sexual Problems among Gynecology Outpatients: an Example From Turkey”, **Women & Health**, 54, (5), 2014, s. 439-451

Editör: Arıkan, Hamiyet

İş Kanunu, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2005

Bölükbaşı, Özge:

Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015

Kalanlar, Bilge:

“Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Dolunay Şenol ve d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012

Karaçam, Zekiye v. d.:

“Evli Kadınların Aile içi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı

- Özellikleri”, **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2, (22), 2006, s. 71-88
- Karakurt, G./Smith, D./Whiting, J.: “Impact of Intimate Partner Violence on Women’s Mental Health”, **Journal of Family Violence**, 29, 2014, s. 693-702
- Karaoglu, Leyla et.al.: “Physical, Emotional and Sexual Violence during Pregnancy in Malatya, Turkey”, **European Journal of Public Health**, 16, (2), 2005, s. 149-156
- Karataş, B. v.d.: “Kırsal Kesim Kökenli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşleri”, **Second International Conference on Women’s Studies**, 2006, s. 1-16
- Karınca, Eray: “Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Hukuki Korunmasına İlişkin Düzenlemeler”, **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, 2, (8), Nisan 2007, s. 127-136
- Karınca, Eray: “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, 2007, Cilt 2, Sayı 11, s. 115-121
- Karınca, Eray: **Sorularla Kadına Yönelik Şiddet**, Ankara, Afşaroğlu Matbaası, 2011

Kayahan, Bülent v.d.:

“On Beş-Kırk Dokuz Yaşları Arasındaki Kadınlarda Depresyon Prevalansı ve Depresyon Şiddeti İle Risk Faktörleri Arasındaki İlişki”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 4, (4), 2003, s. 208-219

Kelleci, Meral v.d.:

“Eş Şiddetinin Kadınların Ruh Sağlığına Etkileri”, **Türkiye Klinikleri Dergisi**, 29, (6), 2009, s. 1587-1593

Keser Özcan, N./

Günaydın, S./Çitil, E.T.:

“Domestic Violence Against Women in Turkey: A Systematical Review and Meta Analysis”, **Archives of Psychiatric Nursing**, 30, (5), 2016, s. 630-635

Kırbaş Canikoğlu, Seher:

“Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 3, 2015, s. 355-378

Kıvrak, Yüksel v.d.:

“Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 16, (5), 2015, s. 314-322

Koca, Mahmut/ Üzülmöz, İlhan:

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018

Kocacık, Faruk:

Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik

Şiddet: Türkiye’den Örnekler, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004

Kocacık, F./Çağlayandereli, M.: “Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6, (2), 2009, s. 24-43

Kocacık, F./Dogan, O.: “Domestic Violence against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, **Croat Medicine Journal**, 47, 2006, s. 742-749

Kocacık, F./Kutlar, A./Erselcan, F.: “Domestic Violence against Women: A Field Study in Turkey”, **The Social Sciences Journal**, 44, 2007, s. 698-720

Koç, Kübra Pınar: “Kadına Yönelik Cinsel Şiddet/Aydın-Efeler Mahallesi Örneği”, **T.C. Cumhuriyet Üniversitesi SBE Antropoloji Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2015

Köşgeroğlu, Nedime v.d.: “Şiddet Karşısında Kadınların Davranışlarının İncelenmesi”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 3, (9), 2015, s. 342-350

Knoester, C./Haynie, D. L.: “Community Context, Social Integration Into Family, and Youth Violence”, **Journal of Marriage and Family**, 67, 2005, s. 767-780

Kurst-Swanger, Karel/
Petcosky, Jacqueline L.:

Violence in the Home: Multidisciplinary Perspectives, Oxford University Press, 2003

Kurt, Gülşah:

“Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçları”, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 65-84

Levendosky, Alytia A. et.al.:

“Trauma Symptoms in Preschool-Age Children Exposed to Domestic Violence”, **Journal of Interpersonal Violence**, 17, (2), 2002, s. 150-164

Littell, Julia H./
Corcoran, J./Pillai, V.:

Systematic Reviews and Meta-Analysis, New York, Oxford University Press, 2008

Mayda, A. S./Akkuş, D.:

“Domestic Violence against 116 Turkish House-wives: A Field Study”, **Women & Health**, 40, (3), 2005, s. 95-108

Memiş, Mehtap:

“Çalışan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010

Memiş Kartal, Pınar:

“Türk Ceza Hukukunda Cinsel Saldırı Suçu (TCK m.102)”, **Koç Üniversitesi**

Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 85-110

Moroğlu, Nazan:

“Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, **TBBD**, S. 99, 2012, s. 357-380

Mutlu, Funda:

“Aile İçi Şiddet Sürecinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006

Naçar, Melis v.d.:

“Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi’nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 8, (2), 2009, s. 131-138

Nur, Naim:

“The Effect of Intimate Partner Violence on Mental Health Status among Women of Reproductive Ages: a Population-Based Study in a Middle Anatolian City”, **Journal of Interpersonal Violence**, 27, (16), 2012, s. 3236-3251

Oktay-Özdemir, S./
Elçin-Grassinger, G.:

Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu, 6. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2018

- Onat Bayram, Güliz: “Gebelikte Şiddet ve Benlik Saygısı”, **Bakırköy Tıp Dergisi**, 5, 2009, s. 67-71
- Olgun İzmirli, G./
Sönmez, Y./Sezik, M.: “Prediction of Domestic Violence against Married Women in Southwestern Turkey”, **International Journal of Gynecology and Obstetrics**, 127, 2014, s. 288-292
- Ortabag, Tulay v.d.: “Perspectives of Young Adult Men Regarding Violence against Women: A Cross-sectional Study from Turkey”, **Journal of Family Violence**, 29, 2014, s. 665-674
- Özcakir, Alis et.al.: “Attitudes of Turkish Men Toward Wife Beating: A Study from Bursa, Turkey”, **Journal of Family Violence**, 23, (7), 2008, s. 631-638
- Öcal, Oktay v. d.: “Acil Servise Başvuran Kadın Olgularının Değerlendirilmesi”, **Türkiye Acil Tıp Dergisi**, 13, (3), 2013, s. 133-137
- Önok, Murat: “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Kasten Yaralama, Eziyet ve Kötü Muamele Suçu”, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s.

169-240

Öter Candan, Rabia/
Günel, Zeliha

**BM KSK 60. Oturumu & Stk'lar
Danışma Toplantısı Kadın Ve
Demokrasi Derneği Gözlem Raporu,**
Kadın ve Demokrasi Derneği, 14-24 Mart
2016, ABD, New York

Özcan, Onur:

Türk Kadın Hukuku Mevzuatı, 2. Baskı,
Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012

“5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Töre
Saikiyle Kasten Öldürme Suçu”, Ceza
Hukukunda Kadının Şiddete Karşı
Korunması, **Koç Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar
Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku,**
Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha
Yayıncılık, 2013, s. 241-259

Özçoban, Alara Dilem:

“Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin
Önlenmesi”, **Yaşar Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü,** İzmir, Yüksek Lisans
Tezi, 2018

Özer Özbek, Veli v.d.:

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 13.
Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018

Özkan, Gizem:

“Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet ve
Konuya İlişkin Uluslararası Metinler
Üzerine Bir İnceleme”, **Hacettepe HFD,** 7

(1), 2017, s. 533-564

Özpınar, Saliha et.al:

“Factors affecting the views and experiences of women living in the city centre of Manisa, Turkey, regarding domestic violence”, **Australian Journal of Primary Health**, 22, (5), 2015, s. 466-471

Özsöz, Cihat:

“Kültürel Feminist Teori ve Feminist Teorilere Giriş”, **Sosyoloji** Notları, S:6, 2008, s. 51-55

Öztürk, Emine:

“Türkiye’de Aile İçi Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri”, **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi**, 3, (7), 2014, s. 39-55

Pan American
Health Organization:

Summary Report Violence Against Women in Latin America and The Caribbean: a Comparative Analysis of Population-based Data from 12 Countries, Washington, DC: PAHO, 2013

Paquette, D./Ryan, J.:

Bronfenbrenner’s Ecological Systems Theory, 2001

Roberts, Gwenneth L./
Lawrence, Joan M.:

“The impact of Domestic Violence on Women’s Mental Health”, **Australian And New Zealand Journal Of Public Health**, 22, (7), 1998, s. 796-801

Sallan Gül, Songül:

Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?, 2. Baskı, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2013

Saygılar Kırt, Yasemin F.:

“5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Cinsel Taciz Suçu”, **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Serisi No:1 Ceza Hukuku**, Editör: Nur Centel, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2013, s. 143-156

Savas, N./Agridag, G.:

“The Relationship between Women’s Mental Health and Domestic Violence in Semirural Areas: A Study in Turkey”, **Asia-Pacific Journal of Public Health**, 20, (10), 2010, s. 1-9

Semahegn, A./Mengistie, B.:

“Domestic Violence against Women and Associated Factors in Ethiopia; Systematic Review”, **Reproductive Health**, 12, (78), 2015, s. 1-12

Semenoğlu, Nuray:

Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya, 11. Baskı, Ankara, Gazi Kitapevi, 2005

Serinken, Mustafa v.d.:

“Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet: Acil Servise Başvurularının Değerlendirilmesi”, **Türkiye Acil Tıp Dergisi**, 7, (4), 2007, s. 163-166

- Sevil, Ümran/
Yanikkerem, Emre: **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, İzmir, İzmir Güven Kitabevi, 2006
- Sevim, Ayşe: **Feminizm**, İnsan Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, 2005
- Sokullu-Akıncı, Füsun/
Dursun, Selman: **Viktimoloji (Mağdurbilim)**, 3. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2016
- Sönmez, Berrin: “Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılıkla Mücadelede Uluslararası Olumlu Örnekler”, **2. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali – Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık**, Editör: Adem Sözüer, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 7-14
- Sözüer, Adem/
Baytaz, A. Batuhan/
Kelep Pekmez, Tuba: “Türk Ceza Hukukunda Kadın ve Türkiye’deki Kadına Yönelik Şiddetin 6284 Sayılı Kanun Bağlamında Değerlendirilmesi”, **2. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali – Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık**, Editör: Adem Sözüer, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 255-286
- Straus, M. A./Yodanis, C. L.: “Corporal Punishment in Adolescence and Physical Assaults on Spouses in Later Life: What Accounts for the Link?”, **Journal of Marriage and the Family**, 58, 1996, s. 825-841

Subaşı Baybuğa, Media v.d.:

“Adli Tıp Şube Müdürlüğüne Başvuran Fiziksel ve Cinsel Mağduru Kadın Olgularının Değerlendirilmesi”, **Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi**, 15, (3), 2012, s. 173-180

Şahin, E. M./Yetim, D./

Güleç Öyekçin, D.:

“Edirne’de Kadına Yönelik Eş Şiddeti ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 2012, s. 23-32

Şahin, H. A./Şahin, H. G.:

“An Unaddressed Issue: Domestic Violence and Unplanned Pregnancies among Pregnant Women in Turkey”, **The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care**, 8, (2), 2009, s. 93-98

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü:

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal: Eylem Planı (2016-2020), Ankara, 2016

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu:

Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, T. C Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu:

Aile Yapısı Araştırması 2006, Ankara, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2006

T.C. Başbakanlık
Kadının Statüsü
Genel Müdürlüğü:

**Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi
Şiddet Araştırması Özet Rapor**, Ankara,
Elma Teknik Basım Matbaası, 2009

T.C. Başbakanlık
Kadının Statüsü
Genel Müdürlüğü:

**Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi
Şiddet**, Ankara, Elma Teknik Basım
Matbaası, 2009

Taner, Fahri Gökçen:

“Türk Ceza Hukukunda Şantaj Suçu”,
TBB Dergisi, S:92, 2011, s.118-156

Taneri, Gökhan:

Tehdit ve Hakaret, Ankara, Bilge
Yayınevi, 2014

Taş, Gün:

“Feminizm Üzerine Genel Bir
Değerlendirme: Kavramsal Analizi,
Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri”,
Akademik Hassasiyetler Dergisi, 2016,
s. 163-175

Tezcan, Durmuş/
Erdem, M.Ruhan/
Önok, R. Murat:

Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 16.
Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018

Toka, Hakan v.d.:

“Eskişehir’de Kadına Yönelik Aile İçi
Şiddetin Değerlendirilmesi”, **Eskişehir
Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler
Dergisi**, 10, (2), 2009, s. 261-276

Tokuç, B./Ekuklu, G./
Avcıoğlu, S.:

“Domestic Violence against Married
Women in Edirne”, **Journal of**

Interpersonal Violence, 20, (10), 2009, s. 1-16

Tolman, R. M./Rosen, D.:

“Domestic Violence in the Lives of Women Receiving Welfare: Mental Health, Substance Dependence and Economic Well- Being”, **Violence Against Women**, 7, (2), 2001, s. 141-158

Topbaş, Murat v.d.:

“The Effect of Pregnancy on the Physical and Sexual Abuse of Women that Presented to a State Hospital in Trabzon, Turkey”, **Turkish Journal of Medical Sciences**, 38, (4), 2008, s. 335-342

Uçar, Mehmet Ali:

Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2003

Uğurlu, N.:

“Muğla Devlet Hastanesi Sağlık Çalışanlarının Aile İçi Şiddet Deneyimleri”, II Uluslararası VI Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, 2012

Uğurlu, N.:

“Muğla Şehir Merkezinde Yaşayan 15-49 Yaş Arası Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Şiddet Sıklığının ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, II Uluslararası VI Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi Özet Kitabı, 2012

Uluocak, Ş./Gökulu, G./
Bilir, O.:

“Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Stratejik Bir Başlangıç Noktası: Partner Şiddeti”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 11, (2), 2014, s. 362-387

Uluslararası Kurtarma Komitesi
Azerbaycan Programı:

Azerbaycan’da Kadınlara Karşı Şiddetin Değerlendirilmesi, 2004

Uskun, E./Nayir, T./
Kisioglu, A. N.:

“Frequency and Related Factors of Exposure to Violence of Women in The Southwest of Turkey”, **Romanian Journal of Legal Medicine**, 20, (1), 2012, s. 65-72

Ünal, Serap:

“Ankara İli Gölbaşı İlçesinde 2 No’lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öge Yüğü”, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010

Üzülmez, İlhan:

Yeni Türk Ceza Kanunu’nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007

Vahip, Işıl/
Doğanavşargil, Özge:

“Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 17, (2), 2006, s. 107-114

- Vatandaş, Celalettin: **Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2003
- White, H. R./Widom, C. S.: “Intimate Partner Violence among Abused and Neglected Children in Young Adulthood: The Mediating Effects of Early Aggression, Antisocial Personality, Hostility and Alcohol Problems”, **Aggressive Behavior**, 29, 2003, s. 332-345
- Yalçın, Türkan: **Türk Ceza Hukukunda Kadın**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2019
- Yaman Efe, Ş./Ayaz, S.: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadınların Aile İçi Şiddete Bakışı”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 11, 2010, s. 23-29
- Yanikkerem, Emre et.al: “Domestic Violence during Pregnancy in Turkey and Responsibility of Prenatal Healthcare Provides”, **American journal of Perinatology**, 23, (2), 2006, s. 93-103
- Yanık, Aygül v.d.: “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014, s. 104-111

Yavuz, S./Aşırdizer, M.:

“Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Polikliniği’ne Başvuran Aile İçi Şiddete Maruz Kalmış Kadın Olgularının Analizi”, **Adli Tıp Dergisi**, 23, (1), 2009, s. 15-23

Yaylacı, S./Cimilli Öztürk, T./
Gülen, B.:

“Married Adult’s Attitude Towards Domestic Violence: Turkish Experience”, **Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi**, 5, (4), 2014, s. 265-270

Yazgan İnanç, B./
Yerlikaya, E. E.:

Kişilik Kuramları, 2. Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2012

Yetim Dilek:

“Edirne Şehir Merkezinde Kadınlara Yönelik Şiddet Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”, **Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı**, Edirne, Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, 2008

Yıldırım, Aysel:

Sıradan Şiddet: Türkiye’ye Özgü Olmayan Bir sorun: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları, İstanbul, Boyut Kitapları, 1998

Yıldırım, Şeyda:

“Aile İçi Şiddetin Çocukların Yaşam Kalitesine Etkisi”, **Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Dolunay Şenol v.d. (yay. haz), Ankara, Neyir

Matbaacılık, 2012

Yörük, Sevde:

“Kadına Yönelik Şiddet: Antalya Örneği”,
**Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü**, Antalya, Yayımlanmamış
Yüksek Lisans Tezi, 2010

Yüksel, Sera Reyhani:

“Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın-
Erkek Eşitliği”, **Gazi Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Dergisi**, Cilt 18, 2014, S. 2,s.
175-200

İnternet Kaynakları

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6284.pdf>, 29.11.2015

Anderson, Kristen L.: “Theorizing Gender in Intimate Partner Violence Research”, **Sex Role**, 52 (11/12), 2005, s. 853-865,

(Çevrimiçi)

http://download.springer.com/static/pdf/973/art%253A10.1007%252Fs11199-005-4204-4204-x.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Farticle%2F10.1007%2Fs11199-005-4204-x&token2=exp=1459028679~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F973%2Fart%25253A10.1007%25252Fs11199-005-4204-x.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1007%252Fs11199-005-4204-x*~hmac=776d880b30bae91386f12c2954598ad5e6305d75ffb8db817eab8dd08a5b939b, 27.10.2015

Aydemir, Elvan: **Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler**, Ankara, USAK Yayınları, 2011,

(Çevrimiçi)

<http://www.usak.org.tr/dosyalar/rapor/hAyApZgU69keTKQX90eHv1b9yl4ZLP.pdf>, 02.12.2015

Bandura, Albert: **Social Learning Theory**, 1971,

(Çevrimiçi)

http://www.jku.at/org/content/e54521/e54528/e54529/e178059/Bandura_SocialLearningTheory_ger.pdf, 27.10.2015

Beijing Declaration and Platform for Action, (Çevrimiçi)

<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>, 06.01.2016

Beijing Declaration and Platform for Action: Beijing+5 Political Declaration and Outcome, UN Women, 2014,

(Çevrimiçi)

http://www2.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/csw/pfa_e_final_web.pdf?v=1&d=20160316T150800, 06.12.2015

Belediye Kanunu,

(Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, 16.11.2019

Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi, (Çevrimiçi)

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/milenyum.pdf>, 06.12.2015

Centre for Reviews and Dissemination, “Systematic Reviews: CRD’s Guidance for Undertaking Reviews in Health Care”, York, 2009,

(Çevrimiçi) https://www.york.ac.uk/media/crd/Systematic_Reviews.pdf, 16.02.2016

Cooper, Rachel: “Clare’s Law: Do You Know Your Partner’s Past?”, **The Telegraph**, 22 October 2012, (Çevrimiçi)

<http://www.telegraph.co.uk/women/womens-politics/9625073/Clares-Law-Do-you-know-your-partners-past.html>, 22.01.2016

Council of The European Union: **Council Conclusions on the Eradication of Violence Against Women in the European Union 3000th Employment and Social Policy Council meeting Brussels, 8 March 2010**, (Çevrimiçi)

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/113226.pdf, 11.10.2019

Council of The European Union: **Council conclusions – “Preventing and combating all forms of violence against women and girls, including female genital mutilation” Justice And Home Affairs Council meeting Luxembourg, 5 and 6 June 2014**,

(Çevrimiçi) <https://www.consilium.europa.eu/media/28077/143103.pdf>, 11.10.2019

Christman, Jennifer Anne: **Expanding the Theory of Traumatic Bonding as it Relates to Forgiveness, Romantic Attachment, and Intention to Return**, 2009, (Çevrimiçi) http://trace.tennessee.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1059&context=utk_gradthes, 27.10.2015

Cunningham, Alison et.al.: **Theory-Derived Explanations of Male Violence against Female Partners: Literature Update and Related Implications for Treatment and Evaluation**, 1998, (Çevrimiçi) <http://www.lfcc.on.ca/maleviolence.pdf>, 26.10.2015

Çakmak, Erhan: “Radikal Feminizm”, (Çevrimiçi) https://www.academia.edu/31753850/radikal_feminizm.pdf, 19.10.2019

Declaration on the Elimination of Violence against Women, 1993, (Çevrimiçi) <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>, 01.10.2015

Dutton, D. G./Painter, S.: “Emotional Attachments in Abusive Relationships: A Test of Traumatic Bonding Theory”, **Violence and Victims**, 8 (2), 1993, s. 105-120 (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/15006319_Emotional_attachments_in_abusive_relationships_A_test_of_traumatic_bonding_theory_Violence_and_Victims_8_1_05-120, 27.10.2015

European Union Agency For Fundamental Rights: **Violence against Women: an EU-wide Survey Main Results**, 2014, (Çevrimiçi) http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf, 06.10.2015

Fagan, Jeffrey: **National Institute of Justice Research Report The Criminalization of Domestic Violence: Promises and Limits**, 1996, (Çevrimiçi) <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/crimdom.pdf>, 06.10.2015

Fraim, Nalan Linda: “Kadına Karşı Fiziksel Şiddetin Biyopsikososyal Sonuçları”, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Dolunay Şenol ve d. (yay. haz.), Ankara, Neyir Matbaacılık, 2012, (Çevrimiçi) http://kasumer.kku.edu.tr/anasayfa/dokumanlar/Uluslararası_Katılımlı_Kadına_ve_Çocuğa_Karşı_Şiddet_Sempozyumu_Bildiri_Kitabı_Cilt_I.pdf, 30.10.2015

Hacettepe University Institute of Population Studies: **1988 Turkish Population and Health Survey**, Ankara, 1989,

(Çevrimiçi) http://www.hips.hacettepe.edu.tr/arastirma/1988_TPHS.pdf, 06.10.2015

Hemingway, Pippa/Brereton, Nic: “What is a Systematic Review?”, (Çevrimiçi) <http://www.medicine.ox.ac.uk/bandolier/painres/download/whatis/syst-review.pdf>, 16.02.2016

Higgins, J./Green, S.: “Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions”, The Cochrane Collaboration, 2008, (Çevrimiçi) <https://dhosth.files.wordpress.com/2011/12/cochrane-handbook-for-systematic-reviews-of-interventions.pdf>, 15.02.2016

Hyde-Nolan, Maren E./Juliao, Tracy: **Family Violence: What Health Care Providers Need to Know**, *Theoretical Basis for Family Violence*, Rose S. Fife, Sarina Schrage (ed.), USA, Jones Bartlett Learning, 2012, (Çevrimiçi) https://books.google.az/books?hl=tr&lr=&id=zm4qMCVSDXMC&oi=fnd&pg=PA5&dq=theoretical+basis+for+family+violence&ots=yvCsP_w1iK&sig=0A50mrbTBo_piuBNZzREuM3hEQac&redir_esc=y#v=onepage&q=theoretical%20basis%20for%20family%20violence&f=false, 27.10.2015

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi: “Kadına Yönelik Şiddet Raporu”, (Çevrimiçi) http://bianet.org/files/doc_files/000/000/320/original/kad%C4%B1n_cinayetleri_raporu_pdf.pdf, 2011, 24.10.2015

“Introduction to Systematic Reviews and Meta-analyses”, (Çevrimiçi) <http://ebp.uga.edu/courses/Chapter%209%20-%20Meta->

[analysis%20of%20treatment/2%20-%20Introduction%20to%20treatment%20meta-analysis.html](#), 18.02.2016

Gelles, Richard J.: “Family Violence: Prevention and Treatment”, **Issues in Children’s and Families’ Lives**, 1, 1999, s. 1-343, (Çevrimiçi) <https://books.google.com.tr/books?id=7vZyAwAAQBAJ&pg=PA14&lpg=PA14&dq=james+garbarino+jay+belsky+ecological+theory&source=bl&ots=x7UQWiACi9&sig=ZJ4hVFNM3weush3ugPgr7XbyJVE&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwiYxqX6neLLAhXBAJoKHQOxBmwQ6AEIJTAB#v=onepage&q=james%20garbarino%20jay%20belsky%20ecological%20theory&f=false>, 27.10.2015

Gopalakrishnan, S./Ganeshkumar, P.: “Systematic Reviews and Meta-analysis: Understanding the Best Evindence in Primary Healthcare”, **Journal of Family Medicine and Primary Care**, 2 (1), 2013, s. 9-14, (Çevrimiçi) <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3894019/>, 16.02.2016

Kadın Dayanışma Vakfı, “Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı”, 2008, (Çevrimiçi) <http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/dosyalar/2008-Kad%C4%B1na-Y%C3%B6nelik-%C5%9Eiddet-El-Kitab%C4%B1.pdf>, 06.01.2016

Kadın Dayanışma Vakfı, “2014 Yılı Kadın Dayanışma Merkezi Faaliyet Raporu”, (Çevrimiçi) <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/dosyalar/2014-YILI-DANI%C5%9EMERKEZ%C4%B0-%C4%B0STAT%C4%B0ST%C4%B0K.pdf>, 24.10.2015

Kadın Dayanışma Vakfı, “2015 Yılı Kadın Dayanışma Merkezi Faaliyet Raporu”, (Çevrimiçi) <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/dosyalar/Kad%C4%B1n-Dayan%C4%B1%C5%9Fma-Vakf%C4%B1-2015-Y%C4%B1l%C4%B1-Kad%C4%B1n-Dan%C4%B1%C5%9Fma-Merkezi-Raporu.pdf>, 24.10.2015

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları 1986-2013,

(Çevrimiçi)

[https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf), 06.01.2016

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme, (Çevrimiçi) <https://www.ihd.org.tr/kadinlara-kar-her-tlayrimcilin-lenmesuluslararasi-slees/>, 04.12.2015

Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge, (Çevrimiçi) https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/kadina_karsi_siddet/BM%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20%C5%9Eiddetin%20Ortadan%20Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Bildirgesi%200.12.1993.pdf, 06.01.2016

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Jandarmanın Rolü ve Prosedürler: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, Ecorys, 2013, (Çevrimiçi)

https://app1.jandarma.tsk.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/4%20Jandarma.pdf, 12.01.2015

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Sunulan Hizmetlerde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesine, İşbirliği Yapılmasına ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol, (Çevrimiçi) <http://www.sagiroglu.av.tr/jandarma-protokolu-cn816.html>, 10.01.2016

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi,

(Çevrimiçi)

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462545>, 07.12.2015

Leloirer, Jacques et.al.: “Discrepancies Between Meta-analyses and Subsequent Large Randomized, Controlled Trials”, **The New England Journal of Medicine**, 21, 1997, s. 536-542, (Çevrimiçi)

<http://www.nejm.org/doi/pdf/10.1056/NEJM199708213370806>, 18.02.2016

McLeod, Saul: “Psikanaliz Kuramının Oluşumu ve Gelişimi”, çev. Merve Kaftancıoğlu, **Libido Dergisi**, Kasım 2017, (Çevrimiçi)

<http://libidodergisi.com/psikanaliz-kuraminin-olusumu-ve-gelisimi/#prettyPhoto>,

17.10.2019

Moralioğlu, Aylin: “80’li Yıllarda Kadın Hareketi ve Kampanyalar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 99, 2012, s. 291-296,

(Çevrimiçi) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1161>, 10.12.2015

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, “2012 Yılı Faaliyet Raporu”, (Çevrimiçi) https://www.morcati.org.tr/images/files/Mor_Cati_Kadin_Siginagi_Vakfi_2012_Faaliyet_Raporu.pdf, 24.10.2015

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, “2013 Yılı Faaliyet Raporu”, (Çevrimiçi) <https://www.morcati.org.tr/attachments/article/244/2013%20YILI%20FAAL%20BOYET%20RAPORU.pdf>, 04.10.2015

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, “2014 Yılı Faaliyet Raporu”, (Çevrimiçi) https://www.morcati.org.tr/attachments/article/308/2014_Mor_Cati_Faaliyet_Raporu.pdf, 06.10.2015

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, “2014 Yılı 6 Aylık Faaliyet Raporu”, (Çevrimiçi) <https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/faaliyet-raporlari/277-2014-yili-6-aylik-faaliyet-raporu>, 06.10.2015

Olgun İzmirli, Gülşen: “Bir Toplum Sağlığı Merkezi Hizmet Bölgesinde 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Prevalansı ve Etkileyen Etmenler”, 16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, 2013,

(Çevrimiçi)

http://halksagligiokulu.org/anasayfa/components/com_booklibrary/ebooks/16.UHSK%20Kitap.pdf, 23.06.2015

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu,

(Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>, 06.01.2016

Subaşı, Nüket/Akın, Ayşe: “Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ve Sonuçları”, 2014,

(Çevrimiçi)

<http://www.turkishnews.com/tr/content/wp-content/uploads/2014/09/KADINA-YONELIK-SIDDET-NEDENLERI-VE-SONUCLARI.pdf>, 01.10.2015

Şenol, Dolunay/Yıldız, Sıtkı: **Kadına Yönelik Şiddet Algısı: Kadın ve Erkek Bakış Açılıyla**, 2013,

(Çevrimiçi)

http://kasumer.kku.edu.tr/anasayfa/dokumanlar/KADINA_YONELIK_SIDDET_ALGISI_KITABI.pdf, 06.10.2015

Tarı Selçuk, Kevser: “Bir Devlet Hastanesinde Acil Servise Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Nedeniyle Yapılan Başvuruların İncelenmesi”, 16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, 2013, (Çevrimiçi)

http://halksagligiokulu.org/anasayfa/components/com_booklibrary/ebooks/16.UHSK%20Kitap.pdf, 23.06.2015

T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, 2015, (Çevrimiçi) <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>, 06.10.2015

T. C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara, 2015,

(Çevrimiçi) <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>, 06.10.2015

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015**, (Çevrimiçi) [http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54296cb3369dc32358ee2c51/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1%20\(2012%202015\).pdf](http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54296cb3369dc32358ee2c51/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ulusal%20Eylem%20Plan%C4%B1%20(2012%202015).pdf), 10.01.2016

T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, **Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları**, 1995,

(Çevrimiçi)

http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293dab369dc32358ee2b0f/kutuphane_20_aile_ici_siddetin_sebep_ve_sonuc_lari.pdf, 05.10.2015

T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor**, 2014, (Çevrimiçi)

http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf, 24.10.2019

T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, Ankara, 2009,

(Çevrimiçi) <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf>, 06.10.2015

T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal: Eylem Planı 2007-2010**, (Çevrimiçi)

<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/54295027369dc32358ee2bb4/kadinayonelikaileicisiddetlemucadeleulusaleyemplanı.pdf>, 10.01.2016

Tennyson, Kristin M.: **Battery in Brazil: Feminist and Family Sociology Perspectives on Domestic Violence**, Master Thesis, University of Florida, 2004,

(Çevrimiçi) http://etd.fcla.edu/UF/UFE0006992/tennyson_k.pdf, 28.10.2015

Tjaden, P./Thoennes, N.: **Full Report of the Prevalence, Incidence and Consequences of Violence against Women**, 2000, (Çevrimiçi)

<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/183781.pdf>, 06.10.2015

The Protection of Women against Violence Recommendation of the Committee of Ministers and Explanatory Memorandum,

(Çevrimiçi) [http://bice.org/app/uploads/2014/10/Rec\(2002\)5_en.pdf](http://bice.org/app/uploads/2014/10/Rec(2002)5_en.pdf), 07.12.2015

The United Nations Fourth World Conference on Women, 1995, (Çevrimiçi)

<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/violence.htm>, 01.10.2015

The United Nations, Trust Fund to End Violence against Women: Annual Report 2010,

(Çevrimiçi)

<http://www2.unwomen.org/~media/headquarters/media/publications/en/untfannualreport2010en.pdf?v=1&d=20140917T100948>, 22.01.2016

This is Abuse Discussion Guide,

(Çevrimiçi)

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/506536/Discussion_Guide_-_This_is_Abuse_update_July15_v2_Final.pdf, 22.01.2016

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu: 24. Dönem 2. Yasama Yılı, 2011, (Çevrimiçi)

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf
08.12.2015

Türkiye'nin CEDAW Komitesi'ne Sunduğu Yedinci Periyodik Rapor için STK Gölge Raporu, KADEM, Temmuz 2016, (Çevrimiçi) <http://kadem.org.tr/turkiyenin-cedaw-komitesine-sundugu-yedinci-periyodik-rapor-icin-stk-golge-raporu/>,

11.10.2019

Women Against Violence Europe, Country Report 2008, Vienna, 2008, (Çevrimiçi)

http://www.wave-network.org/sites/wave.local/files/wave_country_report_2008.pdf,
22.01.2016

Women Against Violence Europe, Country Report 2010, Vienna, 2010, (Çevrimiçi)

http://www.wave-network.org/sites/wave.local/files/WAVE_COUNTRYREPORT_Italy_200611_finalfinal.pdf, 22.01.2016

Women Against Violence Europe, **Country Report 2012**, Vienna, 2012, (Çevrimiçi)
<http://www.wave-network.org/sites/default/files/08%20FRANCE%20END%20VERSION.pdf>,
22.01.2016

Women Against Violence Europe, **Country Report 2013**, Vienna, 2013, (Çevrimiçi)
<http://www.wave-network.org/sites/default/files/03%20Norway.pdf>,
20.01.2016

World Health Organization,
(Çevrimiçi) <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>, 06.10.2015

World Health Organization, **Preventing Intimate Partner and Sexual Violence against Women**, 2010,
(Çevrimiçi)
http://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/9789241564007_eng.pdf, 06.10.2015

World Health Organization, **Summary Report WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women**, 2005, (Çevrimiçi)
http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/summary_report/summary_report_English2.pdf, 06.10.2015

World Health Organization, **World Report on Violence and Health**, (Çevrimiçi)
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf, 06.10.2015

World Health Organization, **World Report On Violence and Health: Summary**, 2002,

(Çevrimiçi)

http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42512/1/9241545623_eng.pdf?ua=1,

01.10.2015

World Health Organization, London School of Hygiene&Tropical Medicine, South African Medical Research Council, **Global and Regional Estimates of Violence against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-partner Sexual Violence**, 2013,

(Çevrimiçi)

http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf?ua=1,

06.10.2015

Yetim, Dilek/Şahin, Erkan Melih: “Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım”, **Aile Hekimliği Dergisi**, 2 (2), 2009, (Çevrimiçi)

[http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-](http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2009/09/kadina_yonelik_siddete_yaklasim.pdf)

[content/uploads/2009/09/kadina_yonelik_siddete_yaklasim.pdf](http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2009/09/kadina_yonelik_siddete_yaklasim.pdf) , 01.10.2015

(Çevrimiçi)

[http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-](http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16783&lang=en)

[en.asp?fileid=16783&lang=en](http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16783&lang=en), 07.12.2015

(Çevrimiçi)

<http://criminal-justice.iresearchnet.com/criminology/theories/cultural-transmission-theory/4/>, 27.10.2015

(Çevrimiçi)

<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/duyurular/birlesmis-milletler-kadinin-statusu-komisyonu-hakkinda-uyuru>, 04.12.2015

(Çevrimiçi)

<http://saintmarthas.org/resources/history-of-battered-womens-movement/>,

20.01.2016

(Çevrimiçi) <https://www.gov.uk/government/publications/2010-to-2015-government-policy-violence-against-women-and-girls/2010-to-2015-government-policy-violence-against-women-and-girls>, 22.01.2016

(Çevrimiçi) <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/tarihce>, 12.12.2015

(Çevrimiçi) <https://www.morcati.org.tr/tr/tanisalim/oykumuz>, 10.12.2015

(Çevrimiçi) <http://www.nationaldomesticviolencehelpline.org.uk/>, 22.01.2016

(Çevrimiçi) <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/YakinErturk.aspx>, 06.01.2016

(Çevrimiçi) <http://www.refuge.org.uk/history/>, 20.01.2016

(Çevrimiçi) <http://www.telefonorosa.it/la-nostra-storia/>, 22.01.2016

(Çevrimiçi) https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/vawa_factsheet.pdf, 20.01.2016

(Çevrimiçi) <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>, 06.10.2015

(Çevrimiçi) https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/news/none-grevio_turkiye_raporunu_acikladi/, 11.10.2019

(Çevrimiçi) <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>, 11.10.2019

(Çevrimiçi) https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/pekin-5%20Kad%C4%B1n%202000%2021.Y%C3%BCzy%C4%B1n%20%C4%B0%C3%A7in%20Toplumsal%20Cinsiyet%20E%C5%9Fitli%C4%9Fi,%20Kalk%C4%B1nma%20ve%20Bar%C4%B1%C5%9F.pdf, 11.10.2019

(Çevrimiçi)

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/pekin-5%20Kad%C4%B1n%202000%2021.Y%C3%BCzy%C4%B1%20%C4%B0%C3%A7in%20Toplumsal%20Cinsiyet%20E%C5%9Fitli%C4%9Fi,%20Kalk%C4%B1ma%20ve%20Bar%C4%B1%C5%9F.pdf, 11.10.2019

(Çevrimiçi) <http://www.bmdergi.org/tr/tarihi-birlesmis-milletler-zirvesinde-193-uye-ulke-oybirlii-ile-yeni-surdurulebilir-kalkinma-hedeflerini-kabul-etti/>, 11.10.2019

(Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/protokol.pdf>, 11.10.2019

(Çevrimiçi)

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf, 11.10.2019

(Çevrimiçi) https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf, 11.10.2019

(Çevrimiçi)

<https://www.esitlikforumu.org/2019/04/05/ihamin-e-b-v-romanya-kararinin-ozet-cevirisi-tecavuze-ugrayan-zihinsel-engelli-kadinin-sikayetlerinin-tecavuze-direnmedii-gerekcesiyle-sorusturulmamas-i-istanbul/>, 11.10.2019

(Çevrimiçi)

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/news/none-grevio-turkiye-raporunu-acikladi/>, 11.10.2019

(Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/1680462545>, 11.10.2019

(Çevrimiçi)

https://en.wikipedia.org/wiki/Frustration%E2%80%93aggression_hypothesis,
17.10.2019

(Çevrimiçi) <http://criminal-justice.iresearchnet.com/crime/domestic-violence/victim-blaming-theory/>, 17.10.2019

(Çevrimiçi)

<https://2012books.lardbucket.org/books/a-primer-on-social-problems/s13-02-sociological-perspectives-on-t.html>, 17.10.2019

(Çevrimiçi)

<https://www.ukessays.com/essays/sociology/applied-theory-of-domestic-violence-sociology-essay.php>, 17.10.2019

(Çevrimiçi)

http://did-research.org/origin/d-attachment/traumatic_bonding.html, 17.10.2019

(Çevrimiçi) http://www.greggbarak.com/custom3_2.html, 17.10.2019

(Çevrimiçi)

http://www.children.gov.on.ca/htdocs/English/professionals/oyap/roots/volume5/cha-pter09_subculture_violence.aspx, 17.10.2019

(Çevrimiçi)

https://www.academia.edu/37673098/FEM%C4%B0N%C4%B0ZM_VE_TOPLUM_SAL_C%C4%B0NS%C4%B0YET, 17.10.2019

(Çevrimiçi)

<http://sosyolojisi.com/toplumsal-cinsiyet-feminizm/5834.html>, 17.10.2019

(Çevrimiçi)

<https://ilerihaber.org/icerik/diktatorluge-karsi-verilen-mucadelenin-adimirabel-kardesler-79179.html>, 19.10.2019

Çevrimiçi) <https://www.haberler.com/cocuk-gelin-sayisi-10-yilda-yari-yariya-azaldi-10774517-haberi/>, 01.10.2019

(Çevrimiçi) <https://www.ntv.com.tr/kadina-siddet/turkiyede-kadin-siginmaevlerinin-durumu,j20-010ZIEWJr1wpKZvelQ>,

16.11.2019